Nr 19.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om understödsföreningar m. m.; given Stockholms slott den 23 december 1937.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1. Lag om understödsföreningar; och
2. Lag angående upphävande av lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om understödsföreningar.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Med understödsförening förstås i denna lag sådan förening för inbördes bistånd, som avser att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse

bereda medlem pension efter avgång från tjänst, efter uppnående av viss ålder eller vid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan (invaliditet);

vid medlems död utbetala ett kapitalbelopp till bestridande av kostnaderna för hans begravning eller såsom understöd åt hans familj eller särskilt insatt förmånstagare;

meddela pension åt avliden medlems änka eller barn;

bereda sjukhjälp eller moderskapshjälp;

bereda understöd vid arbetslöshet;

eller idka annan till personförsäkring hänförlig verksamhet.

2 §.

Understödsförening skall registreras i enlighet med vad i denna lag sägs.

3 §.

Understödsförening skall bestå av minst etthundra eller, där föreningen allenast avser att bereda ålderspension, av minst femtio medlemmar.

Avser förening att bereda invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension, att bereda sjukhjälp i form av understöd i penningar för varje dag *(sjukpenning)* för längre tid än nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller att meddela understöd, utgående i kapital en gång för alla *(kapitalunderstöd)*, till högre belopp än femhundra kronor för en medlem, skall föreningen bestå av minst femhundra medlemmar.

Därest särskilda omständigheter därtill föranleda, må tillsynsmyndigheten beträffande viss förening medgiva undantag från tillämpningen av den för föreningen jämlikt första eller, i fråga om beredande av pension, jämlikt andra stycket gällande föreskriften angående minsta medlemsantal; och skall i sådant fall tillsynsmyndigheten bestämma det antal medlemmar, varav föreningen minst skall bestå. Beträffande befogenhet för tillsynsmyndigheten att eljest i visst fall meddela understödsförening befrielse från tillämpningen

av den för föreningen gällande föreskriften angående minsta medlemsantal stadgas i 47 §.

I den mån rätten till pension grundar sig å erlagda medlemsavgifter skall pensionen utgå med fasta belopp.

Understödsförening må icke meddela kapitalunderstöd till högre belopp än fyratusen kronor för en medlem.

Där ej för visst slag av understödsförening är i lag eller författning annorlunda särskilt stadgat, äge sådan förening icke utan tillstånd av tillsynsmyndigheten utöva verksamhet, vilken är främmande för det ändamål, som avses med föreningens understödsverksamhet.

4 §.

För understödsförenings förbindelser häfta allenast föreningens tillgångar, förfallna men ej guldna avgifter inräknade.

5 §.

Innan understödsförening blivit registrerad, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara.

Handla ledamöter av föreningens styrelse eller medlemmar av föreningen eller andra å föreningens vägnar, innan den blivit registrerad, svare de, som i åtgärden eller beslut därom deltagit, för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en.

Om understödsförenings bildande.

6 §.

Understödsförening skall för att kunna vinna registrering hava i enlighet med denna lag antagit stadgar och utsett styrelse.

7 §.

Ansökning om understödsförenings registrering skall göras av dess styrelse.

I sådan ansökning skola uppgivas:

dels styrelseledamöternas samt, där suppleanter i styrelsen utsetts, deras fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist,

dels ock, där befogenhet att teckna föreningens firma ej skall utövas allenast av styrelsen, vilken eller vilka, var för sig eller gemensamt, sådan befogenhet tillkommer.

Skall annan än styrelseledamot eller suppleant äga nämnda befogenhet, varde uppgift lämnad jämväl å hans fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist.

Vid ansökningen skola fogas:

1) två exemplar av föreningens stadgar;

2) avskrift av protokoll vid sammanträde med föreningens medlemmar, utvisande att stadgarna blivit antagna, ävensom av dylikt protokoll eller annan handling, varav framgår att styrelse blivit utsedd;

3) uppgift om medlemmarnas antal;

4) försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av de i stadgarna angivna avgifterna; dock att i fråga om förening, som endast skall bereda understöd vid arbetslöshet eller meddela sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, i stället må vid ansökningen fogas för bedömande av nämnda avgifters tillräcklighet erforderliga uppgifter, avfattade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär.

De vid 1) och 2) angivna handlingar skola vara till riktigheten styrkta av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter. Uppgiften om medlemmarnas antal skall vara bestyrkt genom styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter.

8 §.

Understödsförenings stadgar skola angiva:

1) föreningens firma;

2) föremålet för föreningens verksamhet;

3) den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;

4) de villkor, som skola gälla för inträde i föreningen;

5) understödens beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräknande därav med angivande i fråga om kapitalunderstöd av det högsta belopp, vartill sådant understöd må uppgå, ävensom tid och villkor för åtnjutande av understöden;

6) beloppen av de fasta avgifter, som skola erläggas till föreningen, eller grunderna för beräknande därav;

7) därest uttaxering å medlemmarna skall kunna äga rum, den ordning, vari beslut därom skall fattas, och de grunder, efter vilka beslutad uttaxering skall verkställas;

8) påföljden av försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp;

9) grunderna för fondbildning;

10) huru medel, som icke äro erforderliga för löpande utgifter, skola göras fruktbärande och säkerhetshandlingar förvaras;

11) huru de behållna medel må användas, vilka icke skola avsättas till fond eller vilka skola från fond undantagas;

12) huru styrelsen skall sammansättas och grunderna för dess beslutförhet;

13) huru revision av styrelsens förvaltning skall ske;

14) därest mera än ett ordinarie föreningssammanträde skall årligen hållas, tiden för de ordinarie sammanträdenas hållande;

15) det sätt, varpå kallelse till föreningssammanträde skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom, ävensom den tid före sammanträde, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

16) huru i händelse av föreningens upplösning, där ej överlåtelse på sätt i 59 § sägs kommer till stånd, med behållna tillgångar skall förfaras.

9 §.

Understödsförenings firma skall innehålla ordet »understödsförening». Avser föreningen uteslutande eller huvudsakligen att bereda sjukhjälp eller avser den att bereda understöd vid arbetslöshet, må dock föreningen i stället i firman hava, i förra fallet, ordet »sjukkassa» och, i senare fallet, ordet »arbetslöshetskassa».

I understödsförenings firma må ej ordet »bolag» eller eljest något, som betecknar ett bolagsförhållande, och ej ordet »bank» intagas på sådant sätt, att därav kan föranledas det misstag, att firman innehaves av ett bolag eller av en bank. Ej heller må firman innehålla såväl ordet »ömsesidig» som ordet »försäkring». Annan förening än den, vilken i enlighet med vad därom finnes särskilt stadgat är antagen till erkänd sjukkassa eller till erkänd arbetslöshetskassa, må icke i firman hava ordet »erkänd».

Firman skall tydligt skilja sig från annan registrerad, ännu bestående understödsförenings firma.

Om medlemsförteckning.

10 §.

Över understödsförenings medlemmar skall genom styrelsens försorg hållas förteckning, upptagande deras fullständiga namn och födelseår samt tiden för inträdet i föreningen. För förening, som bereder pension, skall förteckningen jämväl omfatta pensionstagarna samt upptaga deras fullständiga namn och födelseår.

Om medlems avgång ur understödsförening.

11 §.

Medlem av understödsförening äge att efter egenhändigt underskriven uppsägning utträda ur föreningen, därest han icke på grund av viss anställning är skyldig att tillhöra densamma; dock må i stadgarna föreskrivas, att namnunderskriften å uppsägningen skall vara bevittnad, så ock att medlem under viss tid, högst ett år, efter uppsägningen skall kvarstå i föreningen.

Ej må medlem uteslutas ur förening av annan grund än stadgarna angiva.

Den, som allenast för egen pensionering är medlem av understödsförening, skall, därest icke annorlunda föreskrives i stadgarna, anses hava utträtt, då pensionsfallet för honom inträffat.

12 §.

Har medlem utträtt ur understödsförening, därur uteslutits eller avlidit, äge föreningen ändock, såframt ej i stadgarna är annorledes föreskrivet, rätt att utfå dels avgift, vilken enligt stadgarna skall erläggas för den tidsperiod, varunder avgången ägt rum, dels, därest händelse, som enligt stadgarna skall föranleda erläggandet av viss avgift, inträffat före avgången, sådan avgift, dels ock vad å den avgångne belöper enligt beslut om uttaxering, som fattats före utträdet, beslutet om uteslutningen eller dödsfallet.

Då medlem avgått ur förening, äge han eller hans rättsinnehavare icke, med mindre annorlunda är bestämt i stadgarna, rätt att utfå någon del av föreningens tillgångar.

Om avgifter.

13 §.

Understödsförening skall till verksamhetens bedrivande upptaga fasta medlemsavgifter. Dessa skola vara så avvägda, att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster må antagas förslå till infriande av förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga föreningen åliggande utgifter ävensom till föreskriven fondbildning. Avgifternas upptagande må icke göras beroende av inträffade försäkringsfall. Ej heller må avgifterna utgå med olika belopp för olika grupper av föreningens medlemmar i vidare mån än som skäligen föranledes av olikhet medlemmarna emellan i avseende å försäkringsrisk eller å understödsrätt, till den del densamma grundas å erlagda medlemsavgifter. Vad i detta stycke stadgas skall, där föreningens verksamhet är uppdelad på flera verksamhetsgrenar, gälla varje sådan gren.

Skall enligt understödsförenings stadgar uttaxering å medlemmarna kunna äga rum, må sådan beslutas allenast i den händelse, att föreningens tillgångar finnas otillräckliga för verksamhetens behöriga utövande.

Om räkenskapers förande och försäkringsteknisk utredning.

14 §.

I avseende å förandet av understödsförenings räkenskaper må särskilda föreskrifter meddelas av tillsynsmyndigheten att gälla jämte dem, som föreningen jämlikt bokföringslagen har att iakttaga. Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

Är föreningens verksamhet uppdelad å flera verksamhetsgrenar, skola särskilda räkenskaper hållas för varje verksamhetsgren.

15 §.

För understödsförening skall styrelsen vart femte år, räknat från och med registreringsåret, låta upprätta och, i samband med ingivandet av de i 77 § omförmälda handlingarna, till tillsynsmyndigheten ingiva försäkringsteknisk utredning av föreningens ställning vid föregående års slut; dock att sådan skyldighet icke åligger förening, som endast bereder understöd vid arbetslöshet eller endast meddelar sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening.

Tillsynsmyndigheten äger, om den så finner erforderligt, ålägga förening att jämväl å annan tid än ovan sägs låta upprätta och till tillsynsmyndigheten ingiva försäkringsteknisk utredning.

Från skyldigheten att låta upprätta försäkringsteknisk utredning äger tillsynsmyndigheten helt eller delvis befria förening, då dess rörelse är av mindre omfattning eller eljest skälig anledning till sådan befrielse föreligger.

Försäkringsteknisk utredning skall enligt av tillsynsmyndigheten fastställda grunder upprättas av person, vilken innehar behörighet att utöva befattning såsom aktuarie vid livförsäkringsbolag eller av tillsynsmyndigheten förklarats behörig att upprätta utredningen. Föreningen äger att anlita tillsynsmyndigheten för utredningens upprättande och skall i sådant fall ersätta kostnaden härför med belopp, som bestämmes av nämnda myndighet.

Om fondbildning.

16 §.

Angående skyldighet för erkänd sjukkassa och erkänd arbetslöshetskassa att göra avsättning till fond gäller vad därom är särskilt föreskrivet.

Då bokslut är uppgjort för annan understödsförening än i första stycket sägs, skall, där bestämmelserna i 17 och 18 §§ icke gälla för föreningen, vad av föreningens inkomster ej åtgått för löpande utgifter under det år, bokslutet avser, avsättas till fond. På ansökan av föreningens styrelse äger tillsynsmyndigheten medgiva, att avsättning till fond må för visst år underlåtas eller att viss del av till fonden redan avsatta medel må från fonden undantagas, dock endast där tillsynsmyndigheten finner sådan avsättning kunna undvaras eller sådant undantagande kunna ske utan äventyrande av föreningens förmåga att fullgöra sina förbindelser.

17 §.

I försäkringsteknisk utredning, vilken jämlikt 15 § avgives av förening, som icke är antagen till erkänd sjukkassa och som meddelar sjukpenning för längre tid än etthundraåttio dagar för varje tidsperiod av tolv månader eller för tid utöver tre år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, av förening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än femhundra kronor för en medlem, eller av förening, som bereder pension, skall såsom skuld upptagas en fond *(premiereserven)*, motsvarande sammanlagda värdet av föreningens ansvarighet på grund av löpande utfästelser av understöd. Är föreningens verksamhet uppdelad å flera verksamhetsgrenar, skall särskild premiereserv upptagas för varje verksamhetsgren.

Premiereserven skall motsvara det belopp, varmed kapitalvärdet av gällande utfästelser och på dessa belöpande framtida förvaltningskostnader överskjuter kapitalvärdet av de avgifter, förvaltningskostnadstillägg däri inräknade, som försäkringstagarna hava att ytterligare erlägga. I de återstående förvaltningskostnadstilläggen skall härvid ej medräknas något belopp avseende täckande av anskaffningskostnader. Från kapitalvärdet av föreningens förbindelse på grund av försäkring må avräknas belopp, som föreningen i enlighet med bestämmelse i stadgarna förskjutit mot säkerhet i försäkringsbrevet inom dettas återköpsvärde. Har försäkring återförsäkrats hos svenskt försäkringsbolag, vare föreningen fritagen från förpliktelsen att för det återförsäkrade beloppet göra avsättning till premiereserv. Vad sist sagts skall dock icke gälla, där återförsäkringen avser skillnaden mellan det av föreningen utfästa beloppet och för detsamma beräknad premiereserv.

Varda, sedan föreningen börjat sin verksamhet, grunderna för beräkning av premiereserv ändrade, och föranleder ändringen skyldighet att för äldre försäkringar i den försäkringstekniska utredningen upptaga premiereserv till högre belopp än efter förut gällande grunder, må tillsynsmyndigheten med avseende å fullgörandet av denna skyldighet medgiva föreningen sådant anstånd, att under viss tid, ej överstigande femton år, premiereserven för sådana försäkringar må upptagas till lägre belopp än efter de nya grunderna; dock att skillnaden årligen skall minskas i enlighet med en av tillsynsmyndigheten fastställd plan. Anstånd må ej medgivas, där det enligt verkställd undersökning icke kan förväntas, att bristen skall kunna täckas under sagda tid.

18 §.

Understödsförening, som avses i 17 §, skall jämväl bilda *säkerhetsfond* på sätt här nedan sägs.

Intill dess säkerhetsfonden uppgår till ett belopp, motsvarande en tjugondel av premiereserven, skall till säkerhetsfond avsättas den behållning, som enligt den försäkringstekniska utredningen finnes hava uppstått å rörelsen i dess helhet. Då säkerhetsfonden uppgår till ovan sagda belopp, vare avsättning till fonden ej erforderlig; nedgår fonden under samma belopp, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Nedsättning av säkerhetsfond må icke utan särskilt medgivande av tillsynsmyndigheten äga rum, där sådant ej erfordras för täckande av förlust, som icke kunnat ersättas genom uppkommen årsvinst.

Under år, då försäkringsteknisk utredning icke upprättas, skall uppkommet överskott, intill dess sådan utredning ånyo upprättas, reserveras för att tagas i anspråk, därest och i den mån underskott å rörelsen uppstår eller enligt nästkommande utredning så erfordras.

19 §.

De medel, vilka enligt bestämmelserna i denna lag blivit avsatta till fond eller reserverats, skola redovisas:

1) i obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten;

2) i Sveriges allmänna hypoteksbanks eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer;

3) i fordringsbevis, utfärdade av riksbanken, bankaktiebolag eller sparbank;

4) i obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;

5) i skuldförbindelser, för vilka föreningen äger säkerhet genom inteckning i fast egendom inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde; dock att i varje fall åbyggnad å egendom skall, för att inteckning i egendomen må godkännas, vara brandförsäkrad i något med vederbörligen fastställd bolagsordning försett brandförsäkringsbolag inom riket;

6) i sådana av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar utfärdade obligationer, utländska statsobligationer och andra värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med några av de vid 1)—5) nämnda; eller

7) i föreningen tillhörig fastighet intill två tredjedelar av taxeringsvärdet; skolande i fråga om brandförsäkring av åbyggnad gälla vad vid 5) stadgas.

Förening, som enligt sina stadgar är uteslutande eller huvudsakligen avsedd för anställda vid visst företag, må ock fullgöra här ovan föreskriven redovisning i sådana av företaget utfärdade skuldförbindelser, för vilka föreningen äger säkerhet i värdehandlingar, som avses i första stycket under 1)—4) och 6).

Om styrelse och firmateckning.

20 §.

För understödsförening skall finnas en styrelse, bestående av en eller flera ledamöter.

Styrelsen äge, i enlighet med vad i denna lag är stadgat, förvalta föreningens angelägenheter. Den äge ock bemyndiga annan, vare sig inom eller utom styrelsen, att teckna föreningens firma *(firmatecknare)*. Har i stadgarna eller av föreningssammanträde gjorts inskränkning i styrelsens rätt att utse firmatecknare, lände den till efterrättelse.

Styrelsen väljes å föreningssammanträde; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att styrelsen eller ledamot därav skall på annat sätt utses.

Styrelseledamot, så ock firmatecknare, som utom styrelsen utses, skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag.

Ledamot av styrelsen må ej utses för längre tid än fem år. Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald styrelseledamot, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej suppleant, åligger det övriga styrelseledamöter, såframt styrelsen ej är beslutför med kvarstående ledamöter eller enligt stadgarna fulltalig styrelse alltid skall förefinnas, att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot.

Sker ändring i styrelsens sammansättning eller i fråga om rätten att teckna föreningens firma, skall styrelsens ordförande därom ofördröjligen göra anmälan för registrering.

21 §.

Styrelsen ävensom firmatecknare äge att själva eller genom ombud ej mindre i förhållande till tredje man handla å föreningens vägnar än även inför domstolar och andra myndigheter företräda föreningen. Inskränkning i den befogenhet, som sålunda tillkommer styrelsen eller firmatecknare, vare, i den mån ej annat följer av vad i denna lag stadgas, utan verkan mot tredje man, med mindre han ägt eller bort äga kännedom om inskränkningen. Bestämmelse, innefattande sådan inskränkning, må ej registreras.

Har i stadgarna eller av föreningssammanträde eller av styrelsen blivit bestämt, att rätten till firmateckning må av firmatecknare utövas allenast gemensamt med annan, lände det till efterrättelse.

22 §.

Styrelsen och firmatecknare skola i sin förvaltning av föreningens angelägenheter ställa sig till efterrättelse i stadgarna givna föreskrifter, så ock de föreskrifter, som av föreningssammanträde eller, såvitt rör firmatecknare, av styrelsen meddelas, där de ej finnas strida mot denna lag eller föreningens stadgar.

23 §.

Där ej annorlunda är bestämt i stadgarna, vare styrelsen beslutför, då mer än halva antalet ledamöter är närvarande, och gälle såsom styrelsens beslut den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, men vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden vid sammanträdet. Till styrelsesammanträde skola dock, såvitt ske kan, samtliga ledamöter kallas.

Ledamot av styrelsen äge ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från föreningens sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

24 §.

Utan föreningssammanträdes bemyndigande må den, som äger företräda föreningen, ej föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom.

25 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för understödsförening, bör undertecknas med föreningens firma. Vid firmateckning skola de, som teckna firman, även underskriva sina namn.

Har handlingen ej undertecknats med föreningens firma och framgår ej av dess innehåll, att den utfärdats å föreningens vägnar, vare de, som underskrivit handlingen, evad densamma prövas vara för föreningen bindande eller ej, ansvariga för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

26 §.

Angående befogenhet för styrelseledamot och firmatecknare att för föreningen mottaga stämning är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas föreningen.

Vill styrelsen kära till föreningen, utlyse styrelsen föreningssammanträde för val av ombud att i den tvist föra föreningens talan. Stämning skall anses delgiven, då den blivit föredragen å sammanträdet.

27 §.

Minst en månad eller den kortare tid, som må vara bestämd i stadgarna, före det föreningssammanträde, där revisorernas berättelse skall framläggas, avlämne styrelsen till revisorerna en av styrelsens ledamöter underskriven förvaltningsberättelse.

28 §.

Styrelseledamöter, som genom att överträda denna lag eller föreningens stadgar eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda föreningen skada, svare för skadan, en för alla och alla för en.

Angående styrelseledamöters skadeståndsansvar gentemot tredje man stadgas i 82 §.

29 §.

Vad i denna lag finnes stadgat om styrelseledamot äge motsvarande tillämpning å suppleant i styrelsen.

Har suppleant utövat styrelseledamots befogenhet, vare den omständighet, att förutsättningen för hans inträde i styrelsen saknats, utan verkan mot envar, som ej visas hava ägt kännedom därom.

Bestämmelse rörande den förutsättning, under vilken suppleant äger utöva styrelseledamots befogenhet, må ej registreras.

Om revision.

30 §.

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av minst två revisorer.

Revisorerna väljas å föreningssammanträde; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att revisorer skola på annat sätt utses.

Till revisor må ej utses den, som är i föreningens eller styrelseledamots tjänst.

Den tid, för vilken revisor utses, må ej utgå före nästa ordinarie sammanträde, vid vilket revisorernas berättelse framlägges, och ej omfatta längre tid än fyra år. Revisor må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald revisor, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej suppleant, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

31 §.

Styrelsen skall bereda revisor tillfälle att när som helst inventera föreningens kassa och övriga tillgångar samt granska föreningens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av revisor begärd upplysning angående förvaltningen ej av styrelsen förvägras.

Vid fullgörande av sitt uppdrag hava revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som av föreningen meddelas och ej avse inskränkning i deras i lag stadgade befogenhet eller eljest strida mot lag eller författning eller mot föreningens stadgar.

Revisorerna skola över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som, efter det styrelsen lämnats tillfälle att taga del av densamma, skall jämte styrelsens förvaltningsberättelse framläggas å det i 36 § första stycket nämnda föreningssammanträdet.

Angående revisorers befogenhet att påfordra utlysande av extra föreningssammanträde stadgas i 37 §.

32 §.

Hava revisorer i sin berättelse eller annan handling, som framlägges å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörandet av sitt uppdrag visat vårdslöshet, vare de, som låtit sådant komma sig till last, föreningen ansvariga för all därav uppkommande skada, en för alla och alla för en.

Om föreningssammanträde.

33 §.

Föreningsmedlems rätt att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas å föreningssammanträde; dock må i stadgarna bestämmas, att vissa ärenden, som ej enligt denna lag skola handläggas å föreningssammanträde, må i annan ordning avgöras.

Ej må någon själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från föreningens sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot honom eller tredje man. Styrelseledamot må ej deltaga i beslut om ansvarsfrihet för förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig, eller i val av revisor.

34 §.

Å föreningssammanträde må ärende, som ej blivit i kallelsen till sammanträdet angivet, ej till avgörande företagas, där det ej enligt stadgarna skall förekomma å sammanträdet eller omedelbart föranledes av ärende, som där skall avgöras; dock att ärende, vilket ej angår ämne som i 42 eller 43 § avses, jämväl må till avgörande företagas, så framt tre fjärdedelar av de närvarande därtill giva sitt samtycke.

Hava de ärenden, som skola företagas till behandling å föreningssammanträde, blivit medlemmarna särskilt meddelade på sätt och å tid före sammanträde, som i stadgarna angivas, vare så gillt, som om ärendena varit upptagna å kallelsen till sammanträdet.

Där för giltighet av beslut erfordras, att det fattas å två på varandra följande föreningssammanträden, må kallelse till andra sammanträdet ej ske, innan det första hållits.

Över beslut, som å föreningssammanträde eller annorledes av föreningen fattas, skall genom styrelsens försorg föras protokoll. Senast fyra veckor från beslutets dag skall protokollet vara tillgängligt för föreningsmedlemmarna.

35 §.

Jämte vad i 33, 34, 42 och 43 §§ är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut, gälle, där ej annorlunda finnes bestämt i stadgarna:

att varje medlem äger deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter;

att varje medlem äger en röst;

att medlem är berättigad att överlåta sin rösträtt å annan medlem;

att ingen må på grund av fullmakt utöva rösträtt för mer än en medlem;

att såsom föreningens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas; och

att, vid lika röstetal, val avgöres genom lottning, men i andra frågor den mening gäller, som biträdes av ordföranden.

36 §.

Före den 1 augusti varje år skall hållas ordinarie föreningssammanträde, vid vilket revisorernas berättelse framlägges.

Å detta sammanträde skall frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid, berättelsen omfattar, företagas till avgörande.

Frågan om ansvarsfrihets beviljande må kunna uppskjutas till avgörande vid nytt sammanträde.

Konungen må i fråga om viss förening medgiva, att sådant sammanträde, som i första stycket sägs, hålles allenast vartannat eller vart tredje år, och meddela i anledning därav erforderliga bestämmelser om avgivande av styrelsens och revisorernas berättelser samt om de i 77 § omförmälda handlingarnas ingivande till tillsynsmyndigheten.

37 §.

Styrelsen äge, när den finner lämpligt, kalla föreningens medlemmar till extra föreningssammanträde.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra föreningssammanträde att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Har sådan påfordran skett, skola revisorerna ofördröjligen giva tillsynsmyndigheten underrättelse därom. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka revisorernas påfordran, äge de själva utlysa föreningssammanträde. Äro ej samtliga revisorer ense om sammanträdets utlysande, gälle den mening, varom de flesta förena sig, eller, vid lika röstetal, deras mening, som anse extra sammanträde ej böra hållas.

Extra föreningssammanträde skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller det mindre antal, som må vara bestämt i stadgarna.

Då förslag om överlåtelse av förenings rörelse eller någon del därav på ett för ändamålet bildat ömsesidigt försäkringsbolag genom beslut å föreningssammanträde slutligen antagits samt enligt lagen om försäkringsrörelse särskilt sammanträde skall hållas för val av styrelse och revisorer för bolaget, åligger det föreningens styrelse att utlysa nämnda sammanträde i den ordning, som skall gälla om kallelse till ordinarie bolagsstämma.

38 §.

Underlåter styrelsen att i föreskriven ordning kalla föreningens medlemmar till ordinarie föreningssammanträde, eller har styrelsen ej senast två veckor efter påfordran, varom i 37 § tredje stycket är sagt, eller, i det fall, varom i 37 § fjärde stycket förmäles, efter däri nämnda beslut, utlyst sammanträde att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske, har tillsynsmyndigheten att på anmälan av föreningsmedlem ofördröjligen utlysa sammanträde.

Tillsynsmyndigheten äge ock, när helst den finner det nödigt, anmoda styrelsen att utlysa föreningssammanträde. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan anmodan, må tillsynsmyndigheten själv utlysa sammanträdet.

39 §.

I understödsförenings stadgar må bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda personer. Sammanträde, som av dessa personer hålles, vare såsom föreningssammanträde ansett; dock att dylik person ej äger överlåta sin rösträtt å sammmanträde på annan.

Om talan mot styrelse eller revisorer.

40 §.

Varder talan å styrelsens förvaltning under den tid, revisorernas berättelse omfattar, ej anställd inom ett år från det berättelsen framlades å föreningssammanträde, vare så ansett, som om ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad.

Utan hinder därav, att ansvarsfrihet beviljats, må sådan talan å förvaltningen, som grundas därpå, att styrelseledamot begått brottslig handling, kunna mot honom anställas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handling.

Talan mot revisorer enligt 32 § må ej anställas, sedan två år förflutit från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde, utan så är, att talan grundas därpå, att brottslig handling blivit begången.

41 §.

Avträdes understödsförenings egendom till konkurs efter ansökning, som gjorts inom två år från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde, äge konkursboet att anställa klander å förvaltningen för den tid, berättelsen avser, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad, ävensom att mot revisorerna anställa sådan talan, som omförmäles i 32 §.

Talan, som ovan i denna paragraf sägs, skall anhängiggöras inom en månad från utgången av den för bevakning av fordringar utsatta tid eller, där tiden för talans anställande av föreningen då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

Om ändring av understödsförenings stadgar och vissa andra fall, då särskilda bestämmelser gälla angående giltighet av föreningsbeslut.

42 §.

Beslut om ändring av understödsförenings stadgar vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningssammanträden, därav minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hålles, biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. Har beslut om sådan ändring i erkänd sjukkassas eller erkänd arbetslöshetskassas stadgar, som må erfordras för erkännandets bibehållande, å sammanträde biträtts av minst tre fjärdedelar av de röstande, vare det ock gillt.

Skall sådan ändring av stadgarna, att däri upptages någon förut icke angiven grund för medlems uteslutande ur föreningen, avse jämväl dem, som vid frågans avgörande voro medlemmar av föreningen, vare beslutet ej giltigt med mindre samtliga medlemmarna lämnat sitt samtycke därtill.

För giltighet av beslut om stadgeändring erfordras jämväl, utöver vad i första eller andra stycket sägs, att beslutet varder gillat av tillsynsmyndigheten. Vid dess prövning skall nämnda myndighet särskilt tillse, att icke genom detsamma vissa medlemmar eller andra understödsberättigade otillbörligt gynnas på övriga medlemmars eller understödsberättigades bekostnad.

Är för giltighet av beslut om stadgeändring något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände ock det till efterrättelse.

Stadgeändring, som avser inskränkning av rätt till understöd, äge ej tillämpning i fråga om rätt till pension eller sjukhjälp, med avseende å vilken pensionsfallet eller sjukdomsfallet inträffat innan beslutet om ändringen fattades eller, där beslutet för att bliva giltigt måst fattas å flera sammanträden, innan beslutet fattades å det sista sammanträdet.

43 §.

För giltighet av beslut om understödsförenings trädande i likvidation i andra fall, än i 47, 64 och 66 §§ sägs, gälle de i 42 § första stycket första punkten samt tredje och fjärde styckena stadgade villkor.

Lag samma vare angående beslut om överlåtelse av understödsförenings rörelse eller viss del därav på sätt i 59 och 66 §§ förmäles. I fråga om beslut om överlåtelse av viss del av erkänd sjukkassas rörelse skall, där överlåtelsen erfordras för bibehållande av erkännandet, vad i 42 § första stycket andra punkten stadgas äga motsvarande tillämpning.

Måste beslut, varom ovan i denna paragraf förmäles, för att bliva giltigt fattas å flera sammanträden, skall vad i 58, 59 eller 66 § sägs angående tiden för beslutets fattande avse tiden för dess fattande å det sista sammanträdet.

44 §.

Beslut om ändring av understödsförenings stadgar skall av styrelsens ordförande ofördröjligen anmälas för registrering och må ej gå i verkställighet, innan registrering skett. Vid anmälan skall fogas, i två exemplar, av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter styrkt avskrift av protokoll, som förts i ärendet.

Beslut, varom i 42 § eller 43 § första stycket förmäles, må icke för gillande underställas tillsynsmyndigheten annorledes än genom beslutets anmälande för registrering.

Beslut, varom i 43 § andra stycket förmäles, skall ofördröjligen anmälas hos tillsynsmyndigheten för gillande. Berörda anmälan skall göras, där beslutet avser överlåtelse som i 59 § sägs, av likvidatorerna, och, där beslutet avser överlåtelse som i 66 § sägs, av styrelsens ordförande. Vid densamma skall fogas av notarius publicus eller med likvidatorernas eller styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter styrkt avskrift av såväl protokoll, som förts i ärendet, som ock å föreningssammanträde i ärendet framlagda handlingar.

Om klander av understödsförenings beslut.

45 §.

Menar styrelsen eller ledamot därav eller föreningsmedlem, att understödsförenings beslut icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå tala genom stämning å föreningen inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare rätt till klandertalan mot beslutet förlorad.

Vill styrelsen anhängiggöra klandertalan, vare lag som i 26 § andra stycket sägs; dock skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om det där omförmälda föreningssammanträdet blivit inom ovan i denna paragraf stadgad tid utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Har klandertalan anhängiggjorts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att, innan slutligt utslag i målet meddelas, förordna, att klandrade beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där klandrade beslutet är av beskaffenhet att det bör registreras, underrättelse ofördröjligen genom rättens eller domarens försorg avsändas för registrering.

Domstols utslag, varigenom understödsförenings beslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de medlemmar, som ej instämt klandertalan.

Om likvidation och upplösning.

46 §.

Saknar understödsförening till registret anmäld, behörig styrelse, vare föreningsmedlem eller borgenär, så ock envar annan, vars rätt kan vara beroende därav, att någon finnes, som äger företräda föreningen, ävensom tillsynsmyndigheten berättigad att hos rätten eller domaren göra ansökning, att

föreningen må förklaras skyldig att träda i likvidation. Kungörelse om ansökningen med uppgift om tiden, när densamma kommer att prövas av rätten, skall av rätten eller domaren utfärdas och minst tre månader före nämnda tid införas i allmänna tidningarna, så ock i tidning inom orten. Rätten eller domaren äge ock, där så äskas, förordna en eller flera sysslomän att emellertid taga föreningens egendom under vård och bevaka dess angelägenheter. Styrkes på utsatta tiden, att anmärkta förhållandet fortfar, förklare rätten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma.

Om förordnande av syssloman skall underrättelse ofördröjligen genom rättens eller domarens försorg avsändas för registrering.

47 §.

Understödsförening skall ock träda i likvidation, då förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Har medlemsantalet i annan understödsförening än erkänd sjukkassa eller erkänd arbetslöshetskassa nedgått under det, vartill medlemmarna enligt 3 § eller tillsynsmyndighetens med stöd därav meddelade beslut minst skola uppgå, åligger det styrelsen att ofördröjligen därom göra anmälan hos tillsynsmyndigheten.

I anledning av anmälan, som nu sagts, har tillsynsmyndigheten att efter prövning av föreliggande omständigheter så snart ske kan meddela beslut, huruvida det må vara föreningen medgivet att på särskilda villkor fortsätta sin verksamhet med mindre antal medlemmar än tidigare varit bestämt. Såsom sådant särskilt villkor skall angivas visst tal, under vilket föreningens medlemsantal ej må nedgå.

Har tillsynsmyndigheten beslutat icke lämna medgivande, som i nästföregående stycke sägs, eller har sådant medgivande lämnats samt föreningens medlemsantal därefter nedgått under det nya talet och detta icke inom tre månader åter uppnåtts, skall föreningen träda i likvidation.

48 §.

Har understödsförening beslutat att träda i likvidation, eller skall eljest av anledning, som i 47, 64 eller 66 § sägs, likvidation verkställas, varde å föreningssammanträde en eller flera likvidatorer valda att verkställa likvidationen. I stadgarna må bestämmas, att en eller flera likvidatorer skola på annat sätt utses att jämte de å föreningssammanträde valda deltaga i likvidationen.

Då understödsförening kommit i likvidation, skall, utom i det fall att likvidation inträtt enligt 66 §, tillsynsmyndigheten förordna en god man, som har dels att såsom likvidator med den eller de övriga likvidatorerna deltaga i likvidationen och dels att, där så ske kan, åvägabringa förslag till överlåtelse av föreningens rörelse på understödsförening eller försäkringsbolag, som förut finnes eller som skall bildas för rörelsens övertagande. Finner tillsyns-

myndigheten på grund av likvidationsboets enkla beskaffenhet och ringa storlek eller av annan orsak ej erforderligt, att god man deltager i likvidationen, och är det uppenbart, att skälig överlåtelse av föreningens rörelse ej kan komma till stånd, må tillsynsmyndigheten underlåta att förordna god man eller, om förordnande redan meddelats, återkalla detsamma. Meddelande eller återkallande av dylikt förordnande skall ofördröjligen registreras. Gode mannen äger att av likvidationsboet uppbära arvode till belopp, som bestämmes av tillsynsmyndigheten.

49 §.

Utser understödsförening ej likvidatorer, ehuru sådant förhållande inträffat, som jämlikt 47 § fjärde stycket eller 64 § påkallar likvidation, svare de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av föreningens verksamhet eller handla å dess vägnar, för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

50 §.

Har sådant förhållande inträffat, som jämlikt bestämmelse i 47, 64 eller 66 § påkallar likvidation, och varder ej inom en månad därefter till registret, enligt vad nedan sägs, anmält, att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av medlem eller styrelseledamot eller tillsynsmyndigheten och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande en månad, utse en eller flera likvidatorer, vid äventyr att förordnande i sådant hänseende eljest meddelas av rätten.

51 §.

Finnes understödsförening, som enligt anmälan till registret trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda, behöriga likvidatorer, vare medlem eller borgenär, så ock envar annan, vars rätt kan vara beroende därav, att någon finnes, som äger företräda föreningen, ävensom tillsynsmyndigheten berättigad att hos rätten eller domaren göra ansökning om utseende av likvidatorer; och skall i övrigt vad i 46 § är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

52 §.

Likvidator skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag.

Uppdraget att vara likvidator anses gälla intill dess likvidationen blivit avslutad, men må när som helst återkallas av den, som meddelat uppdraget.

Avgår likvidator, innan han fullgjort sitt uppdrag, och finnes ej suppleant, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen föranstalta om utseende av ny likvidator.

53 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla, att föreningen trätt i likvidation. Därvid skola uppgivas

dels likvidatorernas samt, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist,

dels ock, där befogenhet att teckna föreningens firma ej skall utövas allenast av likvidatorerna gemensamt, vilken eller vilka, var för sig eller gemensamt, sådan befogenhet tillkommer.

Skall annan än likvidator eller suppleant äga nämnda befogenhet, varde uppgift lämnad jämväl å hans fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist.

Avgår likvidator eller suppleant eller utses ny sådan eller sker ändring i fråga om rätten att teckna föreningens firma, skall ock därom anmälan för registrering ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Vid anmälan av sådant beslut om förenings trädande i likvidation, som i 43 § första stycket sägs, skall fogas av notarius publicus eller med likvidatorernas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter styrkt avskrift av protokoll, som förts i ärendet.

54 §.

Då likvidatorer utsetts, skall, utom i det fall att likvidation inträtt enligt 64 §, styrelsen ofördröjligen göra redo för sin förvaltning under den tid, för vilken densamma ej förut blivit granskad.

Styrelsens redovisning skall av likvidatorerna ofördröjligen överlämnas till revisorerna, som hava att granska densamma och däröver inom fyra veckor avgiva skriftlig berättelse. Redovisningen jämte revisorernas berättelse framlägges av likvidatorerna, så snart ske kan, å föreningssammanträde; och skall å det sammanträde till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid, redovisningen omfattar. Om behandling av denna fråga samt om rätt att tala å styrelsens förvaltning äge vad i 36, 40 och 41 §§ finnes stadgat motsvarande tillämpning.

55 §.

Likvidatorerna åligger att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt att förteckna dess tillgångar och skulder.

56 §.

Likvidatorerna äge ej utan särskilt, av föreningen erhållet bemyndigande avyttra dess fasta egendom annorledes än genom försäljning å offentlig auktion. Hava likvidatorerna förordnats enligt 78 §, må ej heller lös egendom utan föreningens särskilda bemyndigande av dem försäljas på annat sätt än nu är sagt; och må, innan beslutet om förordnandet vunnit laga kraft, likvidatorerna ej utan föreningens samtycke vidtaga några likvidationsåtgärder utan allenast taga föreningens egendom under vård och bevaka dess angelägenheter.

I övrigt skall om likvidatorers befogenhet att företräda föreningen och om deras rättigheter, så ock om deras skyldigheter gälla i tillämpliga delar vad angående styrelse eller styrelseledamot i denna lag är stadgat; dock att vad i 22 § är stadgat ej skall äga tillämpning å likvidatorer, som förordnats enligt 78 §, eller å av tillsynsmyndigheten förordnad god man, som skall med sådana likvidatorer deltaga i likvidation.

God man äger att utlysa extra föreningssammanträde för behandling av fråga rörande likvidationen samt att, utan hinder av beslut om delning av likvidationsboets förvaltning, deltaga i förvaltningens alla delar.

57 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för understödsförening i likvidation, bör undertecknas med föreningens firma med tillägg av orden »i likvidation». Har tillsynsmyndigheten förordnat god man, skall firman tecknas av denne i förening med den eller dem, som eljest äro berättigade att teckna firman. Vid firmateckning skola de, som teckna firman, även underskriva sina namn.

Har under handlingen ej föreningens firma tecknats på sätt här ovan är sagt och framgår ej av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å föreningens vägnar som ock att föreningen är i likvidation, vare de, som underskrivit handlingen, evad densamma prövas vara för föreningen bindande eller ej, ansvariga för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

58 §.

Medan föreningen är i likvidation, må icke antagas ny medlem eller lämnas förskott å framtida understöd; och skall vad stadgarna må innehålla om rätt att vid medlems avgång ur föreningen utfå någon del av föreningens tillgångar ej under nämnda tid äga tillämpning beträffande medlem, som avgått efter det beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol.

Under likvidationstiden skola ej heller de fasta avgifter och uttaxerade belopp utkrävas eller de understöd utgivas, som förfallit till betalning efter det beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol. Pensionsbelopp, som förfallit till betalning efter nämnda tidpunkt, må dock utbetalas, därest pensionsfallet inträffat före samma tidpunkt och utbetalningen kan ske utan förnärmande av den rätt, som tillkommer borgenär, medlem eller annan understödsberättigad.

59 §.

Vid understödsförenings likvidation må sådan överlåtelse av föreningens rörelse, som omförmäles i 48 §, eller fördelning av föreningens tillgångar icke äga rum, förrän den i kallelsen å föreningens okända borgenärer utsatta inställelsedag är förbi och all veterlig gäld blivit betald, däri inbegripet understöd, som förfallit till betalning innan beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, ävensom ogulden andel i föreningens tillgångar, vilken enligt stadgarna tillkommer före sistnämnda tidpunkt avgången medlem eller hans rättsinnehavare. Är någon del av gälden tvistig eller icke förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas.

Därest förslag till överlåtelse av föreningens rörelse kan åvägabringas, skall gode mannen utlysa föreningssammanträde för behandling av detsamma. Å

det eller de sammanträden, varå förslaget behandlas, skall gode mannen framlägga: där överlåtelsen skall ske på en befintlig understödsförening, ett befintligt ömsesidigt försäkringsbolag eller ett försäkringsaktiebolag, av nämnda förening eller bolag avgivet anbud å rörelsens övertagande; där överlåtelsen skall ske på en understödsförening, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen och till stadgar för föreningen; eller, där överlåtelsen skall ske på ett ömsesidigt försäkringsbolag, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen samt till bolagsordning och bestämmelser angående grunderna för bolagets verksamhet. Bereder föreningen pension, skall, såvida icke annorlunda finnes bestämt i stadgarna, med avseende å överlåtelse av rörelsen iakttagas, att rätt till pension, därest pensionsfallet inträffat innan beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, skall äga företräde framför övriga rättigheter till framtida understöd. Efter det beslut om överlåtelsen blivit gillat av tillsynsmyndigheten samt, där överlåtelsen sker på en understödsförening eller ett ömsesidigt försäkringsbolag, som bildats för detta ändamål, berörda förening eller bolag registrerats, skall den förening eller det bolag, varpå överlåtelsen sker, anses hava inträtt uti den i likvidation varande föreningens rättigheter och skyldigheter, och skola sistnämnda förenings återstående tillgångar och handlingar överlämnas till den andra föreningen eller bolaget.

Kan förslag till överlåtelse av föreningens rörelse ej åvägabringas eller kommer av annan anledning överlåtelse icke till stånd, skola de bestämmelser, stadgarna innehålla angående förfarandet med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning, gå i verkställighet.

60 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de, så snart ske kan, å föreningssammanträde framlägga redovisning för sin förvaltning.

61 §.

Då likvidatorerna å föreningssammanträde framlagt redovisning för sin förvaltning, anses föreningen upplöst; och skola likvidatorerna ofördröjligen därom göra anmälan för registrering.

Vid anmälan skall fogas bestyrkt avskrift av protokoll, som förts i ärendet, ävensom bevis om dagen för utfärdandet av kallelsen å föreningens okända borgenärer.

62 §.

Åtnöjes medlem eller annan understödsberättigad ej med likvidatorernas redovisning, skall han genom stämning anhängiggöra sin talan hos domstol inom ett år från den dag, då redovisningen framlades å föreningssammanträde. Försummas det, have han förlorat sin talan.

63 §.

Avträdes understödsförenings egendom till konkurs, skall underrättelse om konkursen samtidigt med kungörelsen därom genom konkursdomarens försorg avsändas för registrering.

Under konkursen företrädes föreningen såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, om sysslomän enligt 46 § eller likvidatorer varit utsedda, då beslutet om egendomsavträde meddelades, av dessa. Under konkursens fortgång må dock i behörig ordning kunna utses styrelse i stället för sysslomän, som förordnats enligt nämnda paragraf, ävensom utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträddes till konkurs, skall, intill dess konkursen avslutats eller, där konkursen lämnat överskott, föreningen enligt 64 § trätt i likvidation, vad i 58 § stadgas om förening, som är i likvidation, äga tillämpning å föreningen; dock med iakttagande därav, att vad i sistnämnda paragraf sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde samt att bestämmelsen rörande utbetalning i visst fall av pensionsbelopp icke må tillämpas före konkursens avslutande.

64 §.

Finnes efter konkursens avslutande ej överskott, anses föreningen upplöst, då konkursen avslutats. Det åligger dem, som under konkursen sist företrätt föreningen såsom konkursgäldenär, att om föreningens sålunda skedda upplösning ofördröjligen göra anmälan till registret.

Var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträddes till konkurs, och finnes efter konkursens avslutande överskott, skall föreningen träda i likvidation. Därvid skall iakttagas, att vad i 58 och 59 §§ sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde.

65 §.

Hava vid understödsförenings likvidation tillgångarna fördelats eller överlämnats till någon, som enligt stadgarna är berättigad att övertaga dem, utan att betalning för gälden erlagts eller innehållits, eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något på borgenärs bekostnad, skyldig att återbära vad han sålunda bekommit. Befinnes utbetalning av pensionsbelopp, vilken skett på grund av därom enligt 58 eller 63 § särskilt gällande bestämmelse, vara borgenär, medlem eller annan understödsberättigad till förfång, skall ock återbäring äga rum.

Om frivillig överlåtelse av understödsförenings rörelse.

66 §.

Väckes i annat fall, än varom i 59 § förmäles, förslag att understödsförenings rörelse eller viss del därav skall överlåtas på understödsförening eller försäkringsbolag, som förut finnes eller som skall bildas för detta ändamål, skall å föreningssammanträde, som har att besluta angående förslaget, framläggas: där överlåtelsen skall ske på en befintlig understödsförening, ett

befintligt ömsesidigt försäkringsbolag eller ett försäkringsaktiebolag, av nämnda förening eller bolag avgivet anbud å övertagande av den ifrågavarande rörelsen; där överlåtelsen skall ske på en understödsförening, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen och till stadgar för föreningen; eller, där överlåtelsen skall ske på ett ömsesidigt försäkringsbolag, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen samt till bolagsordning och bestämmelser angående grunderna för bolagets verksamhet.

Vid dylik överlåtelse skall, såvida icke annorlunda finnes bestämt i stadgarna, rätt till pension, därest pensionsfallet inträffat innan beslutet om överlåtelsen fattades, äga företräde framför övriga rättigheter till framtida understöd.

Då beslut om överlåtelsen blivit gillat av tillsynsmyndigheten samt, där överlåtelsen sker på en understödsförening eller ett ömsesidigt försäkringsbolag, som bildats för detta ändamål, berörda förening eller bolag registrerats, skall den förening eller det bolag, varpå överlåtelsen sker, anses hava inträtt i den överlåtande föreningens rättigheter och skyldigheter mot medlemmarna och andra understödsberättigade på grund av den överlåtna rörelsen. Avser överlåtelsen föreningens hela rörelse, skall föreningen träda i likvidation.

Varder, efter det beslut om överlåtelse, varom i denna paragraf förmäles, blivit gillat av tillsynsmyndigheten, föreningen försatt i konkurs, skall, vid tillämpning av vad i konkurslagen är stadgat angående rätt till talan om återgång av avtal, avtalet om överlåtelsen anses ingånget den dag, då gillandet skedde.

Om registrering och om tillsyn å understödsföreningar.

67 §.

I denna lag föreskriven registrering och tillsyn å understödsföreningar handhaves beträffande varje grupp av föreningar med likartad verksamhet av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet.

68 §.

Hos tillsynsmyndigheten skall föras understödsföreningsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

69 §.

Anmälan till registret skall göras skriftligen. Avlämnas anmälan genom ombud eller insändes den med posten, skall underskriften vara styrkt av vittnen.

Då understödsförenings registrering sökes, skall varje styrelseledamot och suppleant, så ock i övrigt envar, som, ensam eller gemensamt med annan, är berättigad att teckna föreningens firma, på samma gång egenhändigt inskriva sin namnteckning i registret eller i särskilt bihang till detta, såframt ej namn-

teckningen förefinnes å anmälningsskriften och blivit av vittnen styrkt. På enahanda sätt skall förfaras, då anmälan sedermera sker därom, att styrelseledamot eller suppleant blivit utsedd eller att eljest någon, ensam eller gemensamt med annan, blivit berättigad att teckna firman.

70 §.

Registrering skall vägras

om vid anmälan för registrering icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall meddelade;

om understödsförenings stadgar eller beslut, som anmäles för registrering, icke tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller äro till sin avfattning i något viktigare hänseende otydliga eller vilseledande;

om i ärende rörande understödsförenings registrering medlemsantalet finnes understiga det jämlikt föreskrift i 3 § första eller andra stycket för föreningen lägst tillåtna samt tillsynsmyndigheten icke med stöd av tredje stycket samma paragraf medgiver föreningen undantag från tillämpningen av sagda föreskrift;

om i ärende rörande understödsförenings registrering stadgarna finnas icke vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade eller eljest icke upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt; eller

om tillsynsmyndigheten finner beslut, som i 42 § eller 43 § första stycket sägs, icke böra gillas.

71 §.

Beviljas understödsförenings registrering, låte tillsynsmyndigheten i registret införa:

1) dagen för stadgarnas antagande;

2) föreningens firma;

3) föremålet för föreningens verksamhet;

4) den ort, där styrelsen har sitt säte;

5) varje styrelseledamots och suppleants samt, där eljest någon, ensam eller gemensamt med annan, är berättigad att teckna föreningens firma, dennes fullständiga namn och hemvist;

6) där befogenhet att teckna firman ej skall utövas allenast av styrelsen, vilken eller vilka, var för sig eller gemensamt, sådan befogenhet tillkommer.

Det ena exemplaret av stadgarna skall förses med bevis om registreringen och återställas till sökanden.

72 §.

Anmäles ändring i förhållande, varom inskrivning i registret skett, skall den ändring, där registrering beviljas, anmärkas i registret.

Registreras ändring i förenings stadgar, skall ena exemplaret av det protokoll, som innehåller beslutet om ändringen, till sökanden återställas, försett med bevis om registreringen.

Sker ändring i förenings firma, skall ny fullständig inskrivning i registret göras.

73 §.

Anmälningsskrifter med därvid fogade handlingar skola, särskilt för varje förening, förvaras såsom bilagor till registret.

74 §.

Företer understödsförenings registrerade firma likhet med en i föreningsregister, understödsföreningsregister eller försäkringsregister tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma ävensom ålägga föreningen det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar någon eljest, att en i understödsföreningsregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

75 §.

Har genom laga kraft ägande dom blivit förklarat, att en i understödsföreningsregistret gjord inskrivning ej bort ske, eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på begäran av någondera parten anteckning därom göras i registret.

Varder, sedan i registret gjorts anteckning om förenings konkurs, beslutet om egendomsavträde upphävt av överrätt, skall anteckningen på därom gjord ansökning avföras ur registret.

76 §.

Mot den, som inhämtat kännedom om vad registret beträffande visst förhållande innehåller å den tid, varom fråga är, kan ändring i samma förhållande icke med laga verkan åberopas, med mindre han visas hava ägt vetskap om ändringen.

77 §.

Det åligger understödsförenings styrelse att för varje räkenskapsår inom två månader från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde till tillsynsmyndigheten ingiva:

1) styrkt avskrift av styrelsens och revisorernas berättelser samt av protokoll, upptagande de å föreningssammanträde i anledning av nämnda berättelser fattade beslut;

2) en i enlighet med fastställt formulär upprättad och av styrelsen underskriven statistisk redogörelse rörande föreningen och dess verksamhet under året.

Finner tillsynsmyndigheten nödigt att infordra ytterligare upplysningar, skola sådana ofördröjligen lämnas av styrelsen.

Styrelsen vare pliktig ej mindre att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt att

granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar än även att lämna dem tillträde till föreningssammanträde.

78 §.

Det tillkommer tillsynsmyndigheten att meddela råd och vägledning i fråga om understödsförenings bildande och det lämpliga inrättandet av sådan förenings verksamhet ävensom i övrigt tillhandagå med upplysningar i fråga om åtgärder, som må erfordras för registrering.

Då understödsförening vunnit registrering, tillkommer det tillsynsmyndigheten att övervaka föreningens verksamhet samt tillhandagå föreningen med råd och upplysningar i ändamål att föreningens rörelse må drivas på ett med hänsyn till dess art och omfattning lämpligt sätt.

Finner tillsynsmyndigheten, att avvikelse från lag eller författning eller föreningens stadgar förekommer, eller visar det sig, att understödsförening är oförmögen att efter oförändrade grunder fullgöra sina utfästelser, eller finnas stadgarna eljest icke längre vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade, skall tillsynsmyndigheten meddela föreningen anvisning att inom viss tid hava vidtagit sådan åtgärd eller förändring av föreningens verksamhet, som prövas erforderlig.

Befinnes förening, som blivit registrerad enligt denna lag, driva rörelse, vilken är att anse såsom affärsmässig försäkringsrörelse, skall tillsynsmyndigheten anvisa föreningen att antingen vidtaga erforderliga ändringar med avseende å rörelsens art eller ock inom viss tid hava överlåtit rörelsen på ett försäkringsbolag.

Har anvisning enligt denna paragraf meddelats av tillsynsmyndigheten och finnes föreningen icke tillbörligen ställa sig anvisningen till efterrättelse, äger tillsynsmyndigheten hos rätten eller domaren göra ansökning om åläggande för föreningen att träda i likvidation. Har sådan ansökning gjorts, skall rörande kungörelse om ansökningen och förordnande av sysslomän samt angående underrättelse om sådant förordnande för registrering gälla vad i 46 § är föreskrivet. Styrker ej föreningen å den utsatta tiden, att meddelad anvisning behörigen efterkommits, förklare rätten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma.

79 §.

Om tillsynsmyndighetens beslut i ärende, som icke avser registrering, så ock om beslut, varigenom registrering vägrats, skall skriftlig underrättelse ofördröjligen överlämnas eller med posten försändas till någon, vilken äger företräda föreningen. Innefattar beslutet anvisning enligt 78 §, eller har genom beslutet av föreningen gjord ansökning avslagits eller gillande av beslut, varom förmäles i 43 § andra stycket, eller registrering av anmält förhållande vägrats, skola i underrättelsen om beslutet skälen därför angivas.

Är understödsförening eller annan, som enligt denna lag i ärende angående föreningen gjort framställning eller anmälan hos tillsynsmyndigheten, missnöjd

med tillsynsmyndighetens beslut, må, vid talans förlust, besvär över beslutet hos Konungen anföras, där föreningens styrelse har sitt säte å ort inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands eller Västernorrlands län, före klockan tolv å fyrtiofemte dagen, och, där styrelsen har sitt säte å ort inom annan del av riket, före klockan tolv å trettionde dagen från beslutets dag.

80 §.

Närmare föreskrifter om tillsynsmyndighetens organisation samt om understödsföreningsregistrets förande och tillsynsmyndighetens verksamhet i övrigt meddelas av Konungen.

Särskilda bestämmelser.

81 §.

Fordran, som på grund av moderskaps- eller arbetslöshetsförsäkring innestår hos understödsförening, må ej för gäld tagas i mät. Samma lag vare om fordran, som på grund av sjukförsäkring innestår hos erkänd sjukkassa.

Om utmätningsfrihet för kapitalunderstöd stadgas i lagen om försäkringsavtal. Om utmätningsfrihet för sjukhjälp i andra fall, än då sådan följer av denna paragraf, ävensom för pension stadgas i nämnda lag och i utsökningslagen.

82 §.

Föreningsmedlemmar, som genom att överträda denna lag eller föreningens stadgar tillskynda föreningen skada, svare för skadan, en för alla och alla för en.

Överträda styrelseledamöter, likvidatorer eller medlemmar denna lag eller föreningens stadgar och tillskyndas tredje man därigenom skada, vare de, som låtit sådant komma sig till last, ansvariga för skadan, en för alla och alla för en.

83 §.

Understödsförening vare uti de mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, där styrelsen enligt stadgarna har sitt säte.

84 §.

Innehålla understödsförenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen eller ledamot därav eller föreningsmedlem eller annan understödsberättigad skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan, som tillkommer skiljeavtal; och gälle om påkallande av förbehållets tillämpning vad om stämning i 26 § finnes stadgat.

Straffbestämmelser.

85 §.

Därest understödsförening driver verksamhet utan att vara registrerad, straffes den, som deltager i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom, med dagsböter.

Fortsättes under tid, då åtal pågår för förseelse som nu är sagd, samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, dömas till dagsböter.

86 §.

Med dagsböter straffes

1) styrelseledamot eller annan, som vid anmälan för registrering mot bättre vetande meddelar oriktig uppgift;

2) styrelseledamot eller likvidator, där han mot bättre vetande i handling, som framlägges å föreningssammanträde eller jämlikt bestämmelserna i 77 § ingives till tillsynsmyndigheten, rörande föreningens angelägenheter meddelar oriktig uppgift;

3) styrelseledamot, där han uppsåtligen använder någon föreningens tillgång för ett annat ändamål än det, för vilket samma tillgång är avsedd;

4) revisor, där han i berättelse eller annan handling, som framlägges å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift rörande föreningens angelägenheter eller uppsåtligen underlåter att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av honom granskats;

5) där försäkringsteknisk utredning, som jämlikt 7 § fjärde stycket vid 4) eller 15 § ingivits till tillsynsmyndigheten, är oriktig, den som mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit densamma.

Ej må straff, som i denna paragraf är stadgat, ådömas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

87 §.

Åsidosättes föreskrift, som är meddelad i 15 § första stycket, 20 § sista stycket, 31 § första stycket, 34 § sista stycket, 44 § första eller tredje stycket, 47 § andra stycket, 64 § första stycket eller 77 §, eller underlåter förening, som erhållit föreläggande enligt 15 § andra stycket, att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, straffes den försumlige med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

Samma lag vare om likvidator, som ej fullgör vad honom enligt 53 §, 54 § andra stycket eller 61 § åligger.

Förseelse mot 31 § första stycket, 34 § sista stycket eller 54 § andra stycket må åtalas allenast av målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl föreningen som varje medlem därav.

88 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skall förvandling ske enligt allmän lag.

89 §.

Försummelse att enligt bestämmelse i denna lag göra anmälan för registrering eller att göra anmälan, som är föreskriven i 47 § andra stycket, eller att underställa tillsynsmyndigheten beslut, som i 43 § andra stycket sägs, eller

att till tillsynsmyndigheten ingiva någon av de i 15 § första och andra styckena samt 77 § omförmälda handlingarna skall åtalas vid allmän underrätt i den ort, där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte.

Om undantag från lagens tillämplighetsområde.

90 §.

Vad i denna lag är föreskrivet skall ej äga tillämpning

1) å anstalt, för vars utfästelser av understöd staten eller kommun är ansvarig, eller å sådan pensionskassa för i offentlig tjänst anställda personer, vilken av Konungen förklarats undantagen från lagens tillämpning;

2) å fackförening, fackförbund eller annan liknande förening för vårdande av yrkesangelägenheter av anledning att densamma meddelar understöd vid arbetslöshet.

Anstalt eller pensionskassa, varom ovan vid 1) förmäles, vare dock pliktig att angående sin verksamhet göra anmälan och lämna uppgifter i enlighet med de föreskrifter, Konungen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938, och upphör lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar vid samma tidpunkt att gälla. Därvid skall emellertid iakttagas vad här nedan stadgas.

1 mom. Med avseende å understödsförening, som vid nämnda tid är registrerad enligt äldre lag, skall gälla följande.

1) Äldre lag skall fortfarande äga tillämpning intill dess tillsynsmyndigheten på ansökan av föreningen förklarat föreningens stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen samt vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade ävensom i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt. Hava föreningens stadgar icke blivit jämlikt äldre lag godkända av tillsynsmyndigheten, skall vid ansökan om dylik förklaring fogas försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av de i stadgarna angivna avgifterna; dock att, där föreningen endast skall bereda understöd vid arbetslöshet eller meddela sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, i stället må vid ansökningen fogas för bedömande av nämnda avgifters tillräcklighet erforderliga uppgifter, avfattade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär. Har vid sådan ansökan styrelseledamot eller annan mot bättre vetande meddelat oriktig uppgift eller har någon, där vid ansökningen fogad försäkringsteknisk utredning är oriktig, mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit densamma, vare lag som i 86 § sägs.

2) Förklaring, som omförmäles vid 1), må avgivas och föreningen må därefter fortsätta verksamheten utan hinder därav, att föreningen icke uppfyller den enligt 3 § första stycket eller, i fråga om beredande av pension, enligt 3 § andra stycket för föreningen gällande föreskriften angående minsta medlemsantal; dock att i sådant fall tillsynsmyndigheten skall bestämma det

antal medlemmar, varav föreningen minst skall bestå. Nedgår medlemsantalet under det sålunda bestämda, skall vad i 47 § andra, tredje och fjärde styckena, 48 § första stycket, 49 och 50 §§, 87 § första stycket och 89 § föreskrives äga motsvarande tillämpning.

3) Därest för sådan förening, som avses i 17 §, yppar sig svårighet att för äldre försäkringar vid tiden för ansökan om förklaring, varom vid 1) sägs, avsätta premiereserv till belopp, som i nämnda paragraf föreskrives, må tillsynsmyndigheten med avseende å fullgörandet av denna skyldighet medgiva föreningen sådant anstånd, att under viss tid, ej överstigande femton år, premiereserven för sådana försäkringar må upptagas till lägre belopp, under villkor att skillnaden årligen minskas i enlighet med en av tillsynsmyndigheten fastställd plan. Anstånd må ej medgivas, där det enligt verkställd undersökning icke kan förväntas, att bristen skall kunna täckas under sagda tid.

4) Vid tillämpningen av 15 § första stycket skall såsom registreringsåret anses det år, då föreningen vunnit förklaring, varom vid 1) sägs.

5) Avgives förklaring, varom vid 1) sägs, skall anteckning därom göras i understödsföreningsregistret.

2 mom. Där enligt vad i 1 mom. vid 1) stadgas äldre lag skall beträffande viss förening äga tillämpning efter den 30 juni 1938, skall dock vad nedan sägs iakttagas.

1) Varje före den 1 januari 1943 fattat beslut om sådan ändring av stadgarna, som erfordras för att föreningen skall kunna vinna förklaring enligt 1 mom. vid 1), eller om överlåtelse av föreningens rörelse eller viss del därav å understödsförening, vilken vunnit sådan förklaring eller blivit registrerad efter den 30 juni 1938, skall anses gillt, därest det å sammanträde biträtts av minst tre fjärdedelar av de röstande samt varder gillat av tillsynsmyndigheten; dock att, där för beslutets giltighet är i stadgarna uppställt villkor utöver vad enligt äldre lag är bestämt, sådant villkor skall lända till efterrättelse.

2) Därest föreningen icke på ansökan, som gjorts före den 1 januari 1943, vunnit förklaring enligt 1 mom. vid 1) och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, förklare tillsynsmyndigheten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma; i vilket fall skall så anses, som om förklaringen och förordnandet meddelats av domstol jämlikt 82 § äldre lag. Vad nu sagts skall även gälla, där föreningen, sedan dess egendom avträtts till konkurs, jämlikt 66 § andra stycket äldre lag beslutat fortsätta sin verksamhet; och skall vid tillämpning av 60 och 61 §§ äldre lag iakttagas, att vad där sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde.

3 mom. Förseelse mot äldre lag skall bedömas efter nämnda lag även efter det lagen upphört att gälla för den förening, beträffande vars verksamhet förseelsen blivit begången.

4 mom. Där i lag eller författning förekommer hänvisning till äldre lagen, skall, i den mån denna ej längre äger giltighet, hänvisningen avse nya lagen.

Förslag
till
Lag
angående upphävande av lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor.

Härigenom förordnas, att lagen den 18 juni 1926 om återförsäkringskassor skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 september 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående dels *ny lagstiftning om understödsföreningar* i syfte att vinna ökad ekonomisk säkerhet beträffande sådana sammanslutningars utfästelser, dels ock *upphävande av lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor.* Föredraganden anför:

Ny lagstiftning om understödsföreningar.

Gällande bestämmelser.

Enligt den i 1 § *lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar* givna definitionen skola under begreppet understödsförening inbegripas sådana föreningar för inbördes bistånd, vilka avse att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse idka sådan verksamhet, som med avseende å sitt föremål faller inom personförsäkringens område. Såsom exempel på dylika understödsföreningar angivas i samma lagrum föreningar, som bereda medlem pension efter avgång från tjänst, efter uppnående av viss ålder eller vid bestående förlust eller nedsättning i arbetsförmågan (invaliditet); vid medlems död utbetala ett kapitalbelopp till bestridande av kostnaderna för hans begravning eller såsom understöd åt hans familj; meddela pension åt avliden medlems änka eller barn; bereda sjukhjälp eller moderskapshjälp; samt bereda understöd vid arbetslöshet.

Lagen äger dock enligt 98 § icke tillämpning å anstalt, för vars utfästelser av understöd staten eller kommun är ansvarig, å sådan pensionskassa för i offentlig tjänst anställda personer, vilken av Konungen förklarats undantagen från lagens tillämpning, eller å fackförening, fackförbund eller annan liknande förening för vårdande av yrkesangelägenheter av anledning att densamma meddelar understöd vid arbetslöshet.

Enligt lagen är pensionskassa, som består av minst 5 medlemmar, samt annan understödsförening, som består av minst 50 medlemmar, underkastad registreringsskyldighet (2 § 1 st.). För förening, som ej innefattas under registreringstvånget, bereder lagen möjlighet att frivilligt låta registrera sig

och ernå därmed förenade rättsliga fördelar; registrering kan dock icke vinnas av förening, som räknar mindre än 5 medlemmar (2 § 2 st.).

Innan understödsförening blivit registrerad, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara (5 § 1 st.).

Flertalet av lagens bestämmelser avser att reglera de former, i vilka de registrerade understödsföreningarna äga bedriva sin verksamhet eller vilka skola iakttagas vid sådan förenings upplösning. Sålunda skall understödsförening för att kunna vinna registrering hava antagit stadgar av viss i lagen närmare angiven fullständighet (6 och 8 §§) samt hava utsett styrelse (6 §). Utförliga föreskrifter meddelas om styrelse och firmateckning (15—31 §§), om revision (32—34 §§), om föreningssammanträde (35—40 §§), om talan mot styrelse eller revisorer (41—43 §§), om ändring av stadgarna och vissa andra fall, då särskilda bestämmelser gälla angående giltighet av föreningsbeslut (44—46 §§), om klander av föreningsbeslut (47 §), om likvidation och upplösning (48—67 §§), om frivillig överlåtelse av förenings rörelse (68 §) samt om registrering (69—78 §§).

Emellertid innehåller lagen även vissa bestämmelser av materiellträttslig innebörd, vilka huvudsakligen avse att förhindra, att registrerad understödsförenings verksamhet bedrives på ett med hänsyn till medlemmarnas och övriga understödsberättigades intressen riskfyllt eller eljest olämpligt sätt, låt vara att några av dessa bestämmelser gälla endast i den mån annat icke finnes angivet i föreningens stadgar. Sålunda innehåller 3 § första stycket förbud för förening att utan stöd av lag eller författning eller tillsynsmyndighetens tillstånd utöva verksamhet, vilken är främmande för ändamålet med föreningens understödsverksamhet, och i 3 § andra stycket förbjudes förening att utfästa eller utbetala understöd, utgående i kapital en gång för alla (kapitalunderstöd), till högre belopp än 4,000 kronor för en medlem eller att, därest föreningens stadgar icke godkänts av tillsynsmyndigheten på sätt i 86 § sägs, utfästa eller utbetala kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem. I 11 § och 44 § tredje stycket meddelas bestämmelser med syfte att skydda medlems rätt att utträda ur eller kvarstå i förening. Enligt 14 § skall, såvida icke annorlunda bestämmes i stadgarna, å rörelsen uppkommet överskott reserveras för framtida behov. Stadgeändring, som avser inskränkning av rätt till understöd, äger jämlikt 44 § sista stycket icke tillämpning i fråga om rätt till pension eller sjukhjälp, med avseende å vilken pensions- eller sjukdomsfallet inträffat innan slutgiltigt beslut om ändringen fattades. Saknar understödsförening behörig styrelse, kan domstol enligt 48 § förklara, att föreningen skall träda i likvidation. Vidare skall understödsförening enligt 49 § träda i likvidation, då medlemsantalet nedgått under fem eller det högre antal, vartill medlemmarna enligt stadgarna minst skola uppgå, och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader, eller då förhållande inträffat, på grund varav enligt stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet. Har pensionskassa trätt i likvidation och överlåtes i anledning därav dess rörelse, skall jämlikt

61 § andra stycket, såvida icke annorlunda finnes bestämt i stadgarna, rätt till pension, därest pensionsfallet inträffat före likvidationsbeslutet, äga företräde framför övriga rättigheter till framtida understöd. Motsvarande bestämmelser givas dels i 61 § sista stycket för det fall, att vid pensionskassas likvidation överlåtelse icke kommer till stånd och i anledning därav kassans tillgångar skola fördelas mellan medlemmarna och övriga understödsberättigade, dels ock i 68 § andra stycket för det fall att pensionskassa frivilligt överlåter sin rörelse.

Den i lagen föreskrivna registreringen och tillsynen å understödsföreningarna handhaves jämlikt kungörelsen den 8 november 1912 (nr 304) av socialstyrelsen. Erinras må emellertid, att enligt beslut av 1937 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 390) tillsynen över samtliga understödsföreningar med undantag av arbetslöshetskassorna skall från och med den 1 januari 1938 övertagas av pensionsstyrelsen. Hava icke vid anmälan för registrering iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall meddelade, eller prövas understödsförenings stadgar eller beslut, som anmäles för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i understödsföreningslagen eller eljest strida mot lag eller författning eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydliga eller vilseledande, skall jämlikt 72 § registrering vägras. Avenledes skall enligt samma lagrum registrering vägras, därest tillsynsmyndigheten finner visst beslut rörande stadgeändring icke böra gillas. I 80 § ålägges understödsförening att för varje räkenskapsår till tillsynsmyndigheten ingiva vissa handlingar, ägnade att belysa skötseln och resultatet av föreningens verksamhet, samt att jämväl i övrigt tillhandagå tillsynsmyndigheten med begärda upplysningar. Pensionskassa, vars stadgar icke blivit godkända på sätt i 86 § sägs, åligger det därjämte enligt 81 § att vart femte år låta upprätta och till tillsynsmyndigheten ingiva försäkringsteknisk utredning av kassans ställning vid föregående års slut. Sådan utredning skall enligt av tillsynsmyndigheten fastställda grunder upprättas av person med i lagen närmare angiven kompetens. Tillsynsmyndigheten må, om av pensionskassa ingiven utredning utvisar brist, ålägga kassan att, så länge bristen fortfar, upprätta och ingiva utredning oftare än vart femte år, dock högst årligen, men äger å andra sidan helt eller delvis befria kassa från skyldigheten att upprätta utredning, därest kassans rörelse är av mindre omfattning eller eljest skälig anledning till sådan befrielse föreligger. Enligt 82 § tillkommer det tillsynsmyndigheten att övervaka understödsförenings verksamhet samt tillhandagå föreningen med råd och upplysningar i ändamål att föreningens rörelse må drivas på ett med hänsyn till dess art och omfattning lämpligt sätt. Förekommer avvikelse från lagen eller föreningens stadgar, skall tillsynsmyndigheten anvisa föreningen att inom viss tid hava vidtagit för rättelses vinnande erforderliga åtgärder. Framgår av försäkringsteknisk utredning, som enligt 81 § avgivits för pensionskassa, att kassan uppenbarligen är oförmögen att fullgöra sina utfästelser, må tillsynsmyndigheten, där den finner fortsättande av kassans verksamhet efter oförändrade grunder kunna medföra allvarliga missförhål-

landen, meddela kassan anvisning att vidtaga erforderliga ändringar med avseende å grunderna för verksamheten. Driver en enligt lagen registrerad förening affärsmässig försäkringsrörelse, skall tillsynsmyndigheten anvisa föreningen att antingen ändra rörelsens art eller överlåta rörelsen på ett försäkringsbolag. Ställer sig föreningen icke till efterrättelse en av tillsynsmyndigheten jämlikt 82 § meddelad anvisning, skall domstol efter ansökan av tillsynsmyndigheten förklara, att föreningen skall träda i likvidation.

Förutom de särskilda bestämmelser, vilka enligt vad förut omnämnts gälla för pensionskassa, innehåller lagen även skärpta bestämmelser beträffande vissa andra understödsföreningar, nämligen sådana vilkas stadgar blivit godkända av tillsynsmyndigheten. Enligt 86 § må nämligen i understödsförenings stadgar intagas bestämmelse därom, att stadgarna skola vara godkända av tillsynsmyndigheten. Vid prövning av ansökning om registrering av understödsförening, i vars stadgar sådan bestämmelse finnes intagen, skall tillsynsmyndigheten tillse, att stadgarna innehålla tillfredsställande bestämmelser om premier, fondavsättning, medelförvaltning och användning av uppkommande överskott samt jämväl i övrigt äro betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade. Finnes anledning till anmärkning, skall registrering vägras. Beviljas registrering, skall i registret och beviset om registreringen anmärkas, att stadgarna blivit godkända. — I detta sammanhang må erinras, att enligt den tidigare omnämnda bestämmelsen i 3 § andra stycket allenast förening med godkända stadgar äger utfästa eller utbetala kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem. — Förening med godkända stadgar skall varje år eller, om tillsynsmyndigheten så medgiver, mindre ofta, dock minst vart femte år, avgiva försäkringsteknisk utredning på sätt som enligt 81 § gäller för pensionskassa. I utredningen skall såsom skuld upptagas en fond (premiereserven), motsvarande sammanlagda värdet av alla löpande utfästelser av understöd. Visar det sig, att föreningens tillgångar icke äro tillräckliga för täckande av föreningens gäld och redovisning av premiereserven, eller befinnas stadgarna icke längre vara betryggande, skall tillsynsmyndigheten anvisa föreningen att inom viss tid hava vidtagit de åtgärder, som prövas erforderliga för rättelses vinnande. Följer föreningen icke anvisningen, skall domstol på ansökan av tillsynsmyndigheten förklara, att föreningen skall träda i likvidation. För det fall, att förening med godkända stadgar meddelar livförsäkring, skall enligt 87 § premiereserven för livförsäkringar minst uppgå till skillnaden mellan kapitalvärdet av föreningens förbindelser på grund av löpande försäkringar och kapitalvärdet av de nettopremier, försäkringstagarna må hava att ytterligare erlägga, varjämte i samma paragraf meddelas bestämmelser huru tillgångar, motsvarande nämnda premiereserv, skola redovisas. För nyss angivna fall stadgas vidare i 88 § skyldighet för föreningen att jämväl bilda säkerhetsfond, motsvarande en tjugondel av nämnda premiereserv, samt att, därest föreningen är befriad från skyldigheten att varje år avgiva försäkringsteknisk utredning, reservera uppkommet överskott intill dess sådan utredning avgives.

Slutligen innehåller understödsföreningslagen i 93—97 §§ åtskilliga straffbestämmelser.

Sedan understödsföreningslagens tillkomst har giltighetsområdet för lagen blivit utvidgat. Ursprungligen föreskrev lagen registreringstvång för pensionskassa med flera än 50 medlemmar samt för annan understödsförening, såframt den antingen utfäste eller utbetalade kapitalunderstöd till högre belopp än 300 kronor för en medlem och bestod av flera än 100 medlemmar eller ock bestod av flera än 500 medlemmar. Utfästes högre kapitalunderstöd än 300 kronor, måste föreningen, såvida icke annat framgick av lagens övergångsbestämmelser, vara registrerad med godkända stadgar. Någon skyldighet för pensionskassa att hava godkända stadgar föreskrevs däremot icke i lagen och har icke heller sedermera införts.

År 1926 blev registreringsskyldighet stadgad för varje pensionskassa med minst 5 medlemmar samt för annan understödsförening, såframt medlemsantalet utgjorde minst 50. Redan år 1921 hade beloppet av kapitalunderstöd, som förening kunde meddela utan att ha godkända stadgar, höjts från 300 till 500 kronor.

Emellertid har lagens giltighetsområde också på annat sätt utvidgats, nämligen därigenom att även föreningar, som meddela sjukhjälp och moderskapshjälp, blivit underställda lagen. Detta skedde i samband med 1931 års sjukkasselagstiftning, som härförutom innefattade utfärdande av förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor ävensom upphävande av 1910 års lag om sjukkassor.

I detta sammanhang må även erinras om att understödsföreningslagen ändrades i vissa delar i samband med utfärdandet av förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor. Någon utvidgning av lagens tillämplighetsområde ägde emellertid därvid icke rum, enär lagen redan förut gällde även för föreningar, som meddelade arbetslöshetsunderstöd.

I fråga om de erkända sjukkassorna, vilka äro statsunderstödda och för vilka förordningen om erkända sjukkassor gäller jämsides med understödsföreningslagen, har nämnda förordning uppställt materiella föreskrifter i syfte att reglera verksamhetens ändamålsenliga inrättande ävensom lämnat tillsynsmyndigheten befogenhet att tekniskt övervaka och kontrollera verksamheten. Med stöd av dessa föreskrifter har socialstyrelsen föreskrivit ekonomiska grunder för verksamheten, vilka i viss utsträckning äro försäkringstekniskt uppbyggda, i syfte att kassorna skola erhålla den trygghet och stabilitet, som för verksamhetens sunda och jämna bedrivande är nödvändig. På motsvarande sätt innehåller den för de statsunderstödda arbetslöshetskassorna jämsides med understödsföreningslagen gällande särskilda förordningen bestämmelser om kontroll och ekonomisk övervakning av verksamheten.

Såsom framgår av det sakkunnigbetänkande, vilket ligger till grund för understödsföreningslagen, åsyftar denna lag att för understödsföreningarna meddela dels föreningsrättsliga bestämmelser, avsedda att ordna frågan om föreningarnas rättskapacitet, att giva stadga åt deras organisation, att inom föreningarna skydda minoritetens rätt gent emot majoriteten och dylikt, dels

ock föreskrifter med ändamål att möjliggöra och reglera den tillsyn över föreningarnas verksamhet i formellt avseende, som påkallas därav, att nämnda verksamhet gränsar till eller är en art av försäkringsverksamhet. Däremot lämnar lagen understödsföreningarnas verksamhet i det stora hela obunden av materiella bestämmelser. Bortsett från de statsunderstödda understödsföreningarna har endast beträffande pensionskassor och föreningar, som registrerats med godkända stadgar, en försäkringsteknisk kontroll från statens sida ansetts berättigad och behövlig.

Understödsföreningarnas nuvarande verksamhet.

Jag övergår nu till att giva en kortfattad redogörelse för arten och omfattningen av den verksamhet, som understödsföreningarna bedriva. Redogörelsen, som omfattar hela understödsföreningsväsendet med undantag av erkända sjukkassor och erkända arbetslöshetskassor, grundar sig dels på de för de olika föreningarna gällande stadgebestämmelserna, dels på de statistiska berättelser rörande verksamheten, som det åligger föreningarna att årligen upprätta och ingiva till tillsynsmyndigheten. De meddelade uppgifterna avse förhållandena vid utgången av år 1935; dock har för ett antal föreningar motsvarande siffror för år 1934 i stället kommit till användning. Ett 50-tal föreningar, vilka antingen ännu ej trätt i verksamhet eller för vilka erforderliga uppgifter rörande verksamheten icke kunnat erhållas, äro icke medtagna i redogörelsen.

De understöd, som meddelas av de registrerade understödsföreningar, varom här är fråga, äro väsentligen av tre slag, nämligen sjukhjälp, kapitalunderstöd och pension. I enlighet härmed kunna föreningarna lämpligen uppdelas i tre grupper, sjukkassor, kapitalförsäkringsföreningar och pensionskassor. I redogörelsen hänföras till sjukkassorna även föreningar, som meddela såväl sjukhjälp som kapitalunderstöd, och till pensionskassorna även föreningar, som förutom pension meddela kapitalunderstöd eller sjukhjälp.

De registrerade understödsföreningarna voro vid 1935 års slut — om erkända sjukkassor och arbetslöshetskassor icke medräknas — till antalet 1,479 med ett sammanlagt medlemsantal av 1,022,346. Huru dessa antal fördelade sig på olika slag av föreningar framgår av följande tablå:

	Antal föreningar	Antal medlemmar
Sjukkassor		
med godkända stadgar	—	—
utan godkända stadgar	566	261,870
Kapitalförsäkringsföreningar		
med godkända stadgar	38	295,453
utan godkända stadgar	610	397,077
Pensionskassor		
med godkända stadgar	7	2,776
utan godkända stadgar	258	65,170
Summa	1,479	1,022,346

I det följande meddelas en kortfattad översikt av innehållet i de viktigaste stadgebestämmelser, som reglera understödsföreningarnas verksamhet.

Föremål för verksamheten. Den sjukförsäkring, som meddelas, avser i regel utgivande av kontant ersättning, sjukpenning, vid inträffande sjukdomsfall. Härjämte förekommer emellertid sjukvårdsersättning i form av ersättning för medlems utgifter för läkarvård, läkemedel samt andra sjukvårdande åtgärder. Slutligen meddela ett antal sjukkassor även moderskapshjälp, i regel i form av moderskapspenning under visst med barnsbörden sammanhängande antal dagar. Av hela antalet 566 sjukkassor meddelade 480 med 227,918 medlemmar sjukhjälp endast i form av sjukpenning, 82 kassor med 28,265 medlemmar sjukpenning i förening med sjukvårdsersättning samt 4 kassor med 5,687 medlemmar enbart sjukvårdsersättning. Av sjukkassorna meddelade 100 med 130,840 medlemmar jämväl moderskapshjälp.

Den kapitalförsäkring, som meddelas, avser utbetalande av dödsfallsersättning. Av 24 föreningar, de flesta med godkända stadgar, lämnas dock antingen enbart eller tillsammans med dödsfallsersättning understöd i form av s. k. blandad liv- och kapitalförsäkring, därvid det utfästa kapitalbeloppet utfaller vid viss angiven ålder eller vid dessförinnan timat dödsfall. Ren livsfallsförsäkring förekommer även i något enstaka fall. En översikt av stadgarnas innehåll i berörda avseende lämnas i denna tablå:

	Kapitalförsäkring meddelas i form av			
	enbart dödsfallsersättning		dödsfallsersättning samt blandad liv- och kapitalförsäkring	
	Antal föreningar	Antal medlemmar	Antal föreningar	Antal medlemmar
Sjukkassor				
utan godkända stadgar	459	131,192	—	—
Kapitalförsäkringsföreningar				
med godkända stadgar	21	178,253	17	117,200
utan godkända stadgar	608	394,996	2	2,081
Pensionskassor				
med godkända stadgar	2	1,625	4	1,127
utan godkända stadgar	37	13,243	1	26
Summa	**1,127**	**719,309**	**24**	**120,434**

Pensioneringens omfattning är bestämd på olika sätt, antingen begränsad allenast till delägarna själva eller utsträckt till förutom delägarna även överlevande — änkor och barn — eller slutligen begränsad till allenast överlevande. En uppdelning av pensionskassorna efter stadgebestämmelserna i detta hänseende ger följande översikt.

Pension utgår till	Pensionskassor			
	med godkända stadgar		utan godkända stadgar	
	Antal kassor	Antal medlemmar	Antal kassor	Antal medlemmar
Endast delägare	—	—	82	15,801
Delägare och överlevande	6	1,237	127	38,038
Endast överlevande	1	1,539	49	11,331
Summa	**7**	**2,776**	**258**	**65,170**

Beträffande delägarepensionen gäller i de flesta kassor, att densamma börjar utgå vid uppnådd viss levnadsålder, ofta därjämte efter viss medlems- eller tjänstetid. Inom 52 pensionskassor med 27,146 medlemmar utgår emellertid pension därjämte till medlem, som före utgången av angiven tid drabbats av invaliditet.

Villkor för inträde. Med avseende å rätten till inträde har man att först och främst skilja mellan öppna och slutna föreningar. I de förra kan som regel envar vinna inträde, som uppfyller vissa allmänna föreskrifter i stadgarna med avseende på ålder och hälsotillstånd. Sluten är åter föreningen, då medlemskap kan vinnas exempelvis endast av dem, som tillhöra visst yrke, äro anställda hos viss arbetsgivare eller tillhöra viss förening, ordenssällskap eller dylikt. Bland sistnämnda föreningar tilldraga sig de, som äro upprättade inom visst företag och begränsat inträdet att omfatta allenast de där anställda, ett särskilt intresse, varför det synes lämpligt att här låta dessa bilda en särskild grupp. Understödsföreningarna kunna därför uppdelas i de tre grupperna: 1) föreningar, som äro öppna för allmänt inträde, 2) föreningar, avsedda för utövare av visst yrke, för personer tillhörande viss förening, visst ordenssällskap eller dylikt samt 3) föreningar, avsedda för anställda vid visst företag. I följande tablå ha föreningarna grupperats med hänsyn till stadgarnas bestämmelser i berörda hänseende.

	Föreningar, som äro					
	öppna för allmänt inträde		avsedda för utövare av visst yrke, medlem i viss förening eller dyl.		avsedda för anställda vid visst företag	
	Antal föreningar	Antal medlemmar	Antal föreningar	Antal medlemmar	Antal föreningar	Antal medlemmar
Sjukkassor	324	183,467	91	36,666	151	41,737
Kapitalförsäkringsföreningar	391	533,797	134	99,035	123	59,698
Pensionskassor	21	3,428	172	29,070	72	35,448
Summa	**736**	**720,692**	**397**	**164,771**	**346**	**136,883**

De flesta understödsföreningars stadgar innehålla bestämmelser, avsedda att i möjligaste mån åstadkomma ett för verksamheten betryggande

medlemsurval. Ofta föreskrives sålunda, att den inträdessökande skall förklara sig vara fullt frisk eller vitsordas såsom frisk av läkare, föreningsmedlemmar eller andra omdömesgilla personer.

Understödens beskaffenhet och storlek. Den sjukhjälp, som utgives av sjukkassorna, utgöres, som redan anförts, av sjukpenning och sjukvårdsersättning. Samma kassa ger ofta möjlighet till försäkring till olika sjukpenningbelopp. I följande tablå lämnas en översikt över det högsta belopp per dag, vartill sjukpenningen kan uppgå inom respektive kassor.

Belopp	Antal föreningar	Antal medlemmar
Till och med 1 krona	50	8,597
Utöver 1 till och med 2 kronor	164	45,543
» 2 » » » 3 »	183	56,126
» 3 » » » 4 »	114	123,012
» 4 » » » 5 »	27	13,867
» 5 » » » 6 »	17	6,945
» 6 » » » 7 »	3	384
» 7 » » » 8 »	3	1,308
Ej fixerat belopp	1	401
Summa	562	256,183

De vanligast förekommande sjukvårdsprestationerna äro läkarvård och läkemedel. Av följande tablå framgår i vilken utsträckning dessa prestationer förekomma.

Sjukvårdsprestationer	Antal kassor	Antal medlemmar
Endast läkarvård	42	11,934
Läkarvård och läkemedel	35	19,636
Endast läkemedel	9	2,382
Summa	86	33,952

Sjukvårdsprestationer av andra slag än läkarvård och läkemedel meddelas av 9 kassor med 5,607 medlemmar.

Medan understödsförening med avseende å bestämmelser om sjukhjälp och pension icke är bunden av föreskrifter rörande verksamhetens omfattning, stadgas däremot i fråga om kapitalunderstöd begränsningar i fråga om kapitalbeloppets storlek. Understödsförening med godkända stadgar får sålunda, som tidigare omnämnts, icke utfästa kapitalunderstöd överstigande 4,000 kronor, medan understödet i fråga om förening utan godkända stadgar får uppgå till högst 500 kronor. Den dödsfallsersättning, som sålunda utgår, motsvarar understundom endast kostnaden för den avlidnes nödtorftiga begravning och de oundgängligaste utgifterna i samband med dödsfallet. Ofta är dock ersättningen större och utgår i ett ej obetydligt antal fall med högsta i lagen medgivna belopp. Understöden utgå ofta inom samma förening med olika belopp. En översikt över det högsta belopp, vartill kapitalunderstöd kan uppgå inom respektive föreningar, gives i denna tablå:

Belopp	Sjukkassor		Kapitalförs.-föreningar				Pensionskassor			
			m. g. s.		u. g. s.		m. g. s.		u. g. s.	
	antal förenigar	antal medlemmar	antal förenigar	antal medlemmar	antal förenigar	antal medlemmar	antal förenigar	antal medlemmar	antal förenigar	antal medlemmar
Högst 100 kr...	189	37,636	—	—	103	22,455	—	—	7	1,860
101– 200 » ..	182	53,568	—	—	181	65,150	—	—	8	1,839
201– 300 » ..	39	11,342	1	6,701	79	66,136	—	—	4	2.274
301– 500 » ..	49	28,646	—	—	223	223,749	—	—	18	7,288
501– 700 » ..	—	—	2	8,368	6	3,118	—	—	—	—
701–1,000 » ..	—	—	4	5,972	18	16,469	—	—	—	—
1,001–2,000 » ..	—	—	16	116,557	—	—	2	449	—	—
2,001–3,000 » ..	—	—	—	—	—	—	1	86	—	—
3,001–4,000 » ..	—	—	14	157,051	—	—	3	2,217	—	—
Ej fixerat belopp	—	—	1	804	—	—	—	—	1	8
Summa	**459**	**131,192**	**38**	**295,453**	**610**	**397,077**	**6**	**2,752**	**38**	**13,269**

Av tabellen inhämtas, att ett flertal föreningar, nämligen 25 med 19,595 medlemmar, utfästa kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor, fastän de ej hava stadgarna godkända. Denna undantagsställning har medgivits föreningarna i fråga i kraft av vissa övergångsbestämmelser i lagen (99 §). Där stadgas nämligen, att förening, som vid tiden för lagens trädande i kraft beredde och under minst två år därförut berett kapitalunderstöd till högre belopp än 300 kronor, äger rätt att jämväl efter registreringen, oaktat stadgarna icke blivit godkända, utfästa och utbetala sådant understöd till samma belopp, dock ej högre än 1,000 kronor.

De pensionsförmåner, som erbjudas, äro enligt en del pensionskassors stadgar fixerade; i andra åter angivas endast själva beräkningsgrunderna. De fixa pensionerna äro i likhet med kapitalunderstöden mycket växlande inom skilda kassor, såsom framgår av denna tablå:

	Pensionsbelopp						
	Högst 100 kr.	101—200 kr.	201—400 kr.	401—600 kr.	601—1,000 kr.	1,001—2,000 kr.	Mer än 2,000 kr.
Ålderspension.							
Antal kassor	14	3	22	9	7	14	22
Antal medlemmar.....	3,986	236	4,182	2,844	1,302	1,404	7,322
Överlevelsepension.							
Antal kassor	9	6	17	10	8	6	19
Antal medlemmar.....	1,221	2,412	3,752	3,019	1,445	850	10,260
Invalidpension.							
Antal kassor	—	1	6	2	3	2	4
Antal medlemmar.....	—	66	2,308	100	947	200	3,857

Till den grupp av pensionskassor, där understödet utgår enligt stadgade beräkningsgrunder, är främst att räkna sådana kassor, som göra pensionerna beroende av s. k. pensionsunderlag, såsom regel utgörande den försäkrades

avlöning under åren närmast före pensionsfallets inträffande. Undantagslöst har man att söka dessa kassor bland sådana, som upprättats för pensionering av i offentlig eller enskild tjänst anställda eller deras hustrur och barn. De procenttal, enligt vilka pensionerna härvid beräknas, antaga högst växlande värden inom olika kassor samt äro i allmänhet olika efter pensioneringens natur. Berörda förhållande åskådliggöres genom följande tablå, vilken anger de procentsatser, som tillämpas med lönen såsom pensionsunderlag.

	20 % och därunder	21—30 %	31—40 %	41—50 %	51—60 %	61—70 %	Mer än 70 %
Ålderspension.							
Antal kassor	1	2	1	6	10	15	5
Antal medlemmar	657	93	65	628	5,680	10,593	2,252
Överlevelsepension.							
Antal kassor	4	3	13	8	2	3	1
Antal medlemmar	133	118	12,736	4,682	590	393	169
Invalidpension.							
Antal kassor	—	—	—	6	7	10	2
Antal medlemmar	—	—	—	1,577	5,398	10,198	2,072

Till den kategori pensionskassor, där understöden ej äro i stadgarna fixerade, kunna vidare räknas sådana, som göra pensionsrättens värde obestämt, antingen så, att pensionsbeloppet göres beroende av de tillgängliga medlens storlek och pensionstagarnas antal, eller så, att ett visst antal pensionsrum bestämmes och en i övrigt pensionsberättigad person kommer i åtnjutande av understöd först då något av rummen blir ledigt. Av dessa anordningar, som givetvis förläna utfästelserna en karaktär av osäkerhet, har den första och därmed pensionsbeloppets föränderlighet tydligt understrukits i stadgarna för 86 kassor. Ett bestämt antal pensionsrum och därmed föränderlig pensionsålder stadgas åter i 19 kassor.

För att erhålla en föreställning om storleken av de pensionsförmåner, som nu berörda kassor kunna erbjuda, har med ledning av uppgifterna i 1935 års statistiska redogörelser gjorts en sammanställning av de pensionsbelopp, som under året utgivits av dessa. Resultatet härav återgives i följande tablå.

Pensionernas beräknade genomsnittsvärden	Egenpension				Överlevelsepension			
	Antal utgivna pensioner		Summa utgivna pensionsunderstöd		Antal utgivna pensioner		Summa utgivna pensionsunderstöd	
	Absolut	%	Absolut	%	Absolut	%	Absolut	%
— 50 kr.	1,296	30.6	25,201	3.2	760	45.7	16,316	10.4
51— 100 »	651	15.4	53,807	6.9	400	24.0	33,214	21.3
101— 200 »	707	16.7	98,869	12.6	357	21.5	52,595	33.7
201— 350 »	856	20.3	258,926	33.0	99	5.9	30,416	19.5
351— 500 »	651	15.4	267,271	34.1	44	2.6	18,585	11.9
501—1,000 »	39	0.9	36,754	4.7	5	0.3	5,000	3.2
1,001—2,000 »	29	0.7	42,956	5.5	—	—	—	—
Summa	**4,229**	**100.0**	**783,784**	**100.0**	**1,665**	**100.0**	**156,126**	**100.0**

Det villkor, som uppställes för pensionsfallet, d. v. s. den tilldragelse, genom vars inträffande pensionskassan blir prestationsskyldig, varierar alltefter pensionens art. I fråga om ålderspension gäller såsom regel, att denna utfaller efter uppnådda vissa levnadsår. Härtill kommer dock ofta en bestämmelse om att medlemskapet i kassan måste hava sträckt sig över en viss tidrymd. För att änka och barn skola kunna tillerkännas pension, fordras i ett antal kassor, att ett visst antal årsavgifter, vanligen 10, skola vara till kassan erlagda, och som villkor för pensionens bibehållande gäller som regel för änka, att hon ej träder i nytt gifte. För barn upphör rätten till pensions uppbärande vid viss bestämd ålder, vanligen 16 eller 18 år, stundom 20 eller 21 år.

Avgifter. De avgifter, understödsföreningarna upptaga av sina medlemmar, kunna fördelas på tre huvudgrupper, nämligen inträdesavgifter, regelbundna avgifter, som utgå med bestämda belopp och för viss tidsperiod, samt uttaxeringsavgifter, som — likaledes till beloppen bestämda — vanligen erläggas i förhållande till inom föreningen inträffande dödsfall.

Inträdesavgift förekommer i de flesta föreningar. I 191 föreningar synes dylik avgift emellertid icke upptagas. Till storleken är inträdesavgiften oftast bestämd till ett för alla åldrar lika belopp; i vissa fall graderas den emellertid efter inträdesåldern enligt en tämligen godtyckligt vald proportion. Inträdesavgiften är i regel närmast avsedd att täcka föreningens kostnader i samband med inträdet (för medlemsbok etc.) och är följaktligen till storleksordningen tämligen ringa, vanligen mellan 1 och 3 kronor, dock merendels något högre för pensionskassor. Inom ett fåtal föreningar är inträdesavgiften jämväl avsedd som försäkringsavgift och kan då uppgå till mera avsevärt belopp.

De regelbundna avgifterna fastställas efter två särskilda grundsatser. Enligt den ena låter man medlemmarna betala samma eller ungefär samma avgifter utan noggrannare hänsyn till den större eller mindre risk, som de särskilda medlemmarna kunna anses ådraga föreningen. Enligt den andra åter har den försäkrade att erlägga en mot riskklassen så noga som möjligt svarande premie. Inom föreningar med godkända stadgar, på vilka lagen uppställer fordran att de skola erbjuda betryggande säkerhet för förbindelsernas fullgörande, har den senare grundsatsen blivit genomförd. Inom föreningar utan godkända stadgar äro åter avgifterna i regel mer eller mindre genomsnittliga.

Att verksamheten helt eller delvis grundas på uttaxeringsavgifter förekommer endast bland föreningar utan godkända stadgar. Bland dessa användes denna avgiftsform praktiskt taget endast av föreningar, som utfästa kapitalunderstöd vid dödsfall, antingen enbart eller i förening med sjukhjälp. Uttaxering sker vid inom föreningen inträffande dödsfall, varvid dödsfallsunderstödet bestrides av de därigenom inflytande medlen, stundom med bidrag av fonderade medel. Ofta förekomma uttaxeringsavgifter vid sidan av regelbundna avgifter. I vilken utsträckning uttaxering förekommer

inom understödsföreningarna framgår av följande tablå, som anger förekomsten inom olika föreningar av fasta och uttaxerade avgifter.

	Sjukkassor		Kapitalförs.-föreningar		Pensionskassor	
	antal föreningar	antal medlemmar	antal föreningar	antal medlemmar	antal föreningar	antal medlemmar
Endast regelbunden avgift ..	497	245,560	493	622,833	262	67,598
Endast uttaxeringsavgift	—	—	87	39,212	—	—
Såväl regelbunden avgift som uttaxeringsavgift.....	69	16,310	68	30,485	3	348
Summa	**566**	**261,870**	**648**	**692,530**	**265**	**67,946**

Inom åtskilliga föreningar har uttaxeringssystemet något modifierats. Dels förekommer sålunda någon fondbildning, i det att icke hela summan av influtna dödsfallsavgifter utgår i understöd, dels har bidragsplikten i någon mån lämpats efter risken, så att medlemmarna med avseende på avgiftens storlek äro indelade efter ålder i flera eller färre riskklasser. Slutligen finnes, såsom tablån giver vid handen, ett avsevärt antal föreningar, som förutom dödsfallsavgifter även upptaga regelbundna avgifter. Dessa senare avgifter äro visserligen som regel av endast ringa storlek och till sin karaktär förvaltningsavgifter. I en del föreningar rör det sig dock om så pass betydande belopp, att deras uppgift kan anses vara att jämväl delvis täcka själva försäkringsrisken.

Till skillnad från de föreningar, vilka lagt uttaxering såsom grundval, helt eller delvis, för den ekonomiska verksamheten, tillämpa ett stort antal föreningar bestämmelser, som möjliggöra upptagande av extra uttaxering, därest föreningens tillgångar befinnas otillräckliga för sitt ändamål. Uttaxeringen har sålunda här karaktären av en tillfällig nödfallsåtgärd.

Förutom ovan berörda avgifter tillkomma, särskilt i åtskilliga pensionskassor, löneförhöjnings- och befordringsavgifter samt retroaktivavgifter. Sådana avgifter påföras emellertid medlemmarna endast i vissa särskilda fall, nämligen de två förstnämnda, då de personliga försäkringsförmånerna ökas, och de sistnämnda, då inträdet äger rum först efter viss ålder. I bägge fallen är dock deras ändamål detsamma, nämligen att utgöra en fyllnad till de regelbundna avgifterna.

Slutligen anmärkes, att ett stort antal föreningar, särskilt pensionskassor, åtnjuta arbetsgivarbidrag, medförande minskad avgiftsskyldighet för medlemmarna.

Tidigare behandling av frågan.

Även om, såsom förut framhållits, endast vissa slag av understödsföreningar äro i sin verksamhet mer väsentligt bundna av materiella föreskrifter och ställda under en tekniskt kontrollerande övervakning, hava dock strävanden redan före tillkomsten av 1912 års lag gjort sig gällande att genom lagstiftningsåtgärder ernå ekonomisk säkerhet beträffande samtliga dylika

föreningar. Då försäkringsbolagen erhöllo rättslig reglering genom lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse, undantogs visserligen från lagens tillämpningsområde sjuk- och begravningskassa ävensom annan dylik understödsförening, vars verksamhet icke avsåg affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse. I sin till Kungl. Maj:t avlåtna skrivelse (nr 134) med anmälan om antagandet av nämnda lag framhöll emellertid *1903 års riksdag* angående berörda undantagande från lagens tillämpningsområde, att även dylika föreningar, såsom pensionskassor, självhjälpsföreningar, hundra- och tusenmannaföreningar, livförsäkringsföreningar och dylika borde, i den mån de kunde anses driva försäkringsrörelse, vara underkastade den föreslagna lagens bestämmelser och sålunda bliva nödgade att ombilda sig i enlighet med de principer, efter vilka en solid försäkringsrörelse måste utövas. Då ett sådant ombildande dock troligen komme att i många fall möta ganska stora svårigheter, syntes särskilda bestämmelser vara erforderliga i syfte att bereda lättnad vid föreningarnas ombildning eller avvecklande av verksamheten. Riksdagen anhöll därför hos Kungl. Maj:t om utredning rörande ifrågavarande förhållanden ävensom förslag till lagbestämmelser i ämnet.

I anledning härav *uppdrog Kungl. Maj:t år 1903 åt särskilda kommitterade* att inom civildepartementet verkställa den begärda utredningen. I sitt den 2 december 1905 avgivna betänkande framlade kommitterade förslag till lag om understödsföreningar. I förslaget upptogos i en särskild avdelning föreskrifter av försäkringsteknisk innebörd i fråga om förening, som meddelade livförsäkring och vilken å en risk försäkrade högre kapital än 500 kronor eller högre årlig livränta än 50 kronor. För dylik förening skulle sålunda stadgarna innehålla bestämmelser angående grunderna för beräkning av försäkringspremier och premiereserv ävensom reglerna för återköp av försäkring. Vid prövning av ansökan om sådan förenings registrering skulle tillses, bland annat, att stadgarna vore för försäkringstagarna betryggande. Vidare gåvos i denna avdelning utförliga bestämmelser angående fondbildning.

I övrigt avsåg förslaget att i formellt avseende reglera verksamheten för såväl sjukkassor som övriga understödsföreningar. Vad beträffar sjukkassorna, vilka i fråga om utbredning och organisation kommit att intaga en mera framskjuten ställning än övriga understödsföreningar och på grund av sin sociala uppgift jämväl kommit i åtnjutande av ekonomiskt understöd från statens sida, hade dessa visserligen redan tidigare gjorts till föremål för lagstiftning genom lagen om registrerade sjukkassor den 30 oktober 1891. Denna lag hade dock under sjukkasseverksamhetens hastigt fortgående utveckling visat sig otillfredsställande för sitt ändamål och i behov av reformering. Då 1905 års förslag icke innehöll några särskilda bestämmelser för reglerande av sjukkassornas verksamhet, gjordes från dessa kassors sida gällande, att förslaget icke motsvarade deras behov och att för dem borde utfärdas en särskild lag, som även skulle innehålla materiella bestämmelser i syfte att giva sjukkasseverksamheten större enhetlighet och effektivitet. Till följd av denna opinion från sjukkassornas sida kom sjukkasseverksamheten att även i fortsättningen behålla sin särställning i lagstiftningshän-

seende, i det att efter särskild utredning en ny sjukkasselag blev antagen vid 1910 års riksdag att gälla från och med den 1 januari 1911. Av genomförandet av denna särlagstiftning följde i sin tur bland annat, att 1905 års lagförslag rörande understödsföreningar aldrig blev föremål för proposition till riksdagen. Frågan om understödsföreningsväsendets rättsliga reglering upptogs i stället till förnyad utredning genom *år 1909 tillkallade sakkunniga,* vilken utredning resulterade i ett år 1910 avgivet förslag i ämnet. Förslaget ledde sedermera till den vid 1912 års riksdag antagna lagen om understödsföreningar.

Såsom torde framgå av den tidigare givna framställningen, innebära de bestämmelser angående den statliga kontrollen över understödsföreningarnas verksamhet, vilka innefattas i understödsföreningslagen, i förhållande till 1905 års nyssnämnda förslag i vissa punkter en avsevärd eftergift åt den tekniskt ofullkomliga försäkringsverksamheten. Varför lagen kommit att få en sådan läggning framgår av vad de sakkunniga vid framläggandet av 1910 års förslag anförde. Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle de bestämmelser av försäkringsteknisk art, som i 1905 års lagförslag uppställts för vissa föreningar, otvivelaktigt i åtskilliga fall innebära en onödig och skadlig stränghet mot vissa av de föreningar, som fölle under nämnda bestämmelser. Mest i ögonen fallande vore detta i fråga om de socialt synnerligen betydelsefulla pensionskassorna för personer med viss anställning, vilka kassor oftast meddelade pension till långt högre belopp än 50 kronor om året. Att för varje år avgiva försäkringsteknisk balansräkning skulle för många av dessa kassor vara en stor, av det praktiska behovet icke påkallad tunga. Och att för dem påbjuda individuell beräkning av försäkringsfond vore icke nödvändigt eller lämpligt, liksom ej heller för alla kassor gemensamma detaljerade bestämmelser rörande medelplaceringen vore önskvärda. Stränga krav i dessa avseenden skulle antagligen i talrika fall på vederbörande arbetsgivare eller arbetare verka avskräckande och komma nitet för dylika kassors bildande och fortbestånd att svalna. Icke heller vore det lämpligt att genom lagbestämmelser förhindra, att föreningar, som vände sig allenast till en trängre krets av personer, utan försäkringsteknisk beräkning av premier och premiereserv samlade fonder och utdelade räntan å desamma i form av ett visst antal pensioner, även om dessa skulle uppgå till mera än 50 kronor om året.

Emellertid voro de sakkunniga icke främmande för tanken, att den i stort sett negativa inställning, som deras lagförslag intog beträffande det ändamålsenliga inrättandet av understödsförenings verksamhet, kunde leda till mindre gynnsamma konsekvenser. Detta framgår av följande uttalande, däri de sakkunniga räknade med möjligheten av en senare övergång till rationellare former: »De bestämmelser angående statsuppsikten, som sålunda föreslagits av sakkunnige, innebära i förhållande till 1905 års förslag å vissa punkter en avsevärd eftergift åt den tekniskt ofullkomliga försäkringsverksamheten, vilken eftergift synts påkallad av förut omförmälda förhållande, men naturligtvis kan medföra en del mindre gynnsamma följder. Mycket beror av det sätt, varpå tillsynsmyndigheten kommer att utöva sin vidsträckta befogenhet.

God grund torde emellertid finnas för antagandet, att ifrågavarande verksamhet under en på samma gång vidsynt och kraftfull tillsynsmyndighets ledning småningom skall utföra den övergång till rationella former, som det synts vanskligt att i ett slag påbjuda.»

Styrelsen för svenska sjukkasseförbundet påkallade i skrivelse den 25 oktober 1935 Kungl. Maj:ts uppmärksamhet beträffande ett inom understödsföreningsväsendet rådande missförhållande, bestående däri, att sjukkassor, som icke antagits till erkända sjukkassor och i vilkas stadgar föreskreves avgifter, som uppenbarligen vore för låga i förhållande till kassornas i stadgarna gjorda utfästelser, kunde jämlikt understödsföreningslagen erhålla registrering och därmed, åtminstone i menige mans ögon, offentlig bekräftelse på att deras verksamhet bedreves under betryggande former. Förbundet hemställde i skrivelsen om sådan ändring i nämnda lag, att det påtalade missförhållandet undanröjdes.

I utlåtande den 25 november 1935 över nämnda skrivelse anslöt sig *socialstyrelsen* till kravet på en ändring av understödsföreningslagens bestämmelser i ifrågavarande avseende men framhöll samtidigt, att ändringen icke borde omfatta allenast de icke statsunderstödda sjukkassorna utan jämväl övriga understödsföreningar, såsom begravningskassor och pensionskassor, vilka icke vore registrerade med godkända stadgar jämlikt 86 § understödsföreningslagen.

Den 20 december 1935 anbefallde *Kungl. Maj:t* socialstyrelsen att efter samråd i erforderlig utsträckning med myndigheter och organisationer, som berördes av frågan, inkomma med utredning angående vissa förhållanden med avseende å icke statsunderstödda understödsföreningar med den omfattning, som styrelsen förordat i sitt utlåtande den 25 november 1935, ävensom med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Socialstyrelsens förslag jämte utredning.

Vid den sålunda anbefallda utredningen har socialstyrelsen tillkallat följande representanter för olika organisationer att vid sammanträden inför styrelsen framlägga sina åsikter och önskemål beträffande utredningen, nämligen ledamoten i styrelsen för enskilda järnvägarnas pensionskassa, riksgäldsfullmäktigen Anders Anderson, ordföranden i de fria sjukkassornas förbund, ombudsmannen Karl Erik Andersson, ledamoten i styrelsen för understödsföreningen Westa, expeditören Anders Johansson, ledamoten i styrelsen för kvinnliga kontoristföreningens i Stockholm pensionskassa, fröken Edith Lindblom, centralkassören i Framtidsförbundet, allmän sjukkassa, Gunnar Lindström, ledamoten i styrelsen för Östergötlands begravningskassa, f. d. folkskolläraren Oskar Albin Löwendahl, ledamoten i styrelsen för svenska baptistsamfundets pensionskassa, direktören Olof Nilsson, verkställande tjänstemannen i svenska folkets understödsförening, ledamoten i styrelsen för svenska sjukkasseförbundet Olof Toresson samt ombudsmannen i svenska sjukkasseförbundet, filosofie licentiaten Erik Olof Wiklund. Att

såsom expert å det försäkringstekniska området biträda styrelsen vid utredningens fullgörande har styrelsen tillkallat försäkringsdirektören filosofie doktorn Filip Lundberg.

Sedermera har *socialstyrelsen* till fullgörande av sitt uppdrag avlämnat en den 28 oktober 1936 dagtecknad skrivelse, innefattande *utredning och förslag rörande vissa ändringar i understödsföreningslagen.* Vid skrivelsen funnos fogade protokoll, hållna vid sammanträden den 12 maj, den 30 juni och den 26 oktober 1936 med de av styrelsen tillkallade representanterna för olika organisationer.

Förslaget till ändringar i understödsföreningslagen, vilket förslag torde få såsom bilaga *(Bilaga B)* fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende, är uppdelat i två avdelningar, A och B, av vilka den förra innehåller ändringar i vissa av lagens nuvarande paragrafer och den senare upptager sex helt nya paragrafer, betecknade 10—15 §§. Sistnämnda paragrafer vill jag i det följande beteckna B 10—B 15 §§.

Förslaget innebär i huvudsak följande. *Registreringstvång* införes för samtliga understödsföreningar (2 §). Rörande *medlemsantalet* stadgas, att pensionskassa skall bestå av minst 50 och annan understödsförening av minst 100 medlemmar; dock må tillsynsmyndigheten, då särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag från denna föreskrift. För rätt att bedriva verksamhet av viss angiven art eller omfattning erfordras högre medlemsantal än nyss angivits. Sålunda skall sjukkassa, för att kunna meddela sjukpenning för längre tid än 90 dagar för ett och samma sjukdomsfall, bestå av minst 500 medlemmar. Pensionskassa skall, för att kunna jämte ålderspension meddela invalid- eller överlevelsepension, bestå av minst 100 medlemmar, och vill sådan kassa meddela invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension, skall kassan bestå av minst 500 medlemmar. Kapitalunderstöd överstigande 300 kronor för en medlem må ej utfästas av förening, som har mindre än 500 medlemmar (3 §). Från nyss angivna bestämmelser angående minsta medlemsantal för rätt att utöva viss verksamhet kan dock tillsynsmyndigheten medgiva undantag i fråga om förening, som, då den började verksamheten, hade lagstadgat medlemsantal men vars medlemsantal sedermera sjunkit. Medgives icke sådant undantag, skall föreningen träda i likvidation (49 §). *Pension,* för vars erhållande medlem erlägger avgifter, skall i stadgarna vara till storleken bestämd (3 § 6 st.). Till verksamhetens bedrivande skall förening upptaga *fasta avgifter,* vilka skola utgå å regelbundna tider och vara beräknade enligt grunder, som tillsynsmyndigheten meddelat för varje särskilt slag av understödsverksamhet (B 10 §). Vid ansökan om registrering skola fogas handlingar, ägnade att ligga till grund för bedömande av avgifternas bärighet (7 §). *Uttaxering* å medlemmarna må förekomma endast för den händelse föreningens vanliga inkomster icke räcka till för avsedda ändamål (B 10 § 5 st.). Vart femte år skall upprättas och till tillsynsmyndigheten ingivas *försäkringsteknisk utredning* av föreningens ställning vid föregående års slut. Tillsynsmyndigheten äger, om den så finner erforderligt, ålägga förening att jämväl å annan tid upprätta

och ingiva dylik utredning. Sådan skyldighet åligger dock icke sjukkassa, som meddelar antingen sjukpenning för högst 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, varjämte tillsynsmyndigheten äger från skyldigheten i fråga befria även annan förening, företrädesvis sådan med föga omfattande rörelse (B 11 §). Beträffande *fondbildning* gäller, att varje förening som regel är skyldig avsätta hela sitt överskott å rörelsen till fond. Tillsynsmyndigheten må dock medgiva förening med god ekonomi befrielse från denna skyldighet. Sjukkassa, som utfäster sjukpenning för längre tid än 180 dagar för varje tidsperiod av 12 månader eller för tid utöver 3 år för en och samma sjukdom, förening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor, samt pensionskassa åligger det att redovisa premiereserv och säkerhetsfond (B 12 §). Premiereserven, som utgör en skuld och vari upptages värdet av föreningens ansvarighet på grund av löpande försäkringar, skall motsvara det belopp, varmed kapitalvärdet av gällande utfästelser och på dessa belöpande framtida förvaltningskostnader överskjuter kapitalvärdet av de avgifter, förvaltningskostnadstillägg däri inräknade, som försäkringstagarna hava att ytterligare erlägga (B 13 §). Säkerhetsfonden skall i regel utgöra $^1/_{20}$ av premiereserven (B 14 §). I förslaget har särskilt uppmärksammats, att grunderna för beräkning av premiereserv kunna ändras och att sådan ändring kan föranleda skyldighet att höja premiereserven även för äldre försäkringar. För sådant fall äger tillsynsmyndigheten medgiva, att under högst 15 år premiereserven för äldre försäkringar upptages till lägre belopp än efter de nya grunderna, dock att skillnaden årligen skall minskas i enlighet med en av tillsynsmyndigheten fastställd plan (B 13 § sista st.). *Behållna tillgångar* skola redovisas i vissa slag av värdehandlingar eller i föreningen tillhörig fastighet intill hälften eller, med tillsynsmyndighetens medgivande, intill $^2/_3$ av taxeringsvärdet (B 15 §). I stadgarna skall angivas, huru de medel må användas, vilka icke skola avsättas till fond eller vilka skola från fond undantagas, ävensom huru i händelse av föreningens upplösning med behållna tillgångar skall förfaras (8 §). *Är förenings verksamhet uppdelad å flera verksamhetsgrenar,* skola bestämmelserna om fasta avgifter, uttaxering, premiereserv och säkerhetsfond gälla samt särskilda räkenskaper hållas för varje verksamhetsgren (B 10, B 13 och B 14 §§ samt 13 §). För en verksamhetsgren bestämda avgifter eller uttaxerade medel må ej användas för annan gren (B 10 §). De i 44 § sista stycket, 61 § andra och sista styckena samt 68 § andra stycket gällande lag meddelade bestämmelserna, avseende *skydd mot sänkning av pension, som redan börjat utbetalas,* skola ej gälla därest sådan sänkning står i överensstämmelse med försäkringsteknisk utredning, som upprättats enligt nya av tillsynsmyndigheten meddelade grunder. *Registrering* skall vägras, därest stadgarna finnas icke vara betryggande eller eljest icke upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt (72 §). Rörande *tillsynen* över understödsföreningarna stadgas, att om tillsynsmyndigheten finner en förening vara oförmögen att efter oförändrade grunder fullgöra sina utfästelser eller finner föreningens stadgar

eljest icke längre vara betryggande, skall tillsynsmyndigheten fästa föreningens uppmärksamhet å missförhållandet. Sker ej rättelse inom skälig av tillsynsmyndigheten utsatt tid, äger tillsynsmyndigheten meddela föreningen anvisning att inom viss tid hava vidtagit erforderlig åtgärd eller förändring av föreningens verksamhet (82 §). Följande paragrafer i gällande lag skola enligt förslaget *upphävas,* nämligen 81 § rörande pensionskassas skyldighet att upprätta försäkringsteknisk utredning samt 86—88 §§ rörande särbestämmelser för föreningar med godkända stadgar. Socialstyrelsens skrivelse innefattar icke något utarbetat förslag till *övergångsbestämmelser.* I skrivelsen förordas emellertid härutinnan stadganden av i huvudsak följande innebörd. Föreningar, vilka registrerats enligt nu gällande lag, skola få fortbestå, oavsett antalet medlemmar. Därest medlemsantalet understiger föreskrivet minimum, skola dock de ekonomiska grunderna för verksamheten genom avgiftstillägg eller särskild fondering förstärkas i den omfattning, som påkallas med hänsyn till det lägre medlemsantalet. Bestämmelserna rörande visst medlemsantal för rätt att driva verksamhet av särskild art eller omfattning böra däremot gälla även för redan vid bestämmelsernas ikraftträdande registrerade föreningar, dock att sjukkassa skall enligt äldre bestämmelser slutreglera då pågående sjukdomsfall. Under en övergångstid av fem år skola redan registrerade föreningar beredas tillfälle att anpassa verksamheten enligt de nya bestämmelserna.

Över socialstyrelsens förslag hava efter remiss *yttranden* avgivits av försäkringsinspektionen, kommittén angående pensionering av i enskild tjänst anställda, svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd, svenska sjukkasseförbundet, de fria sjukkassornas förbund och understödsföreningarnas riksförbund, varjämte svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening, understödsförening, inkommit med yttrande över förslaget.

Med ledning av de inkomna yttrandena har socialstyrelsens förslag blivit föremål för överväganden inom socialdepartementet. Därvid har med hänsyn till de synnerligen omfattande ändringar i lagstiftningen på förevarande område, som ansetts påkallade, befunnits lämpligt att utarbeta förslag till ny lag om understödsföreningar. Jag övergår nu närmast till en redogörelse för det inom departementet upprättade förslaget och i samband därmed för innehållet i avgivna yttranden.

Behovet av ändrad lagstiftning.

Under denna rubrik har *socialstyrelsen* i sin skrivelse anfört i huvudsak följande.

För att belysa nödvändigheten av sådana ändringar i lagen om understödsföreningar, att behovet av ekonomisk säkerhet beträffande sådan förenings utfästelser blir bättre tillgodosett än vad för närvarande är fallet, vill styrelsen till en början erinra om den betydande omfattning, understödsföreningsväsendet numera nått. I särskild grad är denna utveckling en följd av utvidgningen av lagens tillämplighetsområde till att omfatta även sjukkassor. Men också den betydande omslutningen av föreningarnas ekonomiska verksamhet må här

framhållas. Understödsföreningarna ägde vid 1935 års utgång tillgångar till ett belopp av i runt tal 427 miljoner kronor. Av detta belopp kom på föreningar med godkända stadgar 44 miljoner kronor och på pensionskassor utan godkända stadgar 356 miljoner kronor. De icke statsunderstödda sjukkassorna uppvisade en sammanlagd förmögenhet av 10 miljoner kronor, medan motsvarande siffra för begravningskassorna utgjorde 17 miljoner kronor.

Beträffande utvecklingen i övrigt under den tid understödsföreningslagen varit gällande må framhållas, att bristen på teknisk övervakning och kontroll av understödsföreningarnas verksamhet redan medfört och kan väntas ytterligare medföra följder, ägnade att äventyra denna verksamhets sunda utveckling och därmed möjligheterna för enskilda medborgare att genom delaktighet i verksamheten trygga sig emot oförutsedda ekonomiska risker. Det torde emellertid icke vara förenligt med nutida uppfattning av statsändamålet, att den enskilde lämnas utan bistånd och skydd, då det gäller en verksamhet av sådan betydelse för honom och av sådan omfattning som den av understödsföreningarna bedrivna. Men dylikt bistånd och skydd torde icke kunna åstadkommas på annan väg, än att staten fordrar, att understödsföreningsverksamheten från början skall vara fotad på och bedrivas efter för soliditeten betryggande grunder, ävensom övervakar, att så blir fallet.

Vad i detta hänseende först beträffar de icke statsunderstödda *sjukkassorna,* synas förhållandena böra ses mot bakgrunden av den utveckling på lagstiftningens område, som sjukkasseverksamheten genomgått. Före genomförandet av 1931 års sjukkasselagstiftning voro icke sjukkassorna underkastade registreringsplikt; men sjukkassa, som lät registrera sig, kom i åtnjutande av statsbidrag. För att kunna vinna registrering måste kassan underkasta sig vissa materiella föreskrifter rörande verksamhetens anordnande, bland vilka må nämnas, att sjukhjälpstiden skulle utgöra minst 90 dagar för år liksom för en och samma sjukdom. För att tillgodose behovet av ekonomisk säkerhet innehöll sjukkasselagen bestämmelser rörande medlemsnumerär, avgifter, fondbildning samt övervakning från tillsynsmyndighetens sida.

Den nya sjukkasselagstiftningen av år 1931 innebär, att sjukkassorna blivit underkastade lagen om understödsföreningar, medan sjukkasselagen upphört att gälla. Detta har i första hand medfört, att sjukkassorna numera omfattas av den i understödsföreningslagen stadgade registreringsskyldigheten för förening med minst 50 medlemmar. Med avseende å den tekniska kontrollen av verksamheten har emellertid den förändringen inträtt, att tillsynsmyndigheten beträffande alla sjukkassor, som icke antagits till erkända sjukkassor, förlorat de befogenheter i kontrollavseende, som myndigheten enligt 1910 års sjukkasselag ägde, beroende därpå att understödsföreningslagen överhuvudtaget icke ingriper reglerande i fråga om det ekonomiska inrättandet och bedrivandet av verksamheten.

I förordningen om erkända sjukkassor upptagas däremot bestämmelser dels rörande storleken av den medlemsnumerär, som ansetts erforderlig för ernående av ett tillfredsställande försäkringsunderlag, och dels rörande avgifter och fondbildning, varigenom tillsynsmyndigheten äger möjlighet att föreskriva ekonomiska grunder, som äro försäkringstekniskt uppbyggda.

Så till vida står sålunda den nya lagstiftningen i överensstämmelse med den förutvarande, att statens tekniska övervakning är begränsad till den statsunderstödda sjukkasseverksamheten. Den väsentliga skillnaden mellan äldre och nuvarande förhållanden ligger emellertid däri, att den icke statsunderstödda sjukkasseverksamheten tidigare representerades av oregistrerade sjukhjälpsföreningar, medan de icke statsunderstödda sjukkassor, som nått viss omslutning, numera äro registrerade och följaktligen bedriva sin verksamhet under lagens hägn. Därtill kommer, att den icke statsunderstödda sjukkasseverksamheten nu-

mera — såsom en följd bland annat av att en del tidigare enligt sjukkasselagen registrerade kassor icke inordnat sig i den statsunderstödda sjukkasserörelsen — har nått en större omfattning än tidigare.

I svenska sjukkasseförbundets framställning den 25 oktober 1935 anfördes bland annat, att det vore ägnat ingiva allvarliga betänkligheter, att sjukkassor med uppenbart ohållbara avgifter — varmed förbundet åsyftade ifrågavarande enligt understödsföreningslagen registrerade, icke statsunderstödda sjukkassor — tillätes konkurrera med de erkända sjukkassorna och genom en registreringsakt av socialstyrelsen finge, åtminstone i menige mans ögon, så att säga offentlig sanktion på att verksamheten bedreves under betryggande former. Förhållanden av den art, sjukkasseförbundet sålunda åsyftat, kunna uppenbarligen befaras medföra svårartade missförhållanden på sjukkasseområdet. Det är nämligen otvivelaktigt, att många av ifrågavarande sjukkassor tillämpa avgifter, som icke förslå till infriande av gjorda utfästelser. Man har också skäl befara, att sådana kassor komma, om åtgärder icke vidtagas, att bli allt talrikare. För den statsunderstödda sjukkasseverksamheten kan konkurrensen från dylika kassor komma att vålla betydande avbräck, varigenom ett av syftemålen med 1931 års sjukkassereform komme att äventyras.

Vad som i detta sammanhang framförallt bör uppmärksammas är emellertid de risker, för vilka de icke statsunderstödda sjukkassornas medlemmar utsättas genom att grunderna för verksamheten icke äro betryggande. I och med att en sjukkassas ekonomi alltmer försämras, ställes kassan inför nödtvånget att antingen höja sina avgifter eller minska förmånerna, vilket för den enskilde medlemmen kan få till följd, att han icke längre förmår upprätthålla försäkringen i kassan eller i vart fall, att utbytet av försäkringen blir mindre tillfredsställande. Skulle förhållandena utveckla sig därhän, att kassan måste upphöra med sin verksamhet, kunna medlemmar, som äro överåriga eller ha mindre gott hälsotillstånd, som regel icke vinna inträde i erkänd eller annan sjukkassa, vilket ur såväl den enskilde medlemmens som ur samhällets synpunkt måste vara otillfredsställande.

Att nyssnämnda förhållanden särskilt torde böra beaktas, sammanhänger därmed, att det erbjuder stora svårigheter för en lekman att bedöma, huru det förhåller sig med en sjukkassas ekonomiska ställning. Är fråga om en kassa med kortvarig ersättningstid och med även i övrigt obetydliga prestationer, är det visserligen ej särskilt svårt att komma till en ungefär riktig uppfattning rörande den ekonomiska ställningen. Men äro utfästelserna av längre varaktighet, kräves en analys enligt försäkringstekniska metoder, för att man skall kunna bilda sig en säker uppfattning om rörelsens bärighet. Att dylika i försäkringstekniskt hänseende mer svårbedömliga föreningar äro talrikt representerade bland de icke statsunderstödda sjukkassorna utvisas av följande sammanställning av samtliga 710 den 30 juni 1936 registrerade icke statsunderstödda sjukkassor, däri kassorna fördelats efter sjukhjälpstidens längd för tolvmånadersperiod (år) räknat med viss hänsyn jämväl till högsta medgivna antalet dylika sjukhjälpsperioder (år) för en och samma sjukdom.

Sjukhjälpstid	Antal kassor
1) Högst 90 dagar för samma sjukdom	239
2) Utöver 90 dagar för samma sjukdom men högst 180 dagar per 12-månadersperiod och högst under 3 år för samma sjukdom	152
3) Utöver 180 dagar per 12-månadersperiod eller utöver 3 år för samma sjukdom	319

Sammanställningen ger vid handen, att 471 av de 710 sjukkassorna eller omkring två tredjedelar bereda sjukhjälp under längre tid än 90 dagar för

samma sjukdom och i följd härav torde vara att hänföra till den kategori kassor, som kunna betecknas såsom svårbedömliga i avseende på den ekonomiska ställningen.

Med avseende å *begravningskassorna* får styrelsen till en början något närmare redogöra för tidigare och nu rådande förhållanden på området, varvid styrelsen begränsar sig till kassor med icke godkända stadgar.

Begravningskassorna ha sedan understödsföreningslagens tillkomst varit underkastade denna lag. Emellertid har det sedan lång tid tillbaka varit mycket allmänt inom de svenska sjukkassorna att förutom sjukhjälp även utbetala begravningshjälp vid medlems frånfälle. Ett sådant sammanförande av sjukhjälps- och begravningshjälpsverksamhet tillstaddes också av 1910 års sjukkasselag.

Då lagen om understödsföreningar sedermera år 1912 infördes, rubbades icke de enligt sjukkasselagen registrerade sjukkassornas rätt att jämväl inordna begravningshjälp bland sina prestationer. Under åren efter understödsföreningslagens ikraftträdande och intill förverkligandet av 1931 års sjukkasselagstiftning bedrevs sålunda begravningshjälpsverksamhet såväl av enligt understödsföreningslagen registrerade begravningskassor som ock av enligt sjukkasselagen registrerade sjukkassor. Anmärkningsvärt är, att medan begravningskassorna såsom understödsföreningar icke voro underkastade vare sig materiella föreskrifter rörande verksamhetens ändamålsenliga inrättande eller teknisk övervakning och kontroll av verksamheten från tillsynsmyndighetens sida, gällde de bestämmelser av rakt motsatt innebörd, som innehöllos i 1910 års sjukkasselag, även den av sjukkassorna bedrivna begravningshjälpsverksamheten.

Enligt 1931 års sjukkasselagstiftning gäller beträffande de statsunderstödda (erkända) sjukkassorna, att de icke få meddela begravningshjälp. I fråga om sjukkassor, som registrerats enligt understödsföreningslagen men icke antagits till erkända sjukkassor, gäller däremot icke någon motsvarande bestämmelse. Begravningshjälp meddelas sålunda även inom den nuvarande lagstiftningens ram icke blott av begravningskassor, d. v. s. kassor, som ha denna prestation till uteslutande eller huvudsakligt ändamål, utan även av sjukkassor. Genom att sjukkassorna äro underkastade understödsföreningslagen, gäller emellertid till skillnad från tidigare förhållande, att all begravningshjälpsverksamhet är underkastad nämnda lag, vare sig den sålunda bedrives av begravningskassa eller sjukkassa.

Med avseende å den tekniska kontrollen av verksamheten har den nya lagstiftningen i fråga om den begravningshjälpsverksamhet, som tidigare bedrivits av de enligt 1910 års sjukkasselag registrerade sjukkassorna, i övervägande antalet fall medfört, att tillsynsmyndigheten förlorat sina tidigare befogenheter i kontrollavseende. Där kassorna med sin sjukhjälpsverksamhet inordnat sig i den statsunderstödda sjukkasseorganisationen, har begravningshjälpsverksamheten visserligen i en del fall överlåtits på någon understödsförening med godkända stadgar eller på försäkringsbolag. I flertalet fall har verksamheten emellertid kommit att bedrivas av understödsföreningar utan godkända stadgar. Vad beträffar de tidigare registrerade sjukkassor, som ställt sig utanför det statsunderstödda sjukkasseväsendet, så ha dessa i allmänhet bibehållit begravningshjälpsverksamheten såsom en sidoprestation.

Redan nu anförda förhållande, att begravningshjälpsverksamheten i stort sett numera intager en sämre ställning i säkerhetsavseende än tidigare, synes ägnat att belysa behovet av teknisk övervakning och kontroll beträffande denna verksamhet. Behovet i fråga framträder emellertid än ytterligare, om man tager i närmare betraktande de principer för avgiftsberäkning och fondbildning, som äro betingade av denna verksamhets natur. Med hänsyn till

dessa principer torde vara uppenbart, att det icke gärna är möjligt för lekmannen att vare sig uppskatta avgiftsbehovet inom en begravningskassa eller bedöma, huruvida fondbildningen fortgår i det tempo, som erfordras för att kassans förmåga att fullgöra sina förbindelser icke skall äventyras. Med avseende å de föreningar, som meddela både sjukhjälp och begravningshjälp, kommer härtill, att de olikheter med avseende å avgiftssättning och fondbildning, som betingas av de båda verksamhetsgrenarnas olika natur, kunna vara ägnade att ingiva lekmannen en felaktig uppfattning av den ekonomiska utvecklingen. Är sjukhjälpstiden kort, kräves för sjukhjälpsverksamhetens del en tämligen ringa fondbildning, medan för begravningshjälpsverksamhetens del avsättning till fond måste anses oundgängligen nödvändig. Då nu sjukhjälpsverksamheten med hänsyn till den väsentligt större ekonomiska omsättning, som betingas av denna verksamhetsgren, naturligen uppfattas som föreningens huvudändamål, anses allting gott och väl så länge verksamheten i dess helhet lämnar överskott. I själva verket kan emellertid det fondbehov, som motsvarar begravningshjälpsutfästelserna, hava ökat i sådant tempo, att den ekonomiska ställningen trots de skenbara överskotten år från år väsentligen försämrats. På detta sätt kan föreningens soliditet efterhand undergrävas och, då de ledande inom föreningen icke kunnat i tid bedöma utvecklingen, denna slutligen leda till ekonomiskt sammanbrott.

Vad slutligen beträffar *pensionskassorna* vill styrelsen — varvid styrelsen liksom ovan i fråga om begravningskassorna begränsar sig till kassor utan godkända stadgar — till en början erinra om, att en viss kontroll rörande den ekonomiska verksamheten är införd genom föreskriften, att försäkringsteknisk utredning av kassans ställning med vissa tidsmellanrum skall ingivas till tillsynsmyndigheten, som i anledning av sådan utredning kan meddela kassan anvisning att vidtaga ändringar i grunderna för verksamheten. Å andra sidan är emellertid att märka, att i den nuvarande lagstiftningen icke blivit sörjt för, att pensionskassas stadgar skola innehålla tillfredsställande bestämmelser om premier, fondavsättning, medelsförvaltning och användning av uppkommande överskott, eller att stadgarna i övrigt skola vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade. Överhuvudtaget saknas i lagen föreskrifter om verksamhetens ändamålsenliga inrättande, varav följer, att registrering av pensionskassa icke kan vägras, oaktat de ekonomiska grunderna äro uppenbart ohållbara. Vid bedömandet av behovet av en ändrad lagstiftning i syfte att framskapa ökad trygghet för pensionskassornas medlemmar förtjänar även att uppmärksammas den i ekonomiskt hänseende betydande omfattning, ifrågavarande verksamhet numera nått, vilket framgår av tidigare lämnad uppgift angående pensionskassornas förmögenhetsställning. Vidare bör beaktas, att kostnaderna även för en tämligen ringa pension ställa sig betydligt dyra, varigenom avgiftsbetalningen i väsentligt högre grad än i fråga om annan understödsförenings verksamhet medför ekonomisk tunga för de försäkrade, ett förhållande som synes i alldeles särskild grad motivera ett lagstiftningsskydd, som syftar till att tillse, att försäkringstagarna också komma i åtnjutande av de förmåner, som skäligen motsvara deras inbetalningar. Härtill kommer slutligen, att den tendens i avtagande riktning, som gjort sig gällande i fråga om dödligheten i vårt land, ävensom den sedan några år tillbaka sjunkande räntan — vilka bägge omständigheter samverka till fördyring av kostnaderna för pension — ytterligare accentuerar och även kan sägas ha aktualiserat behovet av ökad kontroll över pensionskassornas verksamhet.

Vad socialstyrelsen sålunda anfört har vid de sammanträden, som inför styrelsen hållits med representanter för olika organisationer, föranlett erin-

ringar allenast av två representanter för de icke statsunderstödda sjukkassorna, vilka ansett behov av skärpning av gällande lagstiftning icke förefinnas.

I samtliga *yttranden* över socialstyrelsens förslag med undantag av det yttrande, som avgivits av de fria sjukkassornas förbund, har vitsordats angelägenheten av lagändringar i syfte att skänka ökad garanti för ekonomisk stabilitet hos understödsföreningarna. *De fria sjukkassornas förbund* däremot har ansett socialstyrelsens utredning icke giva vid handen, att gällande lag vore otillfredsställande eller medförde olägenheter för understödsföreningarna eller deras medlemmar. Så länge ansvaret för skötseln av dessa föreningars verksamhet närmast ålegat föreningarnas styrelser, hade sunda och för såväl samhället som föreningsmedlemmarna gagnande principer tillämpats, varför föreningarna i stort sett kunnat infria gent emot medlemmarna åtagna utfästelser. De nu föreslagna åtgärderna hade därför icke sin grund i några förefintliga missförhållanden. Önskade emellertid statsmakterna skärpa fordringarna på de för närvarande icke statsunderstödda sjukkassorna, kunde rimligen fordras, att åtminstone ett mindre statsbidrag (förvaltningsbidrag) tillerkändes dessa kassor.

Departementschefen.

För ett nutida betraktelsesätt framstår det såsom naturligt, att staten utövar legal kontroll över sådana inrättningar, hos vilka allmänheten i ena eller andra formen kan göra kapitalinsättningar för framtida behov. Sålunda givas i lagstiftningen ingående regler om, huru bankrörelse ävensom affärsmässig försäkringsrörelse må bedrivas, och staten vakar genom särskilda kontrollorgan över, att dessa regler i praktiken följas. Även den av understödsföreningarna bedrivna, icke affärsmässiga försäkringsverksamheten har befunnits böra underkastas en motsvarande lagstiftning och kontroll. Lagen om understödsföreningar ger dock, till skillnad från lagarna om bankrörelse och om försäkringsrörelse, mycket ofullständiga regler rörande de ekonomiska betingelserna för den av lagen omfattade verksamheten, och kontrollen över denna är väsentligen av rent formell art. Åt understödsföreningarna själva har alltså i huvudsak överlämnats att efter eget gottfinnande planera och bedriva verksamheten. Såsom skäl härför hava framhållits olägenheterna av att binda denna i många skiftande former framträdande folkliga och socialt värdefulla självhjälpsrörelse med föreskrifter, vilka kunde befaras utan motsvarande nytta hindra utvecklingen av densamma. Denna synpunkt bör förvisso alltjämt beaktas. Emellertid bidrager å andra sidan en dylik i och för sig önskvärd utveckling till att framhäva behovet av offentlig garanti för att rörelsen ifråga bedrives i ekonomiskt sunda former. Med den omfattning understödsföreningsväsendet numera erhållit kan det allmänna knappast underlåta att påtaga sig ett visst ansvar för att de talrika och i regel mindre väl situerade föreningsmedlemmarna erhålla full valuta för sina till föreningarna överlämnade besparingar, vilka, såsom utredningen i detta ärende utvisar, sammanlagt uppgå till högst betydande belopp. Såsom stöd för kravet på skärpt offentlig kontroll kan också med skäl åberopas de invecklade kalkyler, varmed en även i enkla former bedriven försäkringsverksamhet har

att arbeta, och vilka kalkyler man icke kan förvänta att föreningsmedlemmarna och knappast heller föreningarnas funktionärer skola kunna till fullo behärska. Att svårare faktiska missförhållanden hittills sällan kommit till synes kan visserligen med glädje konstateras men utgör enligt min mening icke tillräcklig anledning att underlåta eller uppskjuta en i och för sig motiverad reform. Mot ett uppskov talar för övrigt även det förhållandet, att den sedan några år sjunkande räntenivån ävensom den alltjämt fortgående höjningen av medellivslängden kunna befaras för åtskilliga föreningar hava medfört hittills icke fullt klarlagda ofördelaktiga konsekvenser.

En av mig sålunda förordad reform har uppenbarligen intet samband med frågan om statsbidrag till understödsföreningarna eller någon viss art av sådana föreningar. Vad de fria sjukkassornas förbund härutinnan anfört föranleder därför i detta sammanhang intet vidare yttrande från min sida.

Huvudgrunderna för en reform.

Allmänna synpunkter.

I den redogörelse *socialstyrelsen* lämnat för innebörden i sitt förslag har styrelsen inledningsvis anfört i huvudsak följande.

Vid övervägandet av de åtgärder på lagstiftningens område, som kunna ifrågakomma för ernående av större ekonomisk säkerhet beträffande understödsförenings utfästelse än som för närvarande är till finnandes, måste utgångspunkten för bedömandet vara, att ifrågavarande verksamhet är en art av försäkringsrörelse.

I motsats till vad fallet är med ekonomiska företag i allmänhet gäller beträffande försäkringsorgan, att den ekonomiska ställningen icke kan med tillräcklig grad av säkerhet bedömas enbart med ledning av förhållandet mellan inkomster och utgifter under ett år eller under en kortare följd av år. För ett sådant bedömande är man i stället hänvisad att tillämpa vissa statistiska och matematiska metoder, vilka gå under benämningen försäkringsteknik. I den lagstiftning, som genomförts beträffande den affärsmässiga försäkringsverksamheten — lagen om försäkringsrörelse den 25 maj 1917 — har man helt och hållet lagt det försäkringstekniska betraktelsesättet till grund för bedömandet av den ekonomiska säkerheten beträffande livförsäkringsföretagens ekonomi, varigenom denna verksamhet förlänats en mycket hög grad av soliditet. Vill man söka åstadkomma, att understödsföreningarnas verksamhet blir i möjligaste mån säkerställd, torde vara ofrånkomligt, att försäkringstekniska synpunkter och metoder även här komma till tillämpning dels vid uppgörandet av de ekonomiska grunderna för verksamheten och dels för bedömandet av den ekonomiska utvecklingen under rörelsens gång. Några andra metoder för bedömandet av den ekonomiska säkerheten hos föreningarna stå nämligen icke till buds.

Att vid säkerhetsfrågans avgörande beträffande understödsföreningarna låta sig helt ledas av försäkringstekniska synpunkter synes dock icke vara påkallat eller lämpligt. Understödsföreningsväsendet har karaktären av en i försäkringsform bedriven folklig självhjälpsrörelse, där samhörighetskänslan och viljan till inbördes bistånd varit och är i hög grad bestämmande för verksamhetens gestaltning. Ett strängt genomförande av försäkringstekniska principer skulle därför säkerligen i många fall, särskilt där verksamheten är

av mindre omfattning eller av jämförelsevis enkel beskaffenhet, vara för rörelsen väsensfrämmande och sannolikt även få direkt skadliga verkningar. Därtill kommer, att rättigheter och skyldigheter, som må finnas föreskrivna i en understödsförenings stadgar, kunna ändras i ena eller andra riktningen genom av föreningen i laga ordning fattade beslut. Det synes uppenbart, att detta förhållande onödiggör så rigorösa fordringar i försäkringstekniskt avseende, som måste uppställas för ett försäkringsbolag, där den enskilde försäkringstagarens rätt gentemot bolaget är fastställd genom ett individuellt försäkringsavtal, vilket i regel icke kan hävas eller ändras utan ömsesidig överenskommelse.

Vad socialstyrelsen sålunda anfört har icke föranlett erinringar i något av de avgivna *yttrandena.*

Departementschefen.

Den åtskillnad, som inom lagstiftningen gjorts mellan affärsmässigt och icke affärsmässigt bedriven personförsäkringsverksamhet, är, såsom socialstyrelsen framhållit, förestavad av vissa historiska och praktiska hänsyn. I den mån dessa hänsyn anses böra vika för säkerhetskravet, vilket kan sägas väsentligen behärska den för den affärsmässiga försäkringsverksamheten gällande lagstiftningen, lära därför principerna för denna lagstiftning böra införlivas även med lagstiftningen för understödsföreningarna. Såsom jag tidigare framhållit, bör dock allt fortfarande tillbörlig hänsyn tagas därtill, att alltför tyngande säkerhets- och kontrollföreskrifter kunna befaras menligt inverka på fortbeståndet och den vidare utvecklingen av understödsföreningsväsendet. Jag delar alltså till fullo den uppfattning, som kommit till uttryck i inledningen till socialstyrelsens redogörelse för innebörden av styrelsens reformförslag.

Begreppet understödsförening.

Socialstyrelsen har i sin skrivelse även till behandling upptagit frågan om behovet av en klarare avgränsning av understödsföreningslagens tillämpningsområde samt härutinnan anfört:

I ett föregående sammanhang har styrelsen försökt att i korthet angiva karaktärsåtskillnaden mellan verksamheten i understödsföreningarna å ena sidan och de affärsmässiga försäkringsföretagen å den andra. Denna skillnad måste tillmätas grundläggande betydelse och kan i själva verket anses utgöra huvudmotivet för att understödsföreningsväsendet underställes en särskild, från lagen om försäkringsrörelse skild lagstiftning. Men understödsföreningslagen bör då också taga sikte på, att denna karaktärsåtskillnad upprätthålles. I syfte, som här är i fråga, har i lagen inrymts en bestämmelse av innebörd, att understödsförening icke må driva affärsmässig försäkringsrörelse. Därigenom har det dock icke varit möjligt att hindra tillkomsten av föreningar, där gemensamhetstanken skjutits i bakgrunden och verksamheten i anseende till såväl omfattning som former i mer eller mindre utpräglad grad kommit att få samma karaktär som den affärsmässiga försäkringsrörelsen. Med den utveckling den affärsmässigt drivna försäkringsrörelsen numera nått torde emellertid en på detta sätt utövad verksamhet från understödsföreningarnas sida icke hava någon egentlig uppgift att fylla. För att kunna hävda sig gentemot försäkringsbolagens verksamhet måste en understödsförening av denna karaktär härjämte bedriva sin verksamhet på ett sätt, som närmar sig eller kanske rent av överskrider gränsen mot affärsmässigt utövad rörelse. Det

måste anses direkt olämpligt, att dylika föreningar få driva verksamhet, allra helst om de krav, som i försäkringstekniskt hänseende ställas på försäkringsbolagen, bli eftersatta till förfång för den individuella säkerheten för medlemmarna. Det kan ifrågasättas, om föreningar av detta slag rätteligen höra hemma inom understödsföreningsväsendet och om icke deras verksamhet i stället borde vara underkastad samma lagstiftning som den affärsmässiga försäkringsrörelsen. I vart fall torde förtjäna att tagas under övervägande, om man icke i understödsföreningslagen såsom komplement till lagens förbud för understödsförening att driva affärsmässig försäkringsrörelse borde införa en bestämmelse, som ger möjlighet att förhindra uppkomsten av nya sådana föreningar i framtiden, där det ej är uppenbart, att föreningarna hava en social uppgift att fylla. Styrelsen har i samband med utredningen funnit sig böra upptaga denna fråga till dryftande och även övervägt införande av bestämmelse i lagen, varigenom tillsynsmyndigheten skulle givas större möjligheter än för närvarande att förhindra uppkomsten av föreningar, som icke rätteligen böra inrymmas i understödsföreningsväsendet. Med hänsyn till svårigheterna att på ett ändamålsenligt sätt tillämpa en sådan bestämmelse har dock styrelsen för närvarande icke ansett sig böra föreslå ett införande härav i lagen utan inskränkt sig till att göra ovannämnda påpekande i ämnet.

Försäkringsinspektionen har, med instämmande i väsentliga delar i vad socialstyrelsen sålunda anfört, förklarat sig dock icke finna att, med den avfattning 1 § understödsföreningslagen erhållit, särskilda bestämmelser därutöver vore erforderliga för att råda bot på de av styrelsen påtalade missförhållandena.

Svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd däremot har — under framhållande av svårigheten att bestämma begreppet »affärsmässighet» — hemställt om lagändring i syfte att erhålla en skarpare gränsdragning mellan begreppen understödsförening och försäkringsbolag. På vissa anförda skäl har nämnden ansett denna gränsdragning böra bygga på medlemsantalet och utfästelsernas storlek samt att därvid avsevärt vidare gränser kunde tillåtas i fråga om slutna föreningar än i fråga om öppna. Beträffande slutna föreningar ville nämnden icke påyrka en snävare gränsdragning än den, som återfunnes i gällande lag. Vad däremot angingе de öppna föreningarna ville nämnden föreslå, att medlemsantalet begränsades till 5,000 medlemmar samt att utfästelsernas maximibelopp fastställdes till i fråga om kapitalförsäkring 1,000 kronor och i fråga om pensionsförsäkring ett årligt belopp av 400 kronor.

Departementschefen.

Av förarbetena till understödsföreningslagen framgår, att frånvaron i lagen av en definition på begreppet affärsmässig försäkringsrörelse har sin grund i svårigheten att giva en allmängiltig formulering åt en dylik definition. En bestämd gräns mellan understödsföreningarnas och försäkringsbolagens verksamhet har ansetts icke kunna dragas. Därför har åt rättstillämpningen överlämnats att i varje särskilt fall fastställa verksamhetens rätta karaktär. Svårigheten att klart avgränsa lagens tillämpningsområde torde sedan lagens tillkomst knappast hava minskats. Att, såsom svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd förordat, på grund därav frångå begreppet affärsmässighet och i stället såsom gränsmärken uppställa vissa maximital för medlemsantalet och utfästelsernas storlek, kan jag emellertid icke finna tillrådligt. Jag vill

härutinnan endast erinra, att en begränsning av medlemsantalet skulle stå i uppenbar strid mot grundtankarna för den statsunderstödda verksamheten på detta område. Det torde därför fortfarande böra överlämnas åt tillsynsmyndigheten att med ledning av de faktiska förhållandena i varje särskilt fall avgöra, huruvida en försäkringsrörelse kan anses vara affärsmässigt bedriven.

Avgiftsberäkning.

Beträffande avgiftsberäkningens betydelse inom försäkringsverksamheten har *socialstyrelsen* anfört bland annat följande.

Utmärkande för en rationell försäkringsteknisk avgiftsberäkning, sådan den tillämpas inom den affärsmässiga försäkringsverksamheten, är bland annat — i fråga om kapitalförsäkringen och sjukförsäkringen — att premierna för varje i försäkringen nyinträdande årskontingent av försäkrade — med hänsyn till att dessa med tiden bliva äldre och de på dem belöpande försäkringsutgifterna följaktligen i mån därav större — till undvikande av eljest efter hand påkallad förhöjning av premiebeloppen tilltagas högre än som erfordras till täckande av utgifterna under tiden närmast efter inträdet. Marginalen i premierna avväges därvid så, att det under den första försäkringstiden uppkommande överskottet, tillvarataget och förräntat, jämnt förslår att under den senare försäkringstiden jämte då inflytande premier täcka de på grund av den större dödligheten eller sjukligheten uppkommande ökade utgifterna. Premieberäkningen anpassas sålunda efter varje årskontingents eget behov under försäkringstiden. Därigenom bliva inträffande fluktuationer i nyrekryteringen av försäkrade utan betydelse för verksamhetens ekonomiska utvecklingsförlopp. De för olika årskontingenter under den första försäkringstiden uppstående premieöverskotten jämte räntor giva anledning till uppkomsten av en fond, den s. k. premiereserven. Om förhållandena utveckla sig på avsett sätt, bör tydligen premiereserven vid varje tid uppgå till en viss bestämd storlek, något som kan och tid efter annan, särskilt då försäkringen är förknippad med en starkare fondbildning av förevarande slag och därigenom i samma mån spelar en större ekonomisk roll, även bör kontrolleras genom försäkringsteknisk undersökning.

För understödsföreningarnas del äro, som redan anförts, vissa eftergifter i fråga om försäkringstekniska metoder betingade av verksamhetens särkaraktär. Dylika eftergifter kunna emellertid icke göras på måfå utan måste grundas på ett analyserande ur försäkringsteknisk synvinkel av deras innebörd och de konsekvenser de kunna medföra. Sker ej så och bestämmas avgifterna — som hittills ofta skett — väsentligen med hänsyn till behovet av inkomster för täckande av endast de löpande utgifterna, kunna förhållandena utveckla sig på följande sätt.

Så länge medlemmarna under föreningens första verksamhetsskede ännu äro unga, bliva — om förhållandena inom sjukförsäkringen och kapitalförsäkringen närmast tagas i betraktande — de årliga utbetalningarna jämförelsevis små. Allt eftersom medlemmarna bliva äldre, komma emellertid dessa utbetalningar att växa och därmed även avgiftsbehovet. I bästa fall, nämligen under förutsättning av en jämn anslutning av nya medlemmar, inträder då efterhand en stationär åldersfördelning. Den ständigt fortgående ökningen av föreningens årliga utbetalningar under tiden tills dessa stationära förhållanden i åldershänseende uppnås måste självfallet resultera i upprepade förhöjningar av avgifterna. Härigenom kan förtroendet för föreningen lätt nog undergrävas. Genom att avgifterna anpassats endast efter det löpande avgiftsbehovet kommer dessutom någon fondbildning icke till stånd, med

den påföljd att, då det stationära tillståndet omsider inträtt, endast de inflytande avgifterna finnas att tillgå för utgifternas täckande. Avgiftsbehovet kommer följaktligen att i detta utvecklingsskede bliva större än om fondbildning ägt rum och i samband därmed inflytande räntor även kunnat tagas i anspråk för utgifternas täckande. Avgifterna komma följaktligen att ställa sig ogynnsammare än i andra försäkringsorgan, där avgiftsberäkningen skett med tanke på fondbildning. Detta måste givetvis verka hämmande på anslutningen av nya medlemmar. Avtager nyanslutningen, kunna medlemmarna snart icke bära de växande utbetalningarna, varför föreningen nödgas upphöra med sin verksamhet.

Det ännu inom ett flertal föreningar förekommande s. k. uttaxeringssystemet, innebärande att de för fullgörande av föreningens utbetalningar för dödsfall etc. erforderliga medlen uttagas av medlemmarna först i den mån de förfalla till betalning, är tydligen i särskild grad ägnat att medföra en sådan utveckling, som ovan återgivits. På grund härav har styrelsen ansett, att de åtgärder på lagstiftningens område, som nu skola vidtagas, böra innefatta en uttrycklig föreskrift, att understödsförening skall grunda sin verksamhet på *fasta avgifter*.

Icke heller andra förekommande mera primitiva metoder för avgiftsbestämningen böra enligt styrelsens mening tillåtas utan bör som allmän regel gälla, att avgifterna skola beräknas efter en försäkringstekniskt grundad metod, byggande på tillförlitliga antaganden rörande sjuklighet, dödlighet, räntefot, förvaltningskostnader och övriga förhållanden, som äro av betydelse. Härav följer, att de eftergifter i försäkringstekniskt avseende, som kunna ifrågakomma, icke få gå längre än att avgifterna, då fråga är om utfästelser av mindre omfattning, beräknas genomsnittligt för medlemmarna utan hänsyn till inträdesålder eller med gradering på endast några få åldersgrupper.

Beträffande den huvudsakliga innebörden av socialstyrelsens förslag i fråga om avgifter och deras beräknande hänvisar jag till den föregående redogörelsen.

Vad socialstyrelsen i denna del anfört och föreslagit har i de avgivna *yttrandena* föranlett erinringar av principiell innebörd endast från *svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening, understödsförening,* som anfört:

Enligt denna förenings stadgar vore delägare skyldig att före uppnådd pensionsålder till föreningen inbetala minst 500 kronor, antingen på en gång eller genom årliga insatser av minst 25 kronor, vilka finge fördelas på olika poster under året. Mer än 2,000 kronor finge ej under loppet av ett kalenderår för någons räkning i föreningen insättas och delägares innestående behållning finge icke överstiga 10,000 kronor. Inom de gränser, som sålunda angivits, kunde delägarens avgiftsbetalning godtyckligt varieras.

De ännu icke pensionerade delägarnas tillgodohavanden sammanfördes till en särskild fond, besparingsfonden, och å tillgodohavandena gottgjordes ränta, i huvudsak bestämd efter den för året beräknade medelräntefoten å föreningens kapitalplaceringar, varjämte till desamma fördes arvsvinst efter avlidna delägare i besparingsfonden.

Under det kalenderår, då delägaren uppnådde 50 års ålder, ägde hon avgöra, om pensionen skulle börja utgå från påföljande års ingång eller om den skulle lyftas först vid en senare tidpunkt, som finge bestämmas senast till ingången av kalenderåret efter uppnåendet av 60 års ålder. Pensionen bestämdes på sådant sätt, att delägarens vid inträdet i pensionsklassen förefintliga tillgodohavande förvandlades till en livränta, som beräknades med tillämpning av ålderdomsförsäkringskommitténs dödlighetstabell samt den

räntefot, som styrelsen med hänsyn till påräknad ränta och övriga på förhållandena inverkande omständigheter bestämde, varjämte till denna s. k. avgiftspension lades viss tilläggspension. För utgående pensioner och tilläggspensioner avsattes försäkringstekniskt beräknad premiereserv; det tillskott till delägarnas behållning, som vore erforderligt, för att man skulle kunna avsätta premiereserv jämväl för tilläggspensionerna, erhölles ur avkastningen på vissa särskilda fonder, bildade genom donationsmedel m. m.

Såsom av det sagda torde framgå företedde föreningens pensionering stora likheter med pensionsstyrelsens på frivilliga avgifter grundade försäkring, i det pensionsbeloppet icke behövde från början fixeras utan bleve efter försäkringstekniska grunder bestämt med hänsyn till dels den ålder, från vilken delägaren sedermera önskade lyfta pensionen, och dels de insatser — inom vissa gränser valfria — som blivit gjorda.

Föreningen hade emellertid nu bemärkt, att socialstyrelsens förslag till ny lydelse av understödsföreningslagen innehölle dels en bestämmelse (3 §) om att pension, för vars erhållande medlem erlade avgift, skulle i stadgarna vara till storleken bestämd, och dels en bestämmelse (B 10 §) om att understödsförening skulle till verksamhetens bedrivande upptaga fasta å regelbundna tider utgående avgifter. En strängt formell tolkning av dessa bestämmelser syntes kunna lägga hinder i vägen för ett fortsatt uppehållande av föreningens verksamhet efter i huvudsak oförändrade riktlinjer, men ett uppställande av sådana hinder torde väl ej få anses befogat, då verksamheten i stort sett bedreves efter mönster av den statliga frivilliga pensionsförsäkringen.

Departementschefen.

Värdet och betydelsen av en rationell avgiftsberäkning inom understödsföreningsväsendet framgår klart av socialstyrelsens nyss återgivna framställning. Jag är också i det väsentliga ense med styrelsen angående syftet med de lagbestämmelser, som härutinnan böra meddelas. Till vissa skiljaktigheter i fråga om detaljer mellan styrelsens förslag och departementsförslaget ämnar jag återkomma vid redogörelsen för departementsförslagets särskilda bestämmelser. Redan här vill jag emellertid upptaga till behandling en fråga av mer allmän betydelse. I likhet med styrelsen anser jag det s. k. uttaxeringssystemet icke längre böra få förekomma. Styrelsen har i sådant syfte föreslagit ett stadgande, enligt vilket understödsverksamheten skall grundas å fasta, å regelbundna tider utgående avgifter. Redan gällande lag synes utgå från, att en understödsförening alltid skall upptaga fasta medlemsavgifter. Jag hänvisar härutinnan till 8 § vid 6). Att en förening upptar fasta medlemsavgifter torde enligt lagens mening innebära, att varje medlem är skyldig att till föreningen erlägga visst eller vissa till sitt belopp på förhand bestämda eller beräkneliga avgifter. Enligt denna tolkning lärer en förening sådan som svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening upptaga fasta medlemsavgifter. Enbart en bestämmelse därom, att understödsförening skall upptaga fasta avgifter, torde icke innebära förbud mot tillämpning av uttaxeringssystemet i den formen, att en förenings inkomst uteslutande består av en fix avgift, som varje medlem har att erlägga för vart dödsfall inom föreningen. I 8 § vid 6) gällande lag nämnas ju dödsfallsavgifter såsom exempel på fasta avgifter. Det kan även ifrågasättas, huruvida den av socialstyrelsen föreslagna ytterligare bestämmelsen, att de fasta avgifterna skola utgå å regelbundna tider, skulle omöjliggöra ett dylikt uttaxeringssystem. En avgifts-

skyldighet, som infaller vid varje dödsfall inom en förening, kan onekligen sägas vara i fråga om betalningsterminerna bunden av en viss regel. Inlägger man däremot i begreppet regelbundenhet den fordran, att avgifter skola erläggas å vissa på förhand utsatta eller beräkneliga tider, synes den av socialstyrelsen föreslagna bestämmelsen stå i strid mot stadgandet i 26 § första stycket förordningen om erkända arbetslöshetskassor, enligt vilket stadgande dylik kassa skall upptaga fasta medlemsavgifter endast för tid, då medlem för annans räkning mot avlöning användes till arbete, som utföres annorstädes än i medlemmens hem. Det torde icke böra ifrågakomma att ändra sistnämnda stadgande. Med hänsyn härtill vill jag förorda, att i stället för bestämmelse därom, att avgifterna skola utgå å regelbundna tider, i lagen dels stadgas förbud mot att upptaga avgifter för inträffande försäkringsfall, dels ock införes en motsvarighet till stadgandena i 33 § andra stycket andra punkten förordningen om erkända sjukkassor och 26 § andra stycket andra punkten förordningen om erkända arbetslöshetskassor, enligt vilka författningsrum avgifterna icke må göras olika för olika grupper av en kassas medlemmar i vidare mån än som skäligen föranledes av olikhet medlemmarna emellan i avseende å understödsrätt eller försäkringsrisk. Vidare synes efter förebild av 33 § sista stycket sjukkasseförordningen böra föreskrivas, att uttaxering må äga rum allenast därest föreningens tillgångar finnas otillräckliga för verksamhetens behöriga utövande.

Fondbildning och försäkringsteknisk utredning.

Socialstyrelsen har rörande dessa frågor anfört i huvudsak följande.

Även om avgifterna bestämmas med rigorös tillämpning av gängse försäkringstekniska beräkningsmetoder, är det dock icke säkert, att därigenom ernås ett stabilt jämviktsförhållande mellan avgifter och utfästelser. Detta har sin grund bland annat i den omständigheten, att den stränga lagbundenhet, som av praktiska skäl vid beräkningen måste förutsättas med avseende å förekomsten av dödsfall eller sjukdom, icke i verkligheten existerar. En sådan lagbundenhet visar sig visserligen rådande i stort sett, särskilt om man betraktar förhållandena antingen inom ett mycket stort försäkringsbestånd, oavsett om under längre eller kortare tid, eller inom ett mindre bestånd under en längre tid. Ett bestånd av ringa omfattning uppvisar däremot ofta under förloppet av en kortare tid en från det normala avvikande dödlighet eller sjuklighet.

Om förhållandena i en förening med avseende å dödlighet och sjukdom gestaltade sig i överensstämmelse med den vid avgiftsberäkningen antagna lagbundenheten, skulle föreningens ekonomi tydligen uppvisa en regelbundet fortlöpande utveckling. De förekommande avvikelserna från det normala utöva emellertid en störande inverkan på det ekonomiska förloppet under verksamhetens fortgång, vilket därigenom allt emellanåt förskjutes än i gynnsam än i ogynnsam riktning. Förskjutningarna göra sig starkare gällande i fall, då verksamheten är av ringa omfattning, samt bliva givetvis större, ju större de utfästelser äro, som föreningen meddelar.

Vore det så, att nämnda avvikelser och förskjutningar följde på varandra i sådan ordning, att en oregelmässighet i gynnsam riktning alltid föreginge en dylik i ogynnsam riktning, bleve det tydligen möjligt att med det i förra

fallet uppkommande överskottet täcka den i senare fallet framträdande förlusten. Den första åtgärden för mötande av inträffande fluktuationer i ogynnsam riktning måste därför alltid vara, att behållningen av de vinstgivande förskjutningarna tillvaratagas för att efter hand på angivet sätt utnyttjas. För den skull bör i lagen påbjudas, att uppkommet överskott å verksamheten skall fonderas samt att denna fondavsättning icke må avbrytas och ej heller sålunda fonderade medel för annat ändamål tagas i anspråk, med mindre tillsynsmyndigheten lämnat sitt medgivande därtill.

Emellertid är det ur trygghetssynpunkt icke tillräckligt med en fondering sådan som den nu ifrågasatta Då det i verkligheten icke lärer inträffa, att fluktuationerna i gynnsam och ogynnsam riktning ske i den förut nämnda ordningen, måste föreningen även på annat sätt utrustas för denna eventualitet. Man är därvid hänvisad till att vid beräkningen av avgifterna i dem inlägga ett särskilt s. k. *risktillägg,* vilket tillföres förenämnda fond. Dessa tillägg liksom den däremot svarande fonden *(riskfonden)* äro att betrakta såsom oundgängliga redskap i en understödsförenings ekonomiska utrustning. En noggrannare bestämning av dessa risktillägg lärer dock av praktiska skäl icke kunna ifrågakomma beträffande understödsföreningarna, utan torde man få nöja sig med ungefärliga värden på desamma, valda med ledning av allmän erfarenhet. Närmare föreskrifter rörande den erforderliga storleken av riskfonden torde icke heller lämpligen kunna uppställas för föreningarna.

Av det föregående torde jämväl ha framgått, att ju mindre medlemsanslutningen är i en förening, desto större måste risktilläggen och riskfonden vara. Detta får till följd, att i föreningar med ringa medlemsantal men jämförelsevis stora utfästelser fordringarna i dessa avseenden måste ställas så höga, att, vad särskilt risktilläggen beträffar, dessa bliva av den storlek, att verksamheten hindras eller omöjliggöres. Det synes därför vara riktigast, att man såsom princip fastslår, att en förening, som vill utfästa vissa förmåner, alltid skall vara i stånd att uppvisa viss medlemsnumerär. Huru styrelsen tänkt sig genomförandet av denna princip framgår av det följande. Här må endast framhållas, att det saknas fullt objektiva grunder för uppdragande av en skarpare gränsskillnad i här ifrågavarande avseende. Denna uppdelning har därför måst ske till en viss grad efter godtycke med anläggande av lämplighetshänsyn. Så till vida äro de föreslagna gränserna dock icke godtyckliga, som ett visst samband finnes mellan det medlemsminimum, vilket bör uppställas för den ena eller andra gruppen, och storleken av de risktillägg, som ifrågakomma vid avgiftsbestämningen för gruppen. Genom modifikationer av risktilläggen inom en marginal av rimlig utsträckning äger man möjlighet att i viss grad förlägga gränserna på sätt som ur praktiska eller liknande synpunkter kan befinnas lämpligt. Styrelsen har därför vid efterföljande förslag till medlemsgränser förutsatt, att risktilläggen i medlemsavgifterna för respektive grupper skola bestämmas med vederbörlig hänsyn tagen till det för gruppen ifrågakommande medlemsminimum.

Det sålunda anlagda betraktelsesättet leder uppenbarligen även till fastställandet av ett lägsta medlemsantal, som måste fordras, för att en understödsförening över huvud taget skall få driva verksamhet. Det är emellertid också tydligt, att man i enskilda fall bör kunna medgiva undantag från en sålunda fastställd undre gräns för medlemsantalet, för så vitt föreningen på annat sätt säkerställts i det hänseende, som här är i fråga. Med hänsyn till de försäkringsmöjligheter, som erbjudas av redan bestående understödsföreningar och försäkringsbolag, torde emellertid sådant undantag icke böra medgivas annat än i yttersta undantagsfall, såsom då fråga är om förening, avsedd för de anställda vid något företag och med obligatoriskt inträde för dessa.

Inom understödsföreningar med godkända stadgar avsättes i enlighet med föreskrifter i understödsföreningslagen för väsentligen samma ändamål som en riskfond ehuru efter andra grunder en fond benämnd *säkerhetsfonden.* Denna avsättning tillkommer om också icke formellt så dock i realiteten i samma ordning som riskfonden, alltså genom att försäkringspremierna tilltagas av sådan storlek, att de medföra överskott. Denna fondbildning, som anknytes till premiereservbildningen, växer sålunda med denna. Säkerhetsfonden skall nämligen uppgå till 5 procent av premiereservens storlek och får, sedan den uppnått detta belopp, icke utan särskilt medgivande minskas. I bokslutet upptages säkerhetsfonden vid sidan av premiereserven. En anordning av detta slag bör enligt styrelsens mening i framtiden komma till stånd även i fråga om andra föreningar under vissa omständigheter, särskilt i sådana fall, då regelbunden premiereservberäkning i samband med bokslutet äger rum. Där så sker, erfordras ingen särskild riskfondbildning vid sidan av säkerhetsfonden.

Såsom i det föregående anförts gör sig i stort sett en bestämd lagbundenhet gällande i fråga om förloppet av dödlighet och sjuklighet inom ett försäkringsbestånd. Enahanda förhållande äger i viss mån rum även beträffande ränteavkastningen å uppsamlat kapital. Det har även redan antytts, hurusom man vid en rationell beräkning av försäkringsavgifterna måste bygga på bestämda antaganden rörande den närmare beskaffenheten av denna lagbundenhet. Dessa antaganden vidlådas emellertid alltid av en viss osäkerhet. På grund härav uppstå svårigheter att åstadkomma och vidmakthålla den erforderliga ekonomiska jämvikten. Rubbas denna på ett stadigvarande sätt i ogynnsam riktning, undergräves småningom föreningens soliditet. Det är då av vikt att tid efter annan kontrollera, huru härmed förhåller sig — något som i fråga om försäkringsverksamhet i allmänhet icke är möjligt att omedelbart konstatera med tillhjälp av den löpande räkenskapsföringen — för att i god tid kunna förebygga fortskridandet av en utveckling i felaktig riktning. I sådant syfte har inom den affärsmässiga livförsäkringsrörelsen i lag påbjudits ett förfarande, den årligen förekommande s. k. *premiereservberäkningen,* som är ett räknemässigt konstaterande av, huruvida förefintliga tillgångar i förening med därå i framtiden uppkommande ränteavkastning jämte framdeles inflytande på gällande utfästelser belöpande premier förslå till täckande av nyssnämnda utfästelser. Det må framhållas att härvid liksom vid beräkningen av avgiften en tillförlitlig uppskattning av framtida ränteinkomsterna utgör ett moment av synnerligen stor betydelse. Med en årlig premiereservberäkning följer automatiskt skyldighet att vid bokslutet redovisa tillgångar motsvarande premiereservens belopp.

I gällande understödsföreningslag föreskrives beräkning av premiereserven endast i fråga om föreningar med godkända stadgar, beträffande vilka gäller, att de årligen skola avsätta premiereserv till beloppet motsvarande skillnaden mellan kapitalvärdet av å ena sidan föreningens utfästelser av understöd och å den andra de i framtiden inflytande nettopremierna. I mera indirekt form påbjudes premiereservavsättning och beräkning även för pensionskassornas vidkommande, nämligen genom en bestämmelse om regelbundet (vart 5:te år) återkommande försäkringsteknisk utredning av pensionskassas ställning. Beträffande lagens föreskrift angående sättet för premiereservens beräknande må emellertid framhållas, att denna är så till vida mindre tillfredsställande, som i händelse avgiftsbetalningen enligt stadgarna fortgår endast under en del av försäkringstiden, den icke förbrukade delen av avgiften överföres till premiereserv endast vad själva nettoavgiften beträffar, däremot icke med den del, som inlagts för bestridande av omkostnaderna. För de fall, då fordran på en fullt rationell premiereservberäkning måste göras gällande, synes en ändring i bestämmelsen därför påkallad.

För ernående av betryggande former för understödsföreningarnas verksamhet synes ofrånkomligt, att beräkning av premiereserv kommer till användning inom understödsföreningsväsendet i sin helhet. Eftergifter i detta avseende torde dock vara motiverade med hänsyn till de förhållanden, varunder understödsföreningarna arbeta, allt efter omfattningen, arten och beskaffenheten av deras verksamhet. Bland annat får tagas hänsyn till att den sakkunskap och de arbetskrafter, som för en premiereservberäkning erfordras, i regel icke stå till understödsföreningarnas förfogande. Vidare får tagas i betraktande att till följd av de med en ringa medlemsomslutning sammanhängande, inom en understödsförening jämförelsevis ofta inträffande och starkt framträdande kastningarna i det ekonomiska utvecklingsförloppet, som ofta skymma de allmänna dragen av utvecklingen, en premiereservberäkning icke kan väntas bliva säkert utslagsgivande. I de fall vidare, då en fullständigt rationell avgiftsberäkning icke kommit till användning, försvåras en tillförlitlig premiereservberäkning. Med hänsyn till dessa olika förhållanden torde man för understödsföreningarnas del kunna nöja sig med att premiereservberäkning verkställes endast vart femte år, där ej särskilda förhållanden påkalla att sådan fondräkning verkställes oftare. I de fall, såsom i fråga om en sjukkassa med kort sjukhjälpstid, där för verksamheten icke erfordras fondbildning i större utsträckning och en felbedömning av fondbehovet följaktligen är av mindre betydelse, torde premiereservberäkning helt kunna undvaras. En sådan anordning innebär lindring av nuvarande bestämmelser, i vad gäller föreningar med godkända stadgar.

Tidigare har jag lämnat en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i socialstyrelsens förslag, bland annat i vad det avser fondbildning och försäkringsteknisk utredning, och vill jag nu hänvisa till denna redogörelse.

Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening, understödsförening, har — efter förut återgiven redogörelse för de grunder, som gälla för denna förenings verksamhet — sagt sig befara, att de av socialstyrelsen föreslagna bestämmelserna om premiereserv kunde försvåra ett fortsättande av föreningens verksamhet efter nuvarande grunder, särskilt vad beträffade besparingsfonden, vilken med sin efter konjunkturerna varierande räntegottgörelse och valfrihet med avseende å insättningarnas belopp starkt påminde om en sparkassa.

Någon erinran av mer väsentlig betydelse har icke i *övriga yttranden* gjorts gent emot vad socialstyrelsen i nu behandlade frågor anfört och föreslagit. *Försäkringsinspektionen* har emellertid beträffande ett par i styrelsens framställning särskilt behandlade detaljspörsmål anfört följande.

Styrelsens förslag avsåge för understödsföreningarna ett utbytande av den nu tillämpade nettometoden för premiereservens beräkning mot en bruttometod. För livförsäkringsbolagen, i fråga om vilka en bruttometod redan funnes föreskriven i 213 § lagen om försäkringsrörelse, innebure metoden ett hänsynstagande till förvaltningskostnadernas fördelning på anskaffningskostnader och andra slag av kostnader på det sätt, att ett avdrag vid reservberäkningen (s. k. zillmering) gjordes för icke amorterade anskaffningskostnader. Vad beträffade understödsföreningar syntes det böra förutsättas, att anskaffningsprovisioner icke förekomme och ej heller anskaffningskostnader i övrigt annat än till obetydliga belopp. Enligt inspektionens mening borde zillmering därför ej förekomma vid försäkring hos understödsföreningar, något som direkt torde böra utsägas i lagtexten. Till den av socialstyrelsen föreslagna bestämmelsen, att premiereserven skulle motsvara det belopp, varmed kapi-

talvärdet av gällande utfästelser och på dessa belöpande framtida förvaltningskostnader översköte kapitalvärdet av de avgifter, förvaltningskostnadstillägg däri inräknade, som försäkringstagarna hade att ytterligare erlägga, kunde sålunda exempelvis fogas ett så lydande tillägg: »I de återstående förvaltningskostnadstilläggen skall härvid ej medräknas något belopp avseende täckande av anskaffningskostnader.» Socialstyrelsens förslag, att försäkringsteknisk utredning i regel skulle avgivas vart femte år, innebure ur tillsynssynpunkt en försämring vid jämförelse med nuvarande förhållanden så till vida, som understödsförening med godkända stadgar enligt nu gällande 86 § vore skyldig att varje år avgiva sådan utredning. Visserligen skulle tillsynsmyndigheten enligt förslaget, då den så funne erforderligt, äga ålägga förening att jämväl å annan tid låta upprätta dylik utredning, men lämpligheten av den föreslagna huvudregeln syntes i nuvarande tidsläge med dess snabba förändringar på räntemarknaden och därav följande krav i fråga om ökat aktpågivande å försäkringsinrättningars möjlighet att fullgöra sina utfästelser kunna starkt ifrågasättas. Den möjlighet, som enligt förslaget jämväl skulle beredas tillsynsmyndigheten att helt eller delvis befria förening av mindre omfattning från skyldigheten att verkställa försäkringsteknisk utredning, torde, därest som regel föreskreves årligt upprättande av sådan utredning, kunna bereda erforderlig lättnad för smärre föreningar.

Till ett par andra i yttrandena framförda detaljanmärkningar vill jag återkomma vid redogörelsen för departementsförslagets särskilda bestämmelser.

Departementschefen.

I gällande lag stadgas ingen allmän skyldighet för understödsföreningarna att göra avsättningar till fond. Detta är uppenbarligen en av lagens ur säkerhetssynpunkt allvarligaste brister, vilken därför vid den nu ifrågasatta reformen bör botas. Därvid bör emellertid uppmärksammas, att behovet av fondbildning icke är lika stort inom samtliga understödsföreningar utan i regel växer med omfattningen av utfästelserna. Till undvikande av onödigt tyngande föreskrifter bör man därför med hänsyn till behovets olika storlek meddela skilda bestämmelser för olika föreningar. Å andra sidan måste givetvis av praktiska skäl en dylik differentiering hållas inom snäva gränser. Socialstyrelsen har härutinnan föreslagit en uppdelning av föreningarna i två olika grupper, en för vilken blott helt allmänt stadgas, att tillgängligt överskott i regel skall fonderas, samt en för vilken mer utförliga bestämmelser meddelas rörande avsättningar till premiereserv och säkerhetsfond. Styrelsens förslag i denna del föranleder allenast den erinran från min sida, att särskilda bestämmelser rörande fondbildning redan gälla för de statsunderstödda sjuk- och arbetslöshetskassorna, samt att anledning icke torde föreligga att nu upphäva dessa bestämmelser. En hänvisning till desamma synes därför böra upptagas i lagen.

Vad angår de av försäkringsinspektionen i detta sammanhang behandlade detaljspörsmålen är jag med inspektionen ense därom, att vid beräkningen av premiereserven hänsyn icke lämpligen bör tagas till sådan del av ännu ej förfallna avgifter, som eventuellt belöper på anskaffningskostnader. Vad inspektionen anfört till stöd för sitt förordande av en bestämmelse därom, att försäkringsteknisk utredning skulle i regel avgivas varje år, föranleder mig däremot icke att frångå socialstyrelsens förslag i denna del. Visserligen skulle en dylik bestämmelse vid jämförelse med socialstyrelsens förslag om

sådan utrednings avgivande i regel endast vart femte år framstå såsom ett icke obetydligt tillskott till lagens säkerhetsföreskrifter. Emellertid innebär skyldigheten att avgiva försäkringsteknisk utredning den för understödsföreningarna måhända mest tyngande av de ifrågasatta nya eller utvidgade förpliktelserna. De hänsyn, som enligt vad jag tidigare anfört måste i detta avseende tagas till understödsföreningsväsendets karaktär av folklig självhjälpsverksamhet, böra därför föranleda till iakttagande av största försiktighet särskilt på denna punkt. Vid de sammanträden, som inför socialstyrelsen hållits med representanter för understödsföreningarna, har det också konstaterats vara ett allmänt önskemål, att försäkringsteknisk utredning i fråga om alla understödsföreningar skulle verkställas allenast vart femte år. I förhållande till detta önskemål innebär socialstyrelsens förslag så till vida en skärpning, som enligt förslaget tillsynsmyndigheten skall kunna på given anledning ålägga viss förening att oftare än vart femte år avgiva sådan utredning. Därmed torde vid avvägningen av de skilda intressen, som här stå emot varandra, säkerhetskravet hava blivit tillbörligen tillgodosett.

Till några andra fondbildningen och den försäkringstekniska utredningen berörande detaljspörsmål torde jag få anledning återkomma vid behandlingen av frågan om gruppindelning och i samband med redogörelsen för departementsförslagets särskilda bestämmelser.

Gruppindelning.

I sin utredning har *socialstyrelsen* närmast efter behandlingen av spörsmålen om avgiftsberäkning och fondbildning anfört i huvudsak följande.

Ett praktiskt hänsynstagande till de olika förhållanden, som ovan berörts, leder till en uppdelning av understödsföreningarna i olika grupper. Normerande för denna gruppindelning blir å ena sidan de olika modifikationer med avseende å avgifter, fondbildning och redovisning av premiereserv, som kunna ifrågakomma alltefter verksamhetens omfattning och karaktär, och å andra sidan de krav, som i de olika fallen skola ställas i fråga om medlemsomslutning och dylikt. Men utformandet av denna gruppindelning måste lämna spelrum för ett visst godtycke. Detta gör det möjligt att taga rent praktiska hänsyn och sålunda bland annat genomföra en tämligen långt driven standardisering.

Vad särskilt medlemsomslutningen beträffar synes man lämpligen kunna nöja sig med, förutom den undre medlemsgränsen för att föreningen överhuvudtaget skall få driva verksamhet, en enda ytterligare medlemsgräns att gälla för det fall, då verksamheten nått viss större omfattning eller eljest är ur risksynpunkt i särskild grad utsatt. Först berörda gräns torde oberoende av verksamhetens art kunna bestämmas till *etthundra* medlemmar. Sjunker medlemsantalet under denna gräns, kan man nämligen knappast längre påräkna sådan utjämning i riskhänseende, som överhuvudtaget är en förutsättning för försäkringsverksamhet. Ett undantag bör dock gälla beträffande pensionskassa, som har uteslutande till ändamål att bereda ålderspension. Såsom i det följande skall närmare utvecklas, är nämligen en sådan verksamhet mindre utsatt för ekonomiska rubbningar till följd av tillfälliga fluktuationer än annan försäkringsrörelse. Man synes därför kunna nöja sig med en lägre medlemsgräns, i vilket hänseende styrelsen föreslår femtio medlemmar. Det minsta medlemsantalet för en förening, som vill driva en

verksamhet, för vilken på grund av utfästelsernas större omfattning mera stränga bestämmelser böra gälla i försäkringstekniskt hänseende, vill styrelsen åter föreslå till *femhundra*.

Genomförandet av ovanberörda gruppindelning samt uppdragandet av gränserna mellan grupperna med avseende på de olika förmåner, som föreningarna meddela, kan i viss utsträckning ske parallellt för de tre huvudtyperna av understödsföreningar, sjukkassor, begravningskassor och pensionskassor. Emellertid äro de tre verksamhetsarterna i mångt och mycket så egenartade, att den närmare utredningen i hithörande avseenden synts böra genomföras särskilt för varje verksamhetsart.

Vad då först *sjukkassorna* beträffar är för dem utmärkande, att understödet utgöres av ett kontant till storleken jämförelsevis obetydligt dagligt belopp (sjukpenningen), utgående under en längre eller kortare men i regel begränsad tid, sjukhjälpstiden.

Vid bedömandet av avgiftsbehovet i en sjukkassa använder man såsom mått på sjuklighetens storlek de s. k. sjuktalen, angivande det genomsnittliga antalet sjukdagar exempelvis per 100 medlemmar under loppet av ett år, då därvid endast sådana dagar inräknas, som falla inom den stipulerade sjukhjälpstiden. Till belysande av sjuklighetens beroende av levnadsåldern må hänvisas till de siffror, som äro meddelade i efterföljande tablå, och vilka angiva sjuktalens storlek inom olika åldrar vid olika längd på sjukhjälpstiden. Siffrorna äro hämtade ur 1928 års pensionsförsäkringskommittés be-

Sjuktal.

Ålder		Ersättningstid vid varje sjukdomsfall				
		90 dagar	180 dagar	1 år	2 år	Obegränsad
Män	15—20	9.66	10.75	11.85	12.90	17.46
	20—25	8.86	9.94	11.00	12.04	16.58
	25—30	8.27	9.32	10.37	11.38	15.85
	30—35	7.87	8.90	9.93	10.92	15.25
	35—40	7.63	8.64	9.65	10.62	14.81
	40—45	7.70	8.79	9.89	10.94	15.34
	45—50	8.16	9.51	10.85	12.14	17.35
	50—55	8.94	10.65	12.35	13.99	20.29
	55—60	10.10	12.36	14.66	16.90	25.02
	60—65	11.72	14.83	18.13	21.40	32.52
	65—70	13.95	18.34	23.18	28.11	43.40
	70—75	16.94	23.21	30.50	38.11	59.22
	75—80	20.91	30.02	41.17	53.25	82.98
	80—85	26.13	39.50	56.88	76.56	120.05
Kvinnor	15—20	8.89	10.37	11.86	13.29	19.93
	20—25	8.56	10.05	11.53	12.96	19.73
	25—30	8.32	9.81	11.29	12.72	19.52
	30—35	8.17	9.65	11.14	12.57	19.32
	35—40	8.12	9.61	11.10	12.53	19.17
	40—45	8.25	9.78	11.31	12.79	19.43
	45—50	8.61	10.26	11.92	13.51	20.40
	50—55	9.23	11.08	12.93	14.71	22.05
	55—60	10.17	12.38	14.63	16.82	25.27
	60—65	11.56	14.40	17.41	20.39	31.03
	65—70	13.56	17.46	21.78	26.17	40.11
	70—75	16.40	22.09	28.69	35.60	54.96
	75—80	20.36	29.10	39.80	51.40	80.34
	80—85	25.79	39.77	57.93	78.51	125.26

tänkande, del II (Statens offentliga utredningar 1932: 36) och grunda sig på omfattande undersökningar rörande sjukligheten inom de svenska sjukkassorna. Av sammanställningen utläses, att sjuktalen öka avsevärt med stigande levnadsålder. Men härjämte kan iakttagas, att denna ökning går i snabbare tempo ju längre sjukhjälpstiden är. Såsom exempel härpå må anföras, att medan vid en sjukhjälpstid av 90 dagar sjuktalet från åldern 35—40 år till åldern 65—70 år ökar med cirka 80 procent för män, motsvarande ökning vid en sjukhjälpstid av 180 dagar uppgår till 110 procent, vid en sjukhjälpstid av 1 år till 140 procent, av 2 år till 165 procent samt slutligen vid obegränsad sjukhjälpstid till cirka 200 procent.

Vid en indelning av sjukkassorna i grupper i anslutning till vad ovan anförts har man framförallt att taga hänsyn till det betydligt större värde för individ och samhälle, som en långfristig sjukhjälpstid har i jämförelse med en kortvarig. Härtill kommer, att den hänsyn till försäkringsriskens ökning med stigande levnadsålder, som vid avgiftsberäkningen måste komma i betraktande, kräver större hänsynstagande då sjukhjälpstiden är lång, varför i sådant fall de eftergifter beträffande beräkningsmetodernas noggrannhet, som ur förut anförda synpunkter må kunna medgivas beträffande sjukkassor, måste tillämpas med större varsamhet.

På grund av anförda förhållanden bör tydligen sjukhjälpstidens längd vara normerande vid genomförandet av den gruppindelning för sjukkassornas del, varom här är fråga. Då en sjukhjälpstid av 90 dagar för varje sjukdomsfall vunnit burskap inom sjukkasseverksamheten såsom ett nöjaktigt prestationsminimum, och en så begränsad understödsverksamhet icke erbjuder större svårigheter att bemästra och överblicka i ekonomiskt avseende, har styrelsen funnit denna gräns böra godtagas att gälla såsom ett maximum för de sjukhjälpsprestationer, beträffande vilka en avgiftsbestämning enligt mera enkla metoder må kunna komma till användning. Inom denna gräns bör avgiftsbestämningen kunna ske utan hänsyn till inträdesålder eller med gradering efter några få åldersgrupper med ledning huvudsakligen av det löpande utgiftsbehovet. I hithörande fall torde därför någon premiereservberäkning icke behöva ifrågakomma.

I detta sammanhang må erinras, att sjukkassor finnas, vilka meddela sjukhjälp — enbart eller vid sidan av ett kontant understöd — i form av ersättning, helt eller delvis, för den kostnad, medlem fått vidkännas för sjukvård av ett eller annat slag, såsom läkarvård och läkemedel. Av den erfarenhet, som vunnits på ifrågavarande område, vill det synas som om större fordringar icke behövde ställas på de ekonomiska grunderna för ifrågavarande verksamhet än som ovan ansetts påkallade beträffande sjukkassor, som meddela kontant sjukhjälp under högst 90 dagar för varje sjukdomsfall.

Utsträckes sjukhjälpen i tiden längre än till 90 dagar, måste emellertid fordringarna ställas högre. Sålunda kan här exempelvis en viss gradering av avgiften efter inträdesålder vara på sin plats. Men framförallt måste avgifterna tilltagas så att de förslå till mötande av de stegrade sjukhjälpskrav, som efterhand inträda med medlemsbeståndets naturliga åldrande. För detta ändamål erfordras en försäkringstekniskt grundad fondbildning, vilken även bör innefatta den särskilda fondering, som erfordras för regleringen av de vid varje tidpunkt pågående sjukdomsfallen. För en betryggande utveckling av verksamheten är vidare ofrånkomligt, att föreningen erbjuder den stabilitet, som endast kan vinnas genom en större medlemsomslutning. Till det nu anförda kommer, att sjukkassor med den omfattning av understöden, varom här kan vara fråga, ofta komma att sträcka sin verksamhet in över det område, som underlagts den statsunderstödda sjukkasseverksamheten, och därigenom komma att stå med den i en för dess utveckling hinderlig konkurrens.

Någon egentlig anledning till särskilda eftergifter i fråga om fordringarna på en rationellt ordnad ekonomi förefinnes därför knappast, detta så mycket mindre som här ifrågavarande sjukkassor i avsaknad av det till de erkända sjukkassorna utgående statsunderstödet äro i behov av en större ekonomisk bärkraft. Man bör därför i vart fall kunna kräva, att dessa kassor i fråga om avgiftsberäkning och fondbildning uppfylla minst samma fordringar som de erkända sjukkassorna.

Då sjukhjälpstiden utsträckes i mera betydande grad, göra sig vissa förhållanden gällande, som påkalla särskild uppmärksamhet och varsamhet. I detta hänseende bör i första hand beaktas, att ett under längre tid fortgående sjukdomstillstånd vanligen övergår i bestående arbetsoförmåga eller invaliditet. Ett understöd, ägnat att motsvara den sjukes behov, kommer under sådana förhållanden att utgå under avsevärd tid, merendels under den återstående livstiden, och sålunda i väsentlig grad att få karaktären av pension. Meddelande av dylikt understöd hör därför mera hemma inom pensionsförsäkringen. Skall en sjukkassa emellertid meddela understöd, varom här är fråga, måste verksamheten i varje fall vara anordnad efter fullt ut lika betryggande grunder, som enligt vad i det följande närmare utvecklas skall gälla i fråga om pensionskassa, som meddelar invalidpension. Detta innebär, att ovan angivna regler i fråga om avgiftssättning och fondbildning icke längre fylla måttet. Fastmer erfordras en fullt försäkringsmässig anordning i huvudsaklig överensstämmelse med de föreskrifter, som nu gälla beträffande understödsföreningar med godkända stadgar. Var gränsen sedan skall dragas för den högsta sjukhjälpstid, som bör medgivas utan att verksamheten anordnas efter sådana strängare grunder, måste i viss grad bli en lämplighetsfråga. Då för de erkända sjukkassorna av delvis samma skäl som de nyss anförda sjukhjälpstiden i praktiken är begränsad till högst 3 år för ett sammanhängande sjukdomstillstånd, torde emellertid icke heller för fall, varom här är fråga, ett större maximum böra medgivas. Enligt styrelsens mening påkallas samtidigt en begränsning av den tid, under vilken sjukhjälp må utgå under loppet av ett år till en och samma medlem. I sådant hänseende vill styrelsen föreslå ett maximum av 180 dagar, vilket dagantal redan nu utgör högsta gränsen i förevarande hänseende för huvudparten av de icke statsunderstödda sjukkassorna.

Till vad nu anförts må anmärkas, att i händelse sjukkassa även meddelar begravningshjälp, vilket ofta förekommer, sjukhjälps- respektive begravningshjälpsverksamheten bör med hänsyn till dess omfattning i det särskilda fallet var för sig vara anordnad enligt de fordringar, som skola gälla för verksamheten i fråga.

För *kapitalförsäkringsverksamhetens* vidkommande göra sig vid övervägandet av säkerhetsfrågan i viss mån andra synpunkter gällande än i fråga om sjukkassorna.

Vid övervägandet av de bestämmelser, som i säkerhetsavseende böra gälla i fråga om kapitalförsäkringsföreningar, har styrelsen funnit lämpligt att göra åtskillnad mellan å ena sidan de kassor, där understödet är så begränsat, att det kan anses utgöra begravningshjälp i egentlig mening, och å andra sidan de föreningar, där understödet är större och sålunda må kunna anses avsett att jämväl täcka andra behov, som uppkomma för de efterlevande på grund av dödsfallet. Det synes lämpligt att införa särskilda beteckningar på dessa bägge slag av föreningar, och vill styrelsen i sådant hänseende föreslå benämningen *begravningskassor* för de förra och *livförsäkringskassor* för de senare.

Att angiva den gräns för understödets storlek, som skall vara bestämmande för, huruvida föreningen skall vara att anse såsom begravningskassa eller

icke, är givetvis förenat med svårighet. Med ledning av förhållandena på detta område, bland annat rörande den s. k. eldbegängelseförsäkringen, vilken under senaste tid vunnit stor utbredning och där man ansett ett försäkringsbelopp av 300 kronor tillfyllest, torde emellertid sistnämnda belopp kunna fastställas såsom en lämplig gräns i förevarande avseende.

Vad då först *begravningshjälpsförsäkringen* beträffar, så är det uppenbart, att då denna är i allo jämförlig med den egentliga livförsäkringen, den även bör i princip ordnas enligt samma grunder, som inom den affärsmässiga livförsäkringsrörelsen tillämpas för säkerställande av försäkringens ekonomi. Med avseende på avgifter och fondbildning gäller i fråga om all hithörande verksamhet till följd av den snabba ökning dödsfallsrisken undergår med stigande levnadsålder, att avsättning av premiereserv är en livsbetingelse. Den omständigheten, att de ekonomiska risker, som äro anknutna till begravningshjälpsförsäkringen, äro obetydliga, motiverar å andra sidan eftergifter i avseende på försäkringstekniska metoder, i vilket hänseende en genomsnittlig avgiftsbestämning närmast kommer i fråga. I princip bör emellertid försäkringsteknisk beräkningsmetod tillämpas vid bestämmandet av medlemsavgifterna, varjämte beräkning av premiereserv enligt försäkringstekniska grunder bör äga rum.

Där kapitalunderstödet utgår med högre belopp än 300 kronor men icke överstiger 500 kronor och fråga sålunda är om en *livförsäkringskassa,* erhåller verksamheten visserligen en karaktär, som är delvis väsensskild från den egentliga begravningshjälpsverksamheten, men torde med hänsyn till det försäkringsmässiga anordnandet dock i det stora hela samma krav kunna uppställas som för begravningskassornas del. Avgiftsberäkningen kräver dock i detta fall större försiktighet, bland annat en mera noggrann gradering efter inträdesålder. Vad angår medlemsanslutningen så bör med hänsyn till den större försäkringsrisken kravet i detta hänseende däremot ställas högre än beträffande begravningskassorna. Såsom tidigare anförts bör såsom minimum gälla en medlemssiffra av 500.

Utfästes kapitalunderstöd överstigande 500 kronor, skola enligt nuvarande lagbestämmelser föreningens stadgar vara av tillsynsmyndigheten godkända. Genom denna föreskrift är för närvarande en mycket bestämd gränsskillnad fastslagen mellan hithörande föreningar och övriga livförsäkringsföreningar. Så har uppenbarligen skett med hänsyn till såväl den större betydelse, understödet i detta fall har för medlemmarna, som också, och måhända i främsta rummet, till de större krav som ur försäkringsmässiga synpunkter böra uppställas för verksamhetens tryggande. Dessa krav böra utan tvivel alltjämt vidhållas och till och med i visst avseende skärpas på sätt tidigare angivits. Det absoluta understödsmaximum, som föreskrivits i lagen, bör även bibehållas, i varje fall icke höjas.

Jämförelsevis mest egenartad är den understödsföreningsverksamhet, som utövas av *pensionskassorna.* Utmärkande för denna verksamhet och ägnat att motivera en i särskild grad betryggande försäkringsmässig anordning är understödens storlek och betydelse för de försäkrade. En pension eller livränta representerar i allmänhet även vid ett förhållandevis litet årligt belopp ett ganska betydande värde och avser oftast att utgöra ett väsentligt bidrag till vederbörandes åldersförsörjning eller försörjningen av de efterlevande vid hans död. Då medlen till understödet skola åstadkommas huvudsakligen eller till avsevärd del genom avgifter under den medlemstid, som föregår pensionsfallet, erfordras uppenbarligen, att dessa avgifter omsorgsfullt avvägas samt lika sorgfälligt genom fondering tillvaratagas och förvaltas.

Under anförda förhållanden böra fordringarna i säkerhetsavseende med avseende på pensionskassorna vara strängare än i allmänhet ansetts erforder-

ligt i fråga om sjukkassor och begravningskassor. Sålunda bör i princip envar pensionskassa vara underkastad lika betryggande bestämmelser rörande avgifter och fondbildning, som nu gäller för understödsföreningar med godkända stadgar. Emellertid torde å andra sidan vissa jämkningar med avseende å de fordringar i försäkringstekniskt hänseende, som detta innebär, kunna företagas med hänsyn till de förhållanden, under vilka pensionskassorna i regel utöva sin verksamhet. I det övervägande antalet fall är pensionskasseverksamheten nämligen anknuten till visst företag och avsedd sålunda att förmedla en pensionering av företagets personal eller personalens efterlevande, med eller utan bidrag eller annat ekonomiskt stöd av företagaren. Merendels är därvid anslutningen till pensionskassan obligatorisk för personalen på grund av avtal. Där så är förhållandet garanteras en fortgående rekrytering av medlemmar — i regel unga och hänförliga till en ganska begränsad åldersgrupp — vilket oftast medgiver en enhetlig avgiftsbestämning enligt försäkringstekniska grunder i övrigt.

Men även i fråga om medlemsomslutningen böra fordringarna kunna jämkas med hänsyn till pensionskassornas anförda uppgift att förmedla pensioneringen av de anställda vid något företag. Vid bedömandet av frågan om medlemsomslutning bör beaktas i första hand, att förhållandena med avseende å faran för mera tillfälliga störningar i verksamhetens förlopp gestalta sig olika alltefter verksamhetens art, i vilket hänseende pensionskassorna kunna på ett naturligt sätt uppdelas i trenne väsentligen olika grupper, nämligen dels kassor, som endast meddela ålderspensioner åt medlemmarna då de uppnått stadgad pensionsålder, dels kassor, som bereda ålderspensioner i förening med pensioner åt medlemmarnas efterlevande och dels slutligen kassor, som utfästa pensioner åt de efterlevande utan samband med ålderspensioner.

Inom de förstnämnda kassorna göra sig de tillfälliga fluktuationerna i verksamhetsförloppet i jämförelsevis ringa grad gällande, åtminstone till den del de gå i ogynnsam riktning. Fluktuationer av det ogynnsamma slaget betingas nämligen till väsentlig del av tillfällig minskning i dödligheten bland de försäkrade, som dock enligt sakens natur näppeligen kan tänkas få större dimensioner. En mera katastrofartad tillfällig dödlighetsminskning är sålunda överhuvudtaget knappast tänkbar. Ett motsatt förhållande äger rum med avseende å den pensionsförsäkring, som avser att bereda pensioner till efterlevande utan samband med ålderspension. Vid tätare dödsfall, föranledda exempelvis genom olyckshändelse av större omfattning eller av pågående farsot, kan kassans ekonomi drabbas av en påkänning av mer eller mindre katastrofartad styrka. I det fall slutligen, då pensionskassa meddelar ålderspension i förening med pensioner till efterlevande, är visserligen en anhopning av dödsfall i och för sig ägnad att åsamka kassan en större förlust, men därigenom att kassan samtidigt undslipper att utbetala de ålderspensioner, som blivit utfästa till de genom dödsfallen avgångna medlemmarna, uppväges förlusten i förra fallet av den vinst, som kassan gör i det senare fallet.

Då det gäller att med största möjliga beaktande av de förhållanden, varunder pensionskassorna i regel utöva sin verksamhet, säkerställa en pensionskassa med hänsyn till de tillfälliga riskerna, böra tydligen på grund av nyss anförda omständigheter dessa krav ställas olika beträffande de olika slagen kassor. I anslutning härtill torde man i fråga om de kassor, som meddela allenast ålderspension, kunna åtnöja sig med att fordra ett medlemsantal av allenast *femtio,* medan de kassor, som meddela ålderspension i förening med överlevelsepension, böra ha minst *etthundra* medlemmar. Där efterlevandepensioner meddelas utan samband med ålderspension, torde det

däremot vara ofrånkomligt, att fordringarna i fråga om medlemsomslutning ställas väsentligt högre. I detta fall bliva förhållandena i riskhänseende jämförliga med förhållandena inom en förening, som utfäster kapitalunderstöd vid dödsfall till mer avsevärt belopp. Liksom för livförsäkringskassorna bör man därför för ifrågavarande kategori pensionskassor fordra ett medlemsantal av minst *femhundra*.

Ett särskilt slag av pensionsförsäkringsverksamhet uppkommer, då pension eller därmed jämförligt understöd meddelas i händelse den försäkrade före uppnådd pensionsålder drabbas av arbetsoförmåga eller invaliditet eller ett sjukdomsfall av långvarig beskaffenhet. Sistnämnda fall har redan berörts i det föregående på tal om sjukkasseverksamheten. Skall pensionen eller understödet därvid utgå med belopp jämförligt med vad som vid en efter uppnådd normal pensionsålder utgående egenpension förekommer, blir tydligen verksamheten förknippad med en väsentligen mera riskbetonad utbetalningsskyldighet än den vanliga ålderspensionsförsäkringen. En närmare utredning i detta sammanhang rörande hithörande förhållanden skulle föra för långt. Det torde vara tillfyllest att anföra, att bland försäkringsmän ifrågavarande riskmoment anses ägnat att ställa försäkringen i ett rum, där anordningar i betryggande syfte krävas i ungefär samma omfattning och av likartad beskaffenhet som beträffande efterlevandepensionsförsäkring. Enligt styrelsens mening kunna därför samma fordringar i berörda hänseenden uppställas beträffande de nu angivna båda slagen av pensionskasseverksamhet.

I de fall, då en pensionskassa upprättas för allmän anslutning och sålunda icke direkt syftar till att förmedla pensioneringen för personalen vid visst företag eller för sådan personals efterlevande anhöriga, måste större försiktighet iakttagas.

Av den tidigare redogörelsen för det huvudsakliga innehållet i socialstyrelsens förslag framgår, att styrelsen i fråga om medlemsantal, försäkringsteknisk utredning och fondbildning föreslagit särskilda bestämmelser för olika grupper av understödsföreningar. Till denna redogörelse ber jag nu att få hänvisa.

Under förut omförmälda sammanträden inför socialstyrelsen hava från styrelsens utlåtande i denna del avvikande meningar kommit till uttryck i följande hänseenden. Vad först angår s j u k k a s s o r n a, har en representant för de erkända sjukkassorna ansett den längsta sjukhjälpstid av 90 dagar för ett sjukdomsfall, vid vilken de i säkerhetshänseende lindrigaste föreskrifterna skulle gälla, vara för lång. Endast därest sjukpenning finge utgivas med högst 1 krona för dag, borde en så lång sjukhjälpstid tillstädjas utan större krav i säkerhetsavseende. Men även för övriga fall borde begränsning av sjukpenningens belopp föreskrivas. I fråga om de kassor, som skulle omfattas av de lindrigaste bestämmelserna, borde tillsynsmyndigheten äga att, om så i ett enskilt fall befunnes lämpligt, påfordra verkställande av försäkringsteknisk utredning. Liksom i fråga om de erkända sjukkassorna borde beträffande övriga sjukkassor, vilka meddelade sjukpenning under längre tid än 90 dagar för ett sjukdomsfall, föreskrivas en högsta inträdesålder av 40 år. Ett par representanter för de icke erkända sjukkassorna hava ansett, att den längsta sjukhjälpstid, vid vilken de lindrigaste bestämmelserna skulle gälla, borde fastställas till 100 dagar ävensom att strängt försäkringsteknisk beräkning av avgif-

terna samt bildande av premiereserv och säkerhetsfond borde föreskrivas allenast för sjukkassor, som meddelade sjukpenning under längre tid än 4 år för ett sjukdomsfall. Beträffande kapitalförsäkringsföreningarna hava tre representanter ifrågasatt, att benämningen »begravningskassa» finge användas för föreningar, som meddelade dödsfallsunderstöd å belopp upp till 500 kronor. Vad slutligen angår pensionskassorna har representanten för en av dessa kassor ansett den föreslagna undre gränsen för medlemsantalet vara för låg.

Försäkringsinspektionen har beträffande nu föreliggande frågor framhållit följande.

De föreslagna minimiantalen medlemmar i olika slag av understödsföreningar innebure avsevärda ändringar till det bättre, särskilt i fråga om pensionskassor, för vilka minimiantalet ökats från 5 till 50. Med hänsyn till de försäkringstekniska principer, som borde tillämpas vid de grundläggande beräkningarna för samtliga under lagen sorterande föreningar, måste emellertid de föreslagna minimiantalen alltjämt anses otillfredsställande såsom underlag för ernående av önskvärd stabilitet i försäkringsrörelsens förlopp. Det för pensionskassor föreslagna minsta medlemsantalet, 50, kunde endast med stor tvekan godtagas och givetvis blott under förutsättning att de av socialstyrelsen vid behandlingen av frågan om fondbildning anförda synpunkterna i fråga om erforderligheten av risktillägg och motsvarande riskfond tillämpades. Med denna låga gräns ansåge inspektionen, att det föreslagna medgivandet att antalet skulle kunna understiga 50, borde utgå. Rätt för tillsynsmyndigheten att medgiva lägre medlemsantal än 100 borde endast få gälla i fråga om sjukkassor. Det för pensionskassor, som meddelade ålderspension i förening med invalid- eller överlevelsepension, ifrågasatta minimiantalet, 100, syntes vid jämförelse med det för pensionskassor, som meddelade invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension, föreslagna, 500, knappast motiverat, utan borde fastställas till ett större antal, ej understigande 250. Även om ett avsevärt antal understödsföreningar för närvarande meddelade kapitalunderstöd å belopp mellan 300 och 500 kronor, kunde inspektionen icke finna något bärande motiv för att dylika föreningar skulle beträffande avgifternas beräkning samt avsättandet av premiereserv och säkerhetsfond erhålla lindrigare villkor än föreningar, vilka meddelade kapitalunderstöd överstigande 500 kronor.

De fria sjukkassornas förbund har anfört följande.

Den av socialstyrelsen föreslagna allmänna bestämmelsen om ett minimiantal av 100 medlemmar kunde medföra, att ett jämförelsevis stort antal »småkassor», av vilka många hade karaktären av verkstadskassor, tvingades nedlägga sin verksamhet. Dessa »småkassors» sociala verksamhet kunde emellertid vara förhållandevis lika gagnande som de större föreningarnas. Förbundet hemställde om bestämmelser därom, att endast understödsförening, som meddelade kapitalunderstöd, skulle bestå av minst 100 medlemmar, medan annan understödsförening skulle bestå av minst 50 medlemmar. Socialstyrelsen hade föreslagit, att strängare bestämmelser i fråga om medlemsantal och skyldighet att upprätta försäkringsteknisk utredning skulle gälla för sjukkassor, vilka meddelade sjukpenning för längre tid än 90 dagar för en och samma sjukdom, än för övriga sjukkassor. Lämpligare syntes dock vara att i stället fastställa denna gräns till 100 dagar. Den av socialstyrelsen föreslagna uppdelningen av föreningar, som meddelade kapitalförsäkring, i begravningskassor och livförsäkringskassor vore ej nödvändig. Ansåges likväl en sådan uppdelning

böra ske, borde avgränsningen mellan dessa olika kassors prestationer sättas vid 500 kronor i stället för vid föreslagna 300 kronor. Med nuvarande penningvärde svarade nämligen ett belopp av 500 kronor bättre mot det vanliga behovet av begravningshjälp. Verkliga livförsäkringar tecknades alltid till belopp överstigande 500 kronor, varför sistnämnda belopp också kunde anses utgöra en naturlig gräns mellan begravnings- och livförsäkringskassor.

Erinras må jämväl, att *svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd,* dock väsentligen ur annan synpunkt än behovet av ökad säkerhet för utfästelsernas fullgörande, förordat bestämmelser därom, att beträffande de öppna understödsföreningarna medlemsantalet skulle begränsas till högst 5,000 samt utfästelsernas maximibelopp fastställas till i fråga om kapitalförsäkring 1,000 kronor och i fråga om pensionsförsäkring ett årligt belopp av 400 kronor.

En försäkringsrörelse måste, för att undgå en anstrykning av äventyrlighet och hasard, vara baserad på en något så när omfattande försäkringsstock. Såsom socialstyrelsen framhållit, kan dock kravet i detta hänseende ställas väsentligt olika för rörelser av olika art och omfattning. Vad särskilt understödsföreningsväsendet angår, böra emellertid fordringarna på medlemsnumerären såvitt möjligt hållas inom sådana gränser, att denna socialt värdefulla folkrörelse icke hindras i sin utveckling. Dessa fordringar äro också enligt gällande lag synnerligen moderata, i det lagen tillstädjer registrering av en förening med allenast 5 medlemmar. Uppenbarligen måste ur rent försäkringsmässig synpunkt ett dylikt medlemsantal sägas vara alltför lågt. Med hänsyn till nutida folktäthet, kommunikationsmöjligheter och intensitet i förbindelserna samhällsmedlemmarna emellan bör icke heller ur andra synpunkter en även ganska avsevärd höjning av fordringarna på medlemsantalet möta allvarliga betänkligheter. Var gränsen sedan i olika fall lämpligen bör dragas är givetvis en fråga, som kan bliva föremål för skiljaktigt bedömande. Socialstyrelsens förslag i denna del har också föranlett erinringar i olika hänseenden både vid de inför styrelsen hållna sammanträdena med representanter för understödsföreningarna och i de avgivna yttrandena. *Departementschefen.*

Vad då först angår frågan om det minsta medlemsantal, som en understödsförening måste uppvisa för att över huvud taget kunna få driva verksamhet, har socialstyrelsen föreslagit att detta medlemsantal sättes till 50 för pensionskassor och 100 för övriga understödsföreningar, dock med rätt för tillsynsmyndigheten att medgiva undantag i särskilda fall. Ehuru erinringar icke saknats mot förslaget i denna del, har jag dock ansett mig böra biträda detsamma. Sålunda har jag icke funnit tillrådligt vare sig att höja det föreslagna medlemsantalet för pensionskassa eller att betaga tillsynsmyndigheten möjligheten att i särskilt fall tillåta ett underskridande av detta antal. En pensionskassa är av naturliga skäl ofta hänvisad till att söka sina medlemmar uteslutande bland de i ett visst företag anställda. Fordringarna på medlemsantalet böra därför beträffande pensionskassorna sättas så lågt som möjligt. Icke heller har jag i fråga om övriga understödsföreningar funnit skäl att, på sätt de fria sjukkassornas förbund förordat, sänka de föreslagna fordringarna på medlemsantalet inom dessa föreningar med undantag av kapitalförsäkrings-

föreningarna, eller att, såsom försäkringsinspektionen föreslagit, låta möjligheten för tillsynsmyndigheten att medgiva ett lägre medlemsantal än 100 gälla blott i fråga om sjukkassorna. Vad sjukkassorna beträffar synas, vid det förhållandet att behovet av sjukförsäkring bör kunna väsentligen fyllas av de statsunderstödda kassorna, särskilda lättnader i fråga om fordringarna på försäkringsmässighet icke behöva beredas övriga kassor. Vidkommande samtliga understödsföreningar kunna säkerligen i vissa fall sådana omständigheter föreligga, som berättiga ett frångående av de allmänna fordringarna på medlemsantalet.

Såsom socialstyrelsen framhållit, böra dessa fordringar skärpas för föreningar, som meddela understöd av viss art eller omfattning. Ehuru erinringar i olika riktningar framställts mot styrelsens förslag även i denna del, anser jag mig icke heller härutinnan böra, på ett par undantag när, tillråda någon saklig ändring av detsamma. Utan att närmare ingå på ett bemötande av dessa erinringar, vilka i regel icke åtföljts av någon utförligare motivering, vill jag sålunda föreslå, att endast sjukkassa med minst 500 medlemmar skall äga meddela sjukpenning för längre tid än 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd samt att pensionskassa bör, för att kunna jämte ålderspension meddela invalid- eller överlevelsepension, bestå av minst 100 medlemmar, och för att kunna meddela invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension bestå av minst 500 medlemmar. I fråga om kapitalförsäkringsföreningar däremot synes på skäl, som anförts av de fria sjukkassornas förbund, fordran på ett medlemsantal av minst 500 böra gälla allenast för sådana föreningar, som meddela kapitalunderstöd överstigande 500 kronor för en medlem. Vidare vill jag förorda, att möjlighet beredes tillsynsmyndigheten att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag jämväl från de för vissa pensionskassor sålunda föreslagna skärpta bestämmelserna om minsta medlemsantal.

Jämväl i andra hänseenden än i fråga om medlemsantalet torde, såsom socialstyrelsen framhållit, olika bestämmelser böra meddelas för olika slags föreningar. I likhet med styrelsen finner jag sålunda sjukkassa, som endast meddelar sjukpenning för högst 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, icke böra åläggas skyldighet att upprätta försäkringsteknisk utredning. I fråga om de olika kraven på fondbildning har jag heller ingen erinran att göra emot styrelsens förslag till gruppindelning, enligt vilket förslag de strängare bestämmelserna skulle gälla för sjukkassa, som utfäster sjukpenning för längre tid än 180 dagar för varje tidsperiod av 12 månader eller för tid utöver 3 år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, ävensom för förening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor, samt för pensionskassa.

Slutligen vill jag i detta sammanhang även beröra frågan, huruvida ur säkerhetssynpunkt föreligger behov av att i visst eller vissa hänseenden generellt begränsa rätten att utfästa understöd. En dylik begränsning är stadgad redan i gällande lag, i det absolut förbud gäller mot meddelande av kapital-

understöd överstigande 4,000 kronor. Härutinnan har socialstyrelsen icke föreslagit någon ändring, och departementsförslaget följer i denna del styrelsens förslag. Vid sammanträde inför styrelsen har från ett håll förordats, att i lagen därjämte måtte fastställas det högsta belopp, varmed sjukpenning kunde utgå, ävensom viss maximiålder för inträde i sjukkassa, som meddelade sjukpenning under längre tid än 90 dagar för ett och samma sjukdomsfall. Liknande bestämmelser gälla redan för de erkända sjukkassorna. Ehuru dylika bestämmelser ur säkerhetssynpunkt äro värdefulla, har jag dock i likhet med socialstyrelsen funnit dem kunna undvaras i en ur denna synpunkt genom nu föreliggande förslag i andra hänseenden förbättrad understödsföreningslag. Jag vill för övrigt erinra, att, därest frågan om maximering av understöd och inträdesålder skulle upptagas till närmare prövning, densamma näppeligen borde begränsas att avse enbart sjukförsäkringen utan även övriga av lagen omfattade försäkringsformer.

Vissa särskilda spörsmål beträffande pensionskassor.

I sin utredning har *socialstyrelsen* särskilt berört vissa förhållanden i fråga om pensionskassorna samt härutinnan anfört i huvudsak följande.

Statistiken visar, att åtskilliga pensionskassor utfästa pensioner med i stadgarna icke fixerade belopp. Verksamheten är då i allmänhet så ordnad, att de pensioner, som skola utgå under ett år, vilket som helst, till beloppen bestämmas endast för det året, på så sätt, att för årets pensionering tillgängliga medel fördelas lika eller efter fastställda proportioner mellan pensionstagarna. Utgörande en kvarleva från en föregående tid kunna dessa kassor numera icke anses fylla de krav, som måste ställas på en rationellt ordnad pensionsförsäkring. Särskilt gäller detta i det avseendet, att garantier i allmänhet icke finnas för att medlemmarna erhålla skälig valuta för sina avgifter, i den mån dessa, såsom vanligen sker, omedelbart tagas i anspråk för den löpande pensionsutbetalningen i stället för att, såsom rätteligen bör ske, tillika med räntor helt eller delvis uppsamlas i en premiereserv tills pensionsfallen inträffat för att först då tagas i anspråk för den rätte vederbörandes pensionering. Vid inträdet räknar medlemmen med att hans pension kommer att bliva av ungefär samma storlek som då utgående pensioner. Icke desto mindre inträffar alltför ofta, att pensionerna efter hand väsentligen minskas. Enligt styrelsens mening bör ett sådant system icke tillåtas, utan bör i lagen uppställas såsom villkor för pensionskassas registrering, att dess utfästelser skola vara till storleken fixerade. Undantag bör därvid medgivas endast i händelse pensionerna i mera avsevärd utsträckning bestridas med tillhjälp av medel, som i särskild ordning ställts till kassans förfogande på villkor, som icke medgiva en anordning av antytt slag. Men även i sådant fall synes böra fordras, att pensioneringen skall vara på angivet sätt ordnad, i den mån kassan därför upptager fasta avgifter av medlemmarna.

Till en viss grad jämförliga med de pensionskassor, som icke meddela pension till bestämda belopp, äro de numera visserligen tämligen fåtaliga kassor, inom vilka väl pensionens storlek är fixerad men antalet samtidigt utgående pensioner blivit genom stadgebestämmelse begränsat (s. k. pensionsrum). Vid en dylik anordning kan inträffa, att medlem, som i övrigt uppfyller villkoren för att komma i åtnjutande av pension, likväl icke erhåller sådan, enär pensioner redan utgå till föreskrivet maximiantal. Medlemmen

blir då hänvisad att vänta, tills något pensionsrum blivit ledigt Under vissa förutsättningar kan en anordning av nu antytt slag väl försvaras. Är sålunda pensionernas antal på lämpligt sätt avvägt och väntan på ledigt pensionsrum därigenom icke kan befaras komma att bliva alltför långvarig, är därom mindre att säga, särskilt i sådant fall, då vederbörande under väntetiden är tillförsäkrad sin skäliga utkomst på annat sätt — såsom understundom är fallet, exempelvis i fråga om anställda, vilka av vederbörande företag medgivas under sagda tid kvarstå i tjänsten samt uppbära avlöning. Där detta icke sker, särskilt där pensionsrummens antal är så knappt tilltaget, att de till pension i övrigt berättigade i större utsträckning under avsevärd tid få vänta på sin pension, måste detta betecknas såsom ett missförhållande, som bör genom lagstadgande undanröjas. För sådant ändamål bör det tillkomma tillsynsmyndigheten att, då ansökan om registrering av en sådan förening föreligger, ingå på en prövning av de allmänna förutsättningarna för kassans tillblivelse och verksamhet samt alltefter omständigheterna bevilja eller vägra registrering. I fråga om redan bestående kassa, vars verksamhet i förevarande avseende måste anses otillfredsställande ordnad, bör tillsynsmyndigheten på samma sätt äga befogenhet anvisa kassan att vidtaga nödiga ändringar i grunderna för verksamheten.

Slutligen vill styrelsen med avseende på pensionskassorna även upptaga till behandling en fråga, som, ehuruväl anknytningspunkter icke saknas, ej mera direkt hör samman med de spörsmål, vilka närmast givit anledning till förevarande utredningsuppdrag. Den berör emellertid ett ämne av jämförelsevis aktuell betydelse i närvarande tid, då de sedan rätt länge alltjämt vikande räntorna och en fortgående minskning av den allmänna dödligheten för åtskilliga kassor medfört, att gällande grunder för verksamheten icke kunnat upprätthållas. Styrelsen åsyftar härvid den nuvarande lydelsen av understödsföreningslagens 44 §, i vad den avser förfarandet, då en pensionskassa på grund av iråkade ekonomiska svårigheter blir nödsakad att vidtaga åtgärder av extraordinär natur för återställande av jämvikt i sin ekonomi. Berörda föreskrifter kunna sägas gå ut på, att i en situation av anförda slag de pensioner, som redan börjat utgå, skola i främsta rummet säkerställas. Dessa pensioner få sålunda icke sänkas, även om de pensioner, som blivit utfästa till kassans icke pensionerade medlemmar eller deras efterlevande på grund av den föreliggande ekonomiska situationen måste nedsättas eller medlemmarnas avgifter höjas. Även om ett sådant förfaringssätt måste anses principiellt försvarligt och riktigt, synes det dock icke längre kunna upprätthållas, därest den ekonomiska situation, som gör en nedsättning av pensionerna nödvändig, vållats av omständigheter, varöver kassan icke själv kunnat råda. Hava sålunda kassans medel icke lämnat den beräknade avkastningen på grund av en varaktig nedgång i det allmänna ränteläget, eller hava utgifterna för pensioneringen genom en likaså varaktig nedgång i den allmänna dödligheten blivit väsentligen större än man från början haft anledning räkna med, synes rättvisa och billighet fordra, att de nödvändiga inskränkningarna i pensionsrätten gå ut över både pensionerade och icke pensionerade. Varken den ena eller den andra parten bör i sådant fall erhålla större pension än som med hänsyn till ränte- och dödlighetsförhållandena kan anses motsvara de för pensioneringen gjorda insatserna.

Styrelsen får därför föreslå en uppmjukning av ifrågavarande lagbestämmelser av den innebörd, som nyss anförts. Vid en sådan ändring bör en motsvarande ändring även av 61 och 68 §§ komma till stånd.

Till belysande av innebörden i den sålunda ifrågasatta nya bestämmelsen i 44 § meddelas i det följande, huru bestämmelsen bör tillämpas på en pensionskassa, som måste vidtaga nedsättning av pensionerna. Därest den ekono-

miska jämvikten i kassan blivit rubbad såsom en följd av att man icke längre kan bygga på hittillsvarande antaganden rörande dödlighet och räntefot och en skärpning av beräkningsgrunderna sålunda måste äga rum, skall i första hand verkställas en försäkringsteknisk utredning enligt berörda, ditintills tillämpade beräkningsantaganden och, om redan denna utredning utvisar brist, företagas en därav påkallad sänkning av framtida pensioner eller förhöjning av avgifterna utan rubbande av de redan utgående pensionerna. Från detta utgångsläge verkställes sedan en försäkringsteknisk utredning enligt de nya, strängare beräkningsgrunderna, varvid samtliga pensioner, såväl redan utgående som framtida, minskas så mycket som erfordras för balans mellan tillgångar och skulder. — Utvisar den utredning, som verkställes enligt de tidigare beräkningsantagandena, i stället överskott, skall man vid utredningen enligt de nya grunderna till en början bortse från detta överskott och sänka samtliga pensioner så mycket, som alltså direkt föranledes av ändringarna i beräkningsantagandena. Berörda överskott användes sedan till att åter höja de sålunda nedsatta pensionerna och därvid i första hand de redan utgående pensionerna. Först om man på detta sätt kan uppväga hela sänkningen av sistnämnda pensioner — d. v. s. helt kan undvika nedsättningen av de redan utgående pensionerna — må återstående belopp användas för övriga pensioner.

Av den tidigare redogörelsen för den huvudsakliga innebörden av socialstyrelsens förslag framgår, att enligt förslaget pension, för vars erhållande medlem erlägger avgifter, skall i stadgarna vara till storleken bestämd, att registrering skall vägras, därest stadgarna finnas icke vara betryggande eller eljest icke upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt, samt att lagens nuvarande bestämmelser rörande skydd mot sänkning av pension, som redan börjat utbetalas, ej skola gälla, därest sådan sänkning står i överensstämmelse med försäkringsteknisk utredning, som upprättats enligt nya av tillsynsmyndigheten meddelade grunder.

Vid de inför socialstyrelsen hållna sammanträdena har en pensionskasserepresentant erinrat, att flera pensionskassor anordnat försäkringen sålunda, att avgifter och pensionsbelopp utgjorde vissa procenttal av utgående avlöningsförmåner. Inom dessa kassor vore nu utgående pensioner, vilka grundade sig på avlöningar längre tillbaka i tiden, ofta så små att de ej tålde någon reducering. Då därtill komme, att en nedsättning av redan utgående pensioner skulle i hög grad rubba förtroendet för verksamheten, borde dylik nedsättning icke få äga rum. Om en konsolidering av verksamheten visade sig nödvändig, borde denna i stället komma till stånd genom avgiftsförhöjning.

Försäkringsinspektionen har ansett den föreslagna bestämmelsen, enligt vilken pension skulle i stadgarna vara till storleken bestämd, möjligen kunna vålla tvekan vid tolkningen, då fråga exempelvis vore om en pensionskassa, vars stadgar innehölle tillfredsställande försäkringstekniska grunder för avgifternas beräkning m. m., samt har på grund härav förordat en omformulering av bestämmelsen i fråga.

Försäkringsinspektionen har vidare erinrat följande.

Genom det sedan några år tillbaka pågående räntefallet torde åtskilliga pensionskassor fått sin ekonomiska ställning så undergrävd, att den uppkomna bristen icke ens genom amorteringar under en längre tid kunde täckas. För dylika kassor måste ett avvecklingsförfarande av en eller annan art

(eventuellt nedsättning av förmånerna) komma till användning. Det vore synnerligen önskvärt, att de lagbestämmelser, som vore avsedda att reglera hithörande förhållanden, gåves en sådan avfattning, att de tilläte en avveckling under beaktande av förhållanden, som ur sociala och ekonomiska synpunkter måste anses önskvärda. Detta kunde knappast sägas vara fallet med nuvarande bestämmelser. Socialstyrelsen hade med hänsyn därtill föreslagit viss ändring av de i förevarande avseende gällande bestämmelserna (44 §) och även antytt hur de nya bestämmelserna enligt styrelsens mening skulle komma att tillämpas. Därav framginge emellertid icke, huruvida vid eventuell reduktion av förmånerna hänsyn komme att tagas exempelvis till medlemmarnas ålder och till den tid, under vilken avgift i respektive fall erlagts. Enligt inspektionens mening vore samtliga hithörande spörsmål under nuvarande förhållanden av mycket stor betydelse, och inspektionen måste därför förorda, att de gjordes till föremål för ingående prövning. Icke minst ur tillsynsmyndighetens synpunkt vore det betydelsefullt och måhända rent av nödvändigt, att den vid handläggningen av hithörande ofta mycket ömtåliga frågor erhölle stöd av klara och väl avvägda lagbestämmelser. Frånvaron av dylika bestämmelser syntes dock knappast böra föranleda uppskov med genomförande av socialstyrelsens förslag i övrigt, då detsamma torde få anses innebära ett minimum av vad som vore oundgängligen nödvändigt för en tillfredsställande tillsynslagstiftning på föreliggande område. I detta sammanhang kunde nämnas, att inspektionen ansett sig böra hos chefen för handelsdepartementet anhålla, att hithörande frågor, i vad de avsåge inspektionens tillsynsområde, måtte göras till föremål för en ingående utredning.

Jag vill beträffande nu behandlade frågor även hänvisa till det förut återgivna yttrandet av *svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening, understödsförening,* i vilket yttrande på anförda skäl avstyrkes den av socialstyrelsen föreslagna bestämmelsen, att pension, för vars erhållande medlem erlägger avgifter, i stadgarna skall vara till storleken bestämd.

För ett närmare belysande av styrelsens förslag därom, att förening under vissa betingelser skall kunna besluta sådan stadgeändring, enligt vilken nedsättning skall ske även av redan löpande pensioner, må en utförligare redogörelse för vissa bestämmelser i gällande lag här meddelas. Där ej annat föreskrives i en pensionskassas stadgar, skall enligt 11 § den, som allenast för egen pensionering är medlem av kassan, anses hava utträtt, då pensionsfallet för honom inträffat. Enligt 44 § erfordras för giltighet av beslut om stadgeändring, att antingen samtliga röstberättigade förenat sig om beslutet eller att det fattats å två på varandra följande sammanträden, därav minst ett ordinarie, och å det sista sammanträdet biträtts av minst $^2/_3$ av de röstande. Där stadgeändringen angår rätt till understöd eller till andel i behållna tillgångar vid föreningens upplösning och skall avse även dem, som vid frågans avgörande voro medlemmar eller eljest understödsberättigade, erfordras därjämte för beslutets giltighet, att det varder gillat av tillsynsmyndigheten. Vid prövningen av sådan fråga skall myndigheten särskilt tillse, att icke genom beslutet vissa medlemmar eller andra understödsberättigade otillbörligt gynnas på övriga medlemmars eller understödsberättigades bekostnad. Stadgeändring, som avser inskränkning av rätt till understöd, äger ej tillämpning i fråga om rätt till pension, med avseende å vilken pensionsfallet inträffat innan beslutet om

ändringen fattades eller, där beslutet för att bliva giltigt måst fattas å flera sammanträden, innan beslutet fattades å det sista sammanträdet.

Såsom motivering för stadgandena i 44 § hava *de år 1909 tillkallade sakkunniga* anfört i huvudsak följande.

Det kunde givetvis understundom inträffa, att en förening för konsoliderande av sin verksamhet funne sig nödsakad att höja medlemmarnas bidragsplikt eller minska understöden. Om en aldrig så liten minoritet av medlemmarna ägde makt att hindra en sådan åtgärd under åberopande av sin formella rätt enligt de gällande stadgarna, skulle detta ofta kunna vara till stor skada för flertalet medlemmar och medföra materiell orättvisa. Å andra sidan vore det naturligen av största vikt, att minoriteten så vitt möjligt skyddades mot de övergrepp, vartill majoriteten skulle kunna göra sig skyldig i och med dylika stadgeändringar. Då den enskilde medlemmen ofta vore ur stånd att bedöma, huruvida en sådan stadgeändring vore för honom fördelaktig eller ej, kunde erforderlig trygghet i detta hänseende icke ernås endast genom bestämmelser om kvalificerad majoritet. Härtill komme, att en stadgeändring av ifrågavarande art kunde beröra understödsberättigade, som ej vore medlemmar. Den utan all jämförelse viktigaste gruppen av dessa understödsberättigade, nämligen pensionstagarna, vore visserligen skyddad, men det kunde finnas andra, vilkas intressen vore i fara, t. ex. sådana som vid förtida avgång ur en pensionskassa erhållit fribrev å viss, framdeles utfallande pension. Men om avgörandet i sista hand lades hos den sakkunniga och opartiska tillsynsmyndigheten, torde det erforderliga skyddet för minoriteten och de icke röstberättigade kunna vinnas utan att majoritetens berättigade intressen behövde bliva lidande. Det kunde stundom vara lämpligt och rättvist, att en höjning av bidragen eller sänkning av understöden icke skedde proportionellt, utan på sådant sätt, att ändringen tedde sig gynnsammare för vissa grupper av medlemmar än för andra. En sådan olikhet finge dock icke förekomma utan goda skäl: detta vore innebörden av bestämmelsen därom att tillsynsmyndigheten skulle tillse, att icke vissa medlemmar *otillbörligt* gynnades på andra medlemmars bekostnad.

Särbestämmelsen rörande pensionstagarna hade tillkommit på den grund, att deras ställning vanligen vore särdeles ömmande och att deras rätt till framdeles förfallande belopp av pensioner, av vilka de redan kommit i åtnjutande, måste anses så närbesläktad med vanliga tredje mans fordringar, att den icke skäligen borde kunna inskränkas genom föreningsbeslut. Nämnda bestämmelse uteslöte naturligtvis icke möjligheten därav att ifrågavarande pensionstagare, därest de så funne lämpligt t. ex. för att avvärja föreningens upplösning, var för sig på ett bindande sätt medgåve viss inskränkning av sin rätt gent emot föreningen.

I skrivelse den 21 december 1936 har *försäkringsinspektionen,* under förmälan att vissa omständigheter starkt aktualiserat behovet av en utredning angående försäkringsverksamheten, hemställt om en dylik utredning samt därvid anfört bland annat följande.

Räntenivåns sänkning aktualiserade bland annat spörsmålet huruvida inom livförsäkringen vinsttilldelningen till de försäkrade inom en viss generation borde bestämmas under särskilt hänsynstagande till avkastningen på de placeringar, som härrörde från just denna generations premieinbetalningar, eller om en utjämning mellan olika generationer av försäkringstagare borde ske, och i så fall i vilken utsträckning. Ett annat synnerligen betydelsefullt spörsmål av i viss mån likartad beskaffenhet uppkomme, då fråga vore om vinstfördelningen mellan olika grupper (årgångar) av försäkringstagare, för

den händelse olika premienivåer tillämpats för dessa skilda grupper. Ehuru vägande skäl kunde anföras till förmån för att de överskott, som uppkommit på grund av en högre premienivå, tilldelades den grupp av försäkringstagare, som haft att erlägga dessa högre premier, kunde en sådan anordning enligt gällande lagstiftning ej genomföras, om samtidigt försäkringssummorna inom en annan grupp måste reduceras. Vidare skulle enligt nuvarande lag, om till följd av utvecklingen på räntemarknaden ett ömsesidigt livförsäkringsbolag ej kunde redovisa full försäkringsfond, försäkringssummorna nedsättas efter vissa i lagen angivna regler, som emellertid vore av den art att de exempelvis vid nuvarande starka och relativt snabba förskjutningar av de faktorer, som låge till grund för beräkning av premier och premiereserv, icke medgåve en tillfredsställande lösning av frågan om en rationell och ur ekonomiska rättvisesynpunkter avpassad reduktion av försäkringsbeloppen. Det vore angeläget, att berörda förhållanden upptoges till omprövning och att därvid gällande bestämmelser rörande såväl de ömsesidiga bolagen som aktiebolagen omformades i sådan riktning, att de i olika avseenden möjliggjorde en rationell anpassning av livförsäkringsverksamheten efter växlande ekonomiska förhållanden.

Vid anmälan av denna skrivelse i statsrådet den 22 januari innevarande år har *chefen för handelsdepartementet* förordat en utredning rörande det enskilda försäkringsväsendet samt förklarat sig biträda försäkringsinspektionens förslag i fråga om de spörsmål, som vid utredningen borde upptagas till prövning.

Jämlikt *Kungl. Maj:ts* bemyndigande har chefen för handelsdepartementet därefter samma dag tillkallat tre personer att såsom utredningsmän inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag angående försäkringsverksamheten.

Departementschefen.

I ärendet synes enighet råda därom, att, i den mån pension är grundad å medlems egna avgifter, densamma bör beräknas med hänsyn till avgifternas storlek och tiden för deras erläggande samt sålunda icke med hänsyn till kassans vid varje särskild tidpunkt för utbetalningar tillgängliga medel, ävensom att rätten till pension i allmänhet icke bör göras beroende av antalet förut utgående pensioner. I förstnämnda hänseende har socialstyrelsen föreslagit införande i lagen av föreskrift därom, att pension, för vars erhållande medlem erlägger avgifter, skall i stadgarna vara till storleken bestämd. Denna föreskrift kan dock måhända givas en strängare innebörd än styrelsen torde hava avsett. Motsvarande bestämmelse i departementsförslaget (3 § fjärde stycket) utsäger allenast, att i den mån rätten till pension grundar sig å erlagda medlemsavgifter pensionen skall utgå med fasta belopp. Att beloppen skola vara fasta innebär, att de skola vara på förhand bestämda eller beräkneliga. Något uttryckligt förbud i lagen mot en begränsning av antalet samtidigt utgående pensioner har icke föreslagits av socialstyrelsen, som funnit en dylik begränsning kunna väl försvaras, därest pensionsrummens antal vore lämpligt avvägt. Enligt styrelsens förslag skall emellertid registrering vägras en förening, vars stadgar finnas icke vara betryggande eller eljest icke upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt, och styrelsen har ansett denna bestämmelse böra tillämpas i

fråga om en kassa, som befinnes bereda alltför få pensionsrum. Emot detta styrelsens uttalande har jag ingen erinran att framställa.

Vad angår styrelsens förslag till möjliggörande av sänkning av redan löpande pensioner torde den föregående redogörelsen utvisa, att här möter ett komplex av frågor, vilka ännu icke äro mogna för sin lösning. Förutom vad av försäkringsinspektionen framhållits såväl i yttrandet över styrelsens förslag som i skrivelsen den 21 december 1936 vill jag sålunda erinra, att en lagändring i den riktning styrelsen föreslagit synes böra medföra en prövning av frågan, huruvida och i vilken form de icke medlemsberättigade pensionstagarna böra beredas medbestämmanderätt, då det gäller fattandet av beslut om sänkning av deras pensioner. Då resultatet av den på hemställan av chefen för handelsdepartementet den 22 januari 1937 igångsatta utredningen angående försäkringsverksamheten torde böra avvaktas, innan slutlig ståndpunkt tages till det av styrelsen i förevarande fråga väckta förslaget, anser jag mig icke böra för närvarande förorda detsammas genomförande.

Placering av tillgångar.

Rörande denna fråga har *socialstyrelsen* erinrat, att, medan gällande lag innehölle bestämmelser om huru förening med godkända stadgar skulle redovisa tillgångar för täckning av premiereserven, annan förening hade full frihet att placera tillgångarna på vilket sätt som helst, blott sättet funnes angivet i stadgarna. Det syntes styrelsen uppenbart, att denna frihet, vilken varit betingad av friheten för föreningarna att själva bestämma angående de ekonomiska grunderna för verksamheten, icke stode i överensstämmelse med de principer i detta hänseende, som enligt styrelsens förslag skulle gälla i framtiden. Därför borde nu de omnämnda särbestämmelserna för föreningar med godkända stadgar givas en utsträckt giltighet, så att de komme att gälla för samtliga understödsföreningar, i vad det rörde placeringen av sådana medel, som erfordrades för täckande av det till försäkringsverksamheten hänförliga fondbehovet.

Såsom av den tidigare redogörelsen framgår, innebär socialstyrelsens förslag i denna del, att behållna tillgångar skola redovisas i vissa slag av värdehandlingar eller i föreningen tillhörig fastighet intill hälften eller, med tillsynsmyndighetens medgivande, intill $^2/_3$ av taxeringsvärdet.

Mot huvudgrunderna i detta styrelsens förslag har i de i ärendet avgivna *yttrandena* icke framställts någon erinran.

I likhet med socialstyrelsen anser jag i lagen böra införas för samtliga understödsföreningar gällande bestämmelser rörande medelsplaceringen. Vad angår den närmare utformningen av dessa bestämmelser återkommer jag härtill i samband med specialmotiveringen. *Departementschefen.*

Registrering och tillsyn.

Socialstyrelsen har i dessa frågor anfört bland annat följande.

I nuvarande understödsföreningslag föreskrives registreringsskyldighet för pensionskassa, som består av minst fem medlemmar, samt för annan

understödsförening, som består av minst femtio medlemmar. Förening med lägre medlemsantal kan, försåvitt medlemsantalet uppgår till minst fem, vinna registrering men äger också bedriva verksamhet utan att vara registrerad. Till följd härav torde för närvarande finnas ett betydande antal oregistrerade understödsföreningar. Det har också ibland kunnat konstateras, att förening, som på grund av sin medlemsomslutning varit registreringsskyldig, kringgått denna skyldighet genom att begränsa medlemsantalet.

Då syftet med de föreslagna anordningarna i säkerhetsavseende till en del skulle förfelas, därest understödsföreningsverksamhet finge bedrivas utan att vara underkastad lagens föreskrifter, synes konsekvensen fordra, att registreringsskyldighet föreskrives för varje understödsförening. Som följd härav får då en förening, som icke kan anpassa sig efter lagens föreskrifter, överhuvudtaget icke möjlighet att driva verksamhet.

I detta sammanhang må anmärkas, att tillräcklig anledning icke finnes att för framtiden i lagen behålla begreppet »förening vars stadgar äro av tillsynsmyndigheten godkända». Ett på materiell, försäkringsteknisk prövning av stadgarna grundat »godkännande» av desamma skall ju nu enligt styrelsens förslag gälla för varje förening.

Förverkligandet av de anordningar i säkerhetsavseende, för vilka ovan redogjorts, medföra uppenbarligen en väsentlig utvidgning av den statliga tillsynen över understödsföreningarna. Tillsynsmyndigheten skall sålunda vid registrering av understödsförening ävensom vid registrering av ändring av understödsförenings stadgar i första hand tillse, att stadgarnas bestämmelser om avgifter och förmåner äro tillfredsställande. Understiger medlemsantalet det tal, som erfordras för registrering, skall myndigheten pröva, huruvida sådana omständigheter äro för handen, att föreningen ändock bör tillåtas driva verksamhet.

I fråga om de föreningar, som skola låta upprätta och till tillsynsmyndigheten ingiva försäkringsteknisk utredning, skall myndigheten vidare fastställa de grunder, enligt vilka sådan utredning skall upprättas, ävensom genom att taga del av dessa utredningar bilda sig en uppfattning rörande verksamhetens förlopp. Men även beträffande övriga föreningar måste myndigheten tillse, att verksamheten förlöper på ett tillfredsställande sätt. I tillsynen bör jämväl i fråga om alla föreningar inbegripas övervakning av att de bestämmelser rörande medelplacering, som lag och stadgar föreskriva, iakttagas, ävensom att tillgångarna lämna den avkastning, som förutsatts vid avgifternas beräknande. Befinnas grunderna för verksamheten icke längre vara betryggande, skall myndigheten hava att anvisa föreningen att inom viss tid ha vidtagit de åtgärder, som prövas erforderliga för rättelses vinnande. Slutligen skall tillsynsmyndigheten pröva och avgöra ansökningar om undantag från avsättning till fond eller användning av viss del av understödsförenings fond för andra ändamål än att säkerställa föreningens förmåga att fullgöra sina förbindelser.

Såsom av den tidigare redogörelsen framgår, innebär socialstyrelsens ändringsförslag, bland annat, *att* registreringstvång införes för samtliga understödsföreningar, *att* registrering skall vägras, därest föreningens stadgar finnas icke vara betryggande eller eljest icke upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt, *att* tillsynsmyndighetens befogenhet att med i lagen stadgad verkan meddela anvisningar till betryggande av utfästa understöd utsträckes att gälla beträffande samtliga understödsföreningar, *samt att* 86—88 §§, innehållande särskilda bestämmelser rörande föreningar med godkända stadgar, skola upphöra att gälla.

Vid sammanträde inför socialstyrelsen har en representant för de erkända sjukkassorna uttalat betänkligheter beträffande den diskretionära prövningsrätt, som styrelsen ansett böra tillkomma tillsynsmyndigheten i ärende rörande medgivande för förening att meddela utfästelser av mer betydande omfattning. I anslutning till förslaget om borttagande av benämningen »förening, vars stadgar äro av tillsynsmyndigheten godkända» har denne representant ifrågasatt, att något annat beteckningssätt infördes, varigenom de olika graderna i säkerhetsavseende markerades.

Departementschefen.

Enligt föreliggande lagförslag skola samtliga understödsföreningar driva sin verksamhet enligt försäkringstekniska grunder. Härav lärer följa, att understödsföreningslagen, i likhet med lagen om försäkringsrörelse, bör stadga ett allmänt koncessions- och registreringstvång. Emot den huvudsakliga innebörden av socialstyrelsens förslag i fråga om registrering och tillsyn har jag ingen erinran att framställa. Till frågan om lämpligheten av vissa detaljändringar i förslaget återkommer jag vid redogörelsen för departementsförslagets särskilda bestämmelser.

Övergångsbestämmelser.

För översiktlighetens skull har socialstyrelsen i en vid utredningen fogad tablå gjort en sammanställning av de förslag i olika avseenden, som framkommit såsom resultat av utredningen. Denna tablå torde, vederbörligen jämkad i överensstämmelse med departementsförslaget, få såsom bilaga *(Bilaga C)* fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Vidare har socialstyrelsen till belysande av de nuvarande föreningarnas möjligheter att inordna sig under de föreslagna nya bestämmelserna i tre tablåer sammanställt de i detta hänseende viktigaste uppgifterna rörande verksamheten inom samtliga den 30 juni 1936 registrerade understödsföreningar med undantag av erkända sjukkassor och erkända arbetslöshetskassor. Även nämnda tre tablåer torde, den första vederbörligen jämkad med hänsyn till departementsförslaget, få såsom bilagor *(Bilagor D—F)* fogas till protokollet i detta ärende.

Socialstyrelsen har anfört:

Av tablåerna framgår, att de nu registrerade understödsföreningarna i stor utsträckning icke uppfylla de bestämmelser med avseende å medlemsomslutning m. m., som föreslagits skola gälla vid utfästelser av olika art och omfattning. I första hand uppmärksammas sålunda, att ett betydande antal föreningar icke kunna uppvisa det medlemsantal av etthundra, som i princip skall fordras för registrering. I vad mån dessa föreningar socialt sett fylla ett sådant behov, som enligt ovan skall utgöra villkor för registrering vid lägre medlemsantal, låter sig icke bedöma utan särskild mera ingående prövning. Styrelsen håller emellertid före, att dessa föreningar, vilka registrerats, medan lagen ännu tillstadde och till och med påbjöd registrering vid lägre medlemsantal än etthundra, alltjämt må äga fortbestånd, oavsett om de kunna anses fylla en sådan social uppgift eller icke. Med avseende å föreskrifterna rörande de ekonomiska betingelserna för verksamheten synas däremot några eftergifter icke kunna ifrågasättas beträffande berörda föreningar. Därest medlemsantalet understiger det föreskrivna minimum, bör förty gälla, att de

ekonomiska grunderna för sådan förenings verksamhet skola — genom avgiftstillägg eller särskild fondering — förstärkas i den omfattning, som må vara påkallad med hänsyn till det lägre medlemsantalet.

Med avseende å redan registrerade föreningar, vilka uppvisa tillräcklig medlemsomslutning för att vinna registrering men däremot icke i medlemsavseende uppfylla fordringarna för att i framtiden få utfästa understöd i hittillsvarande omfattning, synas däremot tillräckliga skäl icke kunna förebäras för särbestämmelser. Dessa föreningar böra därför, för att få fortsätta verksamheten, nedsätta sina utfästelser i erforderlig grad. I sådant fall bör dock givetvis i fråga om sjukkassa gälla, att kassan skall enligt de äldre bestämmelserna slutreglera de sjukdomsfall, som pågå då beslutet om nedsättningen träder i kraft.

Undantagsbestämmelser böra icke heller stadgas i fråga om nu registrerade pensionskassor, vilkas verksamhet icke är anordnad enligt de grunder, som principiellt skola gälla i fortsättningen. Även dessa kassor måste sålunda verkställa erforderlig omläggning av grunderna för verksamheten.

Det är givetvis ofrånkomligt, att de redan registrerade föreningarna medgivas viss tid för att anpassa sig efter de nya bestämmelserna. Övergångstiden synes lämpligen böra bestämmas till fem år. Denna tidrymd torde vara fullt tillräcklig för att föreningarna därunder skola hinna vidtaga de åtgärder, som erfordras för anpassning efter den nya lagstiftningen. Att bestämma övergångstiden kortare synes med hänsyn till understödsföreningsväsendets stora omfattning och det merarbete, som omorganisationen kommer att medföra för tillsynsmyndigheten, icke vara tillrådligt.

Såsom förut omnämnts, innefattar socialstyrelsens skrivelse icke något utarbetat förslag till övergångsbestämmelser.

Vad socialstyrelsen anfört rörande övergångsbestämmelserna har icke föranlett erinringar vare sig vid de inför styrelsen hållna sammanträdena eller i de avgivna yttrandena.

Departements chefen.

Till grund för avfattningen av departementsförslagets övergångsbestämmelser har jag ansett böra läggas vad socialstyrelsen anfört rörande dylika bestämmelsers reella innebörd. Då flertalet bestämmelser i den nya lagen alltså skulle bliva tillämpliga å tidigare registrerade föreningar och tillsynsmyndigheten därför finge att pröva, huruvida dessa föreningar uppfyllde lagstiftningens nya fordringar i olika hänseenden, synes varje äldre registrerad förening, som önskar fortsätta verksamheten, böra hos tillsynsmyndigheten göra ansökan om förklaring, att föreningens stadgar överensstämma med föreskrifterna i den nya lagen samt att stadgarna äro betryggande och i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt. Dylik ansökan kommer väl i regel att göras i samband med ansökan om registrering av sådan stadgeändring, som erfordras för att förklaring av nyss angivet innehåll skall kunna meddelas.

Beslut om stadgeändring är enligt 44 § gällande lag ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningssammanträden, därav minst ett ordinarie, och å det sista sammanträdet biträtts av minst $^2/_3$ av de röstande. Är för beslutets giltighet något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, skall även det lända till efterrättelse. För giltigheten av vissa beslut om stadgeänd-

ring erfordras jämväl, att beslutet gillas av tillsynsmyndigheten. Vad nu sagts rörande beslut om stadgeändring gäller enligt 45 § även angående beslut om överlåtelse av understödsförenings rörelse eller viss del därav på sätt i 61 och 68 §§ förmäles. Till underlättande av de äldre föreningarnas anpassning till den nya lagen torde lämpligen, i nära överensstämmelse med vad som 1931 skedde vid sjukkassornas införande under lagen om understödsföreningar, under övergångstiden böra beträffande villkoren för giltigheten av beslut om sådan stadgeändring, som erfordras för förenings anpassning till den nya lagen, eller om överlåtelse av rörelsen eller viss del därav å förening, vilken redan så anpassat sig, medgivas en sådan mildring av dessa villkor, att beslutet även må anses giltigt, om det å ett sammanträde biträtts av $^3/_4$ av de röstande samt därefter varder gillat av tillsynsmyndigheten. Där för beslutets giltighet är i stadgarna uppställt villkor utöver vad enligt gällande lag är bestämt, synes dock sådant villkor böra lända till efterrättelse.

Enligt gällande lag registrerad förening, som även efter övergångstidens utgång önskar fortsätta verksamheten, torde dessförinnan böra söka förklaring, varom nyss nämnts. Vinnes ej sådan förklaring, bör genast en avveckling av rörelsen äga rum. I departementsförslaget hava för sådant ändamål upptagits bestämmelser om meddelande av förordnande, att föreningen skall träda i likvidation, och om tillsättande av likvidatorer.

Speciell motivering.

Gällande lag är indelad i fem kapitel. Huvudparten av lagens bestämmelser återfinnes under andra kapitlet, som handlar om registrerade understödsföreningar. Detta kapitel är vidare, till skillnad från de övriga, indelat i ett flertal avdelningar med särskilda underrubriker. Då enligt föreliggande förslag samtliga understödsföreningar skola registreras, har den nuvarande kapitelindelningen icke kunnat bibehållas. Det har då ansetts lämpligt att helt slopa densamma och i stället indela lagen i avdelningar, var och en med särskild underrubrik. Av första kapitlet i gällande lag har sålunda bildats en dylik avdelning, därvid kapitelrubriken med i övrigt bibehållen lydelse förändrats till underrubrik.

Inledande bestämmelser.

1 §.

I enlighet med socialstyrelsens förslag har i denna paragraf införts en erinran därom, att kapitalförsäkring må tagas jämväl till förmån för annan än medlem av försäkringstagarens familj. Någon nyhet torde detta icke innebära, då enligt gällande lag understödsförening äger bedriva jämväl annan till personförsäkring hänförlig verksamhet än sådan, som särskilt omnämnes i 1 §.

Ej sällan förekommer, att en understödsförening meddelar olika slag av försäkring, såsom pensions-, kapital- och sjukförsäkring. Med hänsyn härtill har jag icke ansett lämpligt att, såsom socialstyrelsen föreslagit, i lagen införa

olika beteckningar för understödsföreningarna alltefter arten av deras verksamhet. Vid tillämpningen av lagen kunde nämligen en viss osäkerhet uppstå, därest en och samma förening i olika sammanhang vore att anse exempelvis såsom omväxlande pensions-, begravnings- och sjukkassa. Slopandet av 1 § andra stycket i styrelsens förslag har föranlett vissa jämkningar i departementsförslaget i övrigt.

2 §.

I enlighet med vad jag tidigare anfört föreslås registreringstvång för samtliga understödsföreningar. Därest understödsförening driver verksamhet utan att vara registrerad, skall enligt 85 § straff inträda för den, som deltager i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom. Särskild föreskrift torde icke, på sätt socialstyrelsen föreslagit, behöva i 2 § införas därom, att understödsförening, innan den blivit registrerad, icke må upptaga avgifter eller eljest utöva verksamhet.

3 §.

Denna paragraf innehåller de viktiga bestämmelserna rörande medlemsantal. Såsom förut omnämnts, skiljer sig departementsförslaget härutinnan i sakligt hänseende från socialstyrelsens förslag allenast så till vida, som enligt departementsförslaget förening med mindre än 500 medlemmar får bereda kapitalunderstöd jämväl till belopp mellan 300 och 500 kronor samt möjlighet beretts tillsynsmyndigheten att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag jämväl från de för vissa pensionskassor föreslagna skärpta bestämmelserna om medlemsantal. För det fall, att tillsynsmyndigheten medgiver undantag från bestämmelse om medlemsantal, har också befunnits erforderligt föreskriva, att myndigheten skall bestämma det antal medlemmar, varav föreningen minst skall bestå. Vidare har en särskild erinran gjorts därom, att enligt 47 § undantag från bestämmelserna angående minsta medlemsantal även kan medgivas i vissa andra fall.

I paragrafen har jämväl intagits den av mig i den allmänna motiveringen förordade bestämmelsen, att, i den mån rätten till pension grundar sig å erlagda medlemsavgifter, pensionen skall utgå med fasta belopp.

Även i formellt hänseende har omredigering skett av styrelsens förslag.

4 §.

Då samtliga understödsföreningar hädanefter skola registreras, har ordet »registrerad» i 4 § gällande lag fått utgå.

5 §.

Denna paragraf är likalydande med 5 § gällande lag.

Om understödsförenings bildande.

Av de båda i gällande lag förekommande rubrikerna framför 6 § har i departementsförslaget kapitelrubriken utgått men underrubriken bibehållits.

6 §.

I 6 § gällande lag stadgas, att understödsförening skall för att kunna vinna registrering hava »i enlighet med denna lag» antagit stadgar och utsett styrelse. Då genom de citerade orden icke utsäges mer än vad som senare i departementsförslaget stadgas i 70 §, hava, på sätt socialstyrelsen föreslagit, de citerade orden ansetts kunna undvaras.

7 §.

I den allmänna motiveringen har jag, i likhet med socialstyrelsen, understrukit värdet för understödsföreningarna av en noga avvägd avgiftsberäkning men tillika framhållit, att kravet i detta hänseende bör ställas olika för olika slag av föreningar. Redan vid en förenings ansökan om registrering bör tillsynsmyndigheten undersöka, huruvida avgiftsberäkningen håller måttet. För att bereda myndigheten möjlighet härtill hava i 7 § departementsförslaget, jämte gällande lags stadganden i motsvarande paragraf, införts vissa bestämmelser därom, att vid ansökan om registrering jämväl skola fogas handlingar, ägnade att ligga till grund för bedömande av avgifternas tillräcklighet. En fullt rationell avgiftsberäkning torde endast kunna ske på grundvalen av en försäkringsteknisk utredning. Lika med styrelsen har jag funnit skyldighet att upprätta sådan utredning icke böra åläggas sjukkassa, som endast meddelar sjukpenning för högst 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening. En sådan sjukkassa torde därför endast böra vara skyldig att vid ansökningen foga vissa uppgifter, med ledning av vilka avgifternas tillräcklighet kan approximativt bedömas, medan annan understödsförening bör vid ansökningen foga försäkringsteknisk utredning. Departementsförslaget är i detta hänseende beträffande vissa föreningar mera fordrande än styrelsens förslag men synes därutinnan stå i nära överensstämmelse med 15 § departementsförslaget och motsvarande stadgande i styrelsens förslag.

8 §.

Enligt 8 § under 6) gällande lag skola understödsförenings stadgar angiva beloppen av de fasta avgifter (premier, dödsfallsavgifter, förvaltningsavgifter eller liknande), som skola erläggas till föreningen, eller grunderna för beräknande därav. Tidigare har jag uttalat den uppfattningen, att det s. k. uttaxeringssystemet icke längre bör få förekomma. En understödsförening bör alltså icke vidare få grunda sin verksamhet på s. k. dödsfallsavgifter. Med hänsyn härtill har i departementsförslaget, liksom i socialstyrelsens förslag, parentesen fått utgå.

Den av socialstyrelsen föreslagna nya bestämmelsen, att stadgarna jämväl skola angiva, huru de medel må användas, vilka icke skola avsättas till fond eller från fond undantagas, har i departementsförslaget något förtydligats, bland annat med hänsyn därtill, att premiereserven, såsom framgår av 17 §, är en skuld- och icke en tillgångsfond.

Slutligen har den av styrelsen under 16) föreslagna bestämmelsen, att

stadgarna tillika skola angiva, huru i händelse av föreningens upplösning med behållna tillgångar skall förfaras, jämkats av den anledningen, att bestämmelse härom gives i departementsförslaget för det fall, då förening, som trätt i likvidation, jämlikt 59 § andra stycket och 61 § upplöses genom överlåtelse av föreningens rörelse. *Försäkringsinspektionen* har ansett den under 16) föreslagna bestämmelsen icke vara erforderlig, enär jämlikt 44 § andra stycket gällande lag tillsynsmyndighetens gillande krävdes för beslut om förfarandet med behållna tillgångar vid förenings upplösning samt risken för olämpliga åtgöranden i berörda avseende följaktligen torde vara utesluten. Häremot kan dock erinras, att 44 § gällande lag och motsvarande stadgande (42 §) i departementsförslaget endast avse ändring av redan antagna stadgar. Lämpligt synes vara, att stadgarna redan från början innehålla bestämmelser i nu förevarande ämne.

9 §.

Enligt 9 § första stycket gällande lag skall understödsförenings firma innehålla ordet »understödsförening». Avser föreningen uteslutande eller huvudsakligen att bereda sjukhjälp eller avser den att bereda understöd vid arbetslöshet, må dock föreningen i stället i firman hava, i förra fallet, ordet »sjukkassa» och, i senare fallet, ordet »arbetslöshetskassa». Styrelsen har nu föreslagit, att understödsförening skall beredas möjlighet att i firman utbyta ordet »understödsförening» jämväl mot något eller några av orden »pensionskassa», »livförsäkringskassa» och »begravningskassa». *Svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd* har häremot erinrat, att ett nu verksamt livförsäkringsbolags firma innehölle ordet »pensionskassa». Jämlikt föreskrifterna i 122 § lagen om försäkringsrörelse innehölle firman även orden »ömsesidig försäkringsförening». Den av socialstyrelsen föreslagna lagändringen skulle bidraga till att för allmänheten utplåna skillnaden mellan försäkringsbolag och understödsföreningar och kunde medföra förväxlingar. Med beaktande av vad sålunda anförts hava bestämmelserna i 9 § gällande lag ansetts böra i oförändrat skick föras in under motsvarande paragrafnummer i den nya lagen.

Om medlemsförteckning.

10 §.

Denna paragraf är likalydande med 10 § gällande lag, dock att, i enlighet med vad jag tidigare anfört, beteckningen »pensionskassa» icke längre kommit till användning.

Om medlems avgång ur understödsförening.

11 §.

Denna paragraf är likalydande med 11 § gällande lag, dock har ordet »pensionskassa» utbytts mot »understödsförening».

12 §.

Med hänsyn till vad förut anförts under 8 § hava de i 12 § gällande lag inom parentes förekommande orden »dödsfallsavgift eller liknande» ansetts böra utgå. Möjlighet skulle fortfarande finnas för en förening att låta viss händelse föranleda erläggandet av särskild avgift. Jag syftar härmed närmast på de inom åtskilliga pensionskassor förekommande löneförhöjnings- och befordringsavgifterna.

Om avgifter och uttaxering.

Denna underrubrik är ny. Dess införande framför 13 § motiveras därmed, att sagda paragraf innehåller bestämmelser, vilka sakna motsvarighet i gällande lag och därför tarva särskild rubricering.

13 §.

Denna paragraf motsvarar B 10 § i socialstyrelsens förslag.

Såsom förut erinrats, har jag ansett den av styrelsen i första stycket föreslagna bestämmelsen om att de fasta avgifterna skola utgå å regelbundna tider böra ersättas dels med ett förbud mot att upptaga avgifter för inträffande försäkringsfall, dels ock med en föreskrift därom, att medlemsavgifter icke må upptagas med olika belopp för olika grupper av föreningens medlemmar i vidare mån än som skäligen föranledes av olikhet medlemmarna emellan i avseende å understödsrätt eller försäkringsrisk.

De i andra och femte styckena i styrelsens förslag upptagna bestämmelserna, att för en verksamhetsgren bestämda avgifter ej må användas för annan verksamhetsgren samt att genom uttaxering erhållna medel må användas allenast för samma ändamål som de inkomster, vilkas otillräcklighet föranlett uttaxeringen, har jag ansett böra utgå. Att på angivet sätt särskilja ett rättssubjekts olika tillgångar har visserligen tidigare både föreslagits och blivit bestämt i lag. Jag hänvisar härutinnan till 1910 års lag om sjukkassor, 20 § 2 och 3 mom. samt 117 § 2 mom., ävensom till det vid 1926 års riksdag genom propositionen nr 113 framlagda men av riksdagen icke antagna förslaget till lag angående ändring i vissa delar av sjukkasselagen, 20 § 2 och 3 mom. Huvudmotivet för ett dylikt särskiljande har emellertid då varit att förhindra, att en statsunderstödd verksamhetsgren (sjukhjälpsverksamheten) skulle kunna ekonomiskt stödja en icke statsunderstödd gren (begravningshjälpsverksamheten). Såsom framgår av 20 § 5 mom. samt 23 och 26 §§ i 1926 års lagändringsförslag, torde emellertid ett rättsligt särskiljande av tillgångarna erfordra vissa ytterligare tillämpningsbestämmelser, och även om dylika bestämmelser meddelas lära komplicerade förhållanden kunna uppstå. Sålunda har *försäkringsinspektionen* framhållit, att ett distinkt särskiljande mellan de ekonomiska resultaten av exempelvis sådana försäkringsgrenar som överlevelsepensionering och egenpensionering knappast vore möjligt att genomföra. Jag vill jämväl erinra, att en understödsförenings motståndskraft mot tillfälliga ekonomiska påfrestningar skulle försvagas genom en rättslig uppdelning av dess tillgångar. Att bokföring och kalkylering lämpligen böra ske särskilt för varje verksamhetsgren synes däremot vara självfallet.

Vad socialstyrelsen i tredje och fjärde styckena föreslagit därom, att stadgarna skulle innehålla tillfredsställande bestämmelser om avgifter m. m. och jämväl i övrigt vara betryggande samt att tillsynsmyndigheten ägde att för varje särskild grupp av understödsföreningar meddela lämpliga grunder för avgifternas beräknande och övriga anvisningar till ernående av ekonomisk trygghet, har i departementsförslaget utbytts mot en med 33 § andra stycket sjukkasseförordningen och 26 § andra stycket arbetslöshetskasseförordningen såsom förebilder avfattad bestämmelse, enligt vilken avgifterna skola vara så avvägda, att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster må antagas förslå till infriande av förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga föreningen åliggande utgifter ävensom till föreskriven fondbildning och täckning av premiereserv. Erinras må, att enligt 8 § stadgarna skola angiva grunderna för avgiftsberäkningen, att jämlikt 7 § vid ansökan om registrering skola fogas handlingar, ägnade att ligga till grund för bedömande av avgifternas tillräcklighet, att enligt 70 § registrering skall vägras, därest stadgarna finnas icke vara betryggande, samt att det enligt 78 § tillkommer tillsynsmyndigheten att meddela råd och vägledning i fråga om det lämpliga inrättandet av understödsförenings verksamhet ävensom att, där stadgarna finnas icke längre vara betryggande, meddela förening anvisning att vidtaga erforderlig åtgärd eller ändring av föreningens verksamhet. Med stöd av 78 § torde tillsynsmyndigheten kunna för olika slag av understödsföreningar meddela lämpliga grunder för avgiftsberäkningen.

Andra stycket i departementsförslaget motsvarar med någon jämkning femte stycket första punkten i styrelsens förslag.

Bestämmelserna i de båda sista styckena i styrelsens förslag hava, med hänsyn till de kontrollföreskrifter, som i övrigt föreslås, ansetts kunna undvaras.

Om räkenskapers förande och försäkringsteknisk utredning.

I gällande lag hava bestämmelserna om räkenskapers förande och om reserverande av medel sammanförts under en underrubrik. Gällande lag saknar allmänna bestämmelser om försäkringsteknisk utredning. Då dylika bestämmelser nu föreslås till införande, hava de ansetts lämpligen böra under gemensam underrubrik sammanföras med bestämmelserna om räkenskapers förande. De i gällande lag givna stadgandena om reserverande av medel hava i förslaget ersatts med utförliga bestämmelser om fondbildning, vilka bestämmelser sammanförts under särskild underrubrik.

14 §.

Denna paragraf är avfattad i överensstämmelse med styrelsens förslag till ändrad lydelse av 13 § gällande lag, dock att sådan jämkning däri vidtagits, som föranledes av utfärdandet av bokföringslagen den 31 maj 1929.

15 §.

Förevarande paragraf motsvarar B 11 § i styrelsens förslag, vari endast ett par smärre formella jämkningar vidtagits.

Vid sammanträde inför socialstyrelsen har ifrågasatts, från ett håll, huruvida icke de i denna paragraf föreskrivna försäkringstekniska utredningarna borde verkställas av tillsynsmyndigheten utan kostnader för föreningarna, samt från ett annat håll, huruvida det vore principiellt riktigt att tillsynsmyndigheten, som hade att granska verkställda utredningar, också upprättade desamma. De vid sammanträdet närvarande hava därefter enat sig om ett uttalande, att det borde övervägas, om icke utredningarna, åtminstone beträffande sjukkassor, borde verkställas av tillsynsmyndigheten, men att myndigheten däremot icke borde verkställa utredningar för övriga föreningar. *De fria sjukkassornas förbund* har ansett, att utredningen, då den upprättades av tillsynsmyndigheten, icke borde medföra någon kostnad för föreningen.

Enligt 81 § andra stycket och 86 § fjärde stycket gällande lag må pensionskassa och förening med godkända stadgar anlita tillsynsmyndigheten för upprättande av försäkringsteknisk utredning samt skall i sådant fall ersätta kostnaden härför med belopp, som bestämmes av myndigheten. Samma bestämmelse gäller enligt 39 § sista stycket sjukkasseförordningen för centralsjukkassa. Anledning har icke synts mig föreligga att frångå den sålunda redan gällande ordningen.

Om fondbildning.

Beträffande denna underrubrik, vilken saknar motsvarighet i gällande lag, hänvisar jag till vad jag nyss anförde i fråga om underrubriken framför 14 §.

16 §.

Paragrafen motsvarar B 12 § i styrelsens förslag.

Första stycket innehåller den av mig i den allmänna motiveringen förordade hänvisningen till de särskilda bestämmelser rörande fondbildning, som gälla för de statsunderstödda föreningarna.

I andra stycket, som motsvarar första och andra styckena i styrelsens förslag, hava vissa huvudsakligen formella jämkningar vidtagits.

Tredje och fjärde styckena i styrelsens förslag synas icke utsäga mer än som redan följer av 8 § under 11), varför de ansetts böra utgå.

17 §.

Denna paragraf motsvarar den av styrelsen föreslagna B 13 §, vars bestämmelser väsentligen äro hämtade från 86 § fjärde stycket samt 87 § första och andra styckena gällande lag.

Såsom framgår av det förut anförda skall försäkringsteknisk utredning upprättas i regel endast vart femte år. Med ledning av denna utredning skall premiereserven beräknas. Balansräkning däremot skall givetvis upprättas årligen. Då balansräkningen följaktligen i flertalet fall avser annan tidpunkt än premiereservberäkningen, låter det sig uppenbarligen icke göra att, såsom styrelsen föreslagit, stadga skyldighet för en förening att i enlighet med upprättad försäkringsteknisk utredning i balansräkningen under benämningen premiereserv såsom skuld upptaga det för den tidpunkt, som balansräkningen

avser, beräknade värdet av föreningens ansvarighet på grund av löpande försäkringar. I gällande lag har, med hänsyn till att däri föreskriven försäkringsteknisk utredning icke alltid skall upprättas årligen, utredningen hållits skild från föreningens bokföring. Under lagärendets behandling ifrågasatte visserligen lagrådet, huruvida man icke, vad föreningar med godkända stadgar anginge, kunde för de år, i fråga om vilka befrielse från skyldighet att avgiva försäkringsteknisk utredning ägde rum, antingen låta det vid senaste utredning funna värdet av försäkringsstocken oförändrat kvarstå i bokföringen eller ock upptaga försäkringsstockens värde approximativt efter av tillsynsmyndigheten anvisade eller eljest uppgjorda beräkningsgrunder. Föredragande departementschefen, statsrådet Schotte, erinrade emellertid häremot, bland annat, att balansräkningen i så fall skulle få helt olika betydelse de år, då försäkringsteknisk beräkning ägt rum, och de år, då sådan ej skett, ett förhållande som syntes mindre tillfredsställande. På det sålunda anförda skälet har jag ansett 17 § första stycket departementsförslaget böra i nu förevarande hänseende överensstämma med gällande lag. I sagda stycke har vidare med någon ändring av ordalagen införts andra stycket i styrelsens förslag.

Premiereserven är en skuld, som jämlikt 19 § skall täckas av tillgångar till motsvarande värde. Då emellertid det skuldbelopp, som skall framgå av premiereservberäkningen, kan komma att stiga under de år, då sådan beräkning ej äger rum, har i 18 § sista stycket föreslagits ett stadgande av bland annat den innebörden, att överskott, som uppkommer under år, då försäkringsteknisk utredning icke upprättas, skall reserveras för att, om efter nästkommande utredning så erfordras, användas till täckning av premiereserven och avsättning till den i visst förhållande till premiereserven stående säkerhetsfonden.

Andra stycket första punkten är likalydande med tredje stycket i styrelsens förslag. Härtill har emellertid, i enlighet med vad jag i den allmänna motiveringen förordat, såsom andra punkt i detta stycke fogats ett tillägg, avfattat på sätt försäkringsinspektionen föreslagit.

Bestämmelsen i fjärde stycket i styrelsens förslag, att från kapitalvärdet av föreningens förbindelse på grund av försäkring må avräknas belopp, som föreningen förskjutit mot säkerhet i försäkringsbrev, har *svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd* ansett vara ur bokföringssynpunkt mindre lämplig. Nämnden har föreslagit, att detta stycke måtte utgå, och att i stället i den av styrelsen föreslagna B 15 § (motsvarande 19 § i departementsförslaget) måtte inryckas en bestämmelse, att tillgångarna finge redovisas även i skuldförbindelser av här avsett slag. Därigenom skulle överensstämmelse uppnås med motsvarande föreskrifter i lagen om försäkringsrörelse. Med hänsyn till att enligt departementsförslaget premiereservberäkningen hålles helt skild från bokföringen har jag icke ansett mig böra biträda vad nämnden sålunda föreslagit. Den av socialstyrelsen föreslagna bestämmelsen återfinnes i andra stycket tredje punkten i departementsförslaget.

I femte stycket i sitt förslag har styrelsen upptagit den i 87 § första stycket

sista punkten gällande lag givna bestämmelsen, enligt vilken förening, som tagit återförsäkring hos svenskt försäkringsbolag eller återförsäkringskassa, är fritagen från förpliktelsen att för det återförsäkrade beloppet göra avsättning till premiereserv. *Försäkringsinspektionen* har erinrat, att bestämmelsen i fråga syntes giva vid handen, att understödsförening, så snart något belopp återförsäkrats, skulle erhålla lättnad beträffande avsättningen till premiereserv. Inom livförsäkringen plägade emellertid numera återförsäkring ordnas även på så sätt, att den endast avsåge den s. k. risksumman eller skillnaden mellan försäkringsbeloppet och den för försäkringen bildade premiereserven. Tillämpades en dylik risksummeåterförsäkring, borde understödsföreningen själv alltjämt avsätta full premiereserv, i varje fall där premieberäkningen skedde per räkenskapsår. Inspektionen ville därför förorda en sådan utformning av ifrågavarande stycke, att tillräcklig premiereserv komme att krävas, även om risksummeåterförsäkring tillämpades. Även *svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd* har beträffande förevarande bestämmelse påpekat, att återförsäkring jämväl kunde ske på sådant sätt, att hela premiereserven avsattes hos direktförsäkraren. Bestämmelsen borde därför endast avse det fall, då enligt återförsäkringsavtalet premiereserven skulle förvaltas av återförsäkringsgivaren. För övrigt kunde ifrågasättas, om icke även denna bestämmelse borde få sin plats i B 15 § i styrelsens förslag. — Med hänsyn till att jag i det följande ämnar förorda upphävande av lagen om återförsäkringskassor hava i departementsförslaget orden »eller återförsäkringskassa» strukits ur bestämmelsen i fråga. Därjämte har vad under remissbehandlingen anförts föranlett, att till bestämmelsen fogats ett tillägg, enligt vilket bestämmelsen icke skall gälla, där återförsäkringen avser skillnaden mellan det av föreningen utfästa beloppet och för detsamma beräknad premiereserv.

Tredje stycket första punkten i departementsförslaget är likalydande med sjätte stycket i styrelsens förslag och motsvarar helt det i 87 § andra stycket gällande lag meddelade stadgandet rörande premiereserv för livförsäkringar. Såsom en andra punkt har i förevarande stycke, i anslutning till ett av *försäkringsinspektionen* framställt önskemål, upptagits bestämmelse om att anstånd, varom i första punkten är fråga, icke må medgivas, där det enligt verkställd undersökning icke kan förväntas, att bristen i premiereserven skall kunna täckas under den stadgade perioden av högst 15 år.

18 §.

Denna paragraf överensstämmer nära med B 14 § i styrelsens förslag och 88 § gällande lag. *Försäkringsinspektionen* har beträffande fjärde stycket i styrelsens förslag erinrat, att bestämmelsen i detta stycke borde erhålla sådan lydelse, att för visst år uppkommet överskott ej spärrades utan kunde nyttjas för täckande, helt eller delvis, av följande år eventuellt uppstående underskott. Med hänsyn till vad sålunda anförts har stycket i fråga omformulerats i departementsförslaget.

19 §.

Paragrafen motsvarar B 15 § i styrelsens förslag. Såsom förebild har tjänat 87 § sista stycket gällande lag. Den av socialstyrelsen föreslagna ut-

ökningen av lagrummets placeringsmöjligheter till att även avse rätt för förening, som är upprättad för anställda vid visst företag, att få placera sina medel hos företaget, har av styrelsen motiverats därmed, att placering av detta slag förekomme i stor utsträckning och icke heller under de nya förhållandena behövde möta några betänkligheter, förutsatt att säkerheten utgjordes av sådana värdehandlingar, som omnämndes vid 1), 2), 4) och 6) i berörda lagrum. Styrelsen har tillika framhållit, att de föreslagna bestämmelserna endast gällde de tillgångar, vilka erfordrades för redovisning av den fond, som bildats för säkerställande av förbindelserna, alltså icke medel tillhörande övriga s. k. fria fonder. Beträffande placeringen av sistnämnda medel funne styrelsen icke anledning föreslå någon ändring i nuvarande förhållanden.

Vid de sammanträden, som i ärendet hållits inför socialstyrelsen, har från ett håll framhållits, att det med hänsyn till rådande ränteläge innebure för stor stränghet att förbjuda understödsföreningarna att placera sina tillgångar i egen fastighet utöver två tredjedelar av taxeringsvärdet. Från ett annat håll har ifrågasatts en sådan ändring i förslaget, att en förening genom registrering av stadgebestämmelse därom kunde lämnas generellt medgivande att få placera sina tillgångar i inteckningar utöver hälften men inom två tredjedelar av taxeringsvärdet i stället för att, såsom enligt förslaget, medgivande därom skulle lämnas av tillsynsmyndigheten endast från fall till fall.

I departementsförslaget har ingressen till första stycket omformulerats. Bestämmelserna om medelredovisning böra nämligen, såsom även styrelsen framhållit, gälla sådana medel, vilka enligt stadgande i lagen avsatts till fond eller reserverats eller vilka erfordras för täckning av premiereserv, men däremot icke övriga för verksamheten tillgängliga medel. Vidare har möjligheten att placera tillgångar i fastighetsinteckningar eller i egen fastighet ansetts böra utökas till närmare överensstämmelse med vad därutinnan stadgas i lagen om försäkringsrörelse. Enligt 215 § nämnda lag må försäkringsbolag utan särskilt tillstånd placera sina tillgångar i fastighetsinteckningar inom $^2/_3$ av taxeringsvärdet. En motsvarande frihet har synts mig utan fara för säkerheten kunna medgivas understödsföreningarna, och detta även för det fall att förening såsom tillgång redovisar egen fastighet. Enligt 215 § lagen om försäkringsrörelse må vidare med försäkringsinspektionens medgivande redovisning ske i inteckning intill fulla taxeringsvärdet i egen fastighet, som är avsedd för inrymmande av lokal för rörelsen. Då emellertid understödsföreningarna i allmänhet icke torde hava behov av några större dylika lokaler, har något motsvarande stadgande icke intagits i departementsförslaget.

I andra stycket hava vissa jämkningar vidtagits. Sålunda har det ansetts böra medgivas förening att till företaget utlåna medel mot säkerhet även i fordringsbevis, utfärdade av riksbanken, bankaktiebolag eller sparbank.

Om styrelse och firmateckning.

20 §.

I denna paragraf hava, efter förebild av 20 § lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar, sammanförts bestämmelserna i 15—19 och 25 §§ gällande lag om understödsföreningar.

Enligt 16 § gällande lag skall styrelseledamot vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag, varemot hinder icke möter för styrelsen att jämlikt 19 § bemyndiga utlänning att teckna föreningens firma. Då konsekvensen synes fordra, att i förevarande hänseende samma kvalifikationer uppställas för firmatecknare som för styrelseledamot, har departementsförslaget härutinnan avfattats i överensstämmelse med den lydelse, 20 § lagen om ekonomiska föreningar erhållit genom lag den 30 maj 1916.

21 §.

Denna paragraf upptager bestämmelserna i 20 och 21 §§ gällande lag.

22 §.

Paragrafen är likalydande med 22 § gällande lag.

23 §.

I denna paragraf hava sammanförts bestämmelserna i 23 och 24 §§ gällande lag.

24—29 §§.

Dessa paragrafer äro likalydande med 26—31 §§ gällande lag, dock att den i 30 § andra stycket gällande lag förekommande hänvisningen i 28 § departementsförslaget ändrats till överensstämmelse med förslaget i övrigt.

Om revision.

30 §.

Paragrafen motsvarar 32 § gällande lag. Ändringarna i fjärde stycket hava av socialstyrelsen motiverats därmed, att styckets nuvarande formulering lett till feltolkning och missförstånd.

31 och 32 §§.

Dessa paragrafer äro, bortsett från hänvisningarna till andra lagrum, likalydande med 33 och 34 §§ gällande lag.

Om föreningssammanträde.

33 och 34 §§.

Bestämmelserna i 35 § gällande lag hava, efter förebild av 34 och 35 §§ lagen om ekonomiska föreningar, uppdelats på två paragrafer.

35—39 §§.

Dessa paragrafer äro, bortsett från hänvisningarna till andra lagrum, likalydande med 36—40 §§ gällande lag.

Om talan mot styrelse eller revisorer.

40 §.

I denna paragraf hava sammanförts bestämmelserna i 41 och 42 §§ gällande lag.

41 §.

Denna paragraf motsvarar, med vissa av den nya konkurslagstiftningen föranledda jämkningar, 43 § gällande lag.

Om ändring av understödsförenings stadgar och vissa andra fall, då särskilda bestämmelser gälla angående giltighet av föreningsbeslut.

42 §.

Paragrafen motsvarar 44 § gällande lag. Enligt andra stycket i sistnämnda paragraf fordras endast beträffande vissa beslut om stadgeändring att de för att vinna giltighet även skola gillas av tillsynsmyndigheten. Emellertid synes överensstämma med departementsförslaget i övrigt och särskilt med 70 §, att samtliga beslut om stadgeändring hädanefter skola i sakligt hänseende prövas av tillsynsmyndigheten. Bestämmelse härom har införts i 42 § tredje stycket i departementsförslaget, vilket stycke därjämte innehåller det från 44 § andra stycket gällande lag hämtade stadgandet, att myndigheten vid sin prövning särskilt skall tillse, att icke genom beslutet om stadgeändring vissa medlemmar eller andra understödsberättigade otillbörligt gynnas på övriga medlemmars eller understödsberättigades bekostnad. Första, andra, fjärde och femte styckena äro, bortsett från en formell jämkning i fjärde stycket, likalydande med 44 § första, tredje, fjärde och femte styckena gällande lag. Av skäl, som jag i den allmänna motiveringen anfört, har jag icke ansett mig böra biträda styrelsens förslag till ändring av sistnämnda stycke.

43 och 44 §§.

Dessa paragrafer äro, bortsett från hänvisningarna till andra lagrum, likalydande med 45 och 46 §§ gällande lag.

Om klander av understödsförenings beslut.

45 §.

Paragrafen är, bortsett från hänvisningen till annat lagrum, likalydande med 47 § gällande lag.

Om likvidation och upplösning.

46 §.

Paragrafen är likalydande med 48 § gällande lag.

47 §.

Denna paragraf motsvarar socialstyrelsens förslag till ändrad lydelse av 49 § gällande lag.

I första stycket i styrelsens förslag har allenast en mindre formell jämkning vidtagits.

I andra stycket har beaktats, att i nu förevarande hänseende särskilda bestämmelser äro meddelade beträffande erkända sjukkassor i 41 § sjukkasseförordningen och vad angår erkända arbetslöshetskassor i 33 § arbetslöshets-

kasseförordningen. Vidare har beaktats det fall, då medlemsantalet enligt medgivande av tillsynsmyndigheten är mindre än det i 3 § angivna.

I tredje stycket har ansetts böra föreskrivas, att tillsynsmyndigheten i sitt medgivande skall bestämma ett visst minimiantal medlemmar. Dylik föreskrift återfinnes i 41 § andra stycket sjukkasseförordningen och 33 § andra stycket arbetslöshetskasseförordningen.

Såsom förebilder till fjärde stycket i departementsförslaget hava tjänat 41 § tredje stycket sjukkasseförordningen och 33 § tredje stycket arbetslöshetskasseförordningen. Vid förslagets avfattande har beaktats, att då medgivande att fortsätta verksamheten icke lämnas, vid tillämpning av 49 eller 50 § behov föreligger av en noga fixerad tidpunkt, då föreningen blir skyldig att träda i likvidation. Denna skyldighet inträder i och med att tillsynsmyndighetens beslut vinner laga kraft.

48—65 §§.

Dessa paragrafer motsvara 50—67 §§ gällande lag. De ändringar, som vidtagits, äro huvudsakligen av formell natur. Beträffande den i 59 § departementsförslaget, jämförd med 61 § gällande lag, ändrade lydelsen av tredje stycket må erinras, att enligt 8 § under 16) stadgarna alltid skola angiva, huru i händelse av föreningens upplösning, där ej överlåtelse på sätt i 59 § sägs kommer till stånd, med behållna tillgångar skall förfaras. Särskilda regler för det fall att stadgarna sakna bestämmelser i detta hänseende skulle således icke vidare erfordras. De av socialstyrelsen beträffande gällande lag föreslagna ändringarna i 61 § sammanhänga nära med den av styrelsen föreslagna ändringen i 44 §. Då jag icke ansett mig kunna förorda styrelsens förslag i sistnämnda del, följer därav, att 59 § departementsförslaget avfattats utan beaktande av de av styrelsen föreslagna ändringarna i 61 § gällande lag.

Har en förening utan föregående likvidation försatts i konkurs, och finnes efter konkursens avslutande överskott, äger föreningen enligt 66 § andra stycket gällande lag besluta, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. Den möjlighet, som sålunda erbjudes en i konkurs försatt förening att fortsätta sin verksamhet, synes icke vara förenlig med de krav på ekonomisk vederhäftighet, vilka departementsförslaget avser att tillgodose. I överensstämmelse med stadgandena i 108 § första stycket och 203 § första stycket lagen om försäkringsrörelse har därför i 64 § andra stycket departementsförslaget föreskrivits, att i nu angivet fall likvidation alltid skall verkställas. Med anledning härav hava vissa jämkningar vidtagits i 43 § första och sista styckena, 48 § första stycket, 49 och 50 §§, 54 § första stycket och 63 § sista stycket departementsförslaget, jämförda med 45 § första och sista styckena, 50 § första stycket, 51 och 52 §§, 56 § första stycket och 65 § sista stycket gällande lag.

Om frivillig överlåtelse av understödsförenings rörelse.

66 §.

Paragrafen motsvarar med en formell jämkning i sista stycket 68 § gällande lag. Även den i sistnämnda paragraf av socialstyrelsen föreslagna ändringen

sammanhänger nära med styrelsens förslag till ändrad lydelse av 44 § gällande lag. Den ståndpunkt jag intagit till sistnämnda förslag har föranlett mig att icke heller biträda styrelsens förstnämnda förslag.

Om registrering och om tillsyn å understödsföreningar.

67 §.

Paragrafen är likalydande med 69 § gällande lag i dess lydelse enligt lagen den 11 juni 1937, nr 322.

68 och 69 §§.

Dessa paragrafer äro likalydande med 70 och 71 §§ gällande lag.

70 §.

Såsom framgår av 72 § gällande lag inskränker sig tillsynsmyndighetens prövning av registreringsanmälningar till att utgöra en granskning, huruvida vissa — låt vara nog så betydelsefulla — formaliteter iakttagits. Härutinnan föreslås nu den genomgripande förändringen, att tillsynsmyndigheten även skall tillse, att stadgarna äro betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade samt jämväl i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt. Befinnes så icke vara fallet, skall registrering vägras. Vad sålunda föreskrives gäller i första hand den prövning av stadgarna, som tillsynsmyndigheten skall företaga vid en förenings ansökan om att bliva registrerad. Samma bedömningsregler har emellertid myndigheten givetvis även att följa, då jämlikt 42 § och 44 § andra stycket ett beslut om stadgeändring, samtidigt som det anmäles för registrering, underställes myndigheten för gillande. I departementsförslaget har såsom ytterligare grund att vägra en förenings registrering angivits, att medlemsantalet understiger det för föreningen lägst tillåtna och dispens icke erhålles.

71—77 §§.

Dessa paragrafer äro, bortsett från vissa formella skiljaktigheter i 74 § första stycket och 75 § sista stycket, likalydande med 73—78 och 80 §§ gällande lag. 79 § gällande lag har genom lag den 1 mars 1929 (nr 23) upphört att gälla. Motsvarighet till 81 § gällande lag återfinnes ej i departementsförslaget.

78 §.

Första stycket i denna paragraf är likalydande med motsvarande stycke i 82 § i styrelsens förslag. Andra stycket har genom vissa jämkningar i styrelsens förslag bragts till nära överensstämmelse med 82 § första stycket gällande lag. Jämväl sedan en förening börjat sin verksamhet bör tillsynsmyndigheten tillhandagå densamma med råd och upplysningar. Vissa jämkningar hava även vidtagits i tredje stycket i styrelsens förslag, vilket stycke innehåller bestämmelser likartade med dem, som förekomma i 82 § andra och tredje styckena samt 86 § sista stycket gällande lag. Styrelsen har såsom en nyhet föreslagit, att tillsynsmyndigheten skulle, innan anvisning meddelades, fästa föreningens upp-

märksamhet å förekommande missförhållande och därvid utsätta skälig tid för rättelse. Departementsförslaget saknar motsvarighet till denna bestämmelse. Det har nämligen synts mig kunna medföra icke blott alltför stor omgång utan även minskning av tillsynsmyndighetens auktoritet, därest myndigheten på grund av tvingande bestämmelser skulle nödgas upprepade gånger giva en tredskande förening föreläggande, innan myndigheten kunde hos domstol ansöka om tvångsåtgärder mot den tredskande. Givetvis bör det utan uttryckligt lagstadgande därom stå myndigheten fritt att, innan föreläggande i form av anvisning meddelas, i annan ordning fästa föreningens uppmärksamhet å förekommande missförhållande.

79 och 80 §§.

Bestämmelserna i dessa paragrafer äro, med vissa jämkningar, hämtade från 83 och 84 §§ gällande lag. I 79 § andra stycket har genom införandet av orden »eller anmälan» angivits, att klagan även kan föras över beslut enligt 47 §.

Departementsförslaget saknar motsvarighet till 85—88 §§ gällande lag. 85 § skall enligt lagen den 11 juni 1937, nr 322, upphöra att gälla den 1 januari 1938. Vad beträffar 86—88 §§, vilka innehålla särbestämmelser rörande föreningar med godkända stadgar, vill jag erinra, att enligt departementsförslaget samtliga understödsföreningar hädanefter skola hava av tillsynsmyndigheten godkända stadgar.

Särskilda bestämmelser.

81 §.

I 89 § gällande lag behandlas frågan om utmätningsfrihet för understöd, som meddelas av understödsförening. Bestämmelser om utmätningsfrihet för rätt på grund av försäkring äro emellertid numera meddelade såväl i lagen om försäkringsavtal som i utsökningslagen. Härutinnan gälla i fråga om kapitalförsäkring stadgandena i 116 och 117 §§ lagen om försäkringsavtal samt i fråga om livränte- eller pensionsförsäkring stadgandena i 118 §, jämförd med 116 §, samma lag och i 67 § utsökningslagen. Dessa bestämmelser äga tillämpning i fråga om försäkring, som meddelas av understödsförening. Beträffande rätt på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring stadgas utmätningsskydd i 123 § lagen om försäkringsavtal och, såvitt sjukhjälp utgår i form av livränta, i 67 § utsökningslagen. Lagen om försäkringsavtal äger enligt 1 § i lagen icke tillämpning å försäkring, som meddelas av erkänd sjukkassa. Skäligt synes emellertid vara att i förevarande hänseende bereda rätt på grund av sådan försäkring samma skydd som enligt sistnämnda lag tillkommer rätt på grund av annan sjukförsäkring.

Bortsett från 89 § gällande lag om understödsföreningar saknas i lag eller författning bestämmelser om utmätningsfrihet för moderskapshjälp eller arbetslöshetsunderstöd, som meddelas av understödsförening. I en ny lag om understödsföreningar torde bestämmelsen härom böra avfattas efter förebild av stadgandet i 123 § lagen om försäkringsavtal rörande utmätningsfrihet för fordran på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring. Sistnämnda stadgande innebär utmätningsskydd icke endast för rätt på grund av försäkring,

innan något försäkringsfall inträffat, utan även för fordran på grund av inträffat försäkringsfall, så länge fordringen är innestående hos försäkringsgivaren.

81 § departementsförslaget har avfattats i överensstämmelse med det nu anförda.

82—84 §§.

Dessa paragrafer äro, bortsett från hänvisningen i 84 § till annat lagrum, likalydande med 90—92 §§ gällande lag.

Straffbestämmelser.

Straffbestämmelserna i gällande lag äro sammanförda i ett särskilt kapitel. Efter kapitelindelningens slopande hava dessa bestämmelser ansetts böra bilda en avdelning med särskild underrubrik.

85—89 §§.

Dessa paragrafer motsvara 93—97 §§ gällande lag men skilja sig i åtskilliga hänseenden från dessa. Då skiljaktigheterna äro av väsentligen formell natur, torde desamma icke tarva någon närmare motivering. Allenast må beträffande 85 § erinras, att av denna paragraf, jämförd med 1 och 2 §§, framgår, att hädanefter ingen förening må, utan att hava vunnit registrering enligt denna lag, idka i 1 § omförmäld verksamhet.

Om undantag från lagens tillämplighetsområde.

Den i gällande lag förekommande kapitelrubriken av denna lydelse har i förslaget förändrats till underrubrik.

90 §.

Paragrafen är likalydande med 98 § gällande lag. Förklaring, att pensionskassa för i offentlig tjänst anställda personer skall vara undantagen från lagens tillämpning, bör givetvis icke meddelas utan att i annan ordning garantier skapas för ekonomisk säkerhet beträffande kassans utfästelser och kontroll över dess verksamhet.

Övergångsbestämmelser.

Lämpligt torde vara, att den nya lagen träder i kraft den 1 juli 1938 samt att den övergångstid, under vilken redan registrerade föreningar skola beredas tillfälle att anpassa sig efter lagen, sättes att utlöpa den 1 januari 1943. Utöver vad jag i den allmänna motiveringen anfört rörande grunderna för de föreslagna övergångsbestämmelserna vill jag framhålla följande.

Vid införandet av gällande lag gjordes beträffande understödsförening, som då redan ägde bestånd, i 99 § tredje stycket vid 1) bland annat det undantaget från lagens bestämmelser, att den i 3 § andra stycket stadgade begränsningen i fråga om rätten att utfästa och utbetala kapitalunderstöd icke skulle, vad anginge utbetalning, äga tillämpning med avseende å understöd, som blivit utfäst före föreningens registrering. Uppenbarligen ansågs det icke

lämpligt att genom lag delvis befria en förening från tidigare gjorda utfästelser. Departementsförslaget saknar motsvarighet till denna bestämmelse. Har, då den nya lagen blir tillämplig å en förening, av föreningen utfäst understöd redan förfallit till betalning, är rätten till understödet att likställa med en vanlig fordringsrätt och torde därför, jämlikt allmänna rättsgrundsatser, icke utan uttryckligt stadgande därom röna inverkan av senare lagstiftning. Rätten till icke förfallet understöd är däremot icke en vanlig fordringsrätt utan har en utpräglad föreningsrättslig karaktär. Detta framgår bland annat därav, att enligt 44 § andra stycket gällande lag föreningen kan besluta minskning av redan utfästa understöd samt att i vissa fall tillsynsmyndigheten äger jämlikt 82 § tredje och sista styckena eller 86 § sista stycket tvinga en förening att antingen vidtaga sådan minskning eller träda i likvidation. Den befogenhet, som lagstiftaren sålunda förlänat tillsynsmyndigheten, tillkommer givetvis även lagstiftaren själv. Frågan, om och i vad mån rätten eller skyldigheten att utbetala redan utfästa men ej till betalning förfallna understöd bör genom den nya lagen inskränkas, är alltså allenast en lämplighetsfråga. Härutinnan är det min övertygelse, att en konsolidering av understödsföreningsväsendet skulle i betänklig grad äventyras, därest den nya lagen icke gjordes tillämplig å tidigare utfästelser om understöd. Dylika utfästelser kunna ju förbliva gällande åtskilliga decennier framåt i tiden. Departementsförslaget överensstämmer härutinnan med vad socialstyrelsen rörande övergångsbestämmelserna anfört. Styrelsen har emellertid i detta sammanhang särskilt berört det fall, att en sjukkassa med mindre än 500 medlemmar för att kunna fortsätta verksamheten skulle nödgas nedsätta sjukhjälpstiden till högst 90 dagar, samt har ansett för sådant fall böra gälla, att kassan skulle enligt äldre bestämmelser slutreglera de sjukdomsfall, som påginge, då beslutet om nedsättningen trädde i kraft. Den fråga styrelsen sålunda upptagit till behandling synes emellertid redan vara reglerad i 42 § sista stycket departementsförslaget, varför någon ytterligare bestämmelse härom icke torde vara erforderlig.

De undantagsbestämmelser, som i 99 § gällande lag i övrigt meddelats beträffande äldre föreningar, sakna jämväl motsvarighet i departementsförslaget. Vad angår bestämmelsen i tredje stycket vid 2) berörda paragraf synes med den befogenhet, som enligt 42 och 70 §§ i förslaget tilldelats tillsynsmyndigheten, icke vara förenligt, att lämpligheten av stadgeändring prövas även av annan myndighet. Man torde därför kunna förutsätta att, där enligt en äldre förenings stadgar för giltighet av beslut om stadgeändring fordras fastställelse av Konungen eller viss myndighet, bestämmelsen därom vid föreningens anpassning under den nya lagen strykes ur stadgarna. Enligt vad jag inhämtat har sådant medgivande, varom förmäles i 99 § tredje stycket vid 4) gällande lag, icke lämnats.

Beträffande äldre föreningar med godkända stadgar gäller, att tillsynsmyndigheten redan funnit stadgarna innehålla tillfredsställande bestämmelser om premier, fondavsättning, medelförvaltning och användning av uppkommande överskott samt jämväl i övrigt vara betryggande. Den förnyade

prövning av stadgarna, som enligt övergångsbestämmelserna skall ske, torde därför, vad dessa föreningar angår, i huvudsak endast komma att avse frågan, huruvida stadgarna stå i överensstämmelse med den nya lagen. Beträffande övriga enligt äldre lag registrerade föreningar åter måste tillsynsmyndigheten ingå på ett noggrant bedömande även av de ekonomiska grunderna för verksamheten. Med hänsyn härtill torde en dylik förening, som efter övergångstidens slut vill fortsätta verksamheten, böra till tillsynsmyndigheten ingiva sådana uppgifter eller sådan utredning, varom förmäles i 7 § fjärde stycket vid 4).

Tidigare har jag vid behandlingen av 3 § förordat, att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, tillsynsmyndigheten må medgiva undantag från de i första och, vad angår beredande av pension, i andra styckena i nämnda paragraf upptagna bestämmelserna om minsta medlemsantal. Så mycken hänsyn synes mig nu böra visas de äldre registrerade föreningarna, att beträffande dem dylika särskilda omständigheter skola anses i regel föreligga. Särskild bestämmelse med sådant syfte har införts i 1 mom. vid 2). Såsom socialstyrelsen framhållit, bör emellertid här liksom i övriga motsvarande fall gälla, att den minskade fordran i fråga om medlemsantalet uppväges av skärpta krav i fråga om de ekonomiska grunderna för verksamheten.

Av hänsyn till de äldre föreningarna hava i 1 mom. vid 3) införts för dem avsedda bestämmelser, motsvarande de i 17 § sista stycket föreslagna. Erinras må, att vid tillkomsten av gällande lag en liknande lindring bereddes de äldre livförsäkringsföreningar, vilka önskade bliva registrerade med godkända stadgar. Jag hänvisar härutinnan till 99 § tredje stycket vid 4) gällande lag.

2 mom. vid 2) innehåller de i den allmänna motiveringen förordade bestämmelserna rörande avveckling av rörelsen, då en äldre förening icke på ansökan, som gjorts före övergångstidens utgång, vinner förklaring enligt 1 mom. vid 1). Där icke för sådant fall en avveckling redan påbörjats i form av likvidation eller konkurs, skall enligt departementsförslaget tillsynsmyndigheten förklara föreningen i likvidation samt förordna en eller flera likvidatorer. Med hänsyn ej mindre till 60, 61 och 65 §§ än även — då några likvidationsåtgärder icke torde böra vidtagas förrän förordnandet vunnit laga kraft — till 58 § gällande lag skall enligt departementsförslaget förklaringen och förordnandet anses hava meddelats av domstol jämlikt 82 § gällande lag. En understödsförening, som utan föregående likvidation försatts i konkurs, kan jämlikt 66 § andra stycket gällande lag, om efter konkursens avslutande finnes överskott, besluta fortsätta sin verksamhet. Där sådant beslut fattas efter den 30 juni 1938 har det emellertid synts lämpligt att, i överensstämmelse med 64 § andra stycket departementsförslaget, tvinga föreningen att avveckla verksamheten.

Sådan hänvisning, som avses i 4 mom., förekommer i 12 och 17 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser samt i § 15 förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen.

Upphävande av lagen om återförsäkringskassor.

I *lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor* förstås med återförsäkringskassa sådan förening av sjukkassor eller understödsföreningar eller

av både sjukkassor och understödsföreningar, som har till uteslutande ändamål att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse bereda delägarna återförsäkring av meddelade utfästelser (1 §). Vad i lagen om understödsföreningar och i övrigt finnes stadgat angående understödsförening skall äga motsvarande tillämpning beträffande återförsäkringskassa, dock med iakftagande av vad i lagen om återförsäkringskassor finnes särskilt föreskrivet (2 § 1 st.). Av dylika särskilda föreskrifter må följande här återgivas. Delägare i återförsäkringskassa äro de försäkringstagande sjukkassorna och understödsföreningarna, och skall beträffande dem vad för medlemmar i understödsföreningar stadgas äga motsvarande tillämpning (2 § 2 st.). Återförsäkringskassa skall såsom sådan registreras oavsett antalet delägare (2 § 3 st.). Ändå att i återförsäkringskassas stadgar icke intagits bestämmelse därom, att stadgarna skola vara godkända av tillsynsmyndigheten, skall vad i 86 § i lagen om understödsföreningar finnes föreskrivet för understödsförening, i vars stadgar intagits dylik bestämmelse, äga motsvarande giltighet beträffande återförsäkringskassa. Meddelar återförsäkringskassa återförsäkring av begravningshjälps- eller andra livförsäkringsutfästelser, skall jämväl vad i 87 och 88 §§ i samma lag sägs gälla för kassan (3 §). Återförsäkringskassa må ej meddela återförsäkring av kapitalunderstöd på samma risk till högre belopp än fyratusen kronor. Tillsynsmyndigheten må dock medgiva, att i nämnda belopp ej skall inräknas återförsäkring av begravningshjälpsutfästelse som meddelats av sjukkassa. Vad i 3 § andra stycket i lagen om understödsföreningar sägs skall icke gälla för återförsäkringskassa (4 §). Jämväl i åtskilliga andra paragrafer i lagen om återförsäkringskassor meddelas hänvisning till eller stadgas undantag från vissa särskilt angivna bestämmelser i understödsföreningslagen.

Såsom torde framgå av denna redogörelse, skulle de genomgripande ändringar i lagstiftningen om understödsföreningar, vilka jag nyss förordat, påkalla en motsvarande revidering av lagstiftningen om återförsäkringskassor. Emellertid har denna lagstiftning under den tid av över tio år, varunder den varit gällande, icke i något fall kommit i tillämpning. Med hänsyn härtill har under departementsbehandlingen av detta lagärende ifrågasatts ändamålsenligheten av att nu vidtaga en omfattande ändring av lagstiftningen rörande dylika kassor. Denna fråga har hänskjutits till socialstyrelsen för yttrande.

Med anledning härav har *socialstyrelsen,* efter det styrelsen inledningsvis redogjort för tillkomsten av lagen om återförsäkringskassor, anfört följande.

Ifrågavarande lag har under den tid av över tio år, varunder den varit gällande, icke i något fall kommit i tillämpning, ett förhållande, vartill förklaringen otvivelaktigt måste sökas däri, att något verkligt behov av återförsäkring genom återförsäkringskassa — emot förmodan vid lagens antagande — icke gjort sig gällande. Några omständigheter, som för närvarande skulle tänkas framkalla ett sådant behov, synas, såvitt styrelsen kan finna, icke heller vara tillfinnandes.

För de erkända sjukkassorna synes sålunda redan deras organisationsform göra en återförsäkring av deras sjukhjälpsutfästelser överflödig. Detta framgår särskilt dels av den anordning med riskfördelning, som skall gälla mellan centralsjukkassa å ena sidan och de till denna anslutna lokalsjukkassorna å den andra, och dels därav, att erkänd sjukkassa icke får meddela begravningshjälp.

Vidkommande åter de icke statsunderstödda sjukkassorna, så lämnar redan nu gällande understödsföreningslag möjlighet att för dem ernå en riskutjämning beträffande utfäst sjukhjälp i nära överensstämmelse med den för de erkända sjukkassorna gällande. Flera icke statsunderstödda kassor kunna sålunda enas om att ansluta medlemmarna till en för kassorna gemensam fortsättningskassa, vars uppgift skall vara att ansvara för viss del av den utfästa sjukhjälpen, i vilket fall fortsättningskassan är att anse såsom en understödsförening.

Vad därefter begravningshjälp och annat kapitalunderstöd beträffar, så synes utvecklingen allmänt ha gått i den riktningen, att föreningarna i förekommande fall återförsäkrat dylika prestationer i försäkringsbolag. Därest pensionskassa finner anledning säkerställa sina pensionsutfästelser genom återförsäkring, torde även detta lämpligen kunna ske genom anlitande av bolag.

Till dessa förhållanden kommer, att ett genomförande av den ifrågasatta revisionen av understödsföreningslagen med därav följande strängare fordringar i försäkringstekniskt hänseende givetvis är ägnat att i hög grad minska behovet för understödsföreningarna att återförsäkra sina prestationer.

På grund av vad sålunda anförts har styrelsen tillstyrkt, att åtgärder vidtoges för upphävande av lagen om återförsäkringskassor.

Departementschefen. Då den verkställda utredningen får anses ha givit vid handen, att något behov av återförsäkringskassor icke förefinnes, tillstyrker jag att gällande lag i ämnet upphäves.

Förordningarna den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor och den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor innehålla bestämmelser, vilka, på få undantag när, sakna motsvarighet i lagen om understödsföreningar. Detta är helt naturligt, då förordningarna endast äro avsedda att för respektive kassor meddela föreskrifter utöver de i lagen givna. Några från förordningarna hämtade stadganden hava emellertid införts i det tidigare i dag av mig behandlade lagförslaget och skulle således vid ett genomförande av detta komma att enligt två särskilda författningar bliva gällande för de erkända sjukkassorna, respektive de erkända arbetslöshetskassorna. Jag erinrar sålunda, att motsvarigheter till vissa bestämmelser i 6, 33 och 39 §§ sjukkasseförordningen samt 5 och 26 §§ arbetslöshetskasseförordningen återfinnas i lagförslaget. Åtskilliga i förordningarna givna hänvisningar till gällande lag böra även jämkas till överensstämmelse med den föreslagna nya lagen. Förslag härom ämnar jag senare anmäla.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förslag till *lag om understödsföreningar* och till *lag angående upphävande av lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor,* av den lydelse bilaga *(Bilaga A)* till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Åke Nordwall.

Bilaga A.

Förslag
till
Lag
om understödsföreningar.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Med understödsförening förstås i denna lag sådan förening för inbördes bistånd, som avser att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse

bereda medlem pension efter avgång från tjänst, efter uppnående av viss ålder eller vid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan (invaliditet);

vid medlems död utbetala ett kapitalbelopp till bestridande av kostnaderna för hans begravning eller såsom understöd åt hans familj eller särskilt insatt förmånstagare;

meddela pension åt avliden medlems änka eller barn;

bereda sjukhjälp eller moderskapshjälp;

bereda understöd vid arbetslöshet;

eller idka annan till personförsäkring hänförlig verksamhet.

2 §.

Understödsförening skall registreras i enlighet med vad i denna lag sägs.

3 §.

Understödsförening skall bestå av minst etthundra eller, där föreningen allenast avser att bereda ålderspension, av minst femtio medlemmar.

Avser förening att bereda invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension, att bereda sjukhjälp i form av understöd i penningar för varje dag *(sjukpenning)* för längre tid än nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller att meddela understöd, utgående i kapital en gång för alla *(kapitalunderstöd),* till högre belopp än femhundra kronor för en medlem, skall föreningen bestå av minst femhundra medlemmar.

Därest särskilda omständigheter därtill föranleda, må tillsynsmyndigheten beträffande viss förening medgiva undantag från tillämpningen av den för föreningen jämlikt första eller, i fråga om beredande av pension, jämlikt andra stycket gällande föreskriften angående minsta medlemsantal; och skall i sådant fall tillsynsmyndigheten bestämma det antal medlemmar, varav föreningen minst skall bestå. Beträffande befogenhet för tillsynsmyndigheten att eljest i visst fall meddela understödsförening befrielse från tillämpningen

av den för föreningen gällande föreskriften angående minsta medlemsantal stadgas i 47 §.

I den mån rätten till pension grundar sig å erlagda medlemsavgifter skall pensionen utgå med fasta belopp.

Understödsförening må icke meddela kapitalunderstöd till högre belopp än fyratusen kronor för en medlem.

Där ej för visst slag av understödsförening är i lag eller författning annorlunda särskilt stadgat, äge sådan förening icke utan tillstånd av tillsynsmyndigheten utöva verksamhet, vilken är främmande för det ändamål, som avses med föreningens understödsverksamhet.

4 §.

För understödsförenings förbindelser häfta allenast föreningens tillgångar, förfallna men ej guldna avgifter inräknade.

5 §.

Innan understödsförening blivit registrerad, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara.

Handla ledamöter av föreningens styrelse eller medlemmar av föreningen eller andra å föreningens vägnar, innan den blivit registrerad, svare de, som i åtgärden eller beslut därom deltagit, för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en.

Om understödsförenings bildande.

6 §.

Understödsförening skall för att kunna vinna registrering hava antagit stadgar och utsett styrelse.

7 §.

Ansökning om understödsförenings registrering skall göras av dess styrelse.

I sådan ansökning skola uppgivas:

dels styrelseledamöternas samt, där suppleanter i styrelsen utsetts, deras fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist,

dels ock, där befogenhet att teckna föreningens firma ej skall utövas allenast av styrelsen, vilken eller vilka, var för sig eller gemensamt, sådan befogenhet tillkommer.

Skall annan än styrelseledamot eller suppleant äga nämnda befogenhet, varde uppgift lämnad jämväl å hans fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist.

Vid ansökningen skola fogas:

1) två exemplar av föreningens stadgar;

2) avskrift av protokoll vid sammanträde med föreningens medlemmar, utvisande att stadgarna blivit antagna, ävensom av dylikt protokoll eller annan handling, varav framgår att styrelse blivit utsedd;

3) uppgift om medlemmarnas antal;

4) försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av de i stadgarna angivna avgifterna; dock att i fråga om förening, som endast skall meddela sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, i stället må vid ansökningen fogas för bedömande av nämnda avgifters tillräcklighet erforderliga uppgifter, avfattade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär.

De vid 1) och 2) angivna handlingar skola vara till riktigheten styrkta av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter. Uppgiften om medlemmarnas antal skall vara bestyrkt genom styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter.

8 §.

Understödsförenings stadgar skola angiva:

1) föreningens firma;

2) föremålet för föreningens verksamhet;

3) den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;

4) de villkor, som skola gälla för inträde i föreningen;

5) understödens beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräknande därav med angivande i fråga om kapitalunderstöd av det högsta belopp, vartill sådant understöd må uppgå, ävensom tid och villkor för åtnjutande av understöden;

6) beloppen av de fasta avgifter, som skola erläggas till föreningen, eller grunderna för beräknande därav;

7) därest uttaxering å medlemmarna skall kunna äga rum, den ordning, vari beslut därom skall fattas, och de grunder, efter vilka beslutad uttaxering skall verkställas;

8) påföljden av försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp;

9) grunderna för fondbildning;

10) huru medel, som icke äro erforderliga för löpande utgifter, skola göras fruktbärande och säkerhetshandlingar förvaras;

11) huru de behållna medel må användas, vilka icke skola avsättas till fond eller till täckning av premiereserv eller vilka skola från fond undantagas;

12) huru styrelsen skall sammansättas och grunderna för dess beslutförhet;

13) huru revision av styrelsens förvaltning skall ske;

14) därest mera än ett ordinarie föreningssammanträde skall årligen hållas, tiden för de ordinarie sammanträdenas hållande;

15) det sätt, varpå kallelse till föreningssammanträde skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom, ävensom den tid före sammanträde, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

16) huru i händelse av föreningens upplösning, där ej överlåtelse på sätt i 59 § sägs kommer till stånd, med behållna tillgångar skall förfaras.

9 §.

Understödsförenings firma skall innehålla ordet »understödsförening». Avser föreningen uteslutande eller huvudsakligen att bereda sjukhjälp eller avser den att bereda understöd vid arbetslöshet, må dock föreningen i stället i firman hava, i förra fallet, ordet »sjukkassa» och, i senare fallet, ordet »arbetslöshetskassa».

I understödsförenings firma må ej ordet »bolag» eller eljest något, som betecknar ett bolagsförhållande, och ej ordet »bank» intagas på sådant sätt, att därav kan föranledas det misstag, att firman innehaves av ett bolag eller av en bank. Ej heller må firman innehålla såväl ordet »ömsesidig» som ordet »försäkring». Annan förening än den, vilken i enlighet med vad därom finnes särskilt stadgat är antagen till erkänd sjukkassa eller till erkänd arbetslöshetskassa, må icke i firman hava ordet »erkänd».

Firman skall tydligt skilja sig från annan registrerad, ännu bestående understödsförenings firma.

Om medlemsförteckning.

10 §.

Över understödsförenings medlemmar skall genom styrelsens försorg hållas förteckning, upptagande deras fullständiga namn och födelseår samt tiden för inträdet i föreningen. För förening, som bereder pension, skall förteckningen jämväl omfatta pensionstagarna samt upptaga deras fullständiga namn och födelseår.

Om medlems avgång ur understödsförening.

11 §.

Medlem av understödsförening äge att efter egenhändigt underskriven uppsägning utträda ur föreningen, därest han icke på grund av viss anställning är skyldig att tillhöra densamma; dock må i stadgarna föreskrivas, att namnunderskriften å uppsägningen skall vara bevittnad, så ock att medlem under viss tid, högst ett år, efter uppsägningen skall kvarstå i föreningen.

Ej må medlem uteslutas ur förening av annan grund än stadgarna angiva.

Den, som allenast för egen pensionering är medlem av understödsförening, skall, därest icke annorlunda föreskrives i stadgarna, anses hava utträtt, då pensionsfallet för honom inträffat.

12 §.

Har medlem utträtt ur understödsförening, därur uteslutits eller avlidit, äge föreningen ändock, såframt ej i stadgarna är annorledes föreskrivet, rätt att utfå dels avgift, vilken enligt stadgarna skall erläggas för den tidsperiod, varunder avgången ägt rum, dels, därest händelse, som enligt stadgarna skall föranleda erläggandet av viss avgift, inträffat före avgången, sådan avgift, dels ock vad å den avgångne belöper enligt beslut om uttaxering, som fattats före utträdet, beslutet om uteslutningen eller dödsfallet.

Då medlem avgått ur förening, äge han eller hans rättsinnehavare icke, med mindre annorlunda är bestämt i stadgarna, rätt att utfå någon del av föreningens tillgångar.

Om avgifter och uttaxering.

13 §.

Understödsförening skall till verksamhetens bedrivande upptaga fasta medlemsavgifter. Dessa skola vara så avvägda, att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster må antagas förslå till infriande av förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga föreningen åliggande utgifter ävensom till föreskriven fondbildning och täckning av premiereserv. Avgifterna må icke bestämmas att utgå för inträffande försäkringsfall och ej heller upptagas med olika belopp för olika grupper av föreningens medlemmar i vidare mån än som skäligen föranledes av olikhet medlemmarna emellan i avseende å försäkringsrisk eller å understödsrätt, som grundas å erlagda avgifter. Vad i detta stycke stadgas skall, där föreningens verksamhet är uppdelad på flera verksamhetsgrenar, gälla varje sådan gren.

Skall enligt understödsförenings stadgar uttaxering å medlemmarna kunna äga rum, må sådan beslutas allenast i den händelse, att föreningens tillgångar finnas otillräckliga för verksamhetens behöriga utövande.

Om räkenskapers förande och försäkringsteknisk utredning.

14 §.

I avseende å förandet av understödsförenings räkenskaper må särskilda föreskrifter meddelas av tillsynsmyndigheten att gälla jämte dem, som föreningen jämlikt bokföringslagen har att iakttaga. Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

Är föreningens verksamhet uppdelad å flera verksamhetsgrenar, skola särskilda räkenskaper hållas för varje verksamhetsgren.

15 §.

För understödsförening skall styrelsen vart femte år, räknat från och med registreringsåret, låta upprätta och, i samband med ingivandet av de i 77 § omförmälda handlingarna, till tillsynsmyndigheten ingiva försäkringsteknisk utredning av föreningens ställning vid föregående års slut; dock att sådan skyldighet icke åligger förening, som endast meddelar sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening.

Tillsynsmyndigheten äger, om den så finner erforderligt, ålägga förening att jämväl å annan tid än ovan sägs låta upprätta och till tillsynsmyndigheten ingiva försäkringsteknisk utredning.

Från skyldigheten att låta upprätta försäkringsteknisk utredning äger tillsynsmyndigheten helt eller delvis befria förening, då dess rörelse är av mindre omfattning eller eljest skälig anledning till sådan befrielse föreligger.

Försäkringsteknisk utredning skall enligt av tillsynsmyndigheten fastställda grunder upprättas av person, vilken innehar behörighet att utöva befattning såsom aktuarie vid livförsäkringsbolag eller av tillsynsmyndigheten förklarats behörig att upprätta utredningen. Föreningen äger att anlita tillsynsmyndigheten för utredningens upprättande och skall i sådant fall ersätta kostnaden härför med belopp, som bestämmes av nämnda myndighet.

Om fondbildning.

16 §.

Angående skyldighet för erkänd sjukkassa och erkänd arbetslöshetskassa att göra avsättning till fond gäller vad därom är särskilt föreskrivet.

Då bokslut är uppgjort för annan understödsförening än i första stycket sägs, skall, där föreningen icke enligt 17 § är skyldig att redovisa premiereserv, vad av föreningens inkomster ej åtgått för löpande utgifter under det år, bokslutet avser, avsättas till fond. På ansökan av föreningens styrelse äger tillsynsmyndigheten medgiva, att avsättning till fond må för visst år underlåtas eller att viss del av till fonden redan avsatta medel må från fonden undantagas, dock endast där tillsynsmyndigheten finner sådan avsättning kunna undvaras eller sådant undantagande kunna ske utan äventyrande av föreningens förmåga att fullgöra sina förbindelser.

17 §.

I försäkringsteknisk utredning, vilken jämlikt 15 § avgives av förening, som icke är antagen till erkänd sjukkassa och som meddelar sjukpenning för längre tid än etthundraåttio dagar för varje tidsperiod av tolv månader eller för tid utöver tre år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, av förening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än femhundra kronor för en medlem, eller av förening, som bereder pension, skall såsom skuld upptagas en fond *(premiereserven),* motsvarande sammanlagda värdet av föreningens ansvarighet på grund av löpande utfästelser av understöd. Är föreningens verksamhet uppdelad å flera verksamhetsgrenar, skall särskild premiereserv upptagas för varje verksamhetsgren.

Premiereserven skall motsvara det belopp, varmed kapitalvärdet av gällande utfästelser och på dessa belöpande framtida förvaltningskostnader överskjuter kapitalvärdet av de avgifter, förvaltningskostnadstillägg däri inräknade, som försäkringstagarna hava att ytterligare erlägga. I de återstående förvaltningskostnadstilläggen skall härvid ej medräknas något belopp avseende täckande av anskaffningskostnader. Från kapitalvärdet av föreningens förbindelse på grund av försäkring må avräknas belopp, som föreningen i enlighet med bestämmelse i stadgarna förskjutit mot säkerhet i försäkringsbrevet inom dettas återköpsvärde. Har försäkring återförsäkrats hos svenskt försäkringsbolag, vare föreningen fritagen från förpliktelsen att för det återförsäkrade beloppet göra avsättning till premiereserv. Vad sist sagts skall dock icke gälla, där återförsäkringen avser skillnaden mellan det av föreningen utfästa beloppet och för detsamma beräknad premiereserv.

Varda, sedan föreningen börjat sin verksamhet, grunderna för beräkning av premiereserv ändrade, och föranleder ändringen skyldighet att för äldre försäkringar i den försäkringstekniska utredningen upptaga premiereserv till högre belopp än efter förut gällande grunder, må tillsynsmyndigheten med avseende å fullgörandet av denna skyldighet medgiva föreningen sådant anstånd, att under viss tid, ej överstigande femton år, premiereserven för sådana försäkringar må upptagas till lägre belopp än efter de nya grunderna; dock att skillnaden årligen skall minskas i enlighet med en av tillsynsmyndigheten fastställd plan. Anstånd må ej medgivas, där det enligt verkställd undersökning icke kan förväntas, att bristen skall kunna täckas under sagda tid.

18 §.

Understödsförening, som avses i 17 §, skall även bilda *säkerhetsfond* på sätt nedan sägs.

Intill dess säkerhetsfonden uppgår till ett belopp, motsvarande en tjugondel av premiereserven, skall till säkerhetsfond avsättas den behållning, som enligt den försäkringstekniska utredningen finnes hava uppstått å rörelsen i dess helhet. Då säkerhetsfonden uppgår till ovan sagda belopp, vare avsättning till fonden ej erforderlig; nedgår fonden under samma belopp, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Nedsättning av säkerhetsfond må icke utan särskilt medgivande av tillsynsmyndigheten äga rum, där sådant ej erfordras för täckande av förlust, som icke kunnat ersättas genom uppkommen årsvinst.

Under år, då försäkringsteknisk utredning icke upprättas, skall uppkommet överskott, intill dess sådan utredning ånyo upprättas, reserveras för att framdeles tagas i anspråk, därest och i den mån underskott å rörelsen uppstår eller enligt nästkommande utredning så erfordras.

19 §.

De medel, vilka enligt bestämmelserna i denna lag blivit avsatta till fond eller reserverats, ävensom tillgångar, motsvarande i lagen föreskriven premiereserv, skola redovisas:

1) i obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten;

2) i Sveriges allmänna hypoteksbanks eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer;

3) i fordringsbevis, utfärdade av riksbanken, bankaktiebolag eller sparbank;

4) i obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;

5) i skuldförbindelser, för vilka föreningen äger säkerhet genom inteckning i fast egendom inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde; dock att i varje fall åbyggnad å egendom skall, för att inteckning i egendomen må godkännas, vara brandförsäkrad i något med vederbörligen fastställd bolagsordning försett brandförsäkringsbolag inom riket;

6) i sådana av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar utfärdade obligationer, utländska statsobligationer och andra värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med några av de vid 1)—5) nämnda; eller

7) i föreningen tillhörig fastighet intill två tredjedelar av taxeringsvärdet; skolande i fråga om brandförsäkring av åbyggnad gälla vad vid 5) stadgas.

Förening, som enligt sina stadgar är uteslutande eller huvudsakligen avsedd för anställda vid visst företag, må ock fullgöra här ovan föreskriven redovisning i sådana av företaget utfärdade skuldförbindelser, för vilka föreningen äger säkerhet i värdehandlingar, som avses i första stycket under 1)—4) och 6).

Om styrelse och firmateckning.

20 §.

För understödsförening skall finnas en styrelse, bestående av en eller flera ledamöter.

Styrelsen äge, i enlighet med vad i denna lag är stadgat, förvalta föreningens angelägenheter. Den äge ock bemyndiga annan, vare sig inom eller utom styrelsen, att teckna föreningens firma *(firmatecknare)*. Har i stadgarna eller av föreningssammanträde gjorts inskränkning i styrelsens rätt att utse firmatecknare, lände den till efterrättelse.

Styrelsen väljes å föreningssammanträde; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att styrelsen eller ledamot därav skall på annat sätt utses.

Styrelseledamot, så ock firmatecknare, som utom styrelsen utses, skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag.

Ledamot av styrelsen må ej utses för längre tid än fem år. Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald styrelseledamot, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej suppleant, åligger det övriga styrelseledamöter, såframt styrelsen ej är beslutför med kvarstående ledamöter eller enligt stadgarna fulltalig styrelse alltid skall förefinnas, att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot.

Sker ändring i styrelsens sammansättning eller i fråga om rätten att teckna föreningens firma, skall styrelsens ordförande därom ofördröjligen göra anmälan för registrering.

21 §.

Styrelsen ävensom firmatecknare äge att själva eller genom ombud ej mindre i förhållande till tredje man handla å föreningens vägnar än även inför domstolar och andra myndigheter företräda föreningen. Inskränkning i den befogenhet, som sålunda tillkommer styrelsen eller firmatecknare, vare, i den mån ej annat följer av vad i denna lag stadgas, utan verkan mot tredje man, med mindre han ägt eller bort äga kännedom om inskränkningen. Bestämmelse, innefattande sådan inskränkning, må ej registreras.

Har i stadgarna eller av föreningssammanträde eller av styrelsen blivit bestämt, att rätten till firmateckning må av firmatecknare utövas allenast gemensamt med annan, lände det till efterrättelse.

22 §.

Styrelsen och firmatecknare skola i sin förvaltning av föreningens angelägenheter ställa sig till efterrättelse i stadgarna givna föreskrifter, så ock de föreskrifter, som av föreningssammanträde eller, såvitt rör firmatecknare, av styrelsen meddelas, där de ej finnas strida mot denna lag eller föreningens stadgar.

23 §.

Där ej annorlunda är bestämt i stadgarna, vare styrelsen beslutför, då mer än halva antalet ledamöter är närvarande, och gälle såsom styrelsens beslut den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, men vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden vid sammanträdet. Till styrelsesammanträde skola dock, såvitt ske kan, samtliga ledamöter kallas.

Ledamot av styrelsen äge ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från föreningens sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

24 §.

Utan föreningssammanträdes bemyndigande må den, som äger företräda föreningen, ej föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom.

25 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för understödsförening, bör undertecknas med föreningens firma. Vid firmateckning skola de, som teckna firman, även underskriva sina namn.

Har handlingen ej undertecknats med föreningens firma och framgår ej av dess innehåll, att den utfärdats å föreningens vägnar, vare de, som underskrivit handlingen, evad densamma prövas vara för föreningen bindande eller ej, ansvariga för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

26 §.

Angående befogenhet för styrelseledamot och firmatecknare att för föreningen mottaga stämning är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas föreningen.

Vill styrelsen kära till föreningen, utlyse styrelsen föreningssammanträde för val av ombud att i den tvist föra föreningens talan. Stämning skall anses delgiven, då den blivit föredragen å sammanträdet.

27 §.

Minst en månad eller den kortare tid, som må vara bestämd i stadgarna, före det föreningssammanträde, där revisorernas berättelse skall framläggas, avlämne styrelsen till revisorerna en av styrelsens ledamöter underskriven förvaltningsberättelse.

28 §.

Styrelseledamöter, som genom att överträda denna lag eller föreningens stadgar eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda föreningen skada, svare för skadan, en för alla och alla för en.

Angående styrelseledamöters skadeståndsansvar gentemot tredje man stadgas i 82 §.

29 §.

Vad i denna lag finnes stadgat om styrelseledamot äge motsvarande tillämpning å suppleant i styrelsen.

Har suppleant utövat styrelseledamots befogenhet, vare den omständighet, att förutsättningen för hans inträde i styrelsen saknats, utan verkan mot envar, som ej visas hava ägt kännedom därom.

Bestämmelse rörande den förutsättning, under vilken suppleant äger utöva styrelseledamots befogenhet, må ej registreras.

Om revision.

30 §.

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av minst två revisorer.

Revisorerna väljas å föreningssammanträde; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att revisorer skola på annat sätt utses.

Till revisor må ej utses den, som är i föreningens eller styrelseledamots tjänst.

Den tid, för vilken revisor utses, må ej utgå före nästa ordinarie sammanträde, vid vilket revisorernas berättelse framlägges, och ej omfatta längre tid än fyra år. Revisor må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald revisor, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej suppleant, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

31 §.

Styrelsen skall bereda revisor tillfälle att när som helst inventera föreningens kassa och övriga tillgångar samt granska föreningens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av revisor begärd upplysning angående förvaltningen ej av styrelsen förvägras.

Vid fullgörande av sitt uppdrag hava revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som av föreningen meddelas och ej avse inskränkning i deras i lag stadgade befogenhet eller eljest strida mot lag eller författning eller mot föreningens stadgar.

Revisorerna skola över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som, efter det styrelsen lämnats tillfälle att taga del av densamma, skall jämte styrelsens förvaltningsberättelse framläggas å det i 36 § första stycket nämnda föreningssammanträdet.

Angående revisorers befogenhet att påfordra utlysande av extra föreningssammanträde stadgas i 37 §.

32 §.

Hava revisorer i sin berättelse eller annan handling, som framlägges å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörandet av sitt uppdrag visat vårdslöshet, vare de, som låtit sådant komma sig till last, föreningen ansvariga för all därav uppkommande skada, en för alla och alla för en.

Om föreningssammanträde.

33 §.

Föreningsmedlems rätt att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas å föreningssammanträde; dock må i stadgarna bestämmas, att vissa ärenden, som ej enligt denna lag skola handläggas å föreningssammanträde, må i annan ordning avgöras.

Ej må någon själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tillämpning beräffande gåva från föreningens sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot honom eller tredje man. Styrelseledamot må ej deltaga i beslut om ansvarsfrihet för förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig, eller i val av revisor.

34 §.

Å föreningssammanträde må ärende, som ej blivit i kallelsen till sammanträdet angivet, ej till avgörande företagas, där det ej enligt stadgarna skall förekomma å sammanträdet eller omedelbart föranledes av ärende, som där skall avgöras; dock att ärende, vilket ej angår ämne som i 42 eller 43 § avses, jämväl må till avgörande företagas, så framt tre fjärdedelar av de närvarande därtill giva sitt samtycke.

Hava de ärenden, som skola företagas till behandling å föreningssammanträde, blivit medlemmarna särskilt meddelade på sätt och å tid före sammanträde, som i stadgarna angivas, vare så gillt, som om ärendena varit upptagna å kallelsen till sammanträdet.

Där för giltighet av beslut erfordras, att det fattas å två på varandra följande föreningssammanträden, må kallelse till andra sammanträdet ej ske, innan det första hållits.

Över beslut, som å föreningssammanträde eller annorledes av föreningen fattas, skall genom styrelsens försorg föras protokoll. Senast fyra veckor från beslutets dag skall protokollet vara tillgängligt för föreningsmedlemmarna.

35 §.

Jämte vad i 33, 34, 42 och 43 §§ är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut, gälle, där ej annorlunda finnes bestämt i stadgarna:

att varje medlem äger deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter;

att varje medlem äger en röst;

att medlem är berättigad att överlåta sin rösträtt å annan medlem;

att ingen må på grund av fullmakt utöva rösträtt för mer än en medlem;

att såsom föreningens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas; och

att, vid lika röstetal, val avgöres genom lottning, men i andra frågor den mening gäller, som biträdes av ordföranden.

36 §.

Före den 1 augusti varje år skall hållas ordinarie föreningssammanträde, vid vilket revisorernas berättelse framlägges.

Å detta sammanträde skall frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid, berättelsen omfattar, företagas till avgörande.

Frågan om ansvarsfrihets beviljande må kunna uppskjutas till avgörande vid nytt sammanträde.

Konungen må i fråga om viss förening medgiva, att sådant sammanträde, som i första stycket sägs, hålles allenast vartannat eller vart tredje år, och meddela i anledning därav erforderliga bestämmelser om avgivande av styrelsens och revisorernas berättelser samt om de i 77 § omförmälda handlingarnas ingivande till tillsynsmyndigheten.

37 §.

Styrelsen äge, när den finner lämpligt, kalla föreningens medlemmar till extra föreningssammanträde.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra föreningssammanträde att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Har sådan påfordran skett, skola revisorerna ofördröjligen giva tillsynsmyndigheten underrättelse därom. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka revisorernas påfordran, äge de själva utlysa föreningssammanträde. Äro ej samtliga revisorer ense om sammanträdets utlysande, gälle den mening, varom de flesta förena sig, eller, vid lika röstetal, deras mening, som anse extra sammanträde ej böra hållas.

Extra föreningssammanträde skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller det mindre antal, som må vara bestämt i stadgarna.

Då förslag om överlåtelse av förenings rörelse eller någon del därav på ett för ändamålet bildat ömsesidigt försäkringsbolag genom beslut å föreningssammanträde slutligen antagits samt enligt lagen om försäkringsrörelse särskilt sammanträde skall hållas för val av styrelse och revisorer för bolaget, åligger det föreningens styrelse att utlysa nämnda sammanträde i den ordning, som skall gälla om kallelse till ordinarie bolagsstämma.

38 §.

Underlåter styrelsen att i föreskriven ordning kalla föreningens medlemmar till ordinarie föreningssammanträde, eller har styrelsen ej senast två veckor efter påfordran, varom i 37 § tredje stycket är sagt, eller, i det fall, varom i 37 § fjärde stycket förmäles, efter däri nämnda beslut, utlyst sammanträde att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske, har tillsynsmyndigheten att på anmälan av föreningsmedlem ofördröjligen utlysa sammanträde.

Tillsynsmyndigheten äge ock, när helst den finner det nödigt, anmoda styrelsen att utlysa föreningssammanträde. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan anmodan, må tillsynsmyndigheten själv utlysa sammanträdet.

39 §.

I understödsförenings stadgar må bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda personer. Sammanträde, som av dessa personer hålles, vare såsom föreningssammanträde ansett; dock att dylik person ej äger överlåta sin rösträtt å sammanträde på annan.

Om talan mot styrelse eller revisorer.

40 §.

Varder talan å styrelsens förvaltning under den tid, revisorernas berättelse omfattar, ej anställd inom ett år från det berättelsen framlades å föreningssammanträde, vare så ansett, som om ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad.

Utan hinder därav, att ansvarsfrihet beviljats, må sådan talan å förvaltningen, som grundas därpå, att styrelseledamot begått brottslig handling, kunna mot honom anställas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handling.

Talan mot revisorer enligt 32 § må ej anställas, sedan två år förflutit från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde, utan så är, att talan grundas därpå, att brottslig handling blivit begången.

41 §.

Avträdes understödsförenings egendom till konkurs efter ansökning, som gjorts inom två år från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde, äge konkursboet att anställa klander å förvaltningen för den tid, berättelsen avser, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad, ävensom att mot revisorerna anställa sådan talan, som omförmäles i 32 §.

Talan, som ovan i denna paragraf sägs, skall anhängiggöras inom en månad från utgången av den för bevakning av fordringar utsatta tid eller, där tiden för talans anställande av föreningen då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

Om ändring av understödsförenings stadgar och vissa andra fall, då särskilda bestämmelser gälla angående giltighet av föreningsbeslut.

42 §.

Beslut om ändring av understödsförenings stadgar vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningssammanträden, därav minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hålles, biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. Har beslut om sådan ändring i erkänd sjukkassas eller erkänd arbetslöshetskassas stadgar, som må erfordras för erkännandets bibehållande, å sammanträde biträtts av minst tre fjärdedelar av de röstande, vare det ock gillt.

Skall sådan ändring av stadgarna, att däri upptages någon förut icke angiven grund för medlems uteslutande ur föreningen, avse jämväl dem, som vid frågans avgörande voro medlemmar av föreningen, vare beslutet ej giltigt med mindre samtliga medlemmarna lämnat sitt samtycke därtill.

För giltighet av beslut om stadgeändring erfordras jämväl, utöver vad i första eller andra stycket sägs, att beslutet varder gillat av tillsynsmyndigheten. Vid dess prövning skall nämnda myndighet särskilt tillse, att icke genom detsamma vissa medlemmar eller andra understödsberättigade otillbörligt gynnas på övriga medlemmars eller understödsberättigades bekostnad.

Är för giltighet av beslut om stadgeändring något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände ock det till efterrättelse.

Stadgeändring, som avser inskränkning av rätt till understöd, äge ej tillämpning i fråga om rätt till pension eller sjukhjälp, med avseende å vilken pensionsfallet eller sjukdomsfallet inträffat innan beslutet om ändringen fattades eller, där beslutet för att bliva giltigt måst fattas å flera sammanträden, innan beslutet fattades å det sista sammanträdet.

43 §.

För giltighet av beslut om understödsförenings trädande i likvidation i andra fall, än i 47, 64 och 66 §§ sägs, gälle de i 42 § första stycket första punkten samt tredje och fjärde styckena stadgade villkor.

Lag samma vare angående beslut om överlåtelse av understödsförenings rörelse eller viss del därav på sätt i 59 och 66 §§ förmäles. I fråga om beslut om överlåtelse av viss del av erkänd sjukkassas rörelse skall, där överlåtelsen erfordras för bibehållande av erkännandet, vad i 42 § första stycket andra punkten stadgas äga motsvarande tillämpning.

Måste beslut, varom ovan i denna paragraf förmäles, för att bliva giltigt fattas å flera sammanträden, skall vad i 58, 59 eller 66 § sägs angående tiden för beslutets fattande avse tiden för dess fattande å det sista sammanträdet.

44 §.

Beslut om ändring av understödsförenings stadgar skall av styrelsens ordförande ofördröjligen anmälas för registrering och må ej gå i verkställighet, innan registrering skett. Vid anmälan skall fogas, i två exemplar, av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter styrkt avskrift av protokoll, som förts i ärendet.

Beslut, varom i 42 § eller 43 § första stycket förmäles, må icke för gillande underställas tillsynsmyndigheten annorledes än genom beslutets anmälande för registrering.

Beslut, varom i 43 § andra stycket förmäles, skall ofördröjligen anmälas hos tillsynsmyndigheten för gillande. Berörda anmälan skall göras, där beslutet avser överlåtelse som i 59 § sägs, av likvidatorerna, och, där beslutet avser överlåtelse som i 66 § sägs, av styrelsens ordförande. Vid densamma skall fogas av notarius publicus eller med likvidatorernas eller styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter styrkt avskrift av såväl protokoll, som förts i ärendet, som ock å föreningssammanträde i ärendet framlagda handlingar.

Om klander av understödsförenings beslut.

45 §.

Menar styrelsen eller ledamot därav eller föreningsmedlem, att understödsförenings beslut icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå tala genom stämning å föreningen inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare rätt till klandertalan mot beslutet förlorad.

Vill styrelsen anhängiggöra klandertalan, vare lag som i 26 § andra stycket sägs; dock skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om det där omförmälda föreningssammanträdet blivit inom ovan i denna paragraf stadgad tid utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Har klandertalan anhängiggjorts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att, innan slutligt utslag i målet meddelas, förordna, att klandrade beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där klandrade beslutet är av beskaffenhet att det bör registreras, underrättelse ofördröjligen genom rättens eller domarens försorg avsändas för registrering.

Domstols utslag, varigenom understödsförenings beslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de medlemmar, som ej instämt klandertalan.

Om likvidation och upplösning.

46 §.

Saknar understödsförening till registret anmäld, behörig styrelse, vare föreningsmedlem eller borgenär, så ock envar annan, vars rätt kan vara beroende därav, att någon finnes, som äger företräda föreningen, ävensom tillsynsmyndigheten berättigad att hos rätten eller domaren göra ansökning, att

föreningen må förklaras skyldig att träda i likvidation. Kungörelse om ansökningen med uppgift om tiden, när densamma kommer att prövas av rätten, skall av rätten eller domaren utfärdas och minst tre månader före nämnda tid införas i allmänna tidningarna, så ock i tidning inom orten. Rätten eller domaren äge ock, där så äskas, förordna en eller flera sysslomän att emellertid taga föreningens egendom under vård och bevaka dess angelägenheter. Styrkes på utsatta tiden, att anmärkta förhållandet fortfar, förklare rätten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma.

Om förordnande av syssloman skall underrättelse ofördröjligen genom rättens eller domarens försorg avsändas för registrering.

47 §.

Understödsförening skall ock träda i likvidation, då förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Har medlemsantalet i annan understödsförening än erkänd sjukkassa eller erkänd arbetslöshetskassa nedgått under det, vartill medlemmarna enligt 3 § eller tillsynsmyndighetens med stöd därav meddelade beslut minst skola uppgå, åligger det styrelsen att ofördröjligen därom göra anmälan hos tillsynsmyndigheten.

I anledning av anmälan, som nu sagts, har tillsynsmyndigheten att efter prövning av föreliggande omständigheter så snart ske kan meddela beslut, huruvida det må vara föreningen medgivet att på särskilda villkor fortsätta sin verksamhet med mindre antal medlemmar än tidigare varit bestämt. Såsom sådant särskilt villkor skall angivas visst tal, under vilket föreningens medlemsantal ej må nedgå.

Har tillsynsmyndigheten beslutat icke lämna medgivande, som i nästföregående stycke sägs, eller har sådant medgivande lämnats samt föreningens medlemsantal därefter nedgått under det nya talet och detta icke inom tre månader åter uppnåtts, skall föreningen träda i likvidation.

48 §.

Har understödsförening beslutat att träda i likvidation, eller skall eljest av anledning, som i 47, 64 eller 66 § sägs, likvidation verkställas, varde å föreningssammanträde en eller flera likvidatorer valda att verkställa likvidationen. I stadgarna må bestämmas, att en eller flera likvidatorer skola på annat sätt utses att jämte de å föreningssammanträde valda deltaga i likvidationen.

Då understödsförening kommit i likvidation, skall, utom i det fall att likvidation inträtt enligt 66 §, tillsynsmyndigheten förordna en god man, som har dels att såsom likvidator med den eller de övriga likvidatorerna deltaga i likvidationen och dels att, där så ske kan, åvägabringa förslag till överlåtelse av föreningens rörelse på understödsförening eller försäkringsbolag, som förut finnes eller som skall bildas för rörelsens övertagande. Finner tillsyns-

myndigheten på grund av likvidationsboets enkla beskaffenhet och ringa storlek eller av annan orsak ej erforderligt, att god man deltager i likvidationen, och är det uppenbart, att skälig överlåtelse av föreningens rörelse ej kan komma till stånd, må tillsynsmyndigheten underlåta att förordna god man eller, om förordnande redan meddelats, återkalla detsamma. Meddelande eller återkallande av dylikt förordnande skall ofördröjligen registreras. Gode mannen äger att av likvidationsboet uppbära arvode till belopp, som bestämmes av tillsynsmyndigheten.

49 §.

Utser understödsförening ej likvidatorer, ehuru sådant förhållande inträffat, som jämlikt 47 § fjärde stycket eller 64 § påkallar likvidation, svare de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av föreningens verksamhet eller handla å dess vägnar, för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

50 §.

Har sådant förhållande inträffat, som jämlikt bestämmelse i 47, 64 eller 66 § påkallar likvidation, och varder ej inom en månad därefter till registret, enligt vad nedan sägs, anmält, att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av medlem eller styrelseledamot eller tillsynsmyndigheten och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande en månad, utse en eller flera likvidatorer, vid äventyr att förordnande i sådant hänseende eljest meddelas av rätten.

51 §.

Finnes understödsförening, som enligt anmälan till registret trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda, behöriga likvidatorer, vare medlem eller borgenär, så ock envar annan, vars rätt kan vara beroende därav, att någon finnes, som äger företräda föreningen, ävensom tillsynsmyndigheten berättigad att hos rätten eller domaren göra ansökning om utseende av likvidatorer; och skall i övrigt vad i 46 § är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

52 §.

Likvidator skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag.

Uppdraget att vara likvidator anses gälla intill dess likvidationen blivit avslutad, men må när som helst återkallas av den, som meddelat uppdraget.

Avgår likvidator, innan han fullgjort sitt uppdrag, och finnes ej suppleant, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen föranstalta om utseende av ny likvidator.

53 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla, att föreningen trätt i likvidation. Därvid skola uppgivas

dels likvidatorernas samt, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist,

dels ock, där befogenhet att teckna föreningens firma ej skall utövas allenast av likvidatorerna gemensamt, vilken eller vilka, var för sig eller gemensamt, sådan befogenhet tillkommer.

Skall annan än likvidator eller suppleant äga nämnda befogenhet, varde uppgift lämnad jämväl å hans fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist.

Avgår likvidator eller suppleant eller utses ny sådan eller sker ändring i fråga om rätten att teckna föreningens firma, skall ock därom anmälan för registrering ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Vid anmälan av sådant beslut om förenings trädande i likvidation, som i 43 § första stycket sägs, skall fogas av notarius publicus eller med likvidatorernas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter styrkt avskrift av protokoll, som förts i ärendet.

54 §.

Då likvidatorer utsetts, skall, utom i det fall att likvidation inträtt enligt 64 §, styrelsen ofördröjligen göra redo för sin förvaltning under den tid, för vilken densamma ej förut blivit granskad.

Styrelsens redovisning skall av likvidatorerna ofördröjligen överlämnas till revisorerna, som hava att granska densamma och däröver inom fyra veckor avgiva skriftlig berättelse. Redovisningen jämte revisorernas berättelse framlägges av likvidatorerna, så snart ske kan, å föreningssammanträde; och skall å det sammanträde till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid, redovisningen omfattar. Om behandling av denna fråga samt om rätt att tala å styrelsens förvaltning äge vad i 36, 40 och 41 §§ finnes stadgat motsvarande tillämpning.

55 §.

Likvidatorerna åligger att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt att förteckna dess tillgångar och skulder.

56 §.

Likvidatorerna äge ej utan särskilt, av föreningen erhållet bemyndigande avyttra dess fasta egendom annorledes än genom försäljning å offentlig auktion. Hava likvidatorerna förordnats enligt 78 §, må ej heller lös egendom utan föreningens särskilda bemyndigande av dem försäljas på annat sätt än nu är sagt; och må, innan beslutet om förordnandet vunnit laga kraft, likvidatorerna ej utan föreningens samtycke vidtaga några likvidationsåtgärder utan allenast taga föreningens egendom under vård och bevaka dess angelägenheter.

I övrigt skall om likvidatorers befogenhet att företräda föreningen och om deras rättigheter, så ock om deras skyldigheter gälla i tillämpliga delar vad angående styrelse eller styrelseledamot i denna lag är stadgat; dock att vad i 22 § är stadgat ej skall äga tillämpning å likvidatorer, som förordnats enligt 78 §, eller å av tillsynsmyndigheten förordnad god man, som skall med sådana likvidatorer deltaga i likvidation.

God man äger att utlysa extra föreningssammanträde för behandling av fråga rörande likvidationen samt att, utan hinder av beslut om delning av likvidationsboets förvaltning, deltaga i förvaltningens alla delar.

57 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för understödsförening i likvidation, bör undertecknas med föreningens firma med tillägg av orden »i likvidation». Har tillsynsmyndigheten förordnat god man, skall firman tecknas av denne i förening med den eller dem, som eljest äro berättigade att teckna firman. Vid firmateckning skola de, som teckna firman, även underskriva sina namn.

Har under handlingen ej föreningens firma tecknats på sätt här ovan är sagt och framgår ej av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å föreningens vägnar som ock att föreningen är i likvidation, vare de, som underskrivit handlingen, evad densamma prövas vara för föreningen bindande eller ej, ansvariga för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

58 §.

Medan föreningen är i likvidation, må icke antagas ny medlem eller lämnas förskott å framtida understöd; och skall vad stadgarna må innehålla om rätt att vid medlems avgång ur föreningen utfå någon del av föreningens tillgångar ej under nämnda tid äga tillämpning beträffande medlem, som avgått efter det beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol.

Under likvidationstiden skola ej heller de fasta avgifter och uttaxerade belopp utkrävas eller de understöd utgivas, som förfallit till betalning efter det beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol. Pensionsbelopp, som förfallit till betalning efter nämnda tidpunkt, må dock utbetalas, därest pensionsfallet inträffat före samma tidpunkt och utbetalningen kan ske utan förnärmande av den rätt, som tillkommer borgenär, medlem eller annan understödsberättigad.

59 §.

Vid understödsförenings likvidation må sådan överlåtelse av föreningens rörelse, som omförmäles i 48 §, eller fördelning av föreningens tillgångar icke äga rum, förrän den i kallelsen å föreningens okända borgenärer utsatta inställelsedag är förbi och all veterlig gäld blivit betald, däri inbegripet understöd, som förfallit till betalning innan beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, ävensom ogulden andel i föreningens tillgångar, vilken enligt stadgarna tillkommer före sistnämnda tidpunkt avgången medlem eller hans rättsinnehavare. Är någon del av gälden tvistig eller icke förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas.

Därest förslag till överlåtelse av föreningens rörelse kan åvägabringas, skall gode mannen utlysa föreningssammanträde för behandling av detsamma. Å

det eller de sammanträden, varå förslaget behandlas, skall gode mannen framlägga: där överlåtelsen skall ske på en befintlig understödsförening, ett befintligt ömsesidigt försäkringsbolag eller ett försäkringsaktiebolag, av nämnda förening eller bolag avgivet anbud å rörelsens övertagande; där överlåtelsen skall ske på en understödsförening, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen och till stadgar för föreningen; eller, där överlåtelsen skall ske på ett ömsesidigt försäkringsbolag, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen samt till bolagsordning och bestämmelser angående grunderna för bolagets verksamhet. Bereder föreningen pension, skall, såvida icke annorlunda finnes bestämt i stadgarna, med avseende å överlåtelse av rörelsen iakttagas, att rätt till pension, därest pensionsfallet inträffat innan beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, skall äga företräde framför övriga rättigheter till framtida understöd. Efter det beslut om överlåtelsen blivit gillat av tillsynsmyndigheten samt, där överlåtelsen sker på en understödsförening eller ett ömsesidigt försäkringsbolag, som bildats för detta ändamål, berörda förening eller bolag registrerats, skall den förening eller det bolag, varpå överlåtelsen sker, anses hava inträtt uti den i likvidation varande föreningens rättigheter och skyldigheter, och skola sistnämnda förenings återstående tillgångar och handlingar överlämnas till den andra föreningen eller bolaget.

Kan förslag till överlåtelse av föreningens rörelse ej åvägabringas eller kommer av annan anledning överlåtelse icke till stånd, skola de bestämmelser, stadgarna innehålla angående förfarandet med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning, gå i verkställighet.

60 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de, så snart ske kan, å föreningssammanträde framlägga redovisning för sin förvaltning.

61 §.

Då likvidatorerna å föreningssammanträde framlagt redovisning för sin förvaltning, anses föreningen upplöst; och skola likvidatorerna ofördröjligen därom göra anmälan för registrering.

Vid anmälan skall fogas bestyrkt avskrift av protokoll, som förts i ärendet, ävensom bevis om dagen för utfärdandet av kallelsen å föreningens okända borgenärer.

62 §.

Åtnöjes medlem eller annan understödsberättigad ej med likvidatorernas redovisning, skall han genom stämning anhängiggöra sin talan hos domstol inom ett år från den dag, då redovisningen framlades å föreningssammanträde. Försummas det, have han förlorat sin talan.

63 §.

Avträdes understödsförenings egendom till konkurs, skall underrättelse om konkursen samtidigt med kungörelsen därom genom konkursdomarens försorg avsändas för registrering.

Under konkursen företrädes föreningen såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, om sysslomän enligt 46 § eller likvidatorer varit utsedda, då beslutet om egendomsavträde meddelades, av dessa. Under konkursens fortgång må dock i behörig ordning kunna utses styrelse i stället för sysslomän, som förordnats enligt nämnda paragraf, ävensom utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträddes till konkurs, skall, intill dess konkursen avslutats eller, där konkursen lämnat överskott, föreningen enligt 64 § trätt i likvidation, vad i 58 § stadgas om förening, som är i likvidation, äga tillämpning å föreningen; dock med iakttagande därav, att vad i sistnämnda paragraf sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde samt att bestämmelsen rörande utbetalning i visst fall av pensionsbelopp icke må tillämpas före konkursens avslutande.

64 §.

Finnes efter konkursens avslutande ej överskott, anses föreningen upplöst, då konkursen avslutats. Det åligger dem, som under konkursen sist företrätt föreningen såsom konkursgäldenär, att om föreningens sålunda skedda upplösning ofördröjligen göra anmälan till registret.

Var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträddes till konkurs, och finnes efter konkursens avslutande överskott, skall föreningen träda i likvidation. Därvid skall iakttagas, att vad i 58 och 59 §§ sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde.

65 §.

Hava vid understödsförenings likvidation tillgångarna fördelats eller överlämnats till någon, som enligt stadgarna är berättigad att övertaga dem, utan att betalning för gälden erlagts eller innehållits, eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något på borgenärs bekostnad, skyldig att återbära vad han sålunda bekommit. Befinnes utbetalning av pensionsbelopp, vilken skett på grund av därom enligt 58 eller 63 § särskilt gällande bestämmelse, vara borgenär, medlem eller annan understödsberättigad till förfång, skall ock återbäring äga rum.

Om frivillig överlåtelse av understödsförenings rörelse.

66 §.

Väckes i annat fall, än varom i 59 § förmäles, förslag att understödsförenings rörelse eller viss del därav skall överlåtas på understödsförening eller försäkringsbolag, som förut finnes eller som skall bildas för detta ändamål, skall å föreningssammanträde, som har att besluta angående förslaget, framläggas: där överlåtelsen skall ske på en befintlig understödsförening, ett

befintligt ömsesidigt försäkringsbolag eller ett försäkringsaktiebolag, av nämnda förening eller bolag avgivet anbud å övertagande av den ifrågavarande rörelsen; där överlåtelsen skall ske på en understödsförening, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen och till stadgar för föreningen; eller, där överlåtelsen skall ske på ett ömsesidigt försäkringsbolag, som skall bildas för detta ändamål, förslag till villkor för överlåtelsen samt till bolagsordning och bestämmelser angående grunderna för bolagets verksamhet.

Vid dylik överlåtelse skall, såvida icke annorlunda finnes bestämt i stadgarna, rätt till pension, därest pensionsfallet inträffat innan beslutet om överlåtelsen fattades, äga företräde framför övriga rättigheter till framtida understöd.

Då beslut om överlåtelsen blivit gillat av tillsynsmyndigheten samt, där överlåtelsen sker på en understödsförening eller ett ömsesidigt försäkringsbolag, som bildats för detta ändamål, berörda förening eller bolag registrerats, skall den förening eller det bolag, varpå överlåtelsen sker, anses hava inträtt i den överlåtande föreningens rättigheter och skyldigheter mot medlemmarna och andra understödsberättigade på grund av den överlåtna rörelsen. Avser överlåtelsen föreningens hela rörelse, skall föreningen träda i likvidation.

Varder, efter det beslut om överlåtelse, varom i denna paragraf förmäles, blivit gillat av tillsynsmyndigheten, föreningen försatt i konkurs, skall, vid tillämpning av vad i konkurslagen är stadgat angående rätt till talan om återgång av avtal, avtalet om överlåtelsen anses ingånget den dag, då gillandet skedde.

Om registrering och om tillsyn å understödsföreningar.

67 §.

I denna lag föreskriven registrering och tillsyn å understödsföreningar handhaves beträffande varje grupp av föreningar med likartad verksamhet av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet.

68 §.

Hos tillsynsmyndigheten skall föras understödsföreningsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

69 §.

Anmälan till registret skall göras skriftligen. Avlämnas anmälan genom ombud eller insändes den med posten, skall underskriften vara styrkt av vittnen.

Då understödsförenings registrering sökes, skall varje styrelseledamot och suppleant, så ock i övrigt envar, som, ensam eller gemensamt med annan, är berättigad att teckna föreningens firma, på samma gång egenhändigt inskriva sin namnteckning i registret eller i särskilt bihang till detta, såframt ej namn-

teckningen förefinnes å anmälningsskriften och blivit av vittnen styrkt. På enahanda sätt skall förfaras, då anmälan sedermera sker därom, att styrelseledamot eller suppleant blivit utsedd eller att eljest någon, ensam eller gemensamt med annan, blivit berättigad att teckna firman.

70 §.

Registrering skall vägras

om vid anmälan för registrering icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall meddelade;

om understödsförenings stadgar eller beslut, som anmäles för registrering, icke tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller äro till sin avfattning i något viktigare hänseende otydliga eller vilseledande;

om i ärende rörande understödsförenings registrering medlemsantalet finnes understiga det jämlikt föreskrift i 3 § första eller andra stycket för föreningen lägst tillåtna samt tillsynsmyndigheten icke med stöd av tredje stycket samma paragraf medgiver föreningen undantag från tillämpningen av sagda föreskrift;

om i ärende rörande understödsförenings registrering stadgarna finnas icke vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade eller eljest icke upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt; eller

om tillsynsmyndigheten finner beslut, som i 42 § eller 43 § första stycket sägs, icke böra gillas.

71 §.

Beviljas understödsförenings registrering, låte tillsynsmyndigheten i registret införa:

1) dagen för stadgarnas antagande;

2) föreningens firma;

3) föremålet för föreningens verksamhet;

4) den ort, där styrelsen har sitt säte;

5) varje styrelseledamots och suppleants samt, där eljest någon, ensam eller gemensamt med annan, är berättigad att teckna föreningens firma, dennes fullständiga namn och hemvist;

6) där befogenhet att teckna firman ej skall utövas allenast av styrelsen, vilken eller vilka, var för sig eller gemensamt, sådan befogenhet tillkommer.

Det ena exemplaret av stadgarna skall förses med bevis om registreringen och återställas till sökanden.

72 §.

Anmäles ändring i förhållande, varom inskrivning i registret skett, skall den ändring, där registrering beviljas, anmärkas i registret.

Registreras ändring i förenings stadgar, skall ena exemplaret av det protokoll, som innehåller beslutet om ändringen, till sökanden återställas, försett med bevis om registreringen.

Sker ändring i förenings firma, skall ny fullständig inskrivning i registret göras.

73 §.

Anmälningsskrifter med därvid fogade handlingar skola, särskilt för varje förening, förvaras såsom bilagor till registret.

74 §.

Företer understödsförenings registrerade firma likhet med en i föreningsregister, understödsföreningsregister eller försäkringsregister tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma ävensom ålägga föreningen det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar någon eljest, att en i understödsföreningsregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

75 §.

Har genom laga kraft ägande dom blivit förklarat, att en i understödsföreningsregistret gjord inskrivning ej bort ske, eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på begäran av någondera parten anteckning därom göras i registret.

Varder, sedan i registret gjorts anteckning om förenings konkurs, beslutet om egendomsavträde upphävt av överrätt, skall anteckningen på därom gjord ansökning avföras ur registret.

76 §.

Mot den, som inhämtat kännedom om vad registret beträffande visst förhållande innehåller å den tid, varom fråga är, kan ändring i samma förhållande icke med laga verkan åberopas, med mindre han visas hava ägt vetskap om ändringen.

77 §.

Det åligger understödsförenings styrelse att för varje räkenskapsår inom två månader från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde till tillsynsmyndigheten ingiva:

1) styrkt avskrift av styrelsens och revisorernas berättelser samt av protokoll, upptagande de å föreningssammanträde i anledning av nämnda berättelser fattade beslut;

2) en i enlighet med fastställt formulär upprättad och av styrelsen underskriven statistisk redogörelse rörande föreningen och dess verksamhet under året.

Finner tillsynsmyndigheten nödigt att infordra ytterligare upplysningar, skola sådana ofördröjligen lämnas av styrelsen.

Styrelsen vare pliktig ej mindre att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt att

granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar än även att lämna dem tillträde till föreningssammanträde.

78 §.

Det tillkommer tillsynsmyndigheten att meddela råd och vägledning i fråga om understödsförenings bildande och det lämpliga inrättandet av sådan förenings verksamhet ävensom i övrigt tillhandagå med upplysningar i fråga om åtgärder, som må erfordras för registrering.

Då understödsförening vunnit registrering, tillkommer det tillsynsmyndigheten att övervaka föreningens verksamhet samt tillhandagå föreningen med råd och upplysningar i ändamål att föreningens rörelse må drivas på ett med hänsyn till dess art och omfattning lämpligt sätt.

Finner tillsynsmyndigheten, att avvikelse från lag eller författning eller föreningens stadgar förekommer, eller visar det sig, att understödsförening är oförmögen att efter oförändrade grunder fullgöra sina utfästelser, eller finnas stadgarna eljest icke längre vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade, skall tillsynsmyndigheten meddela föreningen anvisning att inom viss tid hava vidtagit sådan åtgärd eller förändring av föreningens verksamhet, som prövas erforderlig.

Befinnes förening, som blivit registrerad enligt denna lag, driva rörelse, vilken är att anse såsom affärsmässig försäkringsrörelse, skall tillsynsmyndigheten anvisa föreningen att antingen vidtaga erforderliga ändringar med avseende å rörelsens art eller ock inom viss tid hava överlåtit rörelsen på ett försäkringsbolag.

Har anvisning enligt denna paragraf meddelats av tillsynsmyndigheten och finnes föreningen icke tillbörligen ställa sig anvisningen till efterrättelse, äger tillsynsmyndigheten hos rätten eller domaren göra ansökning om åläggande för föreningen att träda i likvidation. Har sådan ansökning gjorts, skall rörande kungörelse om ansökningen och förordnande av sysslomän samt angående underrättelse om sådant förordnande för registrering gälla vad i 46 § är föreskrivet. Styrker ej föreningen å den utsatta tiden, att meddelad anvisning behörigen efterkommits, förklare rätten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma.

79 §.

Om tillsynsmyndighetens beslut i ärende, som icke avser registrering, så ock om beslut, varigenom registrering vägrats, skall skriftlig underrättelse ofördröjligen överlämnas eller med allmänna posten försändas till någon, vilken äger företräda föreningen. Innefattar beslutet anvisning enligt 78 §, eller har genom beslutet av föreningen gjord ansökning avslagits eller gillande av beslut, varom förmäles i 43 § andra stycket, eller registrering av anmält förhållande vägrats, skola i underrättelsen om beslutet skälen därför angivas.

Är understödsförening eller annan, som enligt denna lag i ärende angående föreningen gjort framställning eller anmälan hos tillsynsmyndigheten, missnöjd

med tillsynsmyndighetens beslut, må, vid talans förlust, besvär över beslutet hos Konungen anföras, där föreningens styrelse har sitt säte å ort inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands eller Västernorrlands län, före klockan tolv å fyrtiofemte dagen, och, där styrelsen har sitt säte å ort inom annan del av riket, före klockan tolv å trettionde dagen från beslutets dag.

80 §.

Närmare föreskrifter om tillsynsmyndighetens organisation samt om understödsföreningsregistrets förande och tillsynsmyndighetens verksamhet i övrigt meddelas av Konungen.

Särskilda bestämmelser.

81 §.

Fordran, som på grund av moderskaps- eller arbetslöshetsförsäkring innestår hos understödsförening, må ej för gäld tagas i mät. Samma lag vare om fordran, som på grund av sjukförsäkring innestår hos erkänd sjukkassa.

Om utmätningsfrihet för kapitalunderstöd stadgas i lagen om försäkringsavtal. Om utmätningsfrihet för sjukhjälp i andra fall, än då sådan följer av denna paragraf, ävensom för pension stadgas i nämnda lag och i utsökningslagen.

82 §.

Föreningsmedlemmar, som genom att överträda denna lag eller föreningens stadgar tillskynda föreningen skada, svare för skadan, en för alla och alla för en.

Överträda styrelseledamöter, likvidatorer eller medlemmar denna lag eller föreningens stadgar och tillskyndas tredje man därigenom skada, vare de, som låtit sådant komma sig till last, ansvariga för skadan, en för alla och alla för en.

83 §.

Understödsförening vare uti de mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, där styrelsen enligt stadgarna har sitt säte.

84 §.

Innehålla understödsförenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen eller ledamot därav eller föreningsmedlem eller annan understödsberättigad skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan, som tillkommer skiljeavtal; och gälle om påkallande av förbehållets tillämpning vad om stämning i 26 § finnes stadgat.

Straffbestämmelser.

85 §.

Därest understödsförening driver verksamhet utan att vara registrerad, straffes den, som deltager i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom, med dagsböter.

Fortsättes under tid, då åtal pågår för förseelse som nu är sagd, samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, dömas till dagsböter.

86 §.

Med dagsböter straffes

1) styrelseledamot eller annan, som vid anmälan för registrering mot bättre vetande meddelar oriktig uppgift;

2) styrelseledamot eller likvidator, där han mot bättre vetande i handling, som framlägges å föreningssammanträde eller jämlikt bestämmelserna i 77 § ingives till tillsynsmyndigheten, rörande föreningens angelägenheter meddelar oriktig uppgift;

3) styrelseledamot, där han uppsåtligen använder någon föreningens tillgång för ett annat ändamål än det, för vilket samma tillgång är avsedd;

4) revisor, där han i berättelse eller annan handling, som framlägges å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift rörande föreningens angelägenheter eller uppsåtligen underlåter att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av honom granskats;

5) där försäkringsteknisk utredning, som jämlikt 7 § fjärde stycket vid 4) eller 15 § ingivits till tillsynsmyndigheten, är oriktig, den som mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit densamma.

Ej må straff, som i denna paragraf är stadgat, ådömas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

87 §.

Åsidosättes föreskrift, som är meddelad i 15 § första stycket, 20 § sista stycket, 31 § första stycket, 34 § sista stycket, 44 § första eller tredje stycket, 47 § andra stycket, 64 § första stycket eller 77 §, eller underlåter förening, som erhållit föreläggande enligt 15 § andra stycket, att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, straffes den försumlige med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

Samma lag vare om likvidator, som ej fullgör vad honom enligt 53 §, 54 § andra stycket eller 61 § åligger.

Förseelse mot 31 § första stycket, 34 § sista stycket eller 54 § andra stycket må åtalas allenast av målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl föreningen som varje medlem därav.

88 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skall förvandling ske enligt allmän lag.

89 §.

Försummelse att enligt bestämmelse i denna lag göra anmälan för registrering eller att göra anmälan, som är föreskriven i 47 § andra stycket, eller att underställa tillsynsmyndigheten beslut, som i 43 § andra stycket sägs, eller

att till tillsynsmyndigheten ingiva någon av de i 15 § första och andra styckena samt 77 § omförmälda handlingarna skall åtalas vid allmän underrätt i den ort, där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte.

Om undantag från lagens tillämplighetsområde.

90 §.

Vad i denna lag är föreskrivet skall ej äga tillämpning

1) å anstalt, för vars utfästelser av understöd staten eller kommun är ansvarig, eller å sådan pensionskassa för i offentlig tjänst anställda personer, vilken av Konungen förklarats undantagen från lagens tillämpning;

2) å fackförening, fackförbund eller annan liknande förening för vårdande av yrkesangelägenheter av anledning att densamma meddelar understöd vid arbetslöshet.

Anstalt eller pensionskassa, varom ovan vid 1) förmäles, vare dock pliktig att angående sin verksamhet göra anmälan och lämna uppgifter i enlighet med de föreskrifter, Konungen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938, och upphör lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar vid samma tidpunkt att gälla. Därvid skall emellertid iakttagas vad här nedan stadgas.

1 mom. Med avseende å understödsförening, som vid nämnda tid är registrerad enligt äldre lag, skall gälla följande.

1) Äldre lag skall fortfarande äga tillämpning intill dess tillsynsmyndigheten på ansökan av föreningen förklarat föreningens stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen samt vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade ävensom i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt. Hava föreningens stadgar icke blivit jämlikt äldre lag godkända av tillsynsmyndigheten, skall vid ansökan om dylik förklaring fogas försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av de i stadgarna angivna avgifterna; dock att, där föreningen endast skall meddela sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, i stället må vid ansökningen fogas för bedömande av nämnda avgifters tillräcklighet erforderliga uppgifter, avfattade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär. Har vid sådan ansökan styrelseledamot eller annan mot bättre vetande meddelat oriktig uppgift eller har någon, där vid ansökningen fogad försäkringsteknisk utredning är oriktig, mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit densamma, vare lag som i 86 § sägs.

2) Förklaring, som omförmäles vid 1), må avgivas och föreningen må därefter fortsätta verksamheten utan hinder därav, att föreningen icke uppfyller den enligt 3 § första stycket eller, i fråga om beredande av pension, enligt 3 § andra stycket för föreningen gällande föreskriften angående minsta medlemsantal; dock att i sådant fall tillsynsmyndigheten skall bestämma det antal

medlemmar, varav föreningen minst skall bestå. Nedgår medlemsantalet under det sålunda bestämda, skall vad i 47 § andra—fjärde styckena, 48 § första stycket, 49 och 50 §§, 87 § första stycket och 89 § föreskrives äga motsvarande tillämpning.

3) Därest för sådan förening, som avses i 17 §, yppar sig svårighet att för äldre försäkringar vid tiden för ansökan om förklaring, varom vid 1) sägs, avsätta premiereserv till belopp, som i nämnda paragraf föreskrives, må tillsynsmyndigheten med avseende å fullgörandet av denna skyldighet medgiva föreningen sådant anstånd, att under viss tid, ej överstigande femton år, premiereserven för sådana försäkringar må upptagas till lägre belopp, under villkor att skillnaden årligen minskas i enlighet med en av tillsynsmyndigheten fastställd plan. Anstånd må ej medgivas, där det enligt verkställd undersökning icke kan förväntas, att bristen skall kunna täckas under sagda tid.

4) Vid tillämpningen av 15 § första stycket skall såsom registreringsåret anses det år, då föreningen vunnit förklaring, varom vid 1) sägs.

5) Avgives förklaring, varom vid 1) sägs, skall anteckning därom göras i understödsföreningsregistret.

2 mom. Där enligt vad i 1 mom. vid 1) stadgas äldre lag skall beträffande viss förening äga tillämpning efter den 30 juni 1938, skall dock vad nedan sägs iakttagas.

1) Varje före den 1 januari 1943 fattat beslut om sådan ändring av stadgarna, som erfordras för att föreningen skall kunna vinna förklaring enligt 1 mom. vid 1), eller om överlåtelse av föreningens rörelse eller viss del därav å understödsförening, vilken vunnit sådan förklaring eller blivit registrerad efter den 30 juni 1938, skall anses gillt, därest det å sammanträde biträtts av minst tre fjärdedelar av de röstande samt varder gillat av tillsynsmyndigheten; dock att, där för beslutets giltighet är i stadgarna uppställt villkor utöver vad enligt äldre lag är bestämt, sådant villkor skall lända till efterrättelse.

2) Därest föreningen icke på ansökan, som gjorts före den 1 januari 1943, vunnit förklaring enligt 1 mom. vid 1) och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, förklare tillsynsmyndigheten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma; i vilket fall skall så anses, som om förklaringen och förordnandet meddelats av domstol jämlikt 82 § äldre lag. Vad nu sagts skall även gälla, där föreningen, sedan dess egendom avträtts till konkurs, jämlikt 66 § andra stycket äldre lag beslutat fortsätta sin verksamhet; och skall vid tillämpning av 60 och 61 §§ äldre lag iakttagas, att vad där sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde.

3 mom. Förseelse mot äldre lag skall bedömas efter nämnda lag även efter det lagen upphört att gälla för den förening, beträffande vars verksamhet förseelsen blivit begången.

4 mom. Där hänvisning till äldre lag förekommer i lag eller författning, skall hänvisningen avse nya lagen.

Förslag
till
Lag
angående upphävande av lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor.

Härigenom förordnas, att lagen den 18 juni 1926 om återförsäkringskassor skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bilaga B.

Socialstyrelsens förslag till ändringar i lagen om understödsföreningar.

Nuvarande 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 32, 44, 49, 61, 68, 72, 82 och 93 §§ erhålla helt eller delvis ny lydelse på sätt nedan under A) angives. Nuvarande 81 § samt 86—88 §§ upphävas.

Sex nya paragrafer tillkomma, angivna nedan under B), vilka lämpligen synas böra erhålla ordningsnummer 10, 11, 12, 13, 14 och 15, därvid efterföljande paragrafer givas motsvarande högre ordningsnummer.

A) Ändringar i nuvarande paragrafer.

1 §.

Med understödsförening förstås — — — arbetsförmågan (invaliditet);

vid medlems död meddela ett kapitalunderstöd till hans familj eller särskilt insatt förmånstagare eller till bestridande av kostnaderna för hans begravning;

meddela pension — — — jämförlig verksamhet.

Understödsförening, som avser att bereda sjukhjälp, kallas i denna lag *sjukkassa.* Understödsförening, som avser att bereda pension, kallas i denna lag *pensionskassa.* Understödsförening, som har till uteslutande uppgift att meddela understöd, utgående i kapital en gång för alla, kapitalunderstöd, kallas i denna lag, där understödet för en medlem uppgår till högst 300 kronor, *begravningskassa,* och där understödet för en medlem överstiger 300 kronor, *livförsäkringskassa.* Understödsförening, som avser att bereda understöd vid arbetslöshet, kallas i denna lag *arbetslöshetskassa.*

2 §.

Understödsförening skall registreras i enlighet med vad i denna lag sägs.

Innan understödsförening blivit registrerad, må den icke upptaga avgifter eller eljest utöva verksamhet.

3 §.

Sjukkassa skall bestå av minst 100 medlemmar.

Sjukkassa må ej, med mindre kassan består av minst 500 medlemmar, meddela sjukhjälp i form av understöd i penningar, sjukpenning, för längre tid än 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd.

Pensionskassa skall bestå av minst 50 medlemmar.

Pensionskassa må ej, med mindre kassan består av minst 100 medlemmar, meddela ålderspension jämte invalid- eller överlevelsepension.

Ej heller må pensionskassa, med mindre kassan består av minst 500 medlemmar, meddela invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension.

Pension, för vars erhållande medlem erlägger avgift, skall i stadgarna vara till storleken bestämd.

Understödsförening, som meddelar *kapitalunderstöd,* skall bestå av minst 100 medlemmar.

Förening må ej, med mindre föreningen består av minst 500 medlemmar, meddela kapitalunderstöd överstigande 300 kronor för en medlem.

Understödsförening må ej meddela kapitalunderstöd till högre belopp än 4,000 kronor för en medlem.

I denna paragraf icke särskilt nämnd understödsförening skall bestå av minst 100 medlemmar.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må, då särskilda omständigheter därtill föranleda, med tillsynsmyndighetens begivande pensionskassa bildas och registreras med mindre än 50 medlemmar och annan understödsförening med mindre än 100 medlemmar.

Där ej för visst slag av registrerad understödsförening är i lag eller författning annorlunda särskilt stadgat, äge sådan förening icke utan tillstånd av tillsynsmyndigheten utöva verksamhet, vilken är främmande för det ändamål, som avses med föreningens understödsverksamhet.

6 §.

Understödsförening skall för att kunna vinna registrering hava antagit stadgar och utsett styrelse.

7 §.

Ansökning — — — blivit utsedd;

3) uppgift om medlemmarnas antal.

Vid ansökningen skall fogas enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär avfattade uppgifter, som erfordras för bedömande av avgifternas bärighet.

Förening, som avses i 12 § första stycket andra punkten skall i stället för i nästföregående stycke angivna uppgifter vid ansökningen foga försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av de i stadgarna upptagna avgifterna.

De vid — — — namnunderskrifter.

8 §.

Understödsförenings stadgar skola angiva:

1) föreningens — — — av understöden;

6) beloppen av de fasta avgifter, som skola erläggas till föreningen, eller grunderna för beräknande därav;

7) därest — — — uttaxerat belopp;

9) grunderna för fondbildning;

10) huru medel — — — vara vidtagna;

15) huru de medel må användas, vilka icke skola avsättas till fond eller från fond undantagas;

16) huru i händelse av föreningens upplösning med behållna tillgångar skall förfaras.

9 §.

Understödsförenings firma skall innehålla ordet »understödsförening». Dock må föreningen i överensstämmelse med den verksamhet föreningen uteslutande eller huvudsakligen har att utöva i stället i firman hava ordet »pensionskassa» eller ordet »sjukkassa» eller ordet »livförsäkringskassa» eller ordet »begravningskassa» eller en sammanställning av två eller flera av dessa ord.

I understödsförenings — — — firma.

12 §.

Har medlem — — — viss avgift, inträffat före avgången — — — föreningens tillgångar.

13 §.

I avseende — — — för kalenderåret.

Är förenings verksamhet uppdelad å flera verksamhetsgrenar, skola särskilda räkenskaper hållas för varje verksamhetsgren.

32 §.

Styrelsens — — — tjänst.

Den tid, för vilken revisor utses, må ej utgå före nästa ordinarie sammanträde, vid vilket revisorernas berättelse framlägges, och ej omfatta längre tid än fyra år. Revisor må — — — ny revisor.

44 §.

Beslut — — — efterrättelse.

Stadgeändring, som — — — sista sammanträdet. Denna bestämmelse gäller dock icke, där inskränkning i pensionsrätt beslutats med hänsyn till försäkringsteknisk utredning, som upprättats enligt nya av tillsynsmyndigheten utfärdade grunder och andra anvisningar, som i 10 § sägs.

49 §.

Understödsförening skall träda i likvidation, då förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Har medlemsantalet i understödsförening nedgått under det minsta antal, varav föreningen enligt 3 § skall bestå, eller har medlemsantalet nedgått under det antal, som i samma paragraf är föreskrivet för rätt att meddela understöd till visst slag eller viss omfattning, åligger det styrelsen för föreningen att ofördröjligen därom göra anmälan hos tillsynsmyndigheten.

I anledning av anmälan, som nu sagts, har tillsynsmyndigheten att efter prövning av föreliggande omständigheter så snart ske kan meddela beslut, huruvida och på vilka villkor det må vara föreningen medgivet att fortsätta sin verksamhet med mindre antal medlemmar än sålunda i sagda paragraf föreskrivits.

Lämnas föreningen icke sådant medgivande, skall föreningen träda i likvidation.

61 §.

Vid understödsförenings — — — innehållas.

Därest förslag — — — bolagets verksamhet.

Med avseende å överlåtelse av *pensionskassas* rörelse skall, såvida icke annorlunda finnes bestämt i stadgarna, med pension förfaras enligt grunder, som angivas i 44 § sista stycket. Efter det beslut — — — eller bolaget.

Kan förslag — — — tillsynsmyndigheten; dock att vid *pensionskassas* likvidation skola med iakttagande av i 44 § sista stycket angivna grunder förenämnda fördelning — — — pensionernas belopp.

68 §.

Väckes — — — bolagets verksamhet.

Vid dylik överlåtelse skall, såvida icke annorlunda finnes bestämt i stadgarna, med iakttagande av i 44 § sista stycket angivna grunder, rätt till pension, därest — — — framtida understöd.

Då beslut — — — gillandet skedde.

72 §.

Hava icke vid anmälan för registrering iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall meddelade, eller prövas understödsförenings stadgar

eller beslut, som anmälts för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning, eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydliga eller vilseledande eller finnas stadgarna icke vara betryggande eller eljest icke upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt, skall registrering vägras. Lag samma vare, därest tillsynsmyndigheten finner beslut, som i 44 § andra stycket eller 45 § första stycket sägs, icke böra gillas.

82 §.

Det tillkommer tillsynsmyndigheten att meddela råd och vägledning i fråga om understödsförenings bildande och det lämpliga inrättandet av sådan förenings verksamhet ävensom i övrigt tillhandagå med upplysningar i fråga om åtgärder, som må erfordras för registrering.

Då understödsförening vunnit registrering, tillkommer det tillsynsmyndigheten att övervaka att föreningens verksamhet står i överensstämmelse med gällande lag och författning samt föreningens stadgar.

Finner tillsynsmyndigheten, att understödsförening i visst eller vissa fall icke följt lag eller författning eller föreningens stadgar eller visar det sig, att understödsförening är oförmögen att efter oförändrade grunder fullgöra sina utfästelser eller finnas stadgarna eljest icke längre vara betryggande, skall tillsynsmyndigheten fästa föreningens uppmärksamhet å missförhållandet. Sker ej rättelse inom skälig av tillsynsmyndigheten utsatt tid, äger tillsynsmyndigheten meddela föreningen anvisning att inom viss tid hava vidtagit åtgärd eller förändring av föreningens verksamhet, som prövas erforderlig.

Befinnes förening — — — försäkringsbolag.

Har anvisning — — — verkställa densamma.

93 §.

Därest understödsförening driver verksamhet utan att — — — sådan förseelse.

B) Helt nya paragrafer.

Avgifter, uttaxering m. m.

10 §.

Understödsförening skall till verksamhetens bedrivande upptaga fasta å regelbundna tider utgående avgifter.

Är förenings verksamhet uppdelad å flera verksamhetsgrenar, skola avgifter upptagas särskilt för varje gren. För en verksamhetsgren bestämda avgifter må ej användas för annan verksamhetsgren.

Stadgarna skola innehålla tillfredsställande bestämmelser om avgifter, fondavsättning, medelförvaltning och användning av uppkommande överskott samt jämväl i övrigt vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade.

Det tillkommer tillsynsmyndigheten att för varje särskild i 3 § omförmäld grupp av understödsföreningar meddela de grunder för avgifternas beräknande och i övrigt de anvisningar till ernående av ekonomisk trygghet, vilka för den särskilda gruppen prövas erforderliga och lämpliga.

Skall enligt understödsförenings stadgar uttaxering å medlemmarna kunna äga rum, må sådan beslutas allenast i den händelse, att föreningens för dess verksamhet bestämda inkomster finnas otillräckliga för ändamål, vartill de skola användas. Genom uttaxering erhållna medel må användas allenast för samma ändamål som de inkomster, vilkas otillräcklighet föranlett uttaxeringen.

Finnas understödsförenings för dess verksamhet bestämda tillgångar icke förslå för ändamål, vartill de skola användas, skall styrelsen utan uppskov hos tillsynsmyndigheten göra anmälan om förhållandet med tillkännagivande, huruvida i anledning därav viss åtgärd vidtagits eller kommer att inom angiven tid vidtagas.

I anledning av dylik anmälan ankomme på tillsynsmyndigheten att efter omständigheterna anvisa, vilka åtgärder, som böra av föreningen vidtagas.

Försäkringsteknisk utredning.

11 §.

För understödsförening skall styrelsen vart femte år, räknat från och med registreringsåret, låta upprätta och, i samband med ingivandet av de i 80 § omförmälda handlingarna till tillsynsmyndigheten ingiva försäkringsteknisk utredning av föreningens ställning vid föregående års slut; dock att sådan skyldighet icke åligger sjukkassa, som meddelar antingen sjukpenning för högst 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening.

Tillsynsmyndigheten äger, om den så finner erforderligt, ålägga förening att jämväl å annan tid än ovan sägs, låta upprätta och till tillsynsmyndigheten ingiva sådan utredning.

Från skyldigheten att upprätta försäkringsteknisk utredning äger tillsynsmyndigheten helt eller delvis befria förening, då dess rörelse är av mindre omfattning eller eljest skälig anledning till sådan befrielse föreligger.

Försäkringsteknisk utredning, som ovan sägs, skall enligt av tillsynsmyndigheten fastställda grunder upprättas av person, vilken innehar behörighet att utöva befattning såsom aktuarie vid livsförsäkringsbolag eller av tillsynsmyndigheten förklarats behörig att upprätta utredningen. Föreningen äger att anlita tillsynsmyndigheten för utredningens upprättande och skall i sådant fall ersätta kostnaden härför med belopp, som bestämmes av nämnda myndighet.

Fondavsättning.

12 §.

Då bokslut är uppgjort för understödsförening, skall vad av föreningens för dess understödsverksamhet bestämda inkomster ej åtgått för det år, bokslutet avser, avsättas till fond. Därvid åligger det sjukkassa, som utfäster sjukpenning för längre tid än 180 dagar för varje tidsperiod av 12 månader eller för tid utöver 3 år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd ävensom understödsförening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor samt pensionskassa, att i bokslutet redovisa premiereserv och säkerhetsfond, varom talas i 13 och 14 §§.

På ansökan av understödsförenings styrelse äger tillsynsmyndigheten, då fråga icke är om förening, som har att avsätta premiereserv och säkerhetsfond, medgiva, att avsättning till fond må för visst år icke verkställas eller att viss del av till fonden redan avsatta medel må från fonden undantagas, där tillsynsmyndigheten finner sådan avsättning kunna undvaras eller sådant undantagande kunna ske utan äventyrande av föreningens förmåga att fullgöra sina förbindelser.

Medel, som enligt vad i nästföregående stycke sägs, icke avsättas till fond eller som från fonden undantagas, må allenast användas för ändamål, som i stadgarna för dylikt fall angives.

Angående användning inom förening, som har att avsätta premiereserv och

säkerhetsfond, av uppkommet överskott, sedan sådan avsättning skett, gäller vad därom föreskrives i stadgarna för föreningen.

Premiereserv.

13 §.

Understödsförening, varom talas i 12 § första stycket andra punkten, skall i enlighet med upprättad försäkringsteknisk utredning i balansräkningen under benämningen premiereserv såsom skuld upptaga det för den tidpunkt, som balansräkningen avser, beräknade värdet av föreningens ansvarighet på grund av löpande försäkringar.

Omfattar föreningens verksamhet olika försäkringsgrenar, skall för varje försäkringsgren särskild premiereserv upptagas.

Premiereserv skall motsvara det belopp, varmed kapitalvärdet av gällande utfästelser och på dessa belöpande framtida förvaltningskostnader överskjuter kapitalvärdet av de avgifter, förvaltningskostnadstillägg däri inräknade, som försäkringstagarna hava att ytterligare erlägga.

Från kapitalvärdet av föreningens förbindelse på grund av försäkring må avräknas belopp, som föreningen i enlighet med bestämmelse i stadgarna förskjutit mot säkerhet i försäkringsbrevet inom dettas återköpsvärde.

Har försäkring återförsäkrats hos svenskt försäkringsbolag eller återförsäkringskassa, vare föreningen fritagen från förpliktelsen att för det återförsäkrade beloppet göra avsättning till premiereserv.

Varda, sedan föreningen börjat sin verksamhet, grunderna för beräkning av premiereserv ändrade, och föranleder ändringen skyldighet att för äldre försäkringar i den försäkringstekniska utredningen upptaga premiereserv till högre belopp än efter förut gällande grunder, må tillsynsmyndigheten med avseende å fullgörandet av denna skyldighet medgiva föreningen sådant anstånd, att under viss tid, ej överstigande femton år, premiereserven för sådana försäkringar må upptagas till lägre belopp än efter de nya grunderna, dock att skillnaden årligen skall minskas i enlighet med en av tillsynsmyndigheten fastställd plan.

Säkerhetsfond.

14 §.

Understödsförening, som, på sätt i 13 § föreskrives, i sin balansräkning redovisar premiereserv, skall även bilda *säkerhetsfond* på sätt nedan sägs.

Intill dess säkerhetsfonden uppgår till ett belopp motsvarande en tjugondel av den vid senaste försäkringstekniska utredningen beräknade premiereserven, skall till säkerhetsfond avsättas den behållning, som enligt den försäkringstekniska utredningen finnes hava uppstått å rörelsen i dess helhet. Då säkerhetsfonden uppgår till ovan sagda belopp, vare avsättning till fonden ej erforderlig, nedgår fonden under samma belopp, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Nedsättning av säkerhetsfond må icke utan särskilt medgivande av tillsynsmyndigheten äga rum, där sådant ej erfordras för täckande av förlust, som icke kunnat ersättas genom uppkommen årsvinst.

Under år försäkringsteknisk utredning icke upprättas, skall uppkommet överskott, intill dess sådan utredning ånyo upprättas, reserveras i och för fördelning på de olika fonderna vid nästkommande utredning.

Medelsredovisning.

15 §.

Understödsförenings för dess försäkringsverksamhet behållna tillgångar skola redovisas:

i följande slag av värdehandlingar, nämligen

1) obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten;

2) Sveriges allmänna hypoteksbanks eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer;

3) fordringsbevis, utfärdade av riksbanken, bankbolag eller sparbank;

4) obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;

5) skuldförbindelser, för vilka föreningen äger säkerhet genom inteckning i fast egendom inom hälften av senast fastställda taxeringsvärde, så ock, med tillsynsmyndighetens medgivande, i skuldförbindelser med säkerhet av inteckning inom två tredjedelar av taxeringsvärdet; dock att i varje fall åbyggnad å egendom skall, för att inteckning i egendomen må godkännas, vara brandförsäkrad i något med vederbörligen fastställd bolagsordning försett brandförsäkringsbolag inom riket;

6) sådana av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar utfärdade obligationer, utländska statsobligationer och andra värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med några av de vid 1)—5) nämnda;

i föreningen tillhörig fastighet intill hälften eller, med tillsynsmyndighetens medgivande, intill två tredjedelar av taxeringsvärdet; skolande i fråga om brandförsäkring av åbyggnad gälla vad vid 5) stadgas.

Är fråga om förening, som enligt sina stadgar är uteslutande eller huvudsakligen avsedd för anställda vid visst företag, må i stadgarna föreskrivas, att föreningen tillhörande medel må utlånas till företaget mot fullgod säkerhet i värdehandlingar, varom talas ovan vid 1), 2), 4) och 6).

Bilaga C.

Sammanfattning av förslag till föreskrifter i säkerhetsavseende.

I. Sjukkassor.	Undre gräns för medlemsantalet	Regler för avgifternas beräknande	Fondbildning m. m.	Skyldighet att låta upprätta försäkringsteknisk utredning
Sjukhjälpsprestationer:				
a) Sjukpenning under en sjukhjälpstid av högst 90 dagar för ett sjukdomsfall eller enbart sjukvårdsersättning	100	Avgifterna beräknas genomsnittligt, utan noggrannare hänsynstagande till individuella risker, tillräckliga för löpande utgifter till sjukhjälp och förvaltning, men utan mer ingående hänsynstagande till den fortgående utgiftsökningen, som föranledes av förändringar i medlemsbeståndets åldersammansättning	Uppkommande överskott avsättes till fond, vars kapital och avkastning, där ej tillsynsmyndigheten medgiver undantag, må tagas i anspråk allenast i den mån inkomsterna ej förslå till täckande av utgifterna för verksamheten	Ingen skyldighet
b) Sjukpenning under en sjukhjälpstid av mer än 90 dagar för ett sjukdomsfall dock högst 180 dagar för varje period av 12 månader och under högst 3 år för ett och samma sjukdomsfall	500	Avgifterna beräknas genomsnittligt, utan noggrannare hänsynstagande till individuella risker, men avvägas icke endast efter de löpande utgifterna utan även med hänsyn till den fortgående utgiftsökning, som föranledes av medlemsbeståndets naturliga åldrande	D:o	Vart 5:te år
c) Sjukpenning under längre tid än som angivits vid b)	500	Avgifterna beräknas strängt försäkringstekniskt	Bildande av premiereserv och säkerhetsfond	Vart 5:te år
II. Kapitalförsäkringsföreningar (begravningskassor, livförsäkringskassor).				
Kapitalunderstödets belopp:				
a) högst 500 kronor....	100	Avgifterna beräknas genomsnittligt, utan noggrannare hänsynstagande till individuella risker, tillräckliga för löpande utgifter till begravningshjälp och förvaltning samt till avsättning av premiereserv	Uppkommande överskott avsättes till fond, vars kapital och avkastning, där ej tillsynsmyndigheten medgiver undantag, må tagas i anspråk allenast i den mån inkomsterna ej förslå till täckande av utgifterna för verksamheten	Vart 5:te år
b) mer än 500 kronor..	500	Avgifterna beräknas strängt försäkringstekniskt	Bildande av premiereserv och säkerhetsfond	Vart 5:te år
III. Pensionskassor.				
Föremål för verksamheten:				
a) Uteslutande ålderspension	50	Avgifterna beräknas strängt försäkringstekniskt	Bildande av premiereserv och säkerhetsfond	Vart 5:te år
b) Ålderspension i förening med invalid- eller överlevelsepension	100			
c) Invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension	500			

Bilaga D.

Understödsföreningarnas fördelning efter medlemsanslutning m. m.

	Kassor öppna för allmänt inträde			Yrkeskassor, kassor avsedda för medlemmar i viss förening, visst ordenssällskap el. dyl.			Kassor, avsedda för anställda vid visst företag		
	Antal kassor med medlemsantal			Antal kassor med medlemsantal			Antal kassor med medlemsantal		
	mindre än 100	minst 100 men mindre än 500	minst 500	mindre än 100	minst 100 men mindre än 500	minst 500	mindre än 100	minst 100 men mindre än 500	minst 500
I. Föreningar, som meddela sjukhjälp.)*									
1) Enbart sjukvårdsförsäkring	—	1	4 (1[2])	1	—	1	—	1	2
2) Sjukpenning under högst 90 dagar i en följd för samma sjukdom	48 (38[2])	82 (73[2])	7	12 (5[2])	21 (12[2])	1	19 (1[2], 1[3])	37 (21[2])	2
3) Sjukpenning under mer än 90 dagar i en följd för samma sjukdom men högst 180 dagar per 12-månadersperiod och högst under 3 år för samma sjukdom	22 (17[2])	62 (54[2])	6 (5[2])	2 (1[2])	15 (10[2])	5 (4[2])	5 (3[2])	28 (24[2])	7 (4[2])
4) Sjukpenning under högst 180 dagar per 12-månadersperiod men utöver 3 år för samma sjukdom	38 (27[2])	79 (68[2])	14 (9[2])	10 (8[2])	25 (22[2])	4 (4[2])	31 (26[2])	45 (39[2])	9 (7[2])
5) Sjukpenning under mer är 180 dagar per 12-månadersperiod men högst 3 år för samma sjukdom	1	16 (12[2])	7 (6[2])	1	5 (5[2])	4 (3[2])	2	8 (1[3])	3 (2[2])
6) Sjukpenning under mer än 180 dagar per 12-månadersperiod och utöver 3 år för samma sjukdom	2 (2[2])	—	2	2 (2[2])	1 (1[2])	—	1 (1[2])	6 (6[2])	3 (3[2])
II. Föreningar, som meddela kapitalunderstöd.)*									
Dödsfallsunderstöd högst 500 kr.....	124 (84[1])	450 (207[1])	145 (21[1])	59 (16[1], 3[3])	151 (50[1], 5[3])	62 (11[1], 2[3])	68 (31[1], 10[3])	152 (90[1], 2[3])	44 (17[1])
Dödsfallsunderstöd mer är 500 kr. eller kapitalunderstöd av annat slag än dödsfallsunderstöd	2	7	5	—	2	4	—	—	6 (4, 2[3])

*) Kassa, som meddelar exempelvis både sjukhjälp och begravningshjälp, har upptagits *både* bland sjukkassorna *och* begravningskassorna etc. För utmärkande av de kassor, som sålunda meddela understöd av även annan art än vederbörande rubrik angiver, har antalet sådana kassor angivits inom parentes med beteckningen [1] om den andra understödsformen utgör sjukhjälp, med [2] om den utgör begravningshjälp och med [3] om den utgör pension.

Bilaga E.

Understödsföreningarnas fördelning efter medlemsanslutning m. m.

	Antal kassor öppna för allmänt inträde	Antal yrkeskassor, kassor avsedda för medlemmar i viss förening, visst ordenssällskap el. dyl.	Antal kassor avsedda för anställda vid visst företag
III. Pensionskassor (som meddela bestämda understöd).			
Föremål för verksamheten:			
a) Endast ålderspension:			
mindre än 50 medlemmar	1	6 (1 [2])	15
minst 50 medlemmar	2	8 (3 [2])	23
b) Ålderspension i förening med invalid- eller överlevelsepension:			
mindre än 100 medlemmar	2	12 (1 [2])	29 (4 [2])
minst 100 medlemmar	1	13 (2 [2])	22 (2 [2])
c) Invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension:			
mindre än 500 medlemmar	2	7	14 (1 [2])
minst 500 medlemmar	—	2	6 (2 [2])

[2] Se *Bilaga F.*

Bilaga F.

Pensionskassor utan bestämda understöd.

	Antal kassor med medlemsantal			
	mindre än 50	minst 50 men mindre än 100	minst 100 men mindre än 500	minst 500
1. Pensionskassor, där viss del av inkomsterna fördelas till pensioner. Föremål för verksamheten:				
a) endast ålderspension	5	5	4	3
b) ålderspension i förening med invalid- eller överlevelsepension	16	10	20	1
c) invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension	8	6	4	—
2. Pensionskassor, där pensionsrätten är begränsad till visst antal pensionsrum. Föremål för verksamheten:				
a) endast ålderspension	1	5	2	—
b) ålderspension i förening med invalid- eller överlevelsepension	2	2	4	1
c) invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension	—	1	—	—

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 december 1937.

Närvarande:
justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 11 oktober 1937 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 september 1937, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om understödsföreningar;* och

2) *lag angående upphävande av lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Enar Eckerberg.

Lagrådet yttrade:

Förslaget till lag om understödsföreningar har formen av en helt ny lag, men återger i väsentliga delar oförändrat innehållet av nuvarande lag i ämnet. Detta är i stor utsträckning fallet med de talrika bestämmelser, vilka äro gemensamma för denna lag och annan lagstiftning på det föreningsrättsliga området. I fråga om den särskilda verksamhet, som utövas av understödsföreningarna, företer förslaget åtskilliga viktiga nyheter, såsom registreringsskyldighetens utvidgning till att gälla samtliga föreningar, skärpt kontroll, nya regler om fondbildning och avgiftsberäkning m. m. I sammanhang härmed avses ock, att lagen om återförsäkringskassor skall upphävas. Emot vad sålunda föreslås har lagrådet i sak intet att erinra och har ej heller i övrigt funnit anledning till andra än efterföljande uttalanden vid några särskilda paragrafer i förslaget till lag om understödsföreningar.

6 §.

I 6 § av gällande lag utsäges att understödsförening skall för att kunna vinna registrering hava »i enlighet med denna lag» antagit stadgar och utsett styrelse. Då i förevarande paragraf dessa ord uteslutits, har därmed icke åsyftats någon saklig ändring, utan har denna bestämning ansetts med hänsyn till stadgandet i 70 § kunna undvaras. Emellertid synes lagen på ifrågavarande punkt böra redan i sitt huvudstadgande vara fullt klar och tydlig. Detta kan ej sägas vara fallet, om de anförda orden saknas, och lagrådet hemställer därför att de måtte återinsättas i texten.

8 §.

Enligt punkten 11), vilken saknar motsvarighet i gällande lag om understödsföreningar, skola sådan förenings stadgar innehålla föreskrift om användningen av de behållna medel, »vilka icke skola avsättas till fond eller till täckning av premiereserv». Med denna formulering komma »fond» och »premiereserv» att framstå såsom till arten skilda. I 17 §, som närmare bestämmer vad som enligt förevarande lag är att förstå med premiereserv, betecknas emellertid denna uttryckligen såsom fond. Jämväl enligt lagen om försäkringsrörelse (212 §) anses premiereserven hava natur av fond, i det att den tillsammans med ersättningsreserven bildar försäkringsfonden. Därest icke det föreslagna stadgandet anses kunna inskränkas till avsättning av fond, synas ordalagen lämpligen böra på det sätt jämkas, att bestämmelsen kommer att hänföra sig till medel, vilka icke skola avsättas till täckning av premiereserv eller eljest till fond.

13 §.

Av skäl, som anförts vid 8 §, torde uttrycket »föreskriven fondbildning och täckning av premiereserv» böra ändras till »föreskriven fondbildning» eller ock »täckning av premiereserv och eljest föreskriven fondbildning».

I tredje punkten av första stycket stadgas, att avgifterna icke må bestämmas att utgå »för» inträffande försäkringsfall. För att tydligare framhålla den åsyftade innebörden synes böra väljas annat uttryckssätt, exempelvis »i den mån försäkringsfallen inträffa».

Med det i samma punkt förekommande uttrycket »understödsrätt som grundas å erlagda avgifter» lärer vara avsett, att understödsrätt i den mån den grundas å annat än medlemmarnas egna avgifter, såsom bidrag till föreningens verksamhet från staten eller från arbetsgivare, donationer eller dylikt, icke i det angivna sammanhanget skall komma i betraktande. Önskvärt förtydligande synes kunna ernås på det sätt, att i stället för »avgifter» sättes »medlemsavgifter» (jfr 3 § fjärde stycket).

15 §.

Enligt förslaget skall försäkringsteknisk utredning upprättas i avsevärt större omfattning än som för närvarande gäller. Med hänsyn till att skyldigheten regelmässigt skall fullgöras vart femte år kan ock antagas, att åtminstone för en längre tid framåt dessa utredningar i ett stort antal föreningar komma att verkställas samtidigt med jämnt återkommande mellanrum. Vid dessa förhållanden måste det synas tvivelaktigt, om tillsynsmyndigheten städse i den utsträckning, som följer av stadgandet i andra punkten av fjärde stycket, skall kunna tillhandagå föreningarna med biträde för utredningens verkställande. Anses stadgandet icke äga vidsträcktare innebörd än att myndigheten kan inskränka sig till att lämna anvisning å kompetent person, har en sådan tolkning dock knappast stöd i stadgandets ordalydelse. På grund härav och då jämväl med fog anmärkts att utredningens utförande av myndigheten understundom kan vara olämpligt, synes böra övervägas, huruvida ej anledning föreligger till sådan jämkning av den från nuvarande

lagtext överflyttade bestämmelsen, att på framställning av föreningen utredningen må, där tillsynsmyndigheten finner sådant lämpligen kunna ske, upprättas genom myndighetens försorg. Motsvarande ändring torde då böra göras i 39 § sjukkasseförordningen.

16 §.

Enär, på sätt anmärkts vid 8 §, premiereserv är att anse såsom fond, torde ordalagen i första punkten av andra stycket böra undergå någon jämkning, exempelvis så, att ifrågavarande avsättning till fond förklaras skola ske »med iakttagande av vad i 17 § är stadgat om redovisning av premiereserv».

19 §.

Vidtages i 8 § den där ifrågasatta jämkningen, torde de inledande orden i förevarande paragraf böra på motsvarande sätt omformuleras.

20 §.

I samband med 1916 års lagstiftning angående vissa inskränkningar i utlännings rätt att förvärva fast egendom m. m. infördes i lagarna om aktiebolag och om ekonomiska föreningar sådana tillägg, att ej blott såsom dittills styrelseledamot utan jämväl annan än styrelseledamot, som bemyndigades att teckna bolagets eller föreningens firma, skulle vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för särskilt fall medgåve undantag. Motsvarande tillägg gjordes ej i 1912 års lag om understödsföreningar, och anledningen härtill lärer vara den, att med hänsyn till dessa föreningars ändamål och verksamhet en dylik ändring måste betraktas såsom onödig; redan villkoret om styrelseledamöternas svenska nationalitet torde i detta sammanhang vara förestavat huvudsakligen av formella skäl och knappast hava något gemensamt med de förhållanden, vilka för näringslivets skyddande mot utländskt inflytande funnits påkalla dylika stadganden i aktiebolags- och föreningslagarna. På grund av den skärpta kontroll, som understödsföreningarna enligt det remitterade lagförslaget bliva underkastade, kunna ännu mindre än förut sakliga skäl anses föreligga för att uppställa en regel att firmatecknare i allmänhet skall vara svensk medborgare. Då någon anledning att nu vidtaga en ändring, som underläts vid 1916 års lagstiftning, således icke kan vara för handen, synes bibehållande av det gällande stadgandet i ämnet vara att förorda.

Övergångsbestämmelserna.

Med hänsyn till att nuvarande lag om understödsföreningar kommer att beträffande åtskilliga föreningar äga giltighet under avsevärd tid efter nya lagens ikraftträdande synes åt 4 mom. böra givas ungefär den avfattning, att där i lag eller författning förekommer hänvisning till äldre lagen, skall i den mån denna ej längre äger giltighet hänvisningen avse nya lagen.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 december 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 15 december 1937 avgivna utlåtande över de den 24 september 1937 till lagrådet remitterade förslagen till *lag om understödsföreningar* och *lag angående upphävande av lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor.*

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredragande departementschefen beträffande förslaget till lag om understödsföreningar följande:

I anledning av lagrådets vid 6 § gjorda uttalande förordar jag, att de i 6 § gällande lag förekommande orden »i enlighet med denna lag» återinsättas i texten.

Vad lagrådet vid 8 § anfört torde lämpligen böra på så sätt beaktas, att i punkt 11) orden »eller till täckning av premiereserv» uteslutas samt att motsvarande jämkningar vidtagas i 13 och 19 §§. Vad angår den av lagrådet i detta sammanhang jämväl behandlade bestämmelsen i 16 § andra stycket första punkten, enligt vilken hela överskottet av en förenings rörelse i regel skall fonderas, är denna bestämmelse icke avsedd att gälla för föreningar, vilka jämlikt 17 § äro skyldiga att redovisa premiereserv, utan skall en sådan förening äga att obunden av föreskrifter i lagen disponera över det överskott, som kan visas hava uppkommit sedan föreningen fullgjort sina skyldigheter enligt 17 och 18 §§. Med hänsyn härtill vill jag förorda, att den jämkning av ordalagen i 16 § andra stycket första punkten, som lagrådet funnit önskvärd till förhindrande av att »premiereserv» och »fond» komma att framstå såsom till arten skilda, vidtages allenast på det sättet, att uttrycket »där föreningen icke enligt 17 § är skyldig att redovisa premiereserv» ändras till »där bestämmelserna i 17 och 18 §§ icke gälla för föreningen».

Till förhindrande av en fortsatt tillämpning av det inom några föreningar ännu förekommande s. k. uttaxeringssystemet har i 13 § första stycket stadgats, att avgifterna icke må bestämmas att utgå »för inträffande försäkringsfall». Lagrådet har ansett, att den åsyftade innebörden skulle tydligare framhållas genom uttryckssättet »i den mån försäkringsfallen inträffa». Då emellertid enligt min mening intetdera uttryckssättet kan i avseende å tydlighet givas företräde framför det andra men en jämkning av förslaget i denna del synes befogad, torde stadgandet ifråga kunna erhålla den ändrade formuleringen, att avgifternas upptagande icke må göras beroende av inträffade

försäkringsfall. Vidare är jag med lagrådet ense därom, att det i samma stycke i förslaget förekommande uttrycket »understödsrätt, som grundas å erlagda avgifter» icke med all önskvärd tydlighet angiver vad därmed åsyftas. Jag förordar därför, att i stället väljes uttrycket »understödsrätt, till den del densamma grundas å erlagda medlemsavgifter».

Då jämlikt 81 eller 86 § gällande lag om understödsföreningar eller 39 § sjukkasseförordningen skyldighet föreligger för en pensionskassa, en förening med godkända stadgar eller en centralsjukkassa att upprätta försäkringsteknisk utredning, äger föreningen anlita tillsynsmyndigheten för utredningens upprättande och skall i sådant fall ersätta kostnaden härför med belopp, som bestämmes av nämnda myndighet. Enligt vad jag inhämtat har denna bestämmelse av tillsynsmyndigheten vanligen tillämpats så, att myndigheten, då dess medverkan påkallats, förordnat någon sakkunnig person att verkställa utredningen. En dylik tillämpning av stadgandet torde icke kunna sägas stå i strid med dess ordalydelse. Vid sådant förhållande lärer icke, såsom lagrådet befarat, skyldigheten enligt motsvarande bestämmelse i 15 § fjärde stycket andra punkten i det remitterade förslaget behöva bereda tillsynsmyndigheten några större svårigheter. Då jag icke heller kan finna det i något fall olämpligt, att den myndighet, som har att utöva tillsyn över en förening, på föreningens egen begäran föranstaltar om utredning rörande föreningens ekonomiska ställning, anser jag mig icke böra biträda lagrådets förslag till jämkning av nu ifrågavarande bestämmelse.

Däremot finner jag 15 § i det remitterade förslaget böra i ett annat hänseende ändras. Enligt första stycket skola från skyldigheten att låta upprätta försäkringsteknisk utredning fritagas allenast vissa sjukkassor. Den särskilda kontroll, som upprättandet och ingivandet till tillsynsmyndigheten av försäkringsteknisk utredning innebär, torde emellertid för arbetslöshetskassornas vidkommande vara av föga värde. Arbetslösheten är nämligen en så variabel och oberäknelig företeelse, att dessa kassors försäkringsrisker knappast å försäkringsmatematisk väg låta sig objektivt fastställas. Detta har också föranlett, att de erkända arbetslöshetskassorna icke enligt gällande bestämmelser äro skyldiga att upprätta försäkringsteknisk utredning, utan har sådan kassa i stället, jämlikt kungörelsen den 23 november 1934 (nr 554) angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor, att för varje månad till tillsynsmyndigheten insända uppgifter angående bland annat medlemsantalet, arbetslöshetens omfattning bland medlemmarna, antalet understödda dagar samt kassans ekonomiska rörelse och ställning. På grund av vad sålunda framhållits torde jämväl understödsförening, som endast bereder understöd vid arbetslöshet, böra i 15 § första stycket fritagas från där stadgad skyldighet att låta upprätta försäkringsteknisk utredning. Vad nu anförts torde föranleda, att dylik förening även i 7 § fjärde stycket vid 4) och i övergångsbestämmelserna 1 mom. vid 1) likställes med förening, som endast skall meddela sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening. Vid genom-

förandet av de sålunda föreslagna jämkningarna lärer hänsyn icke behöva tagas till att en understödsförening, teoretiskt sett, kan tänkas samtidigt meddela såväl sjuk- som arbetslöshetsförsäkring.

Vid behandlingen av bestämmelsen i 20 § fjärde stycket att styrelseledamot, så ock firmatecknare, som utom styrelsen utses, skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen för viss förening medgiver undantag, har lagrådet förordat bibehållande av gällande stadgande i ämnet, vilket stadgande icke lägger hinder i vägen för att till firmatecknare utom styrelsen utses utländsk medborgare. Frågan är givetvis för understödsföreningarnas vidkommande utan nämnvärd praktisk betydelse, i all synnerhet som enligt förslaget möjlighet lämnas öppen till dispens. Då det icke ifrågasatts att ändra gällande bestämmelse om att styrelseledamot i regel skall vara svensk medborgare, och då, såsom i remissprotokollet vid 20 § framhållits, konsekvensen synes bjuda, att den i förevarande hänseende för styrelseledamot stadgade kvalifikationen även skall gälla för firmatecknare, vars ställning såväl inåt som utåt ju i det närmaste sammanfaller med styrelsens, har jag emellertid icke funnit anledning frångå den ståndpunkt, som intages i det remitterade förslaget.

Den av lagrådet vid behandlingen av övergångsbestämmelserna gjorda erinringen torde föranleda jämkning i avfattningen av 4 mom.

Utöver vad i det föregående angivits hava vissa formella jämkningar vidtagits i förslaget. Sålunda har, bland annat, underrubriken framför 13 § ändrats med hänsyn till att även uttaxerade belopp äro att anse såsom avgifter.

Föredraganden hemställer härefter, att de båda lagförslagen — förslaget till lag om understödsföreningar jämkat i enlighet med föredragandens anförande — måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils-Sture Lindqvist.

Stockholm 1938. K. L. Beckmans Boktryckeri.